

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

GENÇLERİN SİYASİ KATILIMI

Derleyenler: Volkan Yılmaz - Devın Bahçeci

GENÇLERİN SİYASİ KATILIMI

Derleyenler
Volkan Yılmaz
Devin Bahçeci

Gençlerin Siyasi Katılımı

Derleyenler Volkan Yılmaz ve Devın Bahçeci

Çeviren: Hale Akay / **İngilizce Redaksiyon:** Eren Pultar

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları – No: 6

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 465

Birinci Baskı İstanbul, Mart 2014

ISBN: 978-605-399-338-4

© İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yazışma Adresi: İnönü Cad. No: 6 34387 Kuştepe / İstanbul

(0 212) 311 61 64 / 311 64 63

www.bilgiyay.com

e-posta: yayin@bilgiyay.com

Dagıtım: dagitim@bilgiyay.com

Yayına Hazırlayan: Nurhan Yentürk ve Devın Bahçeci

Tasarım ve Uygulama: Pelin Telyak

Düzeltili: Remzi Abbas

Baskı & Cilt: ER-AY Basım Hiz. Tic. Ltd. Sti. Mas Sit. No: 87 Bağcılar 34204 İstanbul Türkiye

Proje Koordinasyon Ekibi: Devın Bahçeci, Kenan Dursun, Özlem Ezgin

Proje Danışmanları: Nurhan Yentürk, Laden Yurttagüler, Yörük Kurtaran

Katalog Bilgileri:

İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data

İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Tarafından Kataloglanmıştır.

Gençlerin siyasi katılımı / derleyenler Volkan Yılmaz, Devın Bahçeci ; çeviren Hale Akay.

p. : charts ; cm.

ISBN 978-605-399-338-4

1. Youth - Europe. 2. Youth - Political activity – Europe. 3. Political participation - Europe. 4. Group identity - Political aspects - Europe. 5. Citizenship - Europe. 6. Non-governmental organizations - Europe. I. Yılmaz, Volkan. II. Bahçeci, Devın. III. Türker, Emel.

HQ799.2.P6 G46 2014

© Avrupa Konseyi, 2004, 2005, 2008

Bu doküman, Avrupa Konseyi'nin, üye ülkelerin ya da işbirliği yaptığı kuruluşların resmi görüşlerini yansıtmamaktadır. Bu çalışmanın tüm yayın hakları saklıdır. Aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz. Baskıdan kaynaklanabilecek hata ve eksiklikler için lütfen www.sebeke.org.tr adresini ziyaret ediniz. Bu yayın, İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından yürütülen ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen Şebeke: Gençlerin Katılımı Projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu yayının, Avrupa Birliği'nin resmi görüşlerini yansıttığı düşünülmemelidir.

İÇİNDEKİLER

Şebeke Projesi hakkında önsöz	3
Gençlerin Siyasi Katılımı: Türkçe çeviri için önsöz	7
Bölüm I: Gençlerin Siyasi Katılımına Yönelik Genel Tartışmalar	11
1- Gençlik siyasi katılım kalıplarını gençleştirecek mi? Siyka Kovacheva	13
2- Siyasi partiler içindeki gençlik örgütleri: Siyasi desteğin ve parti sistemlerinin dönüşümü Marc Hooghe ve Dietlind Stolle	31
Bölüm 2: Avrupa Vatandaşlığı ve Gençlerin Katılımına İlişkin Tartışmalar	43
3- İçermeci bir katılımcı yurttaşlık kuramına doğru Dina Kiwan	45
4- Avrupa'da gençliğin gelişimi ve gençlik politikası - Avrupa yurttaşlığı yolunda STK'ların ve kamu otoritesinin rolü	59
5- Geniş Avrupa'yı öğrenmek için bir deney: Budapeşte Avrupa Gençlik Merkezi	81
Bölüm 3: Gençlik Kültürü ve Katılım Hakkında Tartışmalar	87
6- Güncel bağlamda gençlik kültürü kavramı Benjamin Perasović	89
7- Genç insanlar ve alter-küreselleşme: Hayal kırıklığından yeni bir siyasi katılım kültürüne doğru Geoffrey Pleyers	99
8- Küresel kültür, yurtsuzlaşma ve gençlik kültürünün kozmopolitanizmi John Tomlinson	111
Bölüm 4: Gençlerin Siyasi Katılımına Yönelik Örnekler	121
9- Ergen gençliğin siyasi öğrenme yolları: Doğu Almanya'dan sonuçlar Nicolle Pfaff	123
10- Yerelde gençliğin katılımı için olanaklar: Flaman bölgesi örneği Leen Schillemans ve Maria Bouverne-De Bie	137
11- Gençlerin siyasi katılımı hakkındaki varsayımlara meydan okumak: Büyük Britanya'dan eleştirel fikirler Christine Griffin	149

ŞEBEKE PROJESİ HAKKINDA ÖNSÖZ

Şebeke: Gençlerin Katılımı Projesi'nin (ŞEBEKE) amacı, genç yurttaşların ve gençlerle çalışan sivil toplum kuruluşlarının (STK) kamusal tartışmalara ve karar alma mekanizmalarına katılımını güçlendirmektir. Aynı zamanda, gençlerin toplumsal katılımının desteklenmesi de hedeflenmektedir.

Bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen faaliyetler arasında, genç yurttaşların katılımının güçlendirilmesi için farklı alanlarda ihtiyaç duyulan bilgi ve tartışmanın geliştirilmesi ve ilgili öznelerle paylaşılması bulunmaktadır. Bu kapsamda, proje çerçevesinde iki yıl boyunca, bir adet anket çalışması, dört adet akademik araştırma gerçekleştirilmiş, konu hakkındaki uluslararası kaynaklar taranarak altı adet çeviri kitaplaştırılmış ve gençlerin katılımı hakkında yeni tartışmalar açmak için üç adet çalıştay düzenlenmiştir. Proje boyunca sürdürülen tüm çalışmalar, proje sonunda düzenlenen bir uluslararası konferansla genç yurttaşlar, ilgili STK'lar ve karar alıcılarla paylaşılmıştır.

Projenin **kavramsal çerçevesi** şöyledir: Demokrasiye ilişkin güncel tartışmaların başında “yurttaşlık ve katılım” ilişkisi gelmektedir. Bu ilişkinin önemsenmesinin arkasında, demokrasinin temel eksenini olarak yurttaşların aktif ve sürekli katılımına dayanan bir karar alma sürecinin esas olması yatmaktadır. Bu ilişkinin yaşama geçirilme biçimi toplumsal karar alma süreçlerini de belirlemektedir.

Katılım; yurttaşların, kamusal yaşamı ile ilgili olan kararlara dahil olma ve bu kararları etkileme süreci olarak tanımlanabilir. Bu açıdan katılım, demokrasinin vazgeçilmez köşe taşlarından biridir. Yurttaşlık ise; devlet ile bireyler (yurttaşlar) arasında çok boyutlu ilişki bir bağ

olarak tanımlanabilir. Yurttaşlık, sivil, siyasal ve sosyal hakları ve sorumlulukları üzerinden toplumu oluşturan bireylerin her birine eşit statü sağlama iddiasındadır.

Hakların biçimsel eşitliği, yurttaşlara eşit ve adil bir statü sağlama noktasında eksik kalabilir. Eşit statünün var olabilmesi için hakların biçimsel eşitliğinin yanında, kaynaklara erişim yollarının ve karar alma süreçlerine katılımın da adil ve eşitlikçi bir biçimde var olması gerekir.

Bu noktada, yurttaşlığın haklar bağlamında soyut bir biçimsel eşitlik sağlayan statüsünü, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal farklılıkları ve bu farklılıkların katılıma etkileri üzerinden sorgulamak gerekmektedir. Çünkü bu soyut biçimsel eşitlik, yurttaşın cinsiyeti, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi, dini, dili, etnik kimliği, kendini ait hissettiğini sınıfı, ekonomik ve sosyal statüsü gibi birçok değişkenden etkilenebilmektedir. Genç olma hali ise, yurttaşlık bağlamında, önemli eşitsizlikler içeren değişkenlerden olmasına rağmen yeterince tartışılmamaktadır.

Bu bağlama uygun olarak, genç yurttaşların yurttaşlık bağı ve karar alma mekanizmalarına katılımı, ŞEBEKE kapsamında, siyasal, toplumsal ve ekonomik boyut olmak üzere üç alt kategoride ele alınmıştır.

ŞEBEKE çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalarda, siyasete katılım biçimleri, siyasi kurumlar ile yurttaşlar arasındaki ilişkiler, politika üretme süreçlerine ve politik karar alma mekanizmalarına genç yurttaşların katılımı **siyasal boyut** kategorisi altında değerlendirilmiştir. Genç yurttaşların sivil alana katılımı ve STK'lar ile ilişkileri ise **toplumsal boyut** kategorisi altında irdelenmiştir. Son olarak, **ekonomik boyut**, daha önce yapılmış olan birçok çalışmada ayrıntılı incelendiği için, ŞEBEKE kapsamında, temelde gençlik özerkliği bağlamında ele alınmıştır.

Siyasal, toplumsal ve ekonomik katılım konularını birbirinden ayrı araştırmak ve tartışmak yerine, birbiri ile bağlantıları olan, farklı konular üzerinden birbirini etkileyen, hatta kesişen tartışma zeminlerine sahip başlıklar olarak görmek gerekmektedir. ŞEBEKE çerçevesinde yapılan araştırmalar, tercüme edilen metinler ve düzenlenen çalıştaylar ile konferans kapsamında yürütülen tartışmalar yukarıda aktarılan üç kategorinin birbirini etkileyen yönleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda da ele alındığı gibi, Türkiye'deki genç yurttaşların her düzeyde karar alma süreçlerine katılımını etkileyen konular üzerine olan bu proje kapsamındaki tartışmalara kavramsal zemin oluşturabilmek için "Yurttaşlığın Genç Hali" tanımlanmıştır.

Yurttaşlığın Genç Hali kavramı, gençlerin, "genç olmalarından dolayı" yurttaş olma hallerini etkileyen, onları avantajlı ve / veya dezavantajlı duruma düşüren siyasal, toplumsal ve ekonomik öğelerin bütünü olarak tanımlanabilir. Genç algısı, gençlerin toplumsal ilişkileri, genç olmaktan dolayı ortaya çıkan dezavantajlar ve ilgili dezavantajların sebep sonuç ilişkileri, yerel ve ulusal seviyede gençlerin yurttaş olarak ihtiyaçları, ekonomik ve sosyal haklara erişimi, kimlik ve aidiyet duyguları, kamusal karar alma süreçlerindeki durumları ve bu karar alma süreçlerine etkileri ve gençler ile yurttaşlık konusuna ilişkin diğer öğeler "Yurttaşlığın Genç Hali" başlığı altında toplanabilir.

Özetlemek gerekirse, ŞEBEKE kapsamında, Türkiye’de yurttaşlığın genç hali, yani genç yurttaşların yurttaşlık ilişkisi ve katılım konusu; toplumsal, siyasal ve ekonomik boyutlar çerçevesinde incelenip genç yurttaşların güçlendirilmesi için gerekli görülen politika önerileri oluşturulmuş ve yurtdışında konu ile ilgili metinler tercüme edilmiştir.

Proje içerisindeki **araştırma faaliyetleri** şöyle özetlenebilir: Daha önce belirtildiği üzere, ŞEBEKE projesi kapsamında biri saha araştırması olmak üzere toplam beş adet araştırma yapılmıştır. Araştırmaların temel amacı; Türkiye’de genç yurttaşların karar alma mekanizmalarına katılımı ve yurttaş olarak var oluşlarını ayrıntılı olarak incelemektir. Araştırmalar ile genç yurttaşların toplumsal, siyasal ve ekonomik katılımının kapsamlı şekilde irdelenmesine ve genç olmalarından dolayı katılımlarına engel teşkil eden unsurların ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Toplumsal, siyasal ve ekonomik katılım boyutlarının üçünün de kesişim noktasına odaklanan ve genç yurttaşların toplumsal, siyasal ve ekonomik katılımına yönelik tartışma zeminini oluşturan bir saha araştırması; genç yurttaşların temsili demokrasi ile ilişkisi üzerine gerçekleştirilen meclis içi tartışma ve konuşmalarda gençliğin ve gençlerin ne şekilde ele alındığını inceleyen bir söylem analizi çalışması; karar alma ve hizmet mekanizmalarına genç yurttaşların erişimi ve katılımına yönelik uygulamaları inceleyen ve yorumlayan bir derleme; Avrupa’daki gençlik konseylerinin nasıl kurulduğu, genç yurttaşların Avrupa’daki gençlerin karar alma süreçlerine katılımı için var olan mekanizmaları ülke deneyimleri çerçevesinde ele alan karşılaştırmalı bir çalışma; ve farklı sosyal ve ekonomik statülerdeki gençlerin siyaset algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı ve siyasete katılım mekanizmaları arasında bir farklılaşma olup olmadığı sorularına cevap arayan bir araştırma, yayınlanan beş çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Proje içerisindeki **çalıştayların** kapsamı ise şöyledir: ŞEBEKE çerçevesinde düzenlenen çalıştaylar, yurttaşlık ve katılım ekseninde yeni tartışmaların yürütüleceği, genç yurttaşların katılımı konusunun analitik bir biçimde irdeleneceği, atılması gereken adımlara ilişkin politika önerilerinin belirleneceği akademik toplantılar olarak görülmektedir.

Proje kapsamında üç farklı çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştaylardan ilkinde, genç yurttaşların siyasal partilere katılımının önündeki engeller ve siyasal partiler ile olan ilişkileri üzerine yeni tartışmalar yapılmıştır. **İkinci** çalıştayda, genç yurttaşların, önemli katılım mekanizmalarından biri olan sivil toplum kuruluşları ile ilişkisi irdelenerek gençlik ve gönüllülük ile ilgili tartışmalar yürütülmüştür. **Üçüncü** çalıştayda ise, karikatürler, sosyal medya araçları vb. alternatif katılım / iletişim yolları ile bu yolları etkin olarak kullanan genç yurttaşlar arasındaki ilişki ve bu araçların genç yurttaşların karar alma mekanizmalarındaki etkinliğini arttırmak için nasıl kullanılabilceği tartışılmıştır.

Proje içerisindeki tercüme faaliyetleri kapsamında, **Yurttaşlığın Genç Hali**’nden dolayı ortaya çıkan dezavantajlar bağlamında genç yurttaşları güçlendirmek için sivil alandaki kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılacak altı adet kitap Türkçeye tercüme edilmiştir. Çevirisi yapılarak yayınlanan metinler Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi başta olmak üzere uluslararası kurumlar tarafından yayınlanmış olan çalışmalardan seçilmiştir.

Çevrilen kitapları tespit etmek için bir anket çalışması yürütülmüştür. Türkiye’den 63 farklı

birey ve 50 farklı kurum tarafından doldurulan anket ile tercüme edilecek kitapların konuları belirlenmiştir. Bu anket ve projenin kavramsal çerçevesi bağlamında insan hakları, katılım ve toplumsal cinsiyet, gençlik politikaları, siyasal ve toplumsal katılım, yurttaşlık tartışmaları konularında altı kitap Türkçeye kazandırılmıştır. Çeviriler, araştırmalar, çalıştay sunumları ve raporlarına www.sebeke.org.tr adresinden ulaşılabilmektedir.

Projenin yürütücüsü olan **İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi**; STK Eğitim ve Araştırma Birimi, Gençlik Çalışmaları Birimi ve Çocuk Çalışmaları Birimi olmak üzere üç ayrı birim olarak yapılanmıştır. ŞEBEKE bu birimlerden ilk ikisi tarafından hayata geçirilmiştir. Türkiye’de ilk defa bir üniversite bünyesinde kurulan **STK Eğitim ve Araştırma Birimi**, çoğulcu demokraside STK’ların rolünün güçlendirilmesine ve STK’ların etkin çalışmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu amacın ardında STK’ların, özellikle de taban örgütlenmelerinin, katılımcı bir demokrasinin kurulmasında kilit aktörler oldukları görüşü yatmaktadır. **Gençlik Çalışmaları Birimi**, Türkiye’de gençlerin ihtiyaçlarının ve gençlik çalışmalarının görünürlük kazanması ve katılımçılık temelinde daha demokratik bir gençlik politikasının geliştirilmesi için öneriler tasarlama amacıyla akademik çalışmalar ve sahada gençlik çalışmaları yürüten bir üniversite birimidir. **Çocuk Çalışmaları Birimi** ise, Türkiye’de çocuk haklarının yaşama geçirilmesini ve çocuk politikasının gelişimine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi, hak temelli çalışan sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasite ve örgütlenme yeteneklerinin güçlendirilmesi ve desteklenmesi, artan eğitim ve yazılı ve görsel malzeme ihtiyaçlarına cevap verilmesinin yanı sıra, insan hakları, cinsiyet eşitliği, katılım, çokkültürlülük ve etik gibi konularda araştırmalar yapılması, toplantılar düzenlenmesi, STK’ların farkındalığının artırılması, STK’lar arası ağların oluşturulması ve ağ çalışmaları düzenlenmesi, AB müzakere sürecinde STK’ların etkisinin artırılması üzerine çalışmaktadır. Merkez, 2014 yılında sivil toplum çalışmalarına yönelik bir Yüksek Lisans Programı başlatacağıdır.

Şebeke projesi kapsamında hazırlanan yayınlar geniş bir ekibin kolektif çalışmalarının ürünüleridir. Katkıda bulunan herkese teşekkür ederiz. En büyük teşekkürü ise, kurulduğumuzdan beri faaliyetlerimizde yer alan kişi ve kuruluşlara sunuyoruz. Görüş ve önerileriyle, alan deneyimleri ve birikimleriyle çalışmalarımıza katkıda bulundular.

ŞEBEKE koordinasyon ekibi ve danışmanları

GENÇLERİN SİYASİ KATILIMI: TÜRKÇE ÇEVİRİ İÇİN ÖNSÖZ

Siyasi katılım yurttaşların kamusal yaşam ile ilgili olan kararlara dahil olma ve bu kararları etkileme açısından demokrasinin en temel unsuru. Gençler ise gerek kamusal yaşama yönelik kararlara dahil olma ve bu kararları etkileme sürecinde toplumun en az sesi duyulan kesimlerinden birini oluşturuyor.

Gençlerin siyasi katılımına ilişkin yürütülecek tartışmalarda şu unsurlara yakından bakmak gerektiğini düşünüyoruz: Toplumdaki genç algısı, gençlerin toplumsal ilişkileri, genç olmaktan dolayı karşılaştıkları dezavantajlar ve bu dezavantajların nedenleri, yerel ve ulusal düzeyde gençlerin toplumun geri kalanından ayrılan ihtiyaçları, gençlerin ekonomik ve sosyal haklara erişimleri, gençlerin sahip oldukları farklı kimlik ve aidiyetler, gençlerin kamusal karar alma süreçlerindeki yerleri ve karar alma süreçlerine etkileri. Gençlerin siyasi katılımına ilişkin bu unsurları göz önünde bulundurarak bir tartışma yürütmenin siyasi katılımda gençler için adil ve eşitlikçi çözümler üretilmesinde yol gösterici olacağına inanıyoruz. Gençlerin farklı ihtiyaçları ve taleplerine uygun katılım biçimlerinin oluşturulmasını ya da var olan katılım biçimlerinin bu ihtiyaç ve talepler doğrultusunda dönüştürülmesini gençler için eşit yurttaşlığın tesis edilmesine yönelik bir başlangıç noktası oluşturacağına inanıyoruz.

Bizim yaklaşımımıza göre, gençlerin siyasi katılımına ilişkin tartışmaların hedefi gençleri yalnızca temsil edilen ve haklarında karar verilen nesnelere olmaktan çıkarıp, gençlerin doğrudan kendi ihtiyaçları, siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlarını dilemlendirebilen ve kendileri adına karar verebilme yetkinliğine sahip öznelerle dönüştürmek olmalıdır.

Laden Yurttagüler'in, ŞEBEKE kapsamında yayınladığımız *Toplumsal Cinsiyet Konuşmaları* (2014) adlı kitabın önsözünde belirttiği gibi "Temsili demokrasinin gerek "temsiliyet" halinin, gerekse içerik ve yöntem anlamında işlevselliğinin yeniden tartışmaya açıldığı bir dönemden geçiyoruz. Bir yandan temsil edenlerin, temsil edilenleri duymadıkları ya da yeterince dinlemediklerine ilişkin ciddi bir eleştiri yükseliyor, öte yandan yasa yapmaktan, seçimlerin kurgusuna kadar temsili demokrasinin yöntemleri iyileştirilmek amacıyla masaya yatırılıyor."¹ Yurttagüler'in bahsettiği "temsili demokrasinin krizi" aslında özellikle yeni sosyal hareketler içinde yer alan gençlerin Türkiye'de uzun yıllardır karşı karşıya olduğu bir kriz.

Temsili demokrasinin krizinin özellikle genç yurttaşlar için giderek daha görünür olduğu bu ortamda, uzun yıllardır bu temsilden payını alamamış olan gençlerin siyasi katılımına eğilimin ve gençleri siyasi özneler olarak ele alan tartışmaları Türkçeye kazandırmanın önemine inanıyoruz. Bu fikirden hareketle *Gençlerin Siyasi Katılımı* adlı bir derleme kitap oluşturmanın Türkiye'de demokratikleşme tartışmalarına katkıda bulunacağını düşündük.

Bu kitap 4 farklı kitapta yer alan makalelerden oluşan bir derlemedir. Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan "Revisiting Youth Political Participation", "Resituating Culture", "Eggs in a Pan" ve "The Politics of Diversity in Europe" adlı kitaplardan seçilen 11 makale 4 ana bölüm altında toplanmış ve Türkçe akademik yazına kazandırılmıştır.

Kitabın "Gençlerin Katılımına Yönelik Genel Tartışmalar" başlıklı birinci bölümünde Avrupa'da gençlerin siyasi katılımını ve demokratik kurumların gençlik dostu olmayan yaklaşımlarını tartışmaya açan makaleler derlenmiştir. Gençlerin oluşturdukları yeni siyasi katılım biçimlerine, gençlik örgütleri ile siyasi partiler arasındaki ilişkilere, siyasi partilerin gençlere yaklaşımlarına ilişkin tartışmalar bu bölümde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan makaleler şunlar: Siyika Kovacheva'nın "Gençlik siyasi katılım kalıplarını gençleştirecek mi?" ve Marc Hooghe ve Dietlind Stolle'nin "Siyasi partiler içindeki gençlik örgütleri: Siyasi desteğin ve parti sistemlerinin dönüşümü" makaleleri. Özellikle siyasi partilerin gençlik örgütlerini inceleyen Hooghe ve Stolle makalesinin Türkiye'de de benzer çalışmaların yapılması için bir motivasyon kaynağı ve önemli bir referans oluşturabileceğine inanıyoruz.

Kitabın "Avrupa Vatandaşlığı ve Gençlerin Katılımına İlişkin Tartışmalar" başlıklı ikinci bölümünde, Avrupa Yurttaşlığı kavramı çerçevesinde gençlerin siyasi katılımını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu bölümde gençler arasındaki çeşitliliği tanıyan sosyal içermeci bir yurttaşlık kuramına ilişkin tartışmalar ile Avrupa Konseyi'nin çalışmaları bağlamında gençlerin Avrupa Yurttaşlığı fikrine nasıl dahil edilebileceğine yönelik değerlendirmeler ele alınmıştır. Bu bölümde yer alan makaleler şunlar: Dina Kiwan'ın "İçermeci bir katılımcı yurttaşlık kuramına doğru", Peter Lauritzen ile Irena Guidikova'nın "Avrupa'da gençliğin gelişimi ve gençlik politikası – Avrupa yurttaşlığı yolunda STK'ların ve kamu otoritesinin rolü" başlıklı konuşması ve yine Peter Lauritzen'in "Geniş Avrupa'yı öğrenmek için bir deney: Budapeşte Avrupa Gençlik Merkezi" başlıklı makalesi. Bu bölümün son makalesi olan Budapeşte Avrupa Gençlik Merkezi'ni inceleyen makale, Türkiye'de gençlik merkezlerinin genç merkezli ve gençleri güçlendiren bir yapıya kavuşturulması için de adeta bir yol haritası ortaya koyuyor.

"Gençlik Kültürü ve Katılım Hakkında Tartışmalar" başlıklı üçüncü bölüm ise, gençlik kültürü yazınından seçilen makalelerden oluşmaktadır. Bu bölümde gençlik sosyolojisi ve ant-

¹ *Toplumsal Cinsiyet Konuşmaları*, Önsöz, Laden Yurttagüler, Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları no. 2, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

ropolojisi alanında kilit bir kavram olarak ortaya çıkan gençlik kültürü kavramı tartışmaya açılmakta ve küreselleşme sürecinin gençlik kültürü bağlamında ortaya çıkardığı sonuçlar değerlendirilmektedir. Makaleler sırasıyla şöyle: Benjamin Perasović'in "Güncel bağlamda gençlik kültürü kavramı" başlıklı makalesi, Geoffrey Pleyers'in "Genç insanlar ve alter-küreselleşme: Hayal kırıklığından yeni bir siyasi katılım kültürüne doğru" başlıklı makalesi ve John Tomlinson'un "Küresel kültür, yurtsuzlaşma ve gençlik kültürünün kozmopolitanizmi" başlıklı makalesi. Gençlik kültürü yazınından seçilen bu makalelerin Şebeke Projesi'nin kavramsal çerçevesi oluşturulurken üretilen "yurttaşlığın genç hali"² kavramını somutlaştırmak için de Türkçe yazına önemli bir katkı olacağı inancındayız. Ayrıca bu makalelerin Türkçe akademik yazında bir süredir oluşmaya başlayan gençlik kültürü tartışmalarına özellikle küreselleşme ve karşı-küreselleşme bağlamında bir açılım sağlayabileceğini düşünüyoruz.

Kitabın "Gençlerin Siyasi Katılımına Yönelik Örnekler" başlıklı son bölümü ise Almanya, Flaman Bölgesi ve Büyük Britanya'da gençlerin siyasi katılımına ilişkin tartışmalar yürüten makalelerden oluşmaktadır. Bu makaleler farklı toplumsal koşullarda yaşayan gençlerin siyasi toplumsallaşma süreçlerini irdelemekte, farklı ülkelerde bu gençlerin siyasi katılımlarını güçlendirmek için yapılan çalışmaları özetlemekte ve gençlerin siyasi katılımlarına ilişkin hem mevcut kurumsal yapılara katılımlarının hem de gençlerin oluşturduğu yeni siyasi katılım biçimlerinin dikkate alınması gerektiğine dair değerlendirmeler yapmaktadırlar. Ulusal ve yerel düzeyde uygulanan politikalar ile bu politikalara dair eleştirileri yansıtan makaleler, gençlik politikalarının uygulanmasına ilişkin önemli deneyimler paylaşmaktadır. Bu bölümde yer alan makaleler şunlardır: Nicolle Pfaff'ın "Ergen gençliğin siyasi öğrenme yolları: Doğu Almanya'dan sonuçlar" başlıklı makalesi, Leen Schillemans ve Maria Bouverne-De Bie'nin "Yerelde gençliğin katılımı için olanaklar: Flaman örneği" başlıklı makalesi ve Christine Griffin'in "Gençlerin siyasi katılımı hakkındaki varsayımlara meydan okumak: Büyük Britanya'dan eleştirel fikirler" başlıklı makalesi.

Kitabın Türkiye'de gençlerin siyasi katılımına ilişkin akademik ve siyasi tartışmaları besleyeceğini ve gençlerin aktif siyasi özneler olarak görülmesine katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Umarız ki, bu kitapta bulunan makaleler, Türkiye'de gençlik alanında çalışmalar yürüten akademisyenlerin, kamu kurum ve kuruluşları çalışanlarının, sivil toplum örgütü temsilcilerinin ve siyasi partilerin temsilcilerinin çalışmalarına katkıda bulunur.

Devin Bahçeci
Şebeke Projesi

Volkan Yılmaz
İstanbul Bilgi Üniversitesi
Gençlik Çalışmaları Birimi

2 Yurttaşlığın Genç Hali; Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi kapsamında tanımlanan bir kavramdır. Bu kavrama ilişkin detaylı bilgiyi bir önceki bölümde görebilirsiniz.

BÖLÜM 1:
GENÇLERİN SİYASİ
KATILIMINA YÖNELİK
GENEL TARTIŞMALAR

1

GENÇLİK SİYASİ KATILIM KALIPLARINI GENÇLEŞTİRECEK Mİ?

Siyka Kovacheva

Batı Avrupa'da Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ya da Orta ve Doğu Avrupa'da yerel seçimlerde oy veren genç insan sayısının düşük olması, Kuzeybatı veya Güneydoğu Avrupa'da siyasi partilere, sendikalara ve hatta gençlik örgütleri gibi geleneksel kurumlara gençlerin üyeliklerinde sadece on beş veya yirmi yıl öncesiyle karşılaştırıldığında görülen düşüş, gençliğin siyasi katılımı alanında birikmekte olan sorunların birer işaretidir. Bu işaretler genellikle gençliğe "seçim hakkı verilmemesi" (Adsett, 2003), "sosyal sermayenin azalması" (Putnam, 2000), genç insanların "de-politizasyonu" (Vrcan, 2002), "toplumsal zaafiyet" (Tivadar ve Mrvar, 2002), "marjinalleşme" (Svynarenko, 2001) ve "kualsızlık" (Adnanes, 2000) olarak yorumlanır. Peki bu durum gençliğin siyaset ve toplumdaki kopuş eğiliminin mi, yoksa bu geleneksel formların yerini gençlerin keşfettiği yeni sivil katılım şekillerinin aldığı bir işareti mi?

Gençliğin siyasete ilgisizliğine yönelik araştırmalara dayanan bulgular birbirleriyle çelişiyor ve bunlara ilişkin değerlendirmeler de tartışmaya açık. Siyasi katılımın günümüzdeki durumu hakkındaki görüşlerde farklılaşma olmasının temel nedenlerinden biri, araştırmalardaki bakış açılarının giderek küçük parçalara ayrılması ve taraflaşması. Norris'in (2002) iddia ettiği gibi, hâlâ daha 1960'ların kavramlarına hiç eleştirmeden takılıp kalmış olan siyaset bilimciler siyasi parti üyeliklerinde görülen azalma yüzünden yas tutarken, uluslararası ilişkiler alanında çalışan akademisyenler küresel sivil toplumun doğuşunu kutluyor ve iletişim alanındaki araştırmacılar da internet aktivizminin yükselişini selamlıyor. Aslında uzun dönemli veri serilerinin bulunmaması ve daha da önemlisi çok-ülkeli karşılaştırmalı araştırmaların

gerektiği şekilde kurgulanmamasından kaynaklanan yöntemsel yanlışlıklar da bu durumu alevlendiriyor. İkinci yanlışlıkta sıklıkla gençlerin kendi bakış açılarının yakalanamaması ve O'Toole ve diğerlerinin (2003) işaret ettiği gibi araştırmayı yapanların siyaset ve siyasi katılıma ilişkin algılarının [araştırmaların] katılımcılarına dayatılması. Karşılaştırmalı anketlere dayanan araştırmalar siyasi katılımın gerçekleştiği toplumsal bağlamı gözardı etme eğilimindedir ve bu nedenle de katılım şekillerindeki farklılıkları tam anlamıyla kavrayamayıp açıklayamıyorlar.

Avrupa düzeyindeki gençlik politikası gençliğin siyasi katılımına kendi payına hem endişeyle hem de umutla bakıyor. Komisyonun "Avrupa Gençliği için Yeni Bir İtici Güç" (Avrupa Birliği, 2001) başlıklı Beyaz Kitabı, gençliğin toplumsal hayata katılımını Avrupa düzeyindeki ve ulusal düzeylerdeki gençlik politikalarının bir önceliği olarak tanımlıyor. Bu Beyaz Kitabın devamı (Avrupa Birliği, 2003) ile Avrupa Konseyi'nin Avrupa Gençlerin Yerel ve Bölgesel Hayata Katılımı Şartı (Avrupa Konseyi, 2003), gençliğin aktif yurttaşlık pratiklerine ilişkin olarak giderek artan endişeleri ifade ediyor ve gençliğin katılımının demokratikleşmede ve Avrupa'nın bütünleşmesinde önemli rol oynadığını kesin bir dille vurguluyor. Genç insanların toplumsal hayata katılmaları büyük umutlar vaat ediyor, ama bu umutların gerçeğe dönüşmesini hangi toplumsal eğilimler elverişli kılabilir veya engelleyebilir nitelikte?

Bu bölüm katılım kavramının gelişimini iki ana kuramsal yaklaşım ve araştırma anlayışı üzerinden inceliyor: Siyaset bilimi ve gençlik çalışmaları. Daha sonra, yeni genişleyen Avrupa bağlamında gençliğin katılımının karşı karşıya olduğu önemli zorluklara değiniyor. Bunları temel alarak, gençliğin gitgide genişleyen siyasi katılımını ele alan araştırma gündemi için yeni çalışma alanları tanımlamaya çalışıyor.

Değişen siyasi katılım kavramı

Katılım, statik olmayıp, toplumsal kuram ve araştırmalardaki gelişmeler sonucunda tekrar eden ve değişen bir kavramdır. Farklı sivil katılım pratikleri katılımın nasıl anlaşıldığı ve kavramsallaştırıldığı üzerinde de etkili olmuştur.

Kavramı ayrıntılandırmak için kullanılacak kanallarından birisi daha geniş bir alanı kapsayan demokrasi ve yönetim kuramıdır. Klasik siyasi kavramlar katılımın, demokratik bir yönetim sisteminin ayrılmaz parçası olduğunu varsayar. Hâkim demokrasi literatürü içerisinde yurttaş katılımını ele alırken iki temel yaklaşıma eğilim gösterilir: Dar ve daha geniş kapsamlı yaklaşımlar. İlki, sivil katılımı oy vermekle sınırlı tutarken (Schumpeter, 1952), diğeri bunu yurttaşların siyasete katılımındaki daha geniş bir alanla bağlantılandırarak kavramın daha kapsamlı bir tanımını sunar (Linz, 1975). Dahl (1971: 7) başlangıçta seçimleri ve siyasi katılımı demokrasinin mantıken birbirinden bağımsız boyutları olarak görürken, daha sonraları poliyarşinin küresel ölçütü içinde bunları bütünleştirir (Dahl, 1989). Dalton'a göre (1988) demokrasinin başarısı büyük ölçüde toplumun karar alma süreçlerine katılımıyla ve sistemin halkın taleplerine cevap verebilirliğiyle ölçülür. Çok partili seçimler demokrasinin tek önkoşulu değildir, çünkü seçimi kazanan parti tarafından ülkeyi hukuka saygı göstermeksizin yönetmek amacıyla da kullanılabilirler (O'Donnell, 1994). Rose, Mishler ve Harpfer (1998) demokrasiyi ortaya çıkaran etkenlerle istikrarını sağlayanların birbirinin aynı olmadığını kabul ederken (Rustow, 1970), Orta ve Doğu Avrupa'nın demokratikleşmesinde

toplumsal desteğin önemini vurgularlar. Komünizm sonrası toplumlarda, halkın özgürlük ve demokrasi taleplerini demokratik olmayan rejimlerin kurulmasına karşı bir garanti olarak algırlarlar.

Siyaset kuramı sorunların çözümüne yurttaşların katılma şekillerinin çeşitli sınıflandırmalarını sunar (Bottomore, 1993; Verba, Nie ve Kim, 1978). Demokratik katılım tipleri yaklaşımı (Kaase, 1990) gençlerin siyasete katılımları konusunda oldukça ilişkilidir. Geleneksel veya kurumsal katılımla geleneksel olmayan yolları ve protesto siyasetlerini birbirinden ayırır. İlk tip katılım, yerleşik siyasi kurumların eylemleriyle sınırlanırken, ikincisi bu kurumların dışında kalan ve siyasi seçkinleri rahatsız eden doğrudan eylemleri de kapsar. Pek çok çalışma, siyasi katılım kalıplarındaki farklılıkların giderek arttığını gösteriyor (Rosenstone ve Hansen, 1993; Burns, Schlozman ve Verba, 2001; Micheletti, Follesdal ve Stolle, 2003). Norris (2002) çıkar gruplarının katılımından yeni toplumsal hareketlere, geleneksel repertuarlardan protesto siyasetine ve devletin güdümünde olmaktan hem kâr amacı gütmeyen hem özel çok çeşitli hedef aktörlere, siyasi katılımın önemli bir değişim geçirdiğini iddia eder.

Demokrasi kuramındaki modern gelişmeler yeni siyasi katılım kalıplarının yükselişini post-materyalizmle, sivil toplumla ve demokratik yönetimle bağlantılandırır. Post-materyalizm savı siyasi katılımın değişen boyutlarını toplumdaki kültürel dönüşümle ilişkilendirir. Inglehart (1997) sanayi sonrası toplumlardaki toplumsal eğilimlerin, güvenlik ve otoriteyle bağlantılı eski maddiyatçı değerlerin yerini çevre, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, bireysel özerklik ve kendini ifade etmeyle bağlantılı post-materyalist değerlerin almasına yol açtığını iddia eder. Eski tip hiyerarşik ve bürokratik kurumlara verilen destek ve seçimlere katılım birlikte azalırken, genç kuşakların konu temelli siyasete, yeni toplumsal hareketlere, ulus ötesi savunuculuk ağlarına ve “seçkinleri zorlayan diğer siyasi katılım şekilleri”ne katılmaya daha fazla eğilim gösterir hale geldiklerini savunur (Inglehart, 1997: 296). Göreceli olarak daha yüksek refah ve hayat kalitesine ihtiyaç duyulması, siyasette daha yeni ve geleneksel olmayan ifade şekillerinin kullanılmasına yol açar.

Yeni siyasi katılım şekillerini anlamak için kullanışlı bir kavramsal araç, sivil toplum ve sosyal sermaye kuramıdır. Savaş sonrası dönemde partilerle özdeşleşmenin sistematik bir biçimde erozyona uğrama eğilimine (Dalton ve Wattenberg, 2000) siyasi katılımı teşvik eden birbirinden çok farklı kurumların ve toplumsal ağların gelişimi eşlik etmiştir: Gönüllü dernekler, topluluk grupları ve özel kuruluşlar. İnsanlar arasında kurulan toplumsal ilişkiler ve yatay bağlar yurttaşların toplumsal hayata katılımının temelini oluşturan sosyal sermayeyi yaratır. Bu örgütlerin heterojen olmasına ve hiçbirinin doğrudan siyasi iktidarı hedeflememesine rağmen, bunlar, “toplumsal ağlar, karşılıklılık normları ve güvenilirlik” (Putnam, 2000: 19) yaratarak, kamu yararına ilişkin ortak bir derdi canlandırır, bu da siyasi katılımı etkiler.

Sosyal sermayenin gelişimi güvenle yakından ilişkilidir; bu hem genel anlamda kişiler arasındaki karşılıklı güven, hem de kurumlara olan güven anlamına gelen siyasi güven olarak anlaşılır (Pharr ve Putnam, 2000). Kolektif eylem için bir önkoşul olan güven ve dayanışma sabit birer değer değildirler, dünyanın farklı bölgelerinde ve her toplumun farklı gelişmişlik aşamalarında farklılık gösterirler. Putnam toplumsal güvenin ve sivil katılımın Amerika Birleşik Devletleri’nde 20. yüzyılın sonuna doğru önemli ölçüde düştüğü görüşündedir. Bu yorumun aksine, Salamon ve diğerleri (1999), yirmi iki ülkeden gelen araştırma verilerine dayanarak devlet ve piyasa dışında kalan özerk bir alanda örgütlenen kitlesel gönüllü ey-

lemliliğin yükselişi yoluyla küresel bir örgütlenme eğiliminin, küresel sivil toplumun yükselmekte olduğunu iddia ederler.

Katılım kavramı demokrasi kuramında yönetim kavramına verilen yeni önemden de destek alıyor. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), demokratik yönetimi herkesin kendi hayatlarını şekillendiren tartışmalara ve kararlara katıldıkları bir sistem olarak tanımlar (UNDP, 2002). Yurttaşlar kadar siyasi ve ekonomik aktörlerin katılımları da, piyasanın, demokrasinin ve eşitliğin sistematik bir şekilde yönetilmesini garanti altına alır. Yönetim düşüncesi kurumsal ekonomi ekolünde otorite ve kontrol kullanımı anlamına gelen sınırlı bir anlayıştan (Beausang, 2002), katılımcı veya ortaklaşa yönetim kavramına (Kay, 1996; UNESCO, 2001) doğru evrilmiştir.

Ortaklaşa yönetim günümüzde küresel çapta karşılıklı bağımlılıklar olduğu gerçekliğine uyum sağlayan katılımcı bir demokrasi şeklini ortaya çıkarır. Katılımcı demokrasi temsili demokrasinin yerini almaz, ancak küresel karar alma süreçlerine daha fazla katılım olması ve bu süreçlerin daha fazla hesap verebilir olması gerektiğini kabul eder (Dupas, 2001). Katılımcı mekanizmalara dayanan küresel yönetim sadece devletler arasındaki çabalar yoluyla değil, küresel bir sivil toplumla, eski ve yeni toplumsal hareketler arasında kurulacak bir ittifak yoluyla da olanaklı hale gelir. Genç insanların yoğunlukta olduğu küreselleşme karşıtı veya küreselleşmeyi değiştirmeye yönelik protestolar, iktidar sahibi ekonomik güçlerin toplumsal olarak kontrol altına alınmasına yönelik bir çabayı temsil eder. Sobhan (2000), ulus-devletin kararlardaki egemenliği üzerindeki gönülsüz kısıtların üstesinden küreselleşme sürecinin sonuçları hakkında tüm yurttaşlara söz hakkı vermek kadar, çok taraflı kurumların çalışmalarına küresel sivil toplum gruplarının katılımlarını artırmak yoluyla da gelinebileceğini iddia eder.

Siyaset kuramı bakış açısından, katılım kavramına ilişkin yeni gelişmelerle gençlik arasındaki hâkim değer ve davranışların anlaşılması arasında güçlü bir ilişki vardır. Siyaset bilimi çoğu kez gençliğe bir yaş grubu, diğerleri gibi bir kuşak veya en hafif şekliyle en deneyimsiz kuşak olarak yaklaşır. Siyaseti sıkıcı ve kendi hayatlarıyla ilgisiz görme eğiliminde olanlar genellikle gençlerdir (White, Bruce ve Ritchie, 2000). Oy kullanma hakkına sahip seçmenler arasında, seçimlerde oy kullanma eğilimi en düşük olan yaş grubu gençlerdir (Sinnott ve Lyons, 2003). Gençlik geleneksel olmayan siyasi katılım tarzlarına daha yatkın olan kuşaktır (Dalton, 1988; Kease, 1990). Siyaset bilimi alanındaki araştırmacılar arasında gençliğin kendine has özellikleri hakkındaki popüler başka bir yaklaşım da kuşaklara ilişkindir. Ingleheart'a göre (1997), genç kuşak gelişmiş toplumlarda değerlerin post-materyalizme doğru değişiminin öncülüğünü yapar. Benzer şekilde, Putnam (2000) sivil katılımındaki ve sosyal sermayedeki düşüşü kuşakların değişmesiyle açıklar. Sinnott ve Lyons (2003) yaş kuşaksal olarak eyleme geçmenin veya geçmemenin bir göstergesi olarak tanımlarlar. Farklı kuşakların siyasete katılma veya katılmama alışkanlıklarını hayatlarının ilk dönemlerinde edindiklerini ve daha ileri dönemlerine taşıdıklarını iddia ederler. Bu, Mannheim'in kuşaklar yaklaşımına denk düşer (Mannheim, 1952). Genç insanlar ergenlik dönemlerinde -siyasi farkındalık kazandıkları dönemde- yaşanan önemli tarihsel olaylardan etkilenirler.

Gençliğin katılımı kavramının evrimi

Yaş, bunun bir yaş grubu mu yoksa kuşak etkisi mi olduğu konusunda anlaşmaya varamayan siyaset bilimciler açısından siyasi davranışın tahmin edilmesi için önemli bir araçsa, katılım da gençlik çalışmalarının merkezinde yer alan bir kavramdır ve yapılan araştırmalarla siyaset ve araştırma gündemlerinin en tepesine oturmuştur (Chisholm ve Kovacheva, 2002: 45). Farklı bir yol izlemiş olmakla birlikte, gençlik alanıyla bağlantılı olarak bu kavram da önemli ölçüde evrim geçirmiştir.

Bu kavrama ilişkin klasik yaklaşımın kaynağı Eisenstadt (1956) ve Coleman'ın (1961) sosyalleşme kuramlarıdır. Genç insanların katılımını Parsons (1952) gençlerin hâkim toplumsal normları içselleştirmeleri yoluyla toplumsal yapıyla bütünleşmeleri olarak tanımlar. Gençliğin toplum içindeki konumu, varolan kurumlara ve düzenlemelere dahil olmalarıyla sağlanır. Böylelikle katılım, gençliğin özerkliğinden ve mutluluğundan çok, kontrol altına alınmaları ve eylemlerinin devlet sisteminin ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirilmesi anlamına gelir. Bu anlayış gençliği yetişkinlerin değer ve pratiklerinin pasif alıcıları olarak görüp statükoyu koruma eğiliminde olmakla eleştirilir.

Bunu izleyen bir yaklaşım ise çıkış noktası olarak T. H. Marshall (1952) tarafından formüle edilen yurttaşlık kavramını alır. Bu yaklaşımda gençliğin katılımı, bir toplumda genç insanların geniş çeşitlilikteki sivil, siyasi ve sosyal haklara erişimi olarak görülür. Gençlik sırasında aşamalı olarak elde edilen yurttaşlık haklarıyla, sivil, siyasi ve toplumsal yurttaşlığın dönüşümü bir arada topluma tam anlamıyla katılma hakkını yaratırlar. Bu ayrıca kişinin kendi milletine "aidiyetini" ve bu milletin refahına katkıda bulunma sorumluluğunu içerir. Yurttaşlık tartışması T. H. Marshall'ın yurttaşlıkla toplumsal sınıf ve diğer katmanlaşma boyutları (toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, vb.) arasındaki ilişki hakkındaki yaklaşımını izleyerek, toplumsal dışlama ve içerme konularıyla ve katılım kavramıyla ilişkilendirilir. Bireylerin ve grupların toplumsal katılımı kavramı, bunun aksi yönünde işleyen toplumsal dışlama sürecini incelemek için bir çerçeve sunar.

Yurttaşlık kuramının siyasi katılımı anlamak açısından önemli saptamaları vardır. Yeni yurttaşlık anlayışı, buna sosyal hak ve sorumluluklara pasif şekilde uymak olarak değil, daha önce dışlanan grupların şimdi bunlara aktif şekilde sahip çıkması olarak bakar. Yurttaşlık hukuki veya sivil bir statüden çok daha geniş bir kavramdır ve insanların topluma aktif şekilde katılma istekleriyle ve yetenekleriyle ilişkili görülür (Dwyer, 2000). Ayrıca, yurttaşlık artık ulus-devletin kurumlarıyla kısıtlı değildir (Delanty, 2000); yurttaşların çok çeşitli özel kurumlar ve kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinde sorumluluk almaları yoluyla yürütülür. Daha geniş kapsamlı yurttaşlık kavramını kullanan Roker ve Eden (2002) yapıcı toplumsal katılım kavramını geliştirirler. Bu yaklaşım farklı toplumsal eylemleri bir araya getirir: Genç insanların "kendi toplumlarına katılmalarına ve etraflarındaki dünyanın siyasetini ve pratiklerini" etkilemelerine olanak sağlayan formel gönüllü işler, enformel toplumsal ağlar, komşuluk, enformel siyasi eylem, farkındalık artırma, hayır amaçlı etkinlik ve evde veya toplulukları içinde üstlenilen bakım işleri (Roker ve Eden, 2002).

1990'larda Avrupa Konseyi'nin Avrupa Gençlik Alanında Hükümetler Arası İşbirliği Yürütme Komitesi (CDEJ), "katılımın kendi başına bir amaç değil, aktif yurttaşlar olmak için bir

yaklaşım, kişinin hem kendi çevresinin gelişiminde hem de Avrupa işbirliğinde aktif rol alması [için bir araç]” (CDEJ, 1997: 7) olduğunu kabul ederek, gençliğin katılımına ilişkin yeni proaktif bir anlayış geliştirmiştir. Avrupa Birliği üyesi devletlerdeki gençlik deneyleri araştırmasının kurgulanmasında da bu türden bir yaklaşım kabul edilmiştir (Boukobza, 1998). Bu çalışmada kullanılan işlevsel tanım Golubovic’in (1982) kapsamlı tanımını benimser: “Toplumun tamamında, hayatın ekonomik ve toplumsal yönleri üzerinde etkili olma olasılığına dayanan güç”.

Gençliğin katılımını pasif bir gelişim ve toplumsal yapılarla bütünleşme süreci olarak gören klasik anlayışlardan farklı olarak, 1980’lerde komünist Doğu Avrupa’da gençlik alanında çalışan araştırmacılar bunu “gençleşme” kavramıyla ilişkilendirmişlerdir. Mahler (1983) ve Mitev (1982) gençliği aktif ve adanmış bir grup olarak gören bir anlayış önermişler ve katılımı iki yönlü bir süreç olarak tarif etmişlerdir: Bütünleşmeden çok etkileşim, hem gençlerin hem toplumun gelişmesi. Bu bakış açısı genç insanları yeni değerler üreten ve toplumsal hayata aktif katılımları yoluyla toplumu değiştiren ve “gençleştiren” bir grup olarak görür. Gençliğin katılımının etkisi toplumsal yenilikçiliktir. Ancak tek partili rejimlere sahip olan toplumların siyasi ortamlarında, bu yaklaşımın kısa sürede resmi ideolojinin hâkim kurgularıyla harmanlanmasıyla birlikte statükoya yönelik eleştirel boyut bir kenara atılmış ve statüko ile hizaya getirilmiştir.

Komünizm sonrasında gençlik alanındaki çalışmalar, sınıfsız komünist toplumun inşasında “gençliğin büyük misyonu” hakkındaki ideolojik miti kırarak “gençleşme” kavramından “gençlerin yurttaşlığı” kavramına geçiş yapmıştır. T. H. Marshall’ın (1952) izinden giden bazı yazarlar, katılımı kavramsallaştırırken varolan toplumsal yapılarla bütünleşme şeklindeki daha pasif nosyona geri dönmüşlerdir (Chuprov vd., 2001; Ule vd., 2000). Diğerleri daha proaktif bir anlayış benimseyerek, bunu toplumsal hayata katılım (Machacek, 2001) ve daha genel anlamda sosyal sermayeyle (Spanning vd., 2001) ilişkilendirmişlerdir. Doğu Avrupa’da gençliğin katılımı hakkında yapılan bir çalışmada Kovacheva (2000a), gençliğin katılımını genç insanların kendi toplumlarının toplumsal dönüşümüne aktif şekilde katılmaları olarak algılayarak, proaktif, sorun çözmeye yönelik bir yaklaşıma işaret etmiştir. Katılımı değişik toplumsal sorunları çözmeye yönelik gençlik inisiyatifleri olarak tanımlayan bu çalışma, gençliğin katılımı hakkındaki projelerin uygulanma süreçlerini üç ana göstergeye odaklanarak inceler: İyi tanımlanmış, sorunlu bir durum (değişim gerektiren akut ve adaltsiz koşullar); katılım kaynakları (bireysel katılımcılar, grup yapıları, etkili müttefikler) ve (bireyler, örgütler, topluluklar ve toplum üzerindeki) sonuçlar.

Gençlik araştırmaları genellikle üç temel siyasi katılım şekline odaklanılır (Chisholm ve Kovacheva, 2002):

- Kurumsal siyasete katılım (seçimler, kampanyalar ve üyelik),
- Protesto eylemleri (gösteriler ve yeni toplumsal hareketler),
- Sivil katılım (örgütlü hayat, topluma katılım, gönüllü çalışma).

Genç insanlar seçim kampanyalarına katılma şekilleri veya protesto gösterileri düzenleyerek toplum içinde veya küresel arenada kolektif olarak hareket etmeleri yoluyla bu üç türün her birinde yeni ilerlemeler sağlamışlardır. En önemli yaratıcı yenilikler, siyasi katılım kavramını genç insanların kendilerine ilişkin taleplerinin odağı haline gelen daha kapsamlı

konuları ve alanları içerecek şekilde genişleten üçüncü tarzın kapsamında aranabilir. Siurala (2000), bu katılım türlerini, ifadeyel, duygusal, estetik, gündelik, sanal ve dijital katılımı da içeren, "postmodern türler" olarak tanımlar.

Gençlik çalışmaları gençlerin sivil etkinliklerini açıklarken siyaset biliminde kullanılan daha geniş kapsamlı bir gençlik tanımı kullanır. Bu bakış açısı, genç insanlara sadece nüfus içindeki bir yaş grubu olarak değil, her toplumda özel bir toplumsal konuma sahip bir grup olarak yaklaşır. Gençlik araştırmaları gençliği kavramsallaştırırken en az üç farklı yaklaşım kullanır: İlki Mannheim'ın (1952) çığır açan makalesinden yola çıkan ve siyaset biliminde kullanılan benzer bir yaklaşımdır. Avrupa'nın şimdiki gibi hızlı toplumsal değişimlerin acısını çektiği dönemler için oldukça uygundur (Becker, 1992; Semenova, 2002). İkinci yaklaşım hayatın bu aşamasının psikolojik açıdan kendine özgü niteliğinden -kimlik arayışından- yola çıkar ve bunu bilinç düzeyinde şekillendiren değerleri araştırır (Cote, 2002; Helve, 1996). Üçüncü anlayış gençliği, bağımlılıktan özerkliğe geçiş sürecindeki eğitim ve istihdam alanlarına, aileyle birlikte yaşamaktan bağımsız yaşamaya ve aile kurmaya doğru ilerlemekte olan bir grup olarak tanımlar (Bynner ve Roberts, 1991; Wallace ve Kovacheva, 1998).

Siyasi katılıma ilişkin, keşfe dayalı anlayışın çıkış noktaları, iki yüzyıl arasındaki köprüde duran ve dönüşmekte olan Avrupa'daki yeni geliştirici deneyimlerin araştırılması, küreselleşen dünyada ve yeni toplumsal bağlamdaki yeni aidiyet noktaları ve gençliğin geçiş dönemindeki yeni toplumsal bağlamın incelenmesidir.

Değişen Avrupa'da gençliğin siyasi katılımı: Demokrasinin önündeki zorluklar

Siyaset bilimi ve gençlik çalışmaları alanındaki kavramsal tartışmalar, genişleyen Avrupa'da gençliğin siyasi katılımıyla ilgili olarak kendini gösteren çeşitli eğilimleri dikkate almalıdır. Bu eğilimler bir yurttaşlar Avrupa'sının kurulması ve daha genel anlamda demokrasiye geçiş açısından beraberlerinde önemli mücadele alanlarını getirirler. Pek çoğu gençliğin katılımında yaşanan erozyondan çok, değişen katılım şekillerinin yorumlanmasıyla ilgilenebilir.

Pek çok Avrupa ülkesinde oy kullanma düzeyleri düşmeye başlamışsa da, bu eğilim her tarafa tam olarak yayılmamıştır. 1997 yılında Bulgaristan, 1998'de Slovakya'da olduğu gibi, çok sayıda genç insan kendi ülkelerinde demokrasinin gelişiminin tehlike altında olduğunu hissettiklerinde oy sandıklarına gitmektedir. Gençliğin seçime katılımı genelde diğer iki etkinlik türüyle birleştiğinde daha yüksek olur: Geleneksel olmayan ve sivil katılım. Gençler İspanya'da Prestige petrol tankerinden olan sızıntı veya özellikle hükümetleri savaş çabalarını destekleyen Birleşik Krallık ve İspanya gibi ülkelerde yaygın olan Irak'taki savaşa karşı protestolar gibi tekil konular etrafında hızla harekete geçebiliyorlar. Kendini sanat ve spor yoluyla siyaseten ifade etmek, çevreye ilişkin endişelerini, insan haklarını, eşcinsel ve lezbiyen politikalarını yüksek sesle dile getirmek ve tüketici boykotları komünizmi ardında bırakan ülkelere de yayılmıştır (Roberts ve Jung, 1995; Ule vd., 2000). Kuzey ülkelerindeki ve Estonya'daki gençlik, örneğin hükümet yetkilileriyle bağlantıya geçmek, çevrimiçi danışma yöntemleri ve siyasi tartışmalar gibi yeni kurumsal katılım şekilleri çerçevesinde internet

kullanımına öncülük ediyorlar.

Gençler arasında tüketimin yaygınlaşması kolektif dayanışmadan ve ideolojik bağlılıktan uzaklaşmayı temsil ettiği için, onların sivil hayata katılımı açısından önemli bir risk taşımaktadır. Putnam'a göre (2000) Amerika Birleşik Devletleri'nde gözlemlenen sivil katılımındaki düşüş özellikle genç kuşak arasında boş vakitlerin özelleştirilmesi eğiliminin bir sonucudur. Orta ve Doğu Avrupa'da, boş zaman kavramına komünist rejimlerde tipik olan devlet karşıtlığı yaftası artık yapıştırılmıyor (Wallace ve Kovacheva, 1998). Komünizm altında gençlerin kendini ifade etmeye yönelik özerk eylemlerini siyasileştiren ve cezalandıran baskıcı devlet gençliğin tüketimini siyasi olarak betimlerken, günümüzde tüketime piyasanın öncülük ettiği kabul ediliyor ve devlet tarafından teşvik ediliyor. Bazı yazarlar gençlik arasındaki varlıklı grupların dikkatleri üzerine çeken tüketim alışkanlıklarını siyaseti ve toplumun geri kalanını umursamayan bir davranış olarak yorumluyor (Meier, 2002). Diğerleri, bu sefahat arayışını, evlatlarına kendi kuşaklarının şemsiyesi altında koruyup onlara son moda kıyafetler veya son model cep telefonları sunabilmek için kendi kişisel tüketimlerini gönüllü olarak kısıtlayan ebeveynlerin teşvik etmesi üzerinden açıklıyor (Mitev, 2003). Ancak, bu ayrıca yeni, daha bireysel ve esnek bir siyasi katılım tarzı olarak da görülebilir (Micheletti, 2003).

Bireyselleşme Avrupa'da gençlerin siyasete katılımını etkileyen başka bir küresel eğilimdir. Tutum araştırmaları (Lacovou ve Berthoud, 2001; Kovacheva vd., 2003) giderek yükselen bireysel çözümler arama eğilimini ve kolektif eyleme karşı hoşnutsuzluğu belgelemiştir. Sadece fırsatlar değil, riskler de küçük parçalara ayrılmış haldedir (Furlong vd., 2000). Bu eğilimin bir sonucu, gençler arasında resmi gençlik örgütlerine düzenli üye olmaya ve rutin etkinliklerine katılmaya karşı duyulan yaygın hoşnutsuzluktur. Hâlâ Avrupa'daki genç insanlara çekici gelecek olan daha esnek, mikro düzeyde katılım yapıları için modeller gerekiyor.

Avrupa'nın pek çok bölgesinde -Güneybatı ve Doğu Avrupa'nın büyük bölümünde- siyasi ve toplumsal hayat merkezileşmeye devam ederken, gençlerin siyasete ve sivil topluma katılımını en fazla sınırlandıran şey bireyselleşme değildir. Gençlik projelerinin kısa dönemli finansmanları olması, bu bölgelerdeki gençlik inisiyatiflerinin görünmez olması ve üçüncü sektör içindeki işbirliğinin metropoller haricinde düşük olması da genç insanların daha esnek ve enformel yapılar yoluyla katılımı tercih etmelerine katkıda bulunuyor (Roker ve Eden, 2002; Kovacheva, 2000a).

Diğer kültürlerden ve kurumlardan deneyimler edinme yoluyla öğrenme yöntemi olan Avrupa'da mobilite, genelde gençlerin sivil hayata katılımını genişletiyor. Batı'daki şehirler giderek daha çokkültürlü hale gelirken, kırsal alanlardaki gençlik "ötekileştirme"ye daha az maruz kalıyor. Birleşik Krallık'taki ve Akdeniz ülkelerindeki gençlerin "Avrupa yeterliği" ise deneyim ve dil becerileri açısından düşüktür (IARD, 2001: 52). Bununla birlikte, birçok genç insan için ırkçılıkla ve etnik hoşgörüsüzlükle mücadele, katılımcı etkinliklerin ön planına yerleşmiş durumdadır. Doğu Avrupa'da göç nedeniyle bölgedeki gençlerin katılımcı potansiyelinin büyük bölümü kaybediliyor. Güneydoğu ve Doğu Avrupa'daki gençlerin göçü daha çok ekonomik nedenlere dayanıyor: Batı'daki piyasa ve sosyal refah sistemlerine dahil olma isteği. Aynı zamanda genç göçmenler Bulgaristan, Romanya, Ukrayna'yla Beyaz Rusya'daki varolan durum yüzünden daha fazla hayal kırıklığına uğramış durumdadır ve daha eleştirel tavırdalar ve kendi ülkelerinin Batı'ya açılması konusunda daha sabırsızlar. Ayrılma

arzusu tamamen apolitik bir duruş değildir ve gençlerin kendi ülkelerinin Avrupa toplumuyla bütünleşmesindeki yavaşlık ve etkin olmayan çabalar yüzünden bıkkınlık yaşadıkları durumlarda, bir bireysel bütünleşme mücadelesi olarak da yorumlanabilir (Kovacheva, 2000b).

Gençlerin siyasi katılımı konusunda yukarıda bahsi geçen eğilimler Avrupa'daki genç insanların değişen deneyimlerinden ve açmazlarından kaynaklanıyor. Varolan sorunları çözmeye çabaları özgün katılım şekilleri geliştirmeleri yoluyla siyasi katılımın gençleşmesine katkıda bulunuyor ve katılımdan uzak veya buna kayıtsız olmak üzerinden yapılan yorumların dayanağını zayıflatıyor.

Gençliğin katılımı hakkındaki araştırmalarda ortaya çıkan gündem

Siyaset biliminde ve gençlik çalışmalarındaki kavramsal gelişime dair kısa özet ve gençliğin katılımında ortaya çıkan eğilimlerin kısa bir incelemesi bir arada iki bakış açısının karşılıklı olarak zenginleşmesine yol açacak değerli bilgiler sağlıyor. Bu bölüm gençliğin katılımına ilişkin araştırmalar mozayığı için daha aydınlatıcı olacak bazı konulara odaklanıyor.

Siyasi olma kavramı

İlk olarak, tıpkı daha önce toplumsal cinsiyet alanındaki araştırmacıların kamusal olanla özel olan arasında yerleşik kabul edilen sınıra karşı çıkarken yaptıkları şekilde, gençliğin katılımına ilişkin araştırmaların da siyasi olma kavramını sorgulaması gerekiyor (Silitanen ve Stanworth, 1983; Goddard, 2000). Gençlik alanındaki araştırmacılar daha da ileri giderek genç insanların kendi tanımlarına uygun daha geniş bir siyaset tanımı geliştirmeliler. Sayıları gün geçtikçe artan çalışmalar ayrıntılar da ekleyebilir, ancak varolan literatürün bir incelemesi, siyasetin gençler açısından sadece hükümet politikasını etkilemeye yönelik çabaları değil, daha geniş bir çerçevede toplumu ilgilendiren konuları içerdiğine işaret ediyor. Siyasi eylem, yerleşik değer hiyerarşilerine, normlara, kurumlara ve otoritelere meydan okuyan her tür eylem anlamına geliyor. Norris (2002) ise "toplumsal" olanla "siyasi" olan arasındaki ayrım çizgisini daha da fazla ortadan kaldıran hayat tarzı siyasetinden bahseder.

Siyasi katılımın kapsamı

Ademi-merkezleşme ve küreselleşme koşulları altında, siyasi eylemler sadece ulus-devlete yöneltilmiş değil, aynı zamanda daha ufak ve daha büyük bölgelere de -bölgesel ve yerel topluluklarla Avrupa düzeyinde ve küresel düzeyde olanlara da- yöneliktir. Araştırmalarımızın kapsamını tüm ulusal ve yerel bağlamları kapsayacak şekilde genişletmeli ve katılım tarzları üzerinde Orta Avrupa'daki "konsolide demokrasiler"le Güneydoğu ve Kuzeydoğu Avrupa'daki gelişmekte olan demokrasilerden, daha doğudaki Bağımsız Devletler Birliği ülkelerindeki "güvenli olmayan demokrasi"leri kapsayacak şekilde çalışmalıyız (Hearpfer, 2001).

Gençlik araştırmaları genç insanların katılım şekillerinde sadece Avrupa'nın genişlemesinin değil, küreselleşme sürecinde toplumsal eşitsizliklerin artmasının ve gençlik döneminin

uzamasının neden olduğu farklılıklara karşı da daha duyarlı olmalıdır. Gençlik, sanayi öncesi Avrupa'daki ve özellikle modern toplumların ilk dönemlerindeki gibi mutluluğun yudumlandığı kısa bir aşama olmaktan uzun süre önce çıkmıştır. Gençlik içindeki değişik gruplar, farklı siyaset tanımlarına ve farklı siyasi ifade şekillerine sahip olabiliyorlar.

Katılım şekilleri

Araştırmacılar boş zaman etkinlikleri gibi gençliğin katılım şekillerinin siyasi niteliklerine karşı daha duyarlı kavramlar geliştirmeliler. Stolle, Hooghe ve Micheletti (2003) tüketici davranışının etnik ve siyasi açıdan olası yansımalarını ortaya koyarlar. Bu türden bir katılımın siyasi niteliğini, genç insanların ahlaki değerler temelinde belirli mal ve hizmetleri boykot edip diğerlerini satın almak şeklindeki eylemlerinde hedef olarak toplumdaki değerlerin otoriter şekilde belirlenmesini ilgilendiren konuları, değerleri ve kurumları almalarında görürler. De Ledeleuc, Gleyse ve Marcellini (2002) sporu, spor yapma pratiğini aşan bir toplumsal endişeler tiyatrosu olarak görürler. Dağa tırmanma tarzı sporlar "birini" "diğeri"yle bağlantılandırmanın sembolik ve törensel bir yolunu temsil eder. Tam anlamıyla siyasi bir misyonları vardır - yeni sivil bağlar kurmak ve katılımçıları bir topluluk içerisinde bütünleştirmek. Tırmanma sporcuları toplumun siyasi dengesinin özü olan toplumsal ilişkilerin varolan düzenini zorlayan "alanlar" kurarlar. Araştırmalar diğer boş zaman etkinliği türlerini, gönüllülük temelli ve toplumsal çalışmaları, mobiliteyi ve göçü de gözardı etmemelidir.

Gençlerin katılımının kaynakları

Siyasi eylem sadece siyasi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları (STK) yoluyla kurumsallaşmış eylemler demek değildir, aynı zamanda daha az kurumsal olan, daha gevşek ağlara ve arkadaş çevrelerine dahil olmak, hatta siyasi tüketicilik gibi bireysel eylemlerdir de. Inglehart (1997) genç kuşakların gevşek, daha az hiyerarşik enformel ağlarını ve hayat tarzlarıyla bağlantılı çeşitli düzensiz eylem girişimlerini tercih ettiklerine işaret eder. Stolle, Hooghe ve Micheletti (2003) de genç insanların daha az bürokratik ve hiyerarşik örgütlere katılma veya siyasi tüketicilik gibi bireysel ve geleneksel olmayan eylemleri izleme eğilimlerine vurgu yapar.

İnternet artık gençlerin katılımı için başka bir yaratıcı kaynak haline gelmiştir (Norris, 2002). Şimdiye kadar daha çok hem geleneksel hem geleneksel olmayan katılım şekillerini ve yeni toplumsal hareketleri geliştirmek için kullanılmıştır: E-posta yoluyla lobicilik, ağlar kurma, harekete geçirme, fon toplama, destekçi kazanma, mesajın kamuoyuna iletilmesi gibi. Ancak, bu kaynağın genç insanlara siyasi ifade açısından başka ne gibi alternatif yollar sunduğunu öngörebilmek için henüz erken.

Katılım üzerinde çalışma yöntemleri

Araştırma yöntemlerimizi siyasi katılımdaki yeni eğilimlere karşı daha hassas olmalarını sağlayacak şekilde yenilemeliyiz. Bunu gerçekleştirmenin bir yolu Avrupa'daki ulusal, bölgesel ve yerel bağlamlar arasındaki farklılıkları teslim eden karşılaştırmalı ve kültürler arası incelemeler için yüksek kalitede verilerin toplanmasıdır. Başka bir yol, gençliğin katılım şekillerini araştırırken kullanılan, şimdiye kadar niceliksel tasarımların hâkim olduğu yöntemlerin

kapsamını genişletmektir. Gençliğin katılımı projelerinde vaka incelemesi, derinlemesine görüşme ve grup tartışmaları ile temsil niteliği olan anketlerin ve çok-ülkeli karşılaştırmalı çalışmaların sayısı artmalıdır. Gençliğin katılımının incelenmesinde eylem araştırmalarına özellikle dikkat gösterilmelidir. Odak grup görüşmelerinin yaratıcı potansiyeli genç insanların anlayış ve deneyimlerinin çalışılması için özellikle uygundur (Brannen vd., 2002; O'Toole vd., 2003). Bu yöntem araştırmacının egemenliğini kırarak, katılımcılara kavramları kendi ifadeleriyle, daha eşit ve demokratik bir diyalog içerisinde sunma ve tartışma olanağı verir.

Gençlerin siyasi katılımındaki ve bununla ilgili çalışmalardaki yeni gelişmeleri özetlersek, gençlerin siyasi katılımı, siyaset kuramı ve gençlik araştırmaları için toplumda demokratik yaratıcılığı vaat eden çekici bir kavram haline gelmiştir. Aynı zamanda Avrupa'nın toplumsal değişiminde iz bırakmanın etkili bir yolu olması nedeniyle bu gençler açısından da çekicidir. Bununla birlikte, hoşgörüsüzlük ve yabancı düşmanlığı, terörizm ve "etnikleştirme" de gençlik grupları arasında kendilerine yer bulabildiğinden, katılım üzerine çalışırken katılımın her zaman "iyi bir şey" olduğuna yönelik basit varsayımlara karşı bir nebze dikkatli yaklaşmakta fayda vardır.

Gençliğin, siyasi katılım şekillerini gençleştirip gençleştirmedeği kuramsal bir soru değildir. Bu türden bir hipotezi sistematik, araştırma temelli kanıtlar onaylayacak veya reddedecektir. Daha esnek ve yansıtıma açık bir metodoloji gençliğin siyasi katılımının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Katılımın ve demokrasinin yenilenmesi için yeni biçimler ve yöntemler hakkındaki sorulara kesin cevapları ancak kapsamlı bir araştırma gündemi geliştirip uygulayarak verebiliriz.

Kaynakça

Adnanes, Marian (2000) Social Upheavals, Anomie and Coping Bulgarian Youth in the Nineties [Doksanlarda Toplumsal Ayaklanmalar, Anomi ve Bunlarla Başa Çıkan Bulgar Gençliği], Petar -Emil Mitev (der.), *Balkan Youth and Perception of the Other* [Balkan Gençliği ve Diğeri Algısı] içinde, Sofya: LIK.

Adsett, M. (2003) Change in Political Era and Demographic Weight as Explanations of Youth 'Disenfranchisement' in Federal Elections in Canada, 1965-2000 [Kanada'da Gençliğin Federal Seçimlerde 'Haklarını Kullanmamasının' Bir Açıklaması Olarak Siyasi Dönem ve Demografik Ağırlıktaki Değişim], *Journal of Youth Studies*, cilt 6, no. 3, s. 247-264.

Avrupa Birliği (2001) White Paper on A New Impetus for European Youth [Avrupa Gençliği İçin Yeni Bir İtici Güç Hakkında Beyaz Kitap], COM(2001) 681 nihai rapor, Brüksel: Avrupa Toplulukları Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Direktörlüğü.

Avrupa Birliği (2003) Follow-up to the White Paper on A New Impetus for European Youth: proposed common objectives for the participation and information of young people, in response to the Council Resolution of 27 June 2000 regarding the framework of European co-operation in the youth field [Avrupa Gençliği İçin Yeni Bir İtici Güç Hakkında Beyaz Kitabın Devamı: Gençlik Alanında Avrupa İşbirliğine ilişkin 27 Temmuz 2000 tarihli Konsey Tavsiye kararına cevaben, genç insanların katılımı ve bilgileneşine ilişkin olarak

önerilen ortak amaçlar], COM (2003) 184 nihai rapor, Brüksel: Avrupa Toplulukları Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Direktörlüğü.

Avrupa Konseyi (2003) Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life [Genç İnsanların Yerel ve Bölgesel Hayata Katılımı Hakkında Gözden Geçirilen Avrupa Şartı], Strasbourg: Avrupa Konseyi.

Becker, H. (der.) (1992) Dynamics of Cohort and Generation Research [Kuşakların Dinamikleri ve Kuşak Çalışmaları], Amsterdam: Thesis Publishers.

Beausang, F. (2002) Democratizing Global Governance: The Challenges of the World Social Forum [Küresel Yönetişimin Demokratikleşmesi: Dünya Sosyal Forumunun Zorlukları], MOST Discussion Paper no. 59, <http://www.unesco.org/most>

Bottomore, T. (1993) Political Sociology [Siyaset Sosyolojisi], Minneapolis: University of Minnesota Press.

Boukobza, E. (1998) Keys to Participation. A Practitioner's Guide [Katılımın Anahtarları: Uygulamacılar İçin Rehber], Strasbourg: Avrupa Konseyi Yayınları.

Brannen, J. Lewis, S. Nilsen, A. ve Smithson, J. (der.) (2002) Young Europeans. Work and Family Life: Futures in Transition [Genç Avrupalılar, Çalışma ve Aile Hayatı: Geçiş Dönemindeki Gelecekler], Londra: Routledge.

Burns, N. Schlozman, K. L. ve Verba, S. (2001) The Private Roots of Public Action. Gender, Equality, and Political Participation [Kamusal Eylemin Özel Kökleri: Toplumsal Cinsiyet, Eşitlik ve Siyasi Katılım], Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Bynner, J. ve Kenneth, R. (1991) Youth and Work. Transitions to Employment in England and Germany [Gençler ve Çalışma: İngiltere ve Almanya'da İstihdama Geçiş], Londra: Anglo-German Foundation.

CDEJ (1997) The Participation of Young People [Genç İnsanların Katılımı], Strasbourg: Avrupa Konseyi Yayınları.

Chisholm, L. ve Kovacheva, S. (2002) Exploring the European Youth Mosaic. The Social Situation of Young People in Europe [Avrupa Gençlik Mozayikini Araştırmak: Avrupa'daki Genç İnsanların Toplumsal Konumu], Strasbourg: Avrupa Konseyi Yayınları.

Chuprov, V. Zubok, J. ve Williams, C. (2001) Youth in a Risk Society [Risk Toplumunda Gençlik], Moskova: Nauka.

Coleman, J. (1961) The Adolescent Society [Ergen Toplumu], Glencoe, IL: The Free Press.

Cote, J. (2002) The Role of Identity Capital in the Transition to Adulthood: The Individualisation Thesis Examined, [Yetişkinliğe Geçişte Kimlik Sermayesinin Rolü: Gözden Geçirilen Bireyleşme Tezleri], Journal of Youth Studies, cilt 5, no. 2, s. 117-134.

Dahl, R. A. (1971) *Polyarchy: Participation and Opposition* [Poliyarşi: Katılım ve Muhalefet], New Haven: Yale University Press.

Dahl, R. A. (1989) *Democracy and Its Critics* [Demokrasi ve Krizleri], New Haven: Yale University Press.

Dalton, R. ve Wattenberg, M. (der.) (2000) *Parties without Partisans* [Partizanları Olmayan Partiler], Oxford: Oxford University Press.

Dalton, R. (1988) *Citizen Politics in Western Democracies. Public Opinion and Political Parties in the United States, Great Britain, West Germany, and France* [Batı Demokrasilerinde Yurttaşlar: Birleşik Devletler, Büyük Britanya, Batı Almanya ve Fransa'da Kamuoyu ve Siyasi Partiler], Chatham, New Jersey: Chatham House Publishers.

Delanty, G. (2000) *Citizenship in a Global Age. Society, Culture, Politics* [Küresel Çağda Yurttaşlık: Toplum, Kültür ve Siyaset], Buckingham: Open University Press.

Dupas, G. (2001) *The Logic of Globalisation: Tensions and Governability in Contemporary Society* [Küreselleşmenin Mantığı: Günümüz Toplumunda Gerilimler ve Yönetilebilirlik], MOST Discussion Paper no. 52, <http://www.unesco.org/most/dsp52.htm>

Dwyer, P. (2000) *Responsibilities: Contesting Social Citizenship* [Sorumluluklar: Toplumsal Yurttaşlığı Sorgulamak], Londra: Policy Press.

Eisenstadt, S. (1956) *From Generation to Generation*, [Kuşaktan Kuşağa], Harry Silverstein (der.), *The Sociology of Youth: Evolution and Revolution* [Gençliğin Sosyolojisi: Evrim ve Yeniden Evrim] içinde, New York: Macmillan.

Goddard, V. (der.) (2000) *Gender, Agency and Change* [Toplumsal Cinsiyet, Kapasite ve Değişim], Londra: Routledge.

Golubovic, Z. (1982) *Worker Participation and Dealienation of Labour Relations*, [Çalışanların Katılımı ve Emek İlişkilerinde Yabancılaşmanın Ortadan Kalkması], *Socioloski Pregled*, cilt 16, no. 3, s. 1-10.

Haerpfer, C. (2001) *A New Index of Democracy. The Democratisation of Mass Public in Five Central European Countries* [Yeni Bir Demokrasi İndeksi: Beş Orta Avrupa Ülkesinde Kitleysel Kamuoyunun Demokratikleşmesi], yayınlanmamış taslak, Vienna: Institute of Advanced Studies.

Hartmann, J. ve Trnka, S. (1985) *Democratic Youth Participation in Society – a Concept Revisited* [Topluma Gençlerin Demokratik Katılımı – Yeniden Ele Alınan Bir Kavram], Uppsala: Uppsala University Press.

Helve, H. (1996) *Values, worldviews and gender differences among young people* [Genç insanlar arasında değer, dünyaya bakış ve toplumsal cinsiyet farklılıkları], Helve, Helena, ve John Bynner (der.), *Youth and Life Management: Research Perspectives* [Gençlik ve Hayat

Yönetimi: Araştırma Perspektifleri] içinde, s. 171-187, Helsinki: University Press.

Iacovou, M. ve Berthoud, R. (2001) Young People's Lives: A Map of Europe [Genç İnsanların Hayatları: Avrupa'nın Bir Haritası], Colchester: University of Essex.

IARD (2001) Study on the State of Young People and Youth Policy in Europe [Avrupa'da Genç İnsanların Durumu ve Gençlik Politikası Hakkında Çalışma], final report for the Commission of the European Communities [Avrupa Toplulukları Komisyonu için nihai rapor], Directorate General for Education and Culture [Eğitim ve Kültür Genel Direktörlüğü], <http://europe.eu.int/comm/education/youth/studies.html>

Inglehart, R. (1997) Modernization and Postmodernization. Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies [Modernleşme ve Post-Modernleşme: 43 Toplumda Kültürel, Ekonomik ve Siyasi Değişim], Princeton: Princeton University Press.

Kaase, M. (1990) Mass Participation [Kitleli Katılım], Jennings, van Deth, Barnes, Fuchs, Heunks, Inglehart, Kaase, Klingemann ve Thomassen (der.), Continuities in Political Action. A Longitudinal Study of Political Orientations in Three Western Democracies [Siyasi Eylemin Devamlılığı: Üç Batı Demokrasisinde Siyasi Yönelimler Hakkında Boylamasına Araştırma] içinde, s. 23-66, Berlin ve New York: Walter de Gruyter.

Kay, J. (1996) Foundations of Corporate Success [Şirket Başarısının Temelleri], Oxford: Oxford University Press.

Kovacheva, S. (2000a) Keys to Youth Participation in Eastern Europe [Doğu Avrupa'da Gençlerin Katılımının Anahtarları], Strasbourg: Avrupa Konseyi Yayınları.

Kovacheva, S. (2000b) Emigration Attitudes of Bulgarian Students [Bulgar Öğrencilerin Dış Göç Eğilimi], Mitev, Petar-Emil (der.), Balkan Youth and Perception of the Other [Bulgar Gençliği ve Diğeri Algısı] içinde, Sofia: LIK.

Kovacheva, S. Klicperova-Baker, M. Titarenko, L. Hofstetter, I. F. R. (der.) (2003) Democratic Culture and Political Involvement of Central/Eastern European Youth [Orta/Doğu Avrupa Gençliğinin Demokratik Kültürü ve Siyasete Katılımı], Martina Klicperova-Baker (der.), Democratic Citizenship in Comparative Perspective [Karşılaştırmalı Perspektifte Demokratik Yurttaşlık] içinde, San Diego: San Diego State University.

Linz, J. (1975) Totalitarian and Authoritarian Regimes [Totaliter ve Otoriter Rejimler], Greenshtein ve Polsby (der.), Handbook of Political Science [Siyaset Bilimi El Kitabı] içinde, cilt 3, s. 175-41, Reading, Mass: Addison-Wesley.

Macháček, L. (2001) Youth and Creation of Civil Society [Gençlik ve Sivil Toplumun Yaratılması], Helve ve Wallace (der.), Youth, Citizenship and Empowerment [Gençlik, Yurttaşlık ve Yetkinleşme] içinde, Aldershot: Ashgate.

Mahler, F. (1983) Introducere in Juventologie, İngilizce özet IBYR-Newsletter No. 1/1984 içinde.

Mannheim, K. (1952) The Problem of Generations, [Kuşaklar Sorunu], Kecskemeti, P. (der.), Essays on the Sociology of Knowledge [Bilgi Sosyolojisi Yazıları] içinde, Londra: Sage.

Marshall, T. H. (1952) Citizenship and Social Class [Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf], Cambridge: Cambridge University Press.

Meier, A. (2002) "Jeunesse Doree" - Polarization Tendencies in an Emerging Capitalist Society on the Balkans ["Jeunesse Doree" - Balkanlar'da Ortaya Çıkmakta Olan Kapitalist Toplumlardaki Kutuplaşma Eğilimleri], Non-violence and Dialogue Culture among the Younger Generation - Pathway to Ethnic Peace in South East Europe [Daha Genç Kuşakta Şiddetsizlik ve Diyalog Kültürü - Güneydoğu Avrupa'da Etnik Barışa Giden Yol] konferansında sunulan tebliğ, Sofya, Bulgaristan, 21-23 Eylül.

Micheletti, M. (2003) Political Virtue and Shopping. Individuals, Consumerism, and Collective Action [Siyasi Yarar ve Alışveriş: Bireyler, Tüketicilik ve Kolektif Eylem], New York: Palgrave.

Micheletti, M. Follesdal, A. ve Stolle, D. (2003) Politics, Products, and Markets. Exploring Political Consumerism Past and Present [Siyaset, Ürünler ve Piyasalar: Geçmişte ve Günümüzde Siyasi Tüketiciliği Araştırmak], New Brunswick: Transaction Press.

Mitev, P. E. (1982) Sociology Facing Youth Problems, [Gençlik Sorunlarıyla Yüzleşen Sosyoloji], Youth Problems, no. 34, s. 1-274.

Norris, P. (2002) Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism [Demokratik Anka Kuşu: Siyasi Aktivizmin Yeniden Keşfi], New York: Cambridge University Press.

O'Donnell, G. (1994) Delegative Democracy, [Delegasyon Demokrasisi], *Journal of Democracy* cilt 5, no. 1, s. 55-69.

O'Toole, T. Lister, M. Marsh, D. Jones, S. ve McDonagh, A. (2003), Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people, [Uyumsuzlaşma mı, Dışarıda bırakılma mı? Genç insanlar arasında katılım ve katılmama], *Contemporary Politics*, cilt 9, no. 1, s. 45-61.

Parsons, T. (1952) The Social System [Sosyal Sistem], Glencoe: The Free Press.

Pharr, S. ve Putnam, R. (2000) Disaffected Democracies: What's Troubling the Trilateral Countries? [Hoşnutsuz Demokrasiler: Üç Kenarlı Ülkelerdeki Sorun Ne?], Princeton: Princeton University Press.

Putnam, R. (2000) Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community [Tek Başına Bowling: Amerikan Toplumunun Çöküşü ve Yeniden Doğuşu], New York: Simon and Schuster.

Roker, D. ve Eden, K. (2002) A Longitudinal Study of Young People's Involvement in Social Action, report to the ESRC [Genç İnsanların Toplumsal Eyleme Katılımına İlişkin Boy-

lamasına Çalışma, ESRC'ye sunulan rapor], (Award number: L 134 251 041).

Rose, R. Mishler, W. ve Haerpfer, C. (1998) Democracy and Its Alternatives. Understanding Post-Communist Societies [Demokrasi ve Alternatifleri: Eski Komünist Toplamları Anlamak], Baltimore: The John Hopkins University Press.

Rosenstone, S. ve Hansen, J. (1993) Mobilization, Participation and Democracy in America [Amerika'da Mobilizasyon, Katılım ve Demokrasi], New York: Macmillan.

Roberts, K. ve Jung, B. (1995) Poland's First Post-Communist Generation [Polonya'nın İlk Komünizm Sonrası Kuşağı], Aldershot: Avebury.

Rustow, D. (1970) Transitions to Democracy, [Demokrasiye Geçişler], Comparative Politics cilt 2, s. 337-363.

Tivadar, B. ve Mrvar, P. (der.) (2002) Flying Over or Falling Through the Cracks? Young People in the Risk Society [Gökyüzünde Uçmak veya Çatlaklardan Düşmek: Risk Toplumunda Genç İnsanlar], Ljubljana: Office for Youth of the Republic of Slovenia.

Salamon, L. vd. (1999) Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector [Küresel Sivil Toplum: Kâr Amacı Gütmeyen Sektörlerin Boyutları], Baltimore: The John Hopkins Center for Civil Society Studies.

Semenova, V. (2002) The Social Portrait of Generations [Kuşakların Toplumsal Portresi], Russia in Transformation [Dönüşümdeki Rusya] içinde, Moscow: Academia.

Schumpeter, J. (1952) Capitalism, Socialism and Democracy [Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi], Londra: Allen and Unwin.

Siltanen, J. ve Stanworth, M. (1984) Women and the Public Sphere [Kadınlar ve Kamusal Alan], Londra: Routledge and Kegan Paul.

Sinnott, R. ve Lyons, P. (2003) Democratic Participation and Political Communication in Systems of Multi-level Governance [Çok-düzeyleli Yönetişim Sistemlerinde Demokratik Katılım ve Siyasi İletişim], 2004 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Avrupa Parlamentosu Seçmen Katılımı Çalışma Grubu tarafından hazırlanan rapor.

Siurala, L. (2000) Changing forms of youth participation [Gençliğin Katılımının değişen formları], gençliğin katılımının yeni formları başlıklı yuvarlak masa toplantısında sunulan tebliğ, Biel, Switzerland, www.coe.fr/youth/research/participation

Sobhan, R. (2003) The Impact of Globalisation on New and Restored Democracies [Yeni ve Yenilenen Demokrasiler Üzerinde Küreselleşmenin Etkisi], Beşinci International Conference of New or Restored Democracies konferansında sunulan tebliğ, Ulanbatur, Moğolistan, 10-12 Eylül 2003, <http://www.icnrd5-mongolia.mn/papers/paper7.pdf>

Spanning, R. Wallace, C. ve Haerpfer, C. (2001) Civic Participation among Young People in Europe [Avrupa'da Genç İnsanlar Arasında Sivil Katılım], Helve, H. ve Wallace, C. (der.), Youth, Citizenship and Empowerment [Gençlik, Yurttaşlık ve Yetkinleşme] içinde, Aldershot: Ashgate.

Stolle, D. Hooghe, M. ve Micheletti, M. (2003) Political Consumerism – A New Phenomenon of Political Participation? [Siyasi Tüketicilik - Yeni Bir Siyasi Katılım Olgusu mu?], ECPR Joint Sessions içinde sunulan tebliğ, Edinburgh, 28 Mart-2 Nisan 2003.

Svynarenko, A. (2001) National, Political and Cultural Identities of Youth: Tendencies in Post-Soviet Ukraine [Gençliğin Ulusal, Siyasi ve Kültürel Kimlikleri: Sovyetler Sonrası Ukrayna'daki Eğilimler], Helve, H. ve Wallace, C. (der.), Youth, Citizenship and Empowerment [Gençlik, Yurttaşlık ve Yetkinleşme] içinde, Aldershot: Ashgate.

Ule, M. Renner, T. Čepič, M. ve Tivadar, B. (2000) Social Vulnerability of Youth [Gençliğin Toplumsal Korunmasızlığı], Ljubljana: Office for Youth of the Republic of Slovenia.

UNESCO (2001) Governance and Democracy: UNESCO as an Ethical Organization and a Critical Think Tank [Yönetişim ve Demokrasi: Bir Etik Organizasyon ve Eleştirel Bir Düşünce Kuruluşu Olarak UNESCO], Paris: UNESCO.

UNDP (2002) Human Development Report. Deepening Democracy in a Fragmented World [İnsani Kalkınma Raporu: Parçalanmış Bir Dünyada Demokrasiyi Derinleştirmek], New York: Oxford University Press.

Wallace, C. ve Kovacheva, S. (1998) Youth in Society. The construction and deconstruction of youth in East and West Europe [Toplum İçinde Gençlik: Doğu ve Batı Avrupa'da Gençliğin İnşası ve Yapıbozumu], Londra: Macmillan.

White, C. Bruce, S. ve Ritchie, J. (2000) Young people's politics: Political interest and engagement amongst 14 to 24 year olds [Genç İnsanların Siyaseti: 14-24 yaş arasındakilerde siyasete ilgi ve katılım], York: York Publishing Services.

Verba, S. Norman H. Nie ve Jae-On Kim (1978) Participation and Political Equality: A Seven Nation comparison [Katılım ve Siyasi Eşitlik: Yedi Uluslu Bir Karşılaştırma], New York: Cambridge University Press.

Vrcan, S. (2002) Youth: Politics, Sub-Politics and Anti-Politics. The Case of Croatia since the mid-eighties [Gençlik Politikaları, Alt-Politika ve Anti-Politika: Seksenlerin Ortalarından İtibaren Hırvatistan Örneği], Tivadar, Blanka ve Polona Mrvar (der.), Flying Over or Falling Through the Cracks? Young People in the Risk Society [Gökyüzünde Uçmak veya Çatlaklardan Düşmek: Risk Toplumunda Genç İnsanlar] içinde, Ljubljana: Office for Youth of the Republic of Slovenia.

2

SIYASİ PARTİLER İÇİNDEKİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİ: SIYASİ DESTEĞİN VE PARTİ SİSTEMLERİNİN DÖNÜŞÜMÜ

Marc Hooghe ve Dietlind Stolle

Batı toplumlarında yaşandığı iddia edilen sivil katılımındaki düşüşe ilişkin son dönemlerdeki tartışmada, genç kuşaklar sıklıkla “olağan şüpheliler” listesinde karşımıza çıkıyor. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki katılım tarzlarını ele alan çalışmasında Putnam (2002), gözlemlenen düşüşün büyük bölümünden kuşaklardaki değişim sürecini sorumlu tutar: Daha yaşlı ve daha sivil kuşakların yerini daha genç yaştaki gruplar aldıkça, katılım düzeyleri sistematik olarak düşmektedir. Gençliğin katılımına (katılımındaki düşüşe) ilişkin literatürde sıklıkla unutulansa, katılım etkinliğinin sadece bir eylemlilik konusu değil, aynı zamanda yapısal bir konu olmasıdır. Uygulamada neredeyse tüm çalışmalar eylemliliğe odaklanır ve bu nedenle eğer gençliğin katılımı düşüyorsa buna genç insanların siyasi olaylarla birkaç on yıl öncesindeki kıyasla daha az ilgilenmelerinin neden olduğuna kesin gözüyle bakılır. Veya daha farklı bir ifadeyle, eğer gençler katılımdan kaçınıyorlarsa, bu düşüşten sorumlu olan kişiler de sadece kendileridir (Stolle ve Hooghe, 2004).

Ancak yapısal konular da aynı derecede önemli olabilir: Her katılım eylemi katılan bireyle onu harekete geçiren yapı arasındaki karşılıklı etkileşimin bir sonucudur. Daha önceki çalışmalar katılımı açıklamakta mobilizasyon çabalarının kritik olduğunu göstermiştir: Katılımlarının talep edilmesi veya mobilizasyon kampanyaları tarafından hedef alınmak bireylerin katılım davranışlarını açıklayan en önemli unsurdur (Verba, Sclozman ve Brady, 1955). Bu nedenle bu makalede bizim amacımız, odağı yapısal konulara kaydırmaktır: Genç insanların katılım yoğunluğu düşmekteyse (ve bu iddiaya dayanak olacak yeterli ampirik verimiz bulunuyorsa), bu sadece gençlerin buna daha az ilgi göstermesinin değil, onları harekete

geçirecek geleneksel kanalların gençlere açık olmamasının da sonucu olabilir. Bu hatta bir açıklamayı araştırırken, Theda Skocpol tarafından geliştirilen bir ipucunu takip edeceğiz (Skocpol, 1993; 2003). Skocpol tarihsel verileri yeniden dikkatlice inceleyerek, üyelik ve katılım düzeylerinin son dönemlerde düşmekte olduğu iddiasını kabul eder. Bununla birlikte asıl savunduğu, bu aşağı doğru gidiş eğiliminin açıklamasını, Putnam'ın (2000) bazı yazılarında olduğu gibi bireysel düzeyde aramanın tek yanlı olacağıdır. Skocpol'a göre gerçekte yaşanmakta olan Amerika Birleşik Devletleri'nde örgütlü sivil toplumun radikal bir dönüşümüdür: Kitlesele örgütler, artık kitlesele üye tabanına ihtiyaç duymayan profesyonel savunuculuk grupları lehine güç kaybediyorlar. Bu savunuculuk grupları bu nedenle artık mobilizasyona yatırım yapmıyor, bunun sonucunda da daha az insan gönüllü olarak katılıyor.

Skocpol'un görüşlerini ve araştırma sonuçlarını gençliğin katılımına ilişkin son dönemlerdeki tartışmaya uyarılmanın önemli siyasi sonuçları bulunuyor. Eğer yapısal konulara ilişkin savını ciddiye alırsak, bu en basit haliyle genç insanları katılıma daha fazla teşvik etmek şeklindeki ahlaki temeldeki yaklaşımın pek geleceği olmadığı anlamına gelir. Gençlerin katılım düzeylerini yükseltmeye yönelik her türlü çaba için aynı zamanda talep tarafına da bakmak zorunda: Bu genç insanları kimler, ne ölçüde harekete geçiriyor? Bu makalede Skocpol'un yaklaşımını gençliğin katılımının özel bir türüne uygulamaya çalışacağız: Siyasi partilerin gençlik örgütlerine üyelikler. Gençlik örgütlenmeleri eskiden siyasi üye kazanma ve siyasi toplumsallaşmanın önemli bir kanalıken, son yıllarda önemlerini büyük oranda yitiriyorlar. Siyasi partilerin giderek profesyonelleştikleri ve bunun sonucunda gelecekteki ve potansiyel üyeleri kazanmaya yönelik kanallara daha az yatırım yapma eğiliminde oldukları iddia edilebilir. Bu yüzden gençlik örgütlenmeleri kuramsal varsayımımız için ideal bir test olanağı sağlıyor: Genç insanlar siyasi partilerden artık parti içi siyasete dahil olmakla ilgilenmedikleri için mi uzak duruyorlar, yoksa artık kimse bunu onlardan istemediği için mi?

Genç insanlar ve siyasi partiler

Özellikle geleneksel siyasi katılım eylemleri açısından, genç insanların siyasi ve toplumsal hayata daha düşük yoğunlukta katıldıkları iddiası aslında çeşitli ampirik göstergelere dayandırılabilir. Örneğin Kanada'da seçime katılım oranı yaşlı gruplarda görece istikrarlıyken, 30 yaş altındaki seçmenler arasında ciddi bir düşüş eğilimi gösteriyor (Blais, vd., 2002). Ayrıca siyasete ilgi, siyasi bilgi ve gazete okuyuculuğu açısından da genç yaş gruplarındakiler daha yaşlı gruplardan önemli farklılıklar gösteriyor. Bu düşüş eğiliminin en açık şekilde görüldüğü yer partilerde yapılan siyasettir. En azından son yirmi yıldır liberal demokrasilerin pek çoğunda siyasi partilere üyelik azalıyor (Dalton ve Wattenberg, 2000; Mair ve van Biezen, 2001). 1960'larda seçmenlerin yaklaşık yüzde 13'ü siyasi partilere üyelik aidatı öderken, 1980'lerde bu oran yüzde 9'a düşmüş ve 1990'larda kendilerini parti üyesi olarak tanımlayanların oranı sadece yüzde 6 olmuştur (Putnam, 2002: 406). Bu düşüş eğilimi liberal demokrasilerde taban kaybeden kitle partilerinin yerlerini yeni tür siyasi partilerin almakta olduğuna işaret ediyor olabilir (Dalton ve Wattenberg, 2000; Scarrow, 2000). Parti sistemlerinin giderek "kartel partileri"nin egemenliği altına girdiği savı zamanla oldukça bilinir hale geldi (Katz ve Mair, 1994; 1995). Katz ve Mair'a göre, kartel partileri geleneksel kitle partilerine kıyasla toplumda daha dar bir tabana sahipken, devlet kurumlarına daha fazla yakınlaş-

ma eğilimindedir. "Tabandaki parti", "devlet dairesindeki parti" tarafından ezildi. Bugünlerde siyasi partilerin gönüllülere ve kitlesel üyeliğe daha az dayandığı açıkça görülebiliyor. Seçim kampanyalarının profesyonelleşmesi ve kitlesel medya yoluyla yönetilir hale gelmesiyle gönüllülerin kullanılması modası geçti. Geçmişte "herkesi çekme"yi amaçlayan partiler olabildiğince daha çok üye kazanabilmek için para ve diğer kaynaklarla yatırım yaparken, bu işlev şimdilerin medyanın egemenliği altındaki siyaset ortamında neredeyse gereksiz hale geldi. Günümüzde siyasi partiler medya tiplerine, kamuoyu yaratabilen uzmanlara ve kampanya parasına gerek duyuyorlar - gönüllülerle ve üyelerle daha az ilgileniyorlar. Bu nedenle, genç insanların hâlâ partiler yoluyla siyasetle ilgilenip ilgilenmediklerini sormak yerine, soruyu tam tersi biçimde de sorabiliriz: Partiler hâlâ genç insanlarla ilgiler mi?

Bu makalede, partilerin üye kazanmalarındaki özel bir unsur üzerine odaklanıyoruz: Gençlik örgütlenmelerinin siyasi partiler içerisindeki yeri. Geleneksel olarak bu türden destekleyici örgütler, siyasi partilerle toplum arasında bağ kurmadaki kilit araçlardan biri olarak hizmet gördüklerinden, kitle partileri içinde önemli bir rol oynuyorlardı (Duverger, 1951). Parti üyesi kazandırma açısından önemli bir işleve sahip olmaları nedeniyle gençlik örgütlenmeleri bu açıdan özellikle ilgi çekicidir.

Partilerin gençlik örgütlerini incelemek bize genç yurttaşların siyasi katılımı konusunu yeni bir bakış açısından ele alma olanağı veriyor. Özellikle genç yurttaşların siyasi eylemden uzak durma eğiliminde oldukları ifade edilmiş ve katılım ve seçime katılım oranlarında görülen genel düşüşten bazı örneklerde genç yaş gruplarının sivil katılımında görülen düşüş sorumlu tutulmuştur (Rahn ve Transue, 1995; Putnam, 2000). Bir partiyle özdeşleşmedeki düşüşü de dikkate alan Dalton (2000: 31) şu sonuca varır: "Sanayileşmede ilerlemiş olan demokrasilerde üye sayılarındaki azalma orantısız bir şekilde genç insanlar üzerinde yoğunlaşmıştır." Gençliğin katılımındaki bu düşüşün uzun dönemli sonuçları olabilir çünkü araştırmalar katılım alışkanlıklarının hayatın oldukça erken dönemlerinde kazanıldığını ortaya koyar (Jennings, 1987; Fendich ve Turner, 1989; Hooghe ve Stolle, 2002). Aynıysa seçimler için de geçerlidir: Oy kullanma yaşına ulaştığında (pek çok ülkede bu 18 yaştır) seçimlere katılan kişiler hayatları boyunca oy kullanmaya devam etmeye daha eğilimli olurlar (Plutzer, 2002). Bunun anlamı eğer genç insanlar siyasi partilerin gençlik örgütlerini şimdi terk ederlerse, siyasi partilerin ileriki yıllarda yeni üyeleri kendilerine çekmekte giderek daha fazla zorlanacaklarıdır (Hooghe ve Stolle, 2003). Bu nedenle temel varsayımımız gençlik örgütlenmelerinin şu andaki durumunun bize parti örgütlerinin gelecekte nasıl olabileceklerini öngörmemize olanak verdiğidir. Eğer gençlik örgütlenmeleri üye kazandırma işlevleri açısından daha başarısızlarsa, bu büyük olasılıkla partilerin gelecekte de daha az üye çekmeye devam edecekleri anlamına geliyor.

Makalede bu tezi Belçika'daki (Flaman bölgesi) ana siyasi partiler içerisindeki gençlik örgütleri örneğini kullanarak geliştiriyoruz. Siyasi partilerin gençlik bölümlerinin üye kazandırma işlevlerinin önemini Flaman bölgesi kent konseyleri arasında yapılan bir anketi kullanarak inceliyoruz. Sonuç kısmında üye kazandırma kalıpları ve bunların sonuçlarına yönelik bazı genel saptamalar da yer alıyor.

Gençlik örgütleri ve siyasi toplumsallaşma

Dünya üzerindeki çok sayıda siyasi partinin önemli gençlik kollarına sahip olmalarına rağmen, bildiğimiz kadarıyla, siyasi partilerin gençlik örgütleri daha önce siyaset bilimi araştırmalarında hiç çalışılmamış bir konudur. Dağınık haldeki veriler gençlik örgütlerinin üye tabanlarının daralmakta olduğunu ve hatta bunun parti üyeliklerindeki genel düşüşten fazla olduğunu gösteriyor. Sosyal Demokrat Parti'nin güçlü bir gençlik koluna (Jusos) sahip olduğu Almanya'da, genç parti üyeliklerindeki düşüş önemli bir orandadır (Offe ve Fuchs, 2002: 16). İsveç'te gençlik örgütleri, 1972'de 220 binden 1993'te 50 binin altına düşerek üyelerinin yüzde 60'ından fazlasını kaybetmişlerdir (Rothstein, 2002: 294). Daha sonra bu makalede göreceğimiz gibi Belçika'daki rakamlar da önemli oranda üye kaybına işaret ediyor: Bu nedenle siyasi partiler içerisindeki gençlik örgütlerinin "yetişkin" partilerinkinden çok daha hızlı üye kaybettikleri açıktır.

Gençlik örgütlerini çalışmak siyasi toplumsallaşma araştırmaları açısından oldukça uygundur: Gençlik örgütlerinin taraftarlık ve örgütsel öğrenme süreçleri açısından toplumsallaştırıcı bir işlev görmeleri beklenebilir. Sadece parti ideolojisini yeni üyelere tanıtmakla kalmaz, üyelerin zamanla siyaset ve parti hayatıyla tanıştıkları bir tür öğretici okul işlevi de görürler. Toplumsallaşma araştırmalarından gelen önemli bir bilgi, bu süreçte yaşın önemli olduğu: Örgütlerin tüm üyeleri girdikleri örgütlerdeki grup kültürüne uyum sağlarlar ve bunu önemli ölçüde şekillendirirler, ancak toplumsallaşma deneyimi genç yaşlarda daha güçlüdür. Siyasi tavırlar ve davranış kalıpları hayat boyu istikrarlı kalmasa da, genel varsayım bir kişinin hayatının erken evrelerindeki toplumsallaşma deneyimlerinin gelecekteki davranışları ve tavırları üzerinde daha kalıcı ve dayanıklı etkileri olduğudur (Jennings ve Niemi, 1981; Fendrich ve Turner, 1989; Hooghe ve Stolle, 2002; Sears ve Levy, 2003).

Gençliğin katılımının yetişkin eylemliliği üzerindeki kalıcı etkisi iki farklı neden-sonuç mekanizmasına başvurularak açıklanabilir (Hooghe ve Stolle, 2003). Bir taraftan, eylemsel bir mekanizma olan toplumsallaşma deneyimlerinin davranış ve inançlar üzerinde en çok görece daha genç yaşlarda etkili olduğu ve aktörler yaşlandıkça varlıklarını sürdürdüğü iddia edilir. Diğer taraftan, bir ağ (şebeke) mekanizması, ağların daha erken yaşlarda daha kolay ve etkili biçimde kurulduğunu ve hayat boyu erişilebilir olmaya devam ettiğini iddia eder. Bu nedenle, siyasi ağların içine erken yaşlarda dalmış olan aktörler, ileride herhangi bir tür siyasi harekete geçirme çabası için daha kolay hedef olmaya devam edeceklerdir.

Gençlik örgütlenmelerinin çökmesinin gelecekte parti üyelikleri için sorun anlamına geldiği iddiasının güvenilir olduğunun bir sağlamasını yaparken iki farklı cepheden veriye sahip olmak gerekir. İlk olarak, gençlik örgütlenmelerindeki üyelik tabanlarının genel anlamda partilerin üyeliklerindeki düşüşten daha hızlı olduğu gösterilmelidir. İkinci iş, gençlik örgütlerinin yetişkin siyasi parti için önemli bir üye kazandırma işlevi görevi gördüklerini veya geçmişte görmüş olduklarını göstermektir. Bu makalede her iki iddia da Belçika'nın Flamanca konuşulan özerk Flaman bölgesinden elde edilen veriler kullanılarak test edilecektir.

Flaman bölgesindeki siyasi partilerin gençlik örgütlenmeleri

Belçika'daki parti sisteminin ilk gelişme döneminde, siyasi partiler gençlik örgütlerine önemli miktarda yatırım yapmışlardır. Belçika Sosyalist Partisi daha 1891'de Ulusal Sosyalist Genç Muhafızlar Federasyonu'nu kurmuş ve 1930'larda 25 binden fazla üyeye ulaşarak oldukça başarı kazanmıştır. Hıristiyan Demokratların gençlik örgütünün resmi başlangıcı sadece 1951'e kadar gider. "CVP Gençlik" özellikle 1970'lerde başarılı oldu ve bu örgütün iki lideri olan Willfried Martens (1981-1992) ile Jean-Luc Dehaene (1991-1999) daha sonra Belçika başbakanlığı yaptı. Liberal Genç Muhafızlar 1904 yılında kurulmuştu ve onlar da en parlak dönemlerini 20 binden fazla üyeye 1930'larda yaşadı. Şu andaki [makale yazıldığı dönemdeki] başbakan Guy Verhofstadt 1979 ile 1981 arasında liberal gençlik kolunun başkanlığını yapmıştı.

Ancak, tıpkı Almanya ve İsveç'te olduğu gibi, Flaman gençlik örgütlenmeleri de 1980'lerden beri çekiciliklerini büyük oranda yitirmişlerdir. Gazete haberlerine bakan biri, en önemli örgütlenme olan genç Hıristiyan Demokratların son yirmi yılda üyelerinin yaklaşık yarısını kaybederken, Sosyalist Parti'nin gençlik kolunun derin bir krize girdiği bilgisine ulaşabilir. Bununla birlikte güvenilir bir zaman verisini oluşturmak zordur: Kısmen personel ve yetkililerin sürekli değişmesi yüzünden, gençlik örgütleri için dönemsel üyelik kayıtlarının düzenli bir şekilde tutulması bir öncelik olmamış gibi görünüyor. Bunun sonucunda 1970 sonrasında yıllık düzenli üyelik kayıtları toplanamıyor. Üyeliğe ilişkin bazı rakamlara erişebiliyoruz ve bunlar gençlik kollarının arşivlerinden, son dönemde gençlik kollarının yönetiminde olan kişilerle yapılan görüşmelerden ve gençlik kollarının çeşitli yayınlarından toparlanmıştır. Bu rakamlardaki genel eğilim açık: Flaman bölgesinde de siyasi partilerin gençlik örgütleri üye tabanında ağır bir kayıpla karşı karşıyalar. Hıristiyan Demokratların gençlik örgütü, üyelerinin yarısını kaybetmiştir: 1980'lerde 12 binden, 2003'te 5 bine. Liberaller için bu kayıp daha da çarpıcıdır: 8.000 üyeden, 2003'te 2 bin 500 üyeye. Sosyalist parti içindeki gençlik örgütünün artık binin altında üyesi bulunuyor. 1980'lerde bu üç gençlik örgütünün bir arada yaklaşık 25 bin üyeye sahip olmaları makul bir tahminken, 2003'te bu sayı 10 binin altına düşmüş veya yüzde 60'lık bir kayıp yaşanmıştır. Aynı dönemde, siyasi partilerin "yetişkin" üye kayıpları ise yüzde 25 düzeyinde kalmıştır.

Tablo 1: Flaman Bölgesi'ndeki Büyük Gençlik Örgütlerinin Üye* Tabanları

	Hıristiyan Demokratlar (CDveV)		Liberaller (VLD)		Sosyalistler (SP.A)	
	Üyeler	%	Üyeler	%	Üyeler	%
1969	4.000	3,6				
1972					8.988	8,6
1973	1.500	1,5				
1974					9.181	8,4
1975	5.000	4,1	8.000	18,3		
1977	8.000	6,4				
1978	9.000	7,2				
1979	11.220	9,6				
1980	11.238	9,0				
1981	11.966	9,6				
1982	10.697	9,2				
1983	12.285	11,3				
1984	11.218	10,5				
1985	11.988	10,5				
1986	13.955	10,9	8.220	11,2		
1987	11.608	8,3	7.589	10,1		
1988	11.114	8,3	9.568	12,7		
1989	11.930	9,5	8.467	11,2		
1990	11.309	8,6	8.189	11,5		
1992			7.000	9,1		
1993	7.880	6,3	7.745	9,6	1.280	1,4
1994	11.629	9,6			2.374	2,7
1995	10.048	9,2	6.611	8,3	1.096	1,4
1996	10.611	9,1			1.087	1,3
1997	8.946	8,0	6.200	7,8	1.119	1,5
2001	5.900	5,7	2.500	3,1	900	1,2
2003	5.058	4,9	2.269	2,8	870	1,2

*Üyeler = ilgili yıldaki üye sayısı; % = partinin toplam üye sayısı içindeki yüzde oranı.

Tablo 1'deki sonuçlar Flaman bölgesindeki üç büyük partiyle sınırlıdır fakat hepsi bir arada Flaman bölgesindeki tüm parti üyeliklerinin yüzde 86'sına denk geliyor. Bu yüzden çeşitli daha küçük ve genelde yeni kurulmuş partileri buna dahil etmek genel sonuçta önemli bir değişim yaratmayacaktır.

Sadece gençlik örgütlerinin üye kaybettiklerini değil, aynı zamanda partilerden daha hızlı kaybettiklerini iddia ettiğimiz hatırlanması gerekir. Bu nedenle, Tablo 1'e sadece üye sayılarını değil, bu sayıların toplam parti üyeliğine olan oranlarını da ekledik. Özellikle Sosyal Demokratlar ve Hıristiyanlar son dönemlerde üye kaybı yaşadıkları için ve bu yüzden gençlik örgütlenmelerine ait rakamlardan gözlemediğimiz, parti üyeliğinde bir bütün olarak düşüş eğilimi olabileceğinden, rakamların bu şekilde sunulması önemlidir (Mair ve van Biezen, 2001). İlgili rakamlara bakıldığında bunun böyle olmadığı görülüyor: Gençlik örgütlenmelerinin yaşadıkları üye kaybı, partinin genel kaybından daha hızlıdır. Bu eğilimin siyasi partilerin gelecekteki işlevine etkilerini test etmek için şimdi ikinci araştırma alanımıza dönüyoruz: Bu gençlik örgütlerinin üye kazandırma işlevleri.

Gençlik örgütlenmelerinin üye kazandırma işlevi

Partiler içerisindeki gençlik örgütlerinin üye kazandırma işlevlerinin incelenmesi için bariz bir çıkış noktası yetişkin parti üyeleri arasında yapılacak bir ankettir: Sorguladığımız gençlik örgütlenmelerinin kendi üyelerini nasıl kazandıkları değil, gençlik kollarının üyelerinin ne kadarının yetişkin partiye "taşındığı"dır. Bununla birlikte parti üyeleri veya militanları hakkında bir anket yapmak güçtür: Temsil gücü olan bir anket ancak tüm partiler katılmaya ve üyelik bilgilerini açmaya istekliyse yürütülebilir ve hepsinin buna istekli olduğu söylenemez. Bu yüzden kent konseyi üyeleri üzerinde çalışarak, partilerin aktif militan üyelerine olabildiğince yaklaşmayı denemeye karar verdik. Flaman siyasi partilerinin bir arada toplam 297 bin üyeleri bulunuyor ve bunların yaklaşık 10 bini (yüzde 3) kent konseyi üyesi olarak görev yapıyor. Bu üyelerin partinin sıradan, pasif üyelerini temsil ettikleri düşünülemez ancak yerel olarak partiye bağlı eylemcilerle yakından ilişkililer. Bunun ötesinde, kariyer araştırması kent konseyi üyeliğinin sıklıkla siyasi bir kariyer oluşturmanın ilk adımı olduğunu gösteriyor (Best ve Cotta, 2000).

Bu proje için Flaman bölgesindeki 308 belediyenin 32'si rastgele bir şekilde seçildi. Tüm belediye başkanlarına kent konseyi toplantıları sırasında böyle kısa bir anket formunun dağıtılıp toplanmasına izin verip vermeyecekleri soruldu. Pek çok belediyede buna izin verildi ve araştırmacıyla kent konseyi üyesinin yüz yüze iletişimini gerektiren bu anket formunun dağıtılmasından sonra yüzde 76,3 gibi çok yüksek bir cevaplanma oranına ulaşıldı: Bu belediyelerdeki 881 kent konseyi üyesinin 672'si anketin tamamını cevapladı. Flaman bölgesindeki beş ilin cevap oranlarında önemli bir farklılık yoktur. Yerel konsey üyeliği sandalyelerinin yüzde 30,4 oranında Hıristiyan Demokrat, yüzde 23,1 oranında Sosyal Demokrat ve yüzde 22,5 oranında Liberaller şeklindeki dağılımı dikkate alındığında, ankete katılanların temsil niteliği olduğu söylenebilir. Toplamda örnekleme 488 "sıradan" üye ve 174 yerel yönetici ve belediye başkanı bulunuyor (Belçika'da yerel yöneticiler ve belediye başkanları kent konseyi üyelerince seçiliyor).

Partiye üye kazandırma

Anket gençlik örgütlerinin üye kazandırma işlevine ilişkin somut kanıtlar sunmuş oldu: Tüm konsey üyelerinin yüzde 41'i siyasi kariyerlerine partilerinin gençlik örgütlerinde başladıklarını belirtti. Bu oran Hıristiyan Demokratlar'da biraz daha yüksek ve Belçika siyaset arenasına 1980'ler sırasında giren Yeşiller ve aşırı sağ Vlaams Bloku gibi siyasi partilerde önemli ölçüde düşüktür.

Tablo 2 - Gençlik Örgütüne Geçmişte Üyelik *

	%	konsey üyeleri
VLD (Liberaller)	45,3	150
SPA (Sosyalistler)	43,2	155
CDveV (Hıristiyan Demokratlar)	48,0	204
VU/ID/NVA/Spirit (Flaman Milliyetçileri)	(44)	18
Agalev (Yeşiller)	(15)	26
Vlaams Bloku (aşırı sağ)	(34)	35
Diğerleri (esasen yerel listeler)	(22)	79
Toplam	40,9	670

*(konsey üyesi) katılımcılardan kendi partilerinin gençlik kolunda üyelik yapmış olduklarını söyleyenlerin % oranı; Konsey üyeleri: Konsey üyesi sayısı.

Tüm kent konseyi üyelerinin yüzde 40'ünün siyasi kariyerlerine gençlik örgütlerinde başlamış olması bile, kendi başına bu örgütlerin önemini gösteriyor ve bunların siyaset bilimi araştırmalarına dahil edilmelerini haklı çıkarıyor. Flaman bölgesinde 1998 yılında yapılan genel nüfus sayımının sonuçlarıyla uyumlu olduğundan, bu oranın güvenilir olduğunu düşünüyoruz. Nüfus sayımı yetişkinlerin tamamının yüzde 6'sının bir siyasi partiye bağlı olduğunu gösteriyordu - ve bu oran parti üyeliğine ilişkin güncel rakamlarla uyumlu. Aynı sayım gençliğin katılımına ilişkin sorular da içeriyordu ve hiçbir siyasi partinin gençlik örgütüne üye olmamış kişilerin sadece yüzde 4'ünün siyasi bir partiye bağlı olduklarını gösteriyordu. Diğer taraftan, bir gençlik örgütüne üye olmuş olanlarda bu oran yüzde 43'e yükseliyordu (Stolle ve Hooghe, 2002; Hooghe, 2003). Bu iki anketin sonuçları doğrudan karşılaştırılabilir olmasa da, hem genel nüfus sayımındaki anketi hem de kent konseyi üyeleri anketi tüm partilerdeki üyelerin önemli bir sayısının parti kariyerlerine bir gençlik örgütünde başladıklarını gösteriyor.

Eğer gençlik örgütleri yetişkin parti için bir üye kazandırma işlevi görüyorsa, daha önce

gençlik örgütü üyesi olmuş olan üyelerin siyasi kariyerlerinde yükselişe geçmeleri ve bu kişilerin partiye daha farklı bir yoldan üye olanlara kıyasla rekabet avantajından faydalanmaları olasılığı vardır. Siyasi kariyerlerin gençlik örgütü üyeliği sayesinde kolaylaşması beklenebilir. Ağlar her tür siyasi üye kazanımı açısından büyük önem taşıma eğilimindedir ve kısmen gençlik örgütü üyelikleri sayesinde parti dokusuna daha sıkı bağlı olanların önemli siyasi konular elde etmede daha fazla şansa sahip olmalarını bekleyebiliriz.

Gerçekten de gençlik örgütlerinin eski üyeleriyle bunlara üye olmamış olanların kariyerleri açısından çarpıcı farklılıklar bulunuyor. Başlangıç olarak, bir gençlik örgütüne üye olanlar kariyerlerine daha erken başlıyorlar; ilk olarak yerel seçime girme yaşları ortalama 31 iken, diğerleri arasında bu yaş 39'dur. İlk olarak göreve seçilmeyi ortalama 34 yaşında elde ederken, diğerleri 42 yaşına kadar beklemek zorunda kalmıştır (Tablo 2). Bu sekiz yıllık fark inanılmaz önemli olabilir. Neredeyse tüm siyasi partilerde artık seçimle gelinen görevler için üst sınır 65 yaşdır ve bu, gençlik örgütlerinin eski üyelerinin kariyerlerini kurmak için ortalama 34 yılları varken, üye olmamış olanlar için bu dönemin 26 yıllı sınırlı olduğu anlamına geliyor. Bu nedenle, bir kişinin kariyerine kendi rakiplerinden ve/veya iş arkadaşlarından sekiz yıl önce başlamış olması, yolun devamında üst düzey bir göreve gelme şansı açısından inanılmaz bir fark yaratabiliyor.

Bununla birlikte rakamlar gençlik örgütlerinin eski üyelerinin üye olmayanlardan daha hızlı yükselmediklerini gösteriyor: İlk adaylıklarıyla ilk görevlerine gelişlerinin arası onlar için de ortalama üç yıl alıyor. Bu, rekabet avantajlarının kariyer yolunda daha hızlı ilerlemelerinin bir sonucu olduğu değil; sadece daha erken başladıkları ve bu sayede kariyerlerinin geri kalanı için daha fazla zamana sahip oldukları anlamına geliyor.

Tablo 3 - İlk Adaylık ve İlk Görev Yaşı

	İlk listeye girişi (1)		İlk seçilişi (2)		(1) - (2)	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Genç Örg. Üyesi	29,9	32,1	33,4	35,3	3,5	3,2
Genç Örg. Üyesi Değil	38,8	38,9	41,6	41,5	2,8	2,6
Toplam	35,9	35,9	39,0	38,8	3,1	2,9

Sonuç

Bu, bildiğimiz kadarıyla, siyasi partilerin gençlik kolları hakkında yürütülmüş ilk sistematik araştırma ve bu çalışma bu örgütlenmelerin kesinlikle daha fazla dikkati hak ettiklerini gösteriyor. Belçika'daki yerel siyasetçiler arasında yapılan anket, bu kişilerin yüzde 40'ının siyasi kariyerlerine gençlik kolunda başlamış olduğunu gösteriyor. Bunun ötesinde, gençlik kolları 1980'lerden beri üyelerinin yüzde 60'ını kaybetmiştir, bu yüzden geleneksel üye kazandırma işlevlerinin zayıfladığı ortadadır. Bu ankettten çıkarılabilecek iki sonuç bulunuyor.

Yapısal eşitsizliklerin siyasi hayata girişi etkilediği saptaması yeni değil. Önceki araştırmalar toplumsal cinsiyet, aile bağları ve gelenekler, eğitim durumu ve gelirin siyasi bir kariyer sahibi olmak üzerinde büyük ölçüde belirleyici olduğunu gösteriyor. Bu araştırma ise, bu eşitsizliğin gençlik örgütlerine üyelikle daha da güçlendiğini gösteriyor. Siyasi kariyerin de diğer mesleklerdeki kariyerlerle aynı kurallar tarafından yönetildiği izlenimini veriyor: Erken başlayanlar daha iyi bir duruma sahipler ve öyle kalmaya devam ediyorlar. Bu iki olgunun tıpkı madalyonun iki yüzü gibi birbirleriyle zorunlu bir bağı olduğunu belirtmek gerekir. Gençlik örgütlerinin önemli üye kazandırma kanalları olduğunu kabul etmek, bu deneyimi kazanmış olanların, kendileri gibi erken başlamamış olanlara karşı bir rekabet üstünlüğüne sahip oldukları anlamına gelir. Toplumsal cinsiyet, etnik kimlik ve diğer eşitsizlikleri dikkate alarak parti üyeliklerinde tarafsızlık sağlamayı amaçlayan son dönemlerdeki siyasi girişimler açısından bu önemli bir bulgudur. Bu çalışmadan öğrenebileceğimiz şey, bu türden bir girişimin erken yaşlardan itibaren başlaması gerektiğidir. Eğer sadece yetişkinler hedef alınırsa, şimdiye kadar olduğu gibi bazı eşitsizlik kalıpları zaten yeterince yerleşik hale gelmiş olacaktır.

İkinci sonuçta siyasi partilerin işleyişiyle daha yakından bağlantılı. Gençlik örgütlerinin sadece önemli bir üye kazandırma işlevleri yoktur, ek veriler bu örgütlerin aynı zamanda hızla, siyasi partilerin kendisinden daha büyük bir hızla, üye kaybettiklerini gösteriyor. Bu düşünle ilişkili rakamlar Almanya ve İsveç'le ilgili bilgilerle paraleldir. Bu, yakın gelecekte partilerin yeni üye kazanmadaki ana kaynaklarından birinin kuruması gerçeğiyle karşı karşıya kalacakları anlamına geliyor. Bu, Katz ve Mair'in güç, medya görünürlüğü, siyasi iletişim uzmanlığı ve konumunu korumanın giderek daha baskın hale gelmesi sonucunda, siyasi partilerin kitlesel üye tabanlarına daha az ilgi duyduklarına ilişkin hipotezlerini teyit ediyor.

Gençliğin katılımının önemine ilişkin bazı karşı savlar ilk bakışta ikna edici görünebilir. Belki gençler artık ayrı gençlik örgütlerine gerek duymuyorlar çünkü yeni üyeler hemen yetişkin partiye geçiş yapıyor; veya belki de siyasi partilere daha ileri yaşta geliyorlar. Böyle olsa bile, gençlik örgütlenmelerinin her örgütün karşı karşıya kaldığı bir soruna oldukça etkili bir çözüm olduğu unutulmamalı. Örgütlerde belirli bazı yaş aralıkları baskın olur ve bunun sonucunda bu örgütler genelde yeni üyelere o kadar çekici gelmezler. Ayrı bir gençlik örgütü kurmak bu çatışmayı ortadan kaldırmanın kurumsal bir yoludur çünkü yeni üyelere daha yaşlı parti elitinin sıkı sıkıya kontrol etmediği bir oyun sahası sağlarlar.

Şu anda parti örgütlerinin ne tür bir strateji izleyecekleri öngörülemezse bile, en olası gelişme yakın bir gelecekte yeni üyeler kazanmak isterlerse yokuş yukarı bir mücadeleyle karşı karşıya kalmalarıdır. Bu nedenle araştırmanın gençlik kollarıyla kuramsal açıdan ilgisi yakın gelecekte partilerin üye kaybetmeye devam edecekleri iddiasına inandırıcılık kazandırmazdır. Gençlerin sosyalleşmesinin önemi ve gücü dikkate alındığında, eğer yeni üyeler parti sistemine sadece daha ileri yaşlarda dahil olurlarsa, parti taraftarlığı hissi zayıflayacaktır. Bunun ötesinde, bunun giderek sayısının azalması olasıdır. Üye kazanma kanallarından sadece özel bir tanesine ilişkin saptamalar partilerin genel olarak dönüşümüne tam anlamıyla açıklık getirmese de, siyasi partilerin gençlik örgütlerindeki çarpıcı düşüşün partilerin kitlesel üyeleri olduğu günlerin yakın bir gelecekte geri gelmeyeceği varsayımını doğruladığı açıktır. Bu nedenle, eğer partilerin kendileri artık yeni üye kazanmakla ilgilendikleri izlenimini vermiyorlarsa, genç insanları siyasi partilere dahil olmaya teşvik etmenin gerçekte bir etkisi yoktur. Sivil toplum değişmiş ve baştan aşağı profesyonelleşmiştir (Skocpol, 2003) ve siyasi partiler de bu açıdan bir istisna değildir. Bu, siyasi militan ve gönüllü talebinin

daraldığı ve siyasi partilerin insanları harekete geçirme çabalarında genç insanları daha az hedeflediği anlamına gelir. Eğer genç insanların geleneksel siyasete katılımlarındaki düşüşü tam bir cevap bulmayı amaçlıyorsak, genç insanlar arasında yaygın bir siyaset yorgunluğu olduğuna değinmek yerine, bu türden yapısal bir açıklamayı işin içine dahil etmek önem taşıyor.

Kaynakça

Blais, A. vd., (2002) A Generational Analysis of Voter Turnout in Canada [Kanada'da Seçmen Katılımına İlişkin Bir Kuşak Analizi], Gençliğin Katılımı konulu McGill Workshop içinde sunulan tebliğ, Montreal, Haziran 2002.

Dalton, R. ve Martin W. (der.)(2000) Parties without Partisans [Partizansız Partiler], Oxford University Press.

Duverger, M. (1951) Les partis politiques [Siyasi partiler], Paris: Armand Colin.

Fendrich, J. ve Turner, R. (1989) The Transition from Student to Adult Politics [Öğrencilikten Yetişkin Siyasetine Geçiş], *Social Forces*, cilt 67, s. 1049-1057.

Hooghe, M. (2003) Why Should we be Bowling Alone? Cross-Sectional Results from a Belgian Survey on Civic Participation, [Neden Tek Başına Bowling Oynamalıyız? Sivil Katılım Hakkında Belçika'da Yapılan Bir Araştırmanın Kesit Sonuçları], *Voluntas, International Journal on Voluntary and Nonprofit Organisations*, cilt 13, no. 1, s. 41-59.

Hooghe, M. ve Stolle, D. (2003) Age Matters. Life Cycle and Cohort Differences in the Socialisation Effect of Voluntary Participation, [Yaş Önemlidir: Gönüllü Katılımın Sosyalizasyon Etkisinde Hayat Döngüsü ve Kuşak Farklılıkları], *European Political Science*, cilt 3, no. 2, s. 49-56.

Jennings, K. M. (1987) Residues of a Movement, [Bir Hareketin Kalıntıları], *American Political Science Review*, cilt 81, no. 2, s. 367-382.

Jennings, K. M. ve Niemi, R. (1981) Generations and Politics [Kuşaklar ve Siyaset], Princeton: Princeton University Press.

Katz, R. ve Mair, P. (1995) Changing Models of Party Organisation and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party [Parti Örgütlenmesi ve Parti Demokrasilerinin Değişen Modelleri: Kartel Partilerin Ortaya Çıkışı], *Party Politics*, cilt 1, no. 1, s. 5-28.

Katz, R. ve Mair, P. (der.)(1994) How Parties Organize [Partiler Nasıl Örgütlenir], Londra: Sage.

Mair, P. ve van Biezen, I. (2001) Party Membership in Twenty European Democracies, 1980-2000, [Yirmi Avrupa Demokrasisinde Partilere Üyelik, 1980-2000], *Party Politics*, cilt 7, no. 1, s. 5-22.

Offe, C. ve Fuchs, S. (2002) A Decline of Social Capital? The German Case [Sosyal Sermaye'de Bir Düşüş mü? Alman Örneği], Robert Putnam (der.), Democracies in Flux [Değişim İçindeki Demokrasiler] içinde, s. 189-243, Oxford: Oxford University Press.

Plutzer, E. (2002) Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood [Müzmin Seçmen Haline Gelmek: Genç Yetişkinlikte Atalet, Kaynaklar ve Büyüme], American Political Science Review, cilt 96, no. 1, s. 41-56.

Putnam, R. (2000) Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community [Tek Başına Bowling: Amerikan Toplumunun Çöküşü ve Yeniden Doğuşu], New York: Simon and Schuster.

Putnam, R. (2002) Conclusion, [Sonuç], Putnam, Robert (der.), Democracies in Flux [Değişim İçindeki Demokrasiler] içinde, s. 393-415, Oxford: Oxford University Press.

Rahn, W. ve Transue, J. (1995) Social Trust and Value Change. The Decline of Social Capital in American Youth 1976-1995, [Toplumsal Güven ve Değerlerde Değişim: Amerikan Gençliğinde Sosyal Sermayenin Düşüşü, 1976-1995], Political Psychology, cilt 19, no. 3, s. 545-565.

Rothstein, B. (2002) Sweden. Social Capital in the Social Democratic State [İsveç: Sosyal Demokratik Devlette Sosyal Sermaye], Putnam, R. (der.), Democracies in Flux [Değişim İçindeki Demokrasiler] içinde, s. 289-331, Oxford: Oxford University Press.

Scarrow, S. (2000) Parties without Members? [Üyesiz Partiler?], Dalton, R. ve Wattenberg, M. (der.), Parties without Partisans [Partizansız Partiler] içinde, s. 79-101, Oxford: Oxford University Press.

Sears, D. ve Levy, S. (2003) Childhood and Adult Political Development [Çocukluk ve Yetişkinlikte Siyasi Gelişim], Sears, D. Huddy, L. ve Jervis, R. (der.), Oxford Handbook of Political Psychology [Oxford Siyasi Psikoloji El Kitabı] içinde, s. 60-109, Oxford: Oxford University Press.

Skocpol, T. (1999) How Americans Became Civic [Amerikalılar Nasıl Sivil Oldu?], Skocpol ve Fiorina (der.), Civic Engagement in American Democracy [Sivil Katılım ve Amerikan Demokrasisi] içinde, s. 27-80, Washington D.C.: Brookings Institution.

Stolle, D. ve Hooghe, M. (2004) Inaccurate, Exceptional, One-Sided or Irrelevant? The Debate About the Alleged Decline of Social Capital and Civic Engagement in Western Societies [Hatalı, İstisnai, Tek Taraflı veya Alakasız mı? Batı Toplumlarında İddia Edilen Sosyal Sermaye ve Sivil Katılım Düşüşü Hakkındaki Tartışma], British Journal of Political Science, cilt 34.

Verba, S. Schlozman, K. L. ve Brady, H. (1995) Voice and Equality [Şiddet ve Eşitlik], Cambridge: Harvard University Press.

BÖLÜM 2:
AVRUPA VATANDAŞLIĞI
VE GENÇLERİN
KATILIMINA İLİŞKİN
TARTIŞMALAR

3

İÇERMECİ BİR KATILIMCI YURTTAŞLIK KURAMINA DOĞRU

Dina Kiwan

Giriş

Bu bölümde, insan hakları, katılım ve çoğulculuk arasındaki karşılıklı ilişkiyi, 2002 yılında Britanya'da orta öğretimde uygulamaya konan yurttaşlık eğitimi politikası ve müfredat geliştirme süreci sırasında kullanılan farklı yurttaşlık yaklaşımlarını analiz ederek inceliyorum. Birleşik Krallık'ın çokkültürlü ortamına uygun bir yöntemle, etnik ve dini çeşitliliği kapsayıcı bir şekilde uzlaştıran aktif yurttaşlık kuramlarına katkıda bulunmayı amaçlıyorum.

1998 yılında, İngiltere'de dönemin Eğitim Bakanı David Blunkett tarafından kurulan ve Sir Bernard Crick'in başkanlık ettiği Okullarda Yurttaşlık Eğitimi ve Demokrasinin Öğretilmesi Hakkındaki Danışma Grubu, yurttaşlık eğitiminin siyasi bir incelemesini üstlenmişti (QCA, 1998). Danışma Grubu'nun (Crick Raporu olarak bilinen) tavsiyelerinden en temel olanı, yurttaşlık eğitiminin zorunlu bir ders olmasına yönelikti (QCA, 1998). Yurttaşlık eğitiminin devletin eğitimle ilgili amaçlarından biri olması açısından yeni bir fikir olmamasına (Fogelman, 1997) ve İngiltere'de başlangıç tarihinin 19. yüzyıldaki Viktoryen döneme kadar uzanmasına (Batho, 1990; Lawton, 2000) rağmen, 2002 yılında uygulamaya sokulana kadar yurttaşlık eğitiminin asla İngiltere'deki okul müfredatının resmi olarak bir parçası olmamış olduğunu da belirtmek gerekir (Fogelman, 1997).

Yurttaşlık hakkındaki geleneksel kuramların tarihsel olarak en belirleyici özelliği, çizdikleri sınırlarla belirli bazı birey gruplarını açıkça bu üyeliğin dışında bırakmalarıdır (Heather,

1990). Yine de, görece son dönemlerde yurttaşlığın toplumun tüm üyelerini içerecek şekilde genişlemesiyle birlikte, yurttaşlığı ve çeşitliliği kuramsal olarak daha açık ve bütünlüklü bir şekilde ele almaya yönelik ilgi giderek artmıştır (Örneğin Kymlicka, 1995; Parekh, 2000). Bu bölümde ele aldığım alanı pratik nedenlerden dolayı etnik ve dini çeşitlilik üzerinde odaklanmakla sınırladım. Etnik ve dini çeşitlilikle ilgili konuların medyanın yanı sıra eğitim ve kamu politikası gündeminde de giderek yükselen bir profile sahip olduğu son beş yıl içerisinde günümüzün ulusal ve uluslararası sosyo-politik ortamının seyrine bakılarak bu odağın yerinde olduğu görülebilir. Birleşik Krallık'ta son beş yılda yaşanan, Stephen Lawrence Soruşturması, kurumsal ırkçılığın tanınması ve 2001 yazında İngiltere'de birkaç şehirde gerçekleşen etnisiteler arasında grup şiddeti gibi olaylar üzerinden anlaşılabilir (Macpherson, 1999). Bunlara ek olarak, artan küreselleşme, göç ve toplumsal çeşitliliğin (Home Office, 2001) yanı sıra, 11 Eylül 2001 ve daha yakın zamanlardaki Temmuz 2005 Londra bombalamaları gibi kilit uluslararası olaylar da sıralanabilir.

Birey ve siyasi topluluğu arasındaki ilişkide kimliğin veya ait olma hissini oynadığı rol bu ilişkinin temelini sinmiştir. Kimliğin veya ait olma hissini yurttaşlar ve siyasi toplulukları arasındaki ilişkide oynadığı bu rolle özellikle ilgileniyorum. Çünkü yurttaşların siyasi topluluklara katılmalarının altındaki motivasyon mantiken katıldıkları çevreye kendilerini ait hissetmeleri veya bu çevreyle "özdeşleşmeleri" olarak öngörülüyor. Bir "his" olarak yurttaşlık ve bir "pratik" olarak yurttaşlığın ayrılmaz biçimde birbirine bağlı olduğunu ve birbirlerini karşılıklı olarak güçlendirdiklerini savunuyorum: Ait olma hissi katılımı teşvik edebileceği gibi, katılım deneyimi de ait olma hissini artırabilir. Buna ek olarak, Birleşik Krallık gibi çeşitlilik gösteren toplumdaki yurttaşlık anlayışı içermeci ve katılımcı bir yurttaşlık modeli amaçladığından, yurttaşların kimliklerindeki çeşitliliğin dikkate alınması ve bunun kendi siyasi topluluklarına katılımlarıyla birlikte düşünülmesi gerekiyor.

Bu makalede, yurttaşlıkla ilgili hâkim kuramların, bu konuları açık bir şekilde ele almaları bile, etnik ve dini çeşitliliğe etkileri olduğunu savunuyorum. Örneğin, etnisite ve dinin sadece özel alanda hareket olanağına sahip olduğu ve kamusal alanda olmadığı Fransa, sık sık sivil cumhuriyetçiliğin modeli olarak gösterilir (Brubaker, 1998; Delanty, 2003). Crick (2003) In Defence of Politics [Siyasetin Savunusu] isimli ünlü çalışmasında, aktif yurttaşlık kavramını kuramsal olarak etnik ve dini çeşitliliği daha fazla kapsama potansiyeline sahip siyasi bir bakış olarak sunar. Siyaseti "bir devleti oluşturan çeşitli grupların çıkarlarının uygulamada uzlaştırılması süreci" olarak tanımlar (Crick, 2000: 24). Bununla birlikte, etnik ve dini çeşitlilik konusunu doğrudan ele almadığı gibi, siyasi kurumların varolan yapılarıyla bu türden bir çeşitliliği kapsayıp kapsamayacağını da dikkate almaz. Diğer yaklaşımlar arasında Kymlicka'nın (1995) Kanada örneğinden yola çıkarak belirli grupların, bilindik bireysel haklar paketine ek olarak özel grup haklarına sahip olmalarını önerdiği liberal azınlık hakları kuramı bulunur. Başka bir yaklaşımsa, liberalizmin insana bakışını eleştiren ve insan kavramının bir bağlama oturtulması gerektiğini ve bireylerin kendi siyasi topluluklarıyla nasıl ilişkilendiklerini ele alırken kimlik ve katılımın dikkate alınması gereken iki önemli özellik olduğunu savunan yeni "komüniteryan" kuramlarda görülebilir (Delanty, 2000; Mulhall ve Swift, 1994). Ayrıca "çokkültürlü" yurttaşlığın insan haklarıyla desteklenmesi çağrıları da vardır (Osler, 1999). Son zamanlarda kültürel hakların getirdiği zorluklar, küreselleşme, yurttaşlıkla milliyetin ayrışması ve kamusal ve özel alanların birleşmesi gibi bazı etkiler, bir dizi

daha evrensel ve "kozmpolit"³ kuramın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş; bu kuramlar ayrıca liberal ve komüniteryan kuramlara bir tepki olarak da geliştirilmiştir.

İngiltere'nin yurttaşlık eğitimi politikası ve müfredat geliştirme sürecinde en fazla ağırlığa sahip gözükten yurttaşlık anlayışlarını ve bunların etnik ve dini çeşitlilik üzerindeki etkilerini incelemeyen önce, bir sonraki bölümde kısaca kullandığım yöntemi özetleyeceğim. Katılım boyunca daha bariz olarak görüleceği üzere, yurttaşlıkla ilgili iki baskın yaklaşım "hukuki" ve "katılımcı" olanlardır ve katılımcı yaklaşım görece daha yaygındır. "Katılımcı" yurttaşlık anlayışının -aktif yurttaşlık modelinin olmazsa olmaz bir parçası olması gibi- birçok olumlu özelliğine dikkat çekmekle birlikte, çokkültürlü bir toplum için yeterli olmadığını ve "katılımcı" anlayışın "çokkültürlü" yurttaşlık anlayışıyla birleştirilmesi gerektiğini savunuyorum. Görüşmelerimin verileriyle siyaset ve müfredatla ilişkin belgeleri inceleyerek, özellikle katılımcı yurttaşlık anlayışlarını geliştiren ve genişleten içermeci bir yurttaşlık modeli öneriyorum. Sonuç bölümünde, siyaset ve uygulamaya ilişkin bazı saptamalarda bulunuyorum.

Yöntem

Araştırmam Britanya'da varolan orta eğitim ortamında bir yurttaşlık eğitimi politikası ve müfredatı geliştirme sürecinde rol alan kilit oyuncuların yurttaşlık anlayışlarını incelemeyi amaçlıyordu. Bu kuramsal yaklaşımların siyaset yapma süreci içinde nasıl kullanıldıklarıyla, özellikle de bu anlayışların hem kuramsal açıdan hem uygulama açısından etnik ve dini çeşitliliği nasıl ele aldıklarıyla ilgileniyorum.

Yöntemim, karar sürecinin farklı aşamalarında yer almış olan 30 katılımcıyla yapılan görüşmeleri içeriyor; bu kişiler üç ana kategori içinden belirlendi ve seçildi: İlk olarak İngiltere'de yurttaşlık eğitimiyle ilgili olarak politikaların belirlenmesi, müfredatın geliştirilmesi ve/veya eğitim kaynaklarının geliştirilmesi üzerinde önemli etkisi olanlar; ikinci olarak konuyla ilişkileri olup bu sürecin içinde yer almayan veya dahil edilmeyenler; ve üçüncü olarak da yurttaşlık eğitimi girişimi için kuramsal ve/veya uygulamaya ilişkin sonuçları olabilecek, ilgili girişimlerde ve alanlarda çalışanlar. Görüşülen kişiler arasında eski Eğitim Bakanı David Blunkett ile okullardaki siyaset okur-yazarlığı eğitiminin uzun dönemdir savunucusu olan akademisyen Sir Bernard Crick de yer aldı. Görüşülen kişilerin bu sürece katılım biçimlerine, temsil edilme ve karar alma sürecine ve yurttaşlığın amacına ilişkin algıları, politika oluşturma süreçlerine ilişkin sorunlar, yurttaşlık ve çeşitlilik anlayışları ve bunların birbiriyle nasıl ilişkilendiğine ilişkin algıları gibi çeşitli temaları kapsayan yarı yapılandırılmış görüşmeler yürütüldü. Bunlara ek olarak, Crick Raporu (QCA, 1998) ile Kilit Aşama 3⁴ (Key Stage 3 -KS3) müfredatı belgeleri, KS3 Ders Programları (QCA, 2000) ve KS3 Ders Planları (QCA, 2001) incelendi.⁵ Görüşmelerim ve Crick Raporu tüm ortaokul müfredatını kapsarken, müfredat belgelerine ilişkin incelememi KS3 müfredat metinleriyle sınırlı tuttum.⁶

3 Bu terimi kullanan Delanty (2000) daha sonra bunu dört alt başlıkta sınıflandırmıştır: "Enternasyonalizm", "küreselleşme", "ulusaşırılık" ve "milliyetçilik sonrası". Kendisi "cinsel" yurttaşlık ve "diaspora" yurttaşlığı gibi yurttaşlık anlayışına atıfta bulunmazken, ben, tüm bunların "milliyetçilik sonrası" altbaşlığında bir arada kavramsallaştırılabileceğini önerdiğimden, "kozmpolit" yurttaşlığı bu terimleri de kapsayacak şekilde kullanıyorum.

4 KS3 İngiltere'de orta öğretimde 7-9. sınıflara karşılık gelmektedir.

5 KS3 11 ile 14 yaş arasındaki okul yaşı aralığını ifade eder. Ders Programları beklenen öğrenme çıktılarının çerçevesini çizerken, Ders Planları öğretmenler için daha kapsamlı rehberlik malzemesi sunar.

6 KS3 müfredat belgelerini inceleme tercihim, bir tek KS3 üzerinde odaklanmanın aksine, sadece yurttaşlık kavramlarını, çeşitliliğe ilişkin kuramsal çıkarımları ve temel politika metinleriyle ilişkisini (QCA, 1998) incelemek ve aydınlatmak için bir araçtır.

“Baskın” yurttaşlık modelleri

Görüşme verileriyle kilit nitelikteki siyaset ve müfredat geliştirme belgelerinin analizinden iki yurttaşlık anlayışının baskın olduğu ortaya çıkıyor - “hukuki” ve “katılımcı” yurttaşlık anlayışı olarak adlandırdığım bu anlayışlardan “katılımcı” olanı daha yaygın bir yaklaşımdır.⁷

“Hukuki” anlayış

Yurttaşlık eğitimi alanında çalışan bazı yazarlar, insan haklarının yurttaşlık eğitimi için dayanak oluşturacak en uygun temeli sağladığını iddia ederler (Alderson, 2000; Osler, 2000; Osler ve Starkey, 2005). Bununla birlikte, Crick Danışma Grubu’nun açıkça haklara atıfta bulunurken kullandığı terimler arasında “insan hakları” terimi bulunmuyor. Bunun yerine daha çok “yurttaşların birey olarak hakları” ifadesi kullanılıyor (QCA, 1998: 4).

Yurttaşlık ve insan hakları arasındaki bu bütünleştirmenin kuramsal açıdan sorunlu olduğunu başka çalışmalarda ayrıntılı olarak savundum (Kiwan, 2005). Crick raporunda haklar, yurttaşlığın dayanağı olarak değil, yurttaşlığın bir unsuru olarak sunuluyor. Bu daha evrensel bir yaklaşımla, yurttaşlığın siyasi terimlerle tanımlandığı yaklaşım arasında yapılan önemli bir ayrımdır. Bir dayanak olarak insan hakları bireyi etik ve hukuki açıdan kavramsal-laştıran anlayışı temel alan ortak bir insanlık (beşeriyet) kavramıdır. Yurttaşlık hakları bunun aksine, bireyin siyasi ve hukuki açıdan anlaşılması temelinde siyasi topluluklarla olan ilişkilerin dayanağını oluşturur. Crick raporunun görev tanımında bireyin evrensel etik anlamıyla siyasi anlamını birleştirmek gibi kuramsal bir hatanın yapılmamış olması önemlidir.

İnsan hakları, KS3 Ders Programı ve KS3 Ders Planlarındaki baskın temadır; “öğrencilere, (a) toplumun temelini oluşturan yasal hakların ve insan haklarının” öğretilmesi gerektiğinin belirtildiği “bilgi ve kavrayış” başlığının ilk maddesinde sık sık kullanılmakta (QCA, 2000). KS3 Ders Planlarında, insan haklarına odaklanan Ünite 3’te, öğrencilere İnsan Hakları Beyannamesi’nin “temelini ortak değerlerin oluşturduğu” (QCA, 2001, Ünite 3: 2) öğretiliyor. Anlatılmayansa, insan haklarıyla yurttaşlık arasındaki kavramsal ilişkidir: Örneğin, İnsan Hakları Beyannamesi’ne temel oluşturan “ortak değerler”, Birleşik Krallık bağlamındaki yurttaşlığın diğer ulus-devlet düzenlemelerinden farklı olan, ayırıcı bir özelliği midir? Öğretmenlerin öğrencileriyle etkin bir iletişim içinde olmaları isteniyorsa, öğretmenlere yönelik müfredat rehberi insan hakları ve yurttaşlık arasındaki ilişkiyi daha net bir dille ifade etmek zorundadır.

“Katılımcı” anlayış

“Aktif katılım” Crick Danışma Grubu’nun Nihai Raporu’nun (QCA, 1998) merkezindeki yurttaşlık anlayışıdır. Raporun giriş kısmındaki paragraf 1.5, raporun iddialı amaçlarını net bir dille ifade eden belirleyici nitelikte bir paragraftır:

“insanların kendilerini kamusal hayatta etkili olmayı amaçlayacak isteğe, olanağa ve

⁷ Tersine görüşülen kişiler, benim temel politika ve müfredat belgelerine (QCA, 1998; QCA, 2000; QCA, 2001) ilişkin incelememin de desteklediği, “hakkı verilmeyen” yurttaşlık anlayışlarına atıfta da bulundular. Başka çalışmalarda bu kavram kümesinden “kimlik temelli yaklaşımlar” olarak bahsediyorum, çünkü bunlar doğaları gereği “kimlik” veya farklı düzeylerdeki özdeşleşme şekilleriyle ilişkililer. Bunlar ulusal, Avrupa ve küresel yurttaşlık çerçevelerinin yanı sıra ırkçılık karşıtı eğitim çerçevesinde ortaya konan yurttaşlığı ve son olarak “çokkültürlü” yurttaşlığı içeriyor (Kiwan, 2006).

donanımına sahip aktif yurttaşlar olarak görmeleri için... ve varolan topluma katılım ve kamu hizmeti geleneklerinin en iyi taraflarının genç insanlar arasında radikal bir şekilde yaygınlaşması ve gençlerin kendi aralarında yeni katılım şekilleri ve eylemleri geliştirebilmeleri için onlara gereken kişisel güvenin sağlanması amacıyla... bu ülkenin siyasi kültüründe bir değişim yaratmaktan daha azını amaçlarıyoruz.” (QCA, 1998: 7-8)

Danışma Grubu'nun yurttaşlık anlayışı kuramsal olarak, "kamu işlerine dahil olmak" şeklindeki Yunan ve Roma yurttaşlık kavramına referansla açıklığa kavuşturuluyor (QCA, 1998: 10). Siyasi aktif yurttaşlık anlayışı ayrıca, bu bağlamda John Stuart Mill'e atıfla, gönüllü etkinliklerin bilinçli yurttaşlar yetiştirmeye yardımcı olduğunu anlatmak için de kullanılıyor. "Aktif yurttaşlık" kavramı yurttaşlıkla ilişkili olarak önerilen üç hatla bağlantılıdır; toplumsal ve ahlaki sorumluluk, siyasi okur-yazarlık ve topluma dahil olmak (QCA, 1999: 11). KS3 Ders Programı üç alt başlığa ayrılmıştır ve üçüncü alt başlık "Katılım ve sorumlu eylem becerilerinin geliştirilmesi"dir (QCA, 2000). Katılım teması aşağıda tartışacağım KS3 Ders Planlarının (QCA, 2001) pek çok ünitesinde kendine yer bulmuştur.

KS3 Ders Planlarının "Yurttaşlık - neyi içerir?" başlıklı 1. ünitesinde amaç "aktif yurttaşlığın ne anlama geldiği hakkında bir anlayış geliştirmek için merkezi öneme sahip olan temel nitelikteki fikirleri" öğrencilere tanıtmak olarak tarif edilmiştir (QCA, 2001, Ünite 1: 1). "Okul neye benzemekte?" konu başlığı altında, öğrencilerden okullarına ve topluma halihazırda nasıl katıldıklarını düşünmeleri bekleniyor. Bu konu başlığı daha sonra demokratik karar alma kavramına ve "demokratik toplum" fikrinin anlaşılmasına bağlantılıdır.

"Demokratik katılım becerilerini geliştirmek" isimli Ünite 14, okul ortamındaki karar alma ve temsiliyet konularına odaklanıyor. Öğrencilerden farklı karar alma yöntemlerinin neler olduğunu ve "adil" bir karar alma şeklinin nelerden oluşması gerektiğini belirlemeleri isteniyor (QCA 2001, Ünite 14: 3). Öğrencilerin okullarıyla ilgili konularda seslerinin duyulması fikri ele alınarak, daha geniş bir toplumsal bağlamdaki karar alma süreçleriyle kıyaslanıyor. Ünitenin girişinde, "Öğrenciler ... toplum içinde farklı grupların temsil edilmesinin nasıl güvence altına alınacağını ... sorgulayacaktır" ifadesi yer alıyor (QCA, 2001, Ünite 14: 1). Ancak Ders Planlarıyla Ders Programının unsurları arasındaki ilişkinin açıklandığı "Ünite hangi konulara giriyor?" kısmında "Birleşik Krallık'taki ulusal, bölgesel, dini ve etnik kimlikler" ifadesinin yer aldığı bir 1b maddesi bulunmuyor. Temsil edilmedeki çeşitlilik konusu, birbirini dinleme, iletişim ve örgütlenme becerileri geliştirmeye ilişkili basit bir konu olarak sunuluyor (QCA, 2001, Ünite 14).

"Okulunuzu geliştirmek" başlıklı Ünite 18, öğrencilerin okullarında iyileştirmeler yapılması için gereken "planlama, tasarlama ve uygulama" yollarına ilişkin pratiklerini ve becerilerini geliştirmeye (QCA, 2001, Ünite 18: 1) odaklanıyor. "Okul alanınızı kullanan insanların ihtiyaçlarını nasıl karşılayabilirsiniz?" teması altında, "okul içindeki dini ve etnik kimliklerin çeşitliliği"ne atıfta bulunulmuş olması olumludur. Ancak bu sadece "okul alanının özelliklerine ve kullanımına nasıl yansıtılabilir" konusuyla ilişkili olarak ele alınıyor (QCA 2001, Ünite 18: 5). Müfredatın başkalarının ihtiyaçlarına karşı hassasiyeti teşvik etmesi olumlu olmakla beraber, bu, "başkalarının" (örneğin özel ihtiyaçları olanların) değişimi kendilerinin yaratabilmelerini ve kendi adlarına "konuşabilmelerini" sağlayacak yetkinliğe sahip olmalarını olanaklı hale getirecek olan mekanizmaların varlığını güvence altına almakla aynı anlama gelmiyor.

Crick Raporu, Okullarda Yurttaşlık Eğitimi ve Demokrasinin Öğretilmesi şeklindeki başlığından da anlaşılacağı gibi, katılım ve demokrasi arasında net bir bağ kuruyor (QCA, 1998). Crick Grubu'nun dönemin Eğitim ve İstihdam Bakanı David Blunkett tarafından belirlenmiş olan görev tanımında, yurttaşlık eğitiminin "demokrasilerde katılımın niteliklerini ve pratiklerini" içermesi gereğine odaklanıldığı açıkça görülüyor (QCA, 1998: 4).

Crick Raporu'nun dili, yurttaşlık eğitimiyle demokrasinin korunması arasında doğrudan bir bağ olduğu algısını yansıtırken, görüşme yapılan diğer kişiler bunu yurttaşlık eğitiminin açık bir amacı olarak ifade etmek konusunda daha çekinceli davrandılar. Özellikle akademik yazılarında Crick, "demokrasi" teriminin ideolojik ve siyaset dışı şekilde kullanımına karşı uyarılarda bulunur (Crick, 2002). "Tek başına veya bir ilkeler sorunu olarak ele alındığında [demokrasinin] siyasetin yıkımı" olduğuna dikkat çekerek, siyasetin demokrasiye karşı "savunulması" gerektiğini iddia eder (Crick, 2000: 56). Bunun nedeni, Crick'in siyaseti, siyasi bir topluluk içinde farklı çıkarlar arasındaki müzakereyi içeren bir eylem olarak tanımlamasıdır. Demokrasiyi "sadece birlik içinde uyum"a dönüştürüp, "bir temayı tek bir vuruşa" indirgeyerek çeşitlilikten feragat edilmemelidir (s. 73). Demokrasiye ilişkin tartışmalar genellikle kavramsal netlikten yoksundur, çünkü demokrasi sıklıkla özgürlük, bireysellik ve eşitlik kavramlarıyla karıştırılır (Crick, 2000). KS3 Ders Planlarında, örneğin demokrasinin sık sık eşitlik anlamında kullanıldığı Ünite 1'de, böylesi kavramsal bir karmaşa olduğu açıktır (QCA, 2001, Ünite 1: 5).

"Neden kadınlar ve bazı erkekler İngiltere'de oy hakkı için mücadele etmek zorunda kaldı? Günümüzde oy kullanmanın amacı ne?" başlıklı Ünite 12'de, demokrasiyle ilgili bir konu olarak eşitsiz güç ilişkileri inceleniyor (QCA, 2001, Ünite 12). Ancak, ünite, öğrencilerden bu sorunlarla ilgili olarak katılımcı beceriler geliştirmeleri yerine, konuları "tanımlanmalarının" ve "tartışmalarının" beklendiği bir yaklaşım kullanıyor ve bu, benim "kabul pedagojisi" olarak adlandırdığım yaklaşıma işaret ediyor.

Hukuki anlayışlar: Çeşitliliğe ilişkin sonuçlar

Yurttaşlığı insan hakları üzerinden açıklamak, özünde devletin egemenliğine ilişkin doktrinlerle ortaya çıkan ve bireylerin doğal haklara sahip "özgür ve eşit" kişiler olarak anlaşıldığı modern liberal devlet ve yurttaşlık fikrini temel alan hukuksal bir yaklaşımdır (Held, 1993). İnsan hakları yaklaşımının odağında, devletin bireyleri koruduğuna yönelik, izi Hobbes ve Locke'a kadar sürülebilecek olan geleneksel bir görüş yer alır (Held, 1993). Girişte etnisite, din ve toplumsal cinsiyetten bağımsız olarak herkesin eşit olduğu varsayımına dayanan evrenselci anlayışı merkeze alan yurttaşlık tanımının bir örneği olarak Fransa'ya atıfta bulunmuştum. Böyle bir anlayış farklılıkları tanımaz (Kiwan ve Kiwan, 2005). Yurttaşlık eğitimi, Fransa'nın çeşitlilik arz eden nüfusunu bu eğitim yoluyla Cumhuriyet'in değerleri olan özgürlük, eşitlik, kardeşlik temelinde tektipleştirmeyi ve ortak bir kültürle bütünleştirmeyi amaçlayarak Fransız Cumhuriyetçi eğitim projesinin her zaman kalbinde yer almıştır (Osler ve Starkey, 2001). 1980'lerden itibaren ise yurttaşlık eğitiminde insan hakları giderek daha fazla vurgulanır (Starkey, 2000).

Yurttaşlığa ilişkin soyut bir eşitlik kavramına dayanan bu evrensel ve hukuksal yaklaşım, iyi niyetli de olsa, gerçekte yapısal dezavantajlarla ilgili konuları dikkate almaz (Kiwan ve

Kiwan, 2005). Öğrenciler, okulların toplumlardaki toplumsal adaletsizliklere karşı bir sığınak olmak yerine, bizzat sözkonusu adaletsizlikleri yarattıkları algısına sahiptirler (Dubet ve Martuccelli, 1996). Bunun sonucu olarak, öğrenciler eğer okulu kendilerinin marjinal hale gelmelerine katkıda bulunan bir etken olarak algılıyorsa, okul halkı içinde aktif yurttaşlar olarak yer almak konusunda istekli davranma olasılıkları daha düşüktür (Barrere ve Martuccelli, 1998). İnsan haklarının etnik ve dini çeşitliliği yeterince dikkate alamayacağı ve katılımı sağlayan farklı motivasyonlarla uğraşmadığı için, yurttaşların yetkinleşmeleri ve aktif katılımları açısından evrensel hukuksal bir yaklaşım olarak etkin olamayacağını savunuyorum. Ayrıca, kimliğin aktif katılımı teşvik etmekte etkili, kilit bir unsur olduğunu belirtiyorum. Bu konu makalenin aktif yurttaşlığa ilişkin içermeci bir model önerdiğim daha ileriki bir bölümünde tartışılıp geliştiriliyor.

Katılımcı yaklaşımlar: Çeşitliliğe ilişkin sonuçlar

Crick Raporu, aktif yurttaşlığın teşvik edilmesinde eğitimin oynadığı önemli rolün altını çizerken, Pattie, Seyd ve Whiteley'in (2004) siyasi katılımı anlamaya yönelik seçim-temelli olarak tanımladıkları yaklaşımı ve özellikle de katılımın belirli norm ve değerleri toplumsallaştırmaktan çok, bilgiye ulaşma ve bu bilgiyi temel alarak eyleme geçme isteğine dayandığı hipotezini öne süren "bilişsel katılım kuramını" temel alır. Bununla birlikte, bilişsel katılım kuramının bir zayıflığı, insanlarda katılım isteğini neyin doğurduğunu dikkate almamasıdır.

Halbuki ben, yurttaşlığa ilişkin içermeci bir yaklaşımı geliştirebilmek için insanları katılmaya neyin teşvik ettiğini anlamının çok önemli olduğunu savunuyorum (Kiwan, 2007). Pattie, Seyd ve Whiteley (2004) aktörleri katılım için harekete geçirecek, motive edecek bir şey gerektiği savını öne süren ve rasyonel tercihlerin ve katılımın sosyo-psikolojik değerlendirmelerinin bir sentezi niteliğindeki "teşvik eden genel unsurlar" kuramına atıfta bulunurlar. İnsanların kimliklerindeki çeşitliliklere aynı anda odaklanmadan sadece aktif yurttaşlık üzerinde yoğunlaşmanın, her tipten genç için içermeci bir yetkinleştirmeyi başarıp başaramayacağı sorusunun katılımcı yurttaşlık yaklaşımında yeterince ele almadığı bir soru olduğunu öne sürüyorum. Osler ve Starkey'in (2005) "bir statü, bir his ve bir pratik" şeklindeki yurttaşlığı bir "his" olarak daha geniş bir topluluğa ait olmak şeklinde ifade eden tanımı bu amaçla kullanılmaya elverişlidir. Kişinin katılım için harekete geçmesi için (bir "pratik" olarak yurttaşlık için) daha geniş bir toplulukla özdeşleşmesi veya ona ait olduğunu hissetmesi gerekir. Bu, bir "his" olarak yurttaşlıkla bir "pratik" olarak yurttaşlığın birbirlerine ayrılmaz bir şekilde bağlı oldukları ve karşılıklı olarak birbirlerini güçlendirdikleri anlamına gelir. Osler ve Starkey (2005) de zaten katılımın motivasyonu artırdığını gösteren araştırma bulgularına atıfta bulunurlar. Bu nedenle, yurttaşlık eğitimi kendi katılımcı yurttaşlık anlayışı içine Pattie, Seyd ve Whiteley'in "teşvik eden genel unsurlar" olarak adlandırdıkları özelliği açıkça dahil etmelidir.

Crick Raporu'nun ve bunu izleyen Ders Programları ve Ders Planlarının bilgiye erişime ve katılımcı becerilerin geliştirilmesine odaklanmaları gerekir ama yeterli değildir; çünkü farklı grupları ve bireylerin katılımlarını neyin sağladığını veya teşvik ettiğini ele almazlar. Fransız eğitim sistemini örnek alarak, yapısal dezavantajlara ilişkin sorunları sadece öğretmek (Kiwan, D. ve Kiwan, N., 2005) sözkonusu dezavantajlarla ve bunların etnik ve dini kimlikle⁸ ilişkisiyle yüzleşmeyen bir yurttaşlık eğitimi, farklı etnik ve dini kimliklere sahip olan genç

insanların daha anlamlı bir şekilde katılımını sağlamada başarısız olabilir.

İçermeci bir yurttaşlık modeli geliştirmek

Bu bölümde, hem ampirik verilerime dayanarak hem de yurttaşlık hakkındaki siyasi-felsefi literatürde ortaya atılan ilgili bazı temaları geliştirerek, içermeci bir yurttaşlık modeli öneriyorum (Kiwan, 2007).⁹ Bu model iki ana unsurdan oluşuyor. İlk olarak, bir süreci ifade eden “kurumsal” çokkültürlülük kavramını öneriyorum. İkinci olarak, yurttaşlık eğitiminin yurttaş-devlet ilişkisine yönelik olarak, “kültürler arasılık” (Gundara, 2003; Kymlicka, 2003) kavramının odağını oluşturan, farklı geçmişleri olan ve farklı kültürlerden gelen bireyler ve gruplar arasındaki ilişkiyi daha fazla vurgulaması gerektiğini söylüyorum.

“Kurumsal çokkültürlülük”

Farklı yurttaşlık anlayışları yurttaşlık eğitimine ilişkin farklı algılara da sahiptirler. Kuramsal ve pratik açılarından, yurttaşlık eğitiminin farklı amaçları arasında gözle görülmeyen gerilimler bulunabilir. Örneğin, demokrasinin korunması, kamusal alanın kapsayıcılığını vurgulayan eşitlik ve çeşitliliğin teşvik edilmesi amacının aksine, kamusal alanın tarafsızlığı üzerinde durabilir (Modood, 2005). Bu amaçlar mutlaka gerilim içinde olmak zorunda değil, ancak demokrasi ve kamusal siyasi kurumlarla ilgili olarak “sürdürme” ve “koruma” gibi terimlerin kullanılması, tam anlamıyla içermeci bir yaklaşıma açık olmayıp, “statükoyu korumaya” yönelik bir anlayışa işaret edebilir (Kiwan, 2007).

Yapılan görüşmeler sırasında ortak değerler konusuna nasıl sıklıkla başvurulduğunu başka çalışmalarda tartışmıştım (Kiwan, 2006; Kiwan, 2007). Ortak değerler etnik ve dini olarak çeşitlilik içeren bir toplumda illa bir sorun oluşturmasalar bile, bu ortak değerlere -hem toplumsal düzeyde ve hem de okul düzeyinde- nasıl bir süreçle ulaşıldığını ele almanın sıklıkla gözardı edildiğini savunuyorum (Kiwan, 2007). Bu nedenle, “çokkültürlülük” sadece belirli bir toplumu tanımlamak için kullanılan bir terim olmak yerine daha fazla işlevselleştirilmelidir. Kurumsal ırkçılık kavramı daha yeni kabul edilmişken, “kurumsal çokkültürlülük” kavramının, genellikle “azınlıklar” hakkında ve onlara yönelik olarak algılanan çokkültürlülük sorununun ötesine geçen bir araç olduğunu savunuyorum. Bu daha çok, sadece birey düzeyinde değil, toplumsal düzeyde de sonuçlar yaratan girişken bir süreç olmalıdır.

Çeşitlilik, siyaseti çeşitliliğin bir sonucu olarak gören Crick’in katılımcı siyaset anlayışının özünde yer alsa da, bu etnik ve dini çeşitlilikten çok siyasi çeşitlilikle sınırlıdır. Birleşik Krallık gibi çokkültürlü bir toplumda içermeci bir yurttaşlık modeli için, “kurumsal çokkültürlülüğün” Crick Raporu’nda savunulan “katılımcı” yurttaşlık modelini (QCA, 1998) tamamlaması gerektiğini savunuyorum. İnsan hakları yurttaşlığın önemli bir unsuru olmakla beraber, kuramsal olarak yurttaşlığın temeli olamaz (Kiwan, 2005). Benzer şekilde, siyasi bilgi ve beceriler yurttaşlık için önemli olsa da, tek başına “katılımcı” model çokkültürlü bir toplumda aktif yurttaşlık için yeterli değildir. Bu türden modellerin dikkate almadığı gruplar arasındaki etki gücündeki farklar, tarihsel olarak dışlanmış olan grupların katılım heveslerini yitirmelerine yol açabilir. Daha içermeci modeller geliştirilmediği sürece, yurttaşlık eğitimi, farklı etnik ve dini geçmişleri olan genç insanların daha kapsamlı bir şekilde katılımını sağlamada başarısız olacaktır (Kiwan, 2007).

9 Bu argümanın tam bir açıklaması için, bkz. Kiwan (2007).

Yurttaş-devlet ilişkisine odaklanmak

Crick Raporu'nda yurttaşlık örtük biçimde sivil kimlik veya siyasi milli kimlikle çerçevelenmiştir (QCA, 1998). Crick Raporu'nun danışma toplantıları sırasında, Avrupa yurttaşlığının ve küresel yurttaşlığın görece olarak gözardı edildiği gibi bir algı olduğu bildirilmiştir (QCA, 1998). Aslında, ulusal düzeyde özdeşleşmenin azalmasıyla birlikte, eşanlı olarak ulusal düzeyin hem altında hem üstündeki özdeşleşmenin güçlenmesine tanık oluyoruz (Hall, 1992). Bunun aksine KS3 Ders Planları, öğretmenlere yerel ve küresel yurttaşlık arasındaki ilişki hakkında örnekler sunarken, bu konuya ulusal düzeydekine oranla daha az yer ayırıyor (QCA, 2001). Demaine (2002) yerel ve ulusal düzeylerdeki anlayışları geliştirmek önemli olsa da, bireylerin ulus-devletin hukuki ve siyasi yapıları içinde hareket ettiğini kabul etmek gerektiğini savunuyor. Bense yerel ve ulusal düzeyle ulusal ve uluslararası düzeyler arasındaki ilişkinin açıklanmasının gözden kaçırılmamasını ve aslında buna öncelik verilmesini savunuyorum.

Kültürlerarası eğitimin, bir taraftan bireylerin etnik ve dini olarak çeşitlilik içeren bir ortamda yaşamaları için gereken davranış ve becerileri geliştirmeyi merkeze alırken, bununla birlikte hangi grupların veya hangi düzeyin (yerel, ulusal veya küresel) öncelikli olması gerektiği hakkında görüş bildirmedeği iddia edilir (Kymlicka, 2003). "Kültürlerarası" eğitim teriminin kendisinin de asıl kültürler arasındaki bağ ve diyalogu vurguladığı görülebilir. Yurttaş ve devlet arasındaki ilişkiyi daha açık bir şekilde inceleyen daha "siyasi" bir eğitim yerine, bireylerin kişisel gelişimi üzerinde durulur (Wylie, 2004).

Gruplar arasında ortaya çatışmalar çıkmasını engellemek açısından yurttaşlar arasında makul derecede düzgün, karşılıklı bireysel ilişkilerin geliştirilmesi de eşit derecede önemlidir. Bununla birlikte, kimlik ve aidiyetin, sadece yurttaşlar arasında iyi ilişkiler değil, devletle özdeşleşmenin geliştirilmesi yoluyla da aşılmasını savunan Spinner-Halev (2003) yurttaş ve devlet arasındaki kendisinin "dikey" ilişki olarak adlandırdığı ilişkinin beslenmesini öneriyor. Özellikle yurttaş ve devlet arasında güçlü bir dikey ilişki geliştirmenin gerçekçi olduğu Kuzey İrlanda ve İsrail gibi bölünmüş toplumlar için bu uygun olabileceken (Spinner-Halev, 2003; Wylie, 2004), farklı gruplardan bireyler arasında güçlü yatay ilişkilerin kendiliğinden gelişmesini ummak yerine, farklı gruplardan bireyler arasındaki yatay ilişkilerin hoşgörü ve kabullenme düzeyini gösterdiği kabul edilmelidir. Son bölümde politika, müfredat ve pedagoji uygulamalarıyla ilişkili bazı saptamalarda bulunuyorum.

Politika ve uygulamaya ilişkin çıkarımlar

Kamu politikası düzeyinde, kurumsal çokkültürlülüğü sağlayacak olan mekanizmalar geliştirilmesi gerekiyor. Dini, kamusal alan bağlamında ele alma gereğine ilişkin farkındalık giderek artıyor. Modood (2005) radikal değil de ılımlı seviyede seküler olan bir devletin farklı dini grupların tanınma talepleri açısından en uygun olanı olduğunu savunuyor. Bunu temel alarak, "içermeci bir yurttaşlık" politikası görev ekibinin dinin kamusal siyasi alana "ılımlı" ve "kültürel" biçimde nasıl sokulabileceği konusunu ele almasını öneriyorum. Bu, sürdürülebilir ortak bir siyasi değerler sürecinin gelişmesini besleyebilmenin yanı sıra genç insanlara rol modelleri de sunabilir (Kiwan, 2007).

Eğitim politikası açısından, çeşitlilik gösteren bir öğrenci nüfusunu temsil edecek etnik ve

dini çeşitliliğe sahip personelin bulunması önemlidir. Bu yolla öğrencilerin kendi gelişimlerinin bir parçası olarak çok çeşitli fikir ve inançlarla temas etmeleri garanti altına alacağı gibi (Johnson, 2003), farklı altyapılardan gelen rol modeller sunarak öğrencileri katılıma yöneltten bir kaynak da yaratılabilir. Yurttaş ve devlet arasındaki dikey ilişkiye odaklanmak konusuna ilişkin önerilerim kapsamında, yerelle ulusali birbirine bağlayan ders planlarının ortaya konmasını öneriyorum. Bu, örneğin ülkenin farklı yerlerindeki okullarla ve İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'daki okullar arasında bağlar kurmayı içerebilir.

Müfredat düzeyinde ise öğrencilerin net bir kavramsal anlayışa ulaşmaları önem taşıyor. Örneğin, KS3 Ders Planları göçmenler, mülteciler, sığınmacılar, yurttaşlık, insan hakları ve demokrasi gibi birbiriyle ilişkili bir dizi kavram arasındaki ilişkilerin belirgin bir şekilde incelenmesini içerebilir. Çokkültürlülük müfredat içinde işlevsel hale getirilmeli ve kamusal siyasi alana açık bir şekilde değinilmelidir. Bunun ayrıca içermeci ve katılımcı bir süreçle yapılmasını da öneriyorum.

Son olarak, pedagojik açıdan, KS3 Ders Programları ve KS3 Ders Planlarında bariz olarak görülen bir yaklaşım olan "kabullenme pedagojisi"nden kaçınılması gerektiğini savunuyorum (QCA, 2000; QCA, 2001). Sadece statükoyu "öğrenmenin" veya hatta bunu eleştirmenin ötesinde, öğretmenlerin çokkültürlülüğün "kültürel agnostiklik (bilinemezlik)" olmadığını açık bir şekilde anlatmaları önemlidir (Kalantzis ve Cope, 1999: 262). Böylesi bir pedagojik yaklaşım, öğrencilere güç/iktidar söylemlerinin siyasete erişimi kolaylaştırmak amacıyla öğretilmesini savunur.

Kaynakça

Alderson, P. (2000) Citizenship in theory and practice: being or becoming citizens with rights [Teori ve Pratikte Yurttaşlık: Hakları Olan Yurttaşlar Olmak Veya Olabilmek], Lawton, D., Cairns, J. ve Gardner, R. (der.), Education for Citizenship [Yurttaşlık Eğitimi] içinde, s.114-135, Londra, Continuum.

Barrère, A. ve Martuccelli, D. (1998) La Citoyenneté à l'école: vers la définition d'une problématique sociologique [Okulda yurttaşlık: Sosyolojik bir problematiğin tanımlanmasına doğru], Revue Française de Sociologie, cilt 39, no. 4, s. 651-671, Kiwan, D. ve Kiwan, N. (2005) içinde.

Batho, G. (1990) The history of the teaching of civics and citizenship in English schools [İngiliz okullarında sivilik ve yurttaşlık öğretiminin tarihi], The Curriculum Journal, cilt 1, no. 1, s. 91-100.

Brubaker, R. (1998) Immigration, citizenship and nation-state in France and Germany [Fransa ve Almanya'da Göç, Yurttaşlık ve Ulus-Devlet], Shafir, G. (der.) The Citizenship Debates [Yurttaşlık Tartışmaları] içinde, s. 131-164, Minneapolis, University of Minnesota Press.

Crick, B. (2000) In Defence of Politics [Siyasetin Savunusu], 5. Baskı, Londra ve New York, Continuum.

Crick, B. (2002) Democracy: A Very Short Introduction [Demokrasi: Çok Kısa Bir Giriş], Oxford, Oxford University Press.

Delanty, G. (2000) Citizenship in a Global Age [Küresel Çağda Yurttaşlık], Buckingham, Open University Press.

Delanty, G. (2003) Community [Zümre], Londra ve New York, Routledge.

Demaine, J. (2002) Globalisation and citizenship education [Küreselleşme ve Yurttaşlık Eğitimi], International Studies in Sociology of Education, cilt 12, no. 2, s. 117-128.

Dubet, F. ve Martuccelli, D. (1996) A l'École: sociologie de l'expérience scolaire [Okulda: Okul deneyiminin sosyolojisi], Kiwan, D. ve Kiwan, N. (2005) içinde.

Fogelman, K. (1997) Education for democratic citizenship in schools [Okullarda Demokratik Yurttaşlık Eğitimi], Bridges, D. (der.), Education, Autonomy and Democratic Citizenship [Eğitim, Otonomi ve Demokratik Yurttaşlık] içinde, Londra, Routledge.

Gundara, J. S. (2003) Intercultural education: world on the brink? [Kültürlerarası Eğitim] Profesörlük Sunumu, Londra, Institute of Education, University of London.

Hall, S. (1992) The question of cultural identity [Kültürel Kimlik Sorunu], Hall, S., Held, D. ve McGrew, T. (der.), Modernity and its Futures [Modernite ve Gelecekleri] içinde, s. 274-316, Milton Keynes, Open University.

Heater, D. (1990) Citizenship: The Civic Ideal in World History, Politics and Education [Yurttaşlık: Dünya Tarihi, Siyaset ve Eğitimde Sivil İdeal], Londra, Longman.

Held, D. (1993) Political Theory and the Modern State [Siyaset Teorisi ve Modern Toplum], Cambridge, Polity Press.

Home Office (2001) Community Cohesion: A Report of the Independent Review Team (Cantle Report) [Toplumun Kaynaşması: Bağımsız İnceleme Ekibinin Raporu (Cantle Raporu)], Londra, Home Office.

Johnson, L. S. (2003) The diversity imperative: building a culturally responsive school ethos [Çoğulculuk Şartı: Kültürel Açından Duyarlı Bir Okul Etosu İnşa Etmek], Intercultural Education, cilt 14, no. 1, s. 17-29.

Kalantzis, M. ve Cope, B. (1999) Multicultural Education: Transforming the Mainstream [Çokkültürlü Eğitim: Anaakımı Dönüştürmek], May, S. (der.), Critical Multiculturalism: Rethinking Multicultural and Anti-racist Education [Eleştirel Çokkültürcülük: Çokkültürlü ve İrkçilik Karşıtı Eğitimi Yeniden Düşünmek] içinde, Londra, Falmer Press.

Kiwan, D. (2005) Human rights and citizenship: an unjustifiable conflation? [İnsan Hakları ve Yurttaşlık: Meşru Olmayan Bir Birleşim mi?], Journal of Philosophy of Education, cilt 39, no. 1, s. 37-50.

Kiwan, D. (2006) An inclusive citizenship? Conceptions of citizenship in the citizenship education policymaking process in England [İçermeci Yurttaşlık: İngiltere'deki Yurttaşlık Eğitimi Siyaseti Sürecinde Kullanılan Yurttaşlık Anlayışları], Doktora Tezi, University of London.

Kiwan, D. (2007) Developing a model of inclusive citizenship: 'institutional multiculturalism' and the citizen-state relationship [Bir İçermeci Yurttaşlık Modeli Geliştirmek: 'Kurumsal Çokkültürlülük' ve Yurttaş-Devlet İlişkisi], *Theory and Research in Education*.

Kiwan D. ve Kiwan, N. (2005) Citizenship education: the French and English experience [Yurttaşlık Eğitimi: Fransız ve İngiliz Deneyimleri], Pole, C., Pilcher, J. ve Williams, J. (der.), *Young People in Transition: Becoming Citizens* [Geçiş Dönemindeki Genç İnsanlar: Yurttaş Haline Gelmek] içinde, s. 136-158, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Kymlicka, W. (1995) *Multicultural Citizenship* [Çokkültürlü Yurttaşlık], Oxford, Oxford University Press.

Kymlicka, W. (2003) Multicultural states and intercultural citizens [Çokkültürlü Devletler ve Kültürler Arası Yurttaşlık], *Theory and Research in Education*, cilt 1, no. 2, s. 147-169.

Lawton, D. (2000) Overview: citizenship education in context [Genel Bir Bakış: Bağlam içinde Yurttaşlık Eğitimi], Lawton, D., Cairns, J. ve Gardner, R. (der.), *Education for Citizenship* [Yurttaşlık için Eğitim] içinde, Londra, Continuum.

Macpherson, W. (1999) *The Stephen Lawrence Inquiry: Report of an Inquiry by Sir William* [Stephen Lawrence Soruşturması: Sir William'ın Soruşturma Raporu], Macpherson of Cluny, Londra, HMSO.

Modood, T. (2005) *Multicultural Politics: Racism, Ethnicity and Muslims in Britain* [Çokkültürlü Siyaset: Britanya'da Irkçılık, Etnisite ve Müslümanlar], Edinburgh, Edinburgh University Press.

Mulhall, S. ve Swift, A. (1994) *Liberals and Communitarians* [Liberaller ve Komüniteryanlar], Oxford, Blackwell Publishers Ltd.

Osler, A. (1999) Citizenship, democracy and political literacy [Yurttaşlık, Demokrasi ve Siyasi Okur-Yazarlık], *Multicultural Teaching*, cilt 18, no. 1, s. 12-15.

Osler, A. (2000) The Crick Report: difference, equality and racial justice [Crick Raporu: Farklılık, Eşitlik ve Irksal Adalet], *The Curriculum Journal*, cilt 11, no. 1, s. 25-327.

Osler, A. ve H. Starkey, H. (2001) Citizenship education and national identities in France and England: inclusive or exclusive? [Fransa ve İngiltere'de Yurttaşlık Eğitimi ve Ulusal Kimlikler: İçermeci mi yoksa Dışlayıcı mı?], *Oxford Review of Education*, cilt 27, no. 2, s. 287-305.

Osler, A. ve Starkey, H. (2005) *Changing Citizenship: Democracy and Inclusion in Education* [Yurttaşlığı Değiştirmek: Eğitimde Demokrasi ve İçerme], Maidenhead, Open University Press.

Parekh, B. (2000) Rethinking Multiculturalism [Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek], Basingstoke ve Londra, MacMillan Press Ltd.

Pattie, C., Seyd, P. ve Whiteley, P. (2004) Citizenship in Britain: Values, Participation and Democracy [Britanya'da Yurttaşlık: Değerler, Katılım ve Demokrasi], Cambridge, Cambridge University Press.

QCA (Qualifications and Curriculum Authority) (1998) Education for Citizenship and the Teaching of Democracy in Schools [Okullarda Yurttaşlık Eğitimi ve Demokrasi Öğretimi], Crick Report [Crick Raporu], Londra, QCA.

QCA (2000) Programmes of Study [Çalışma Programları], <http://www.nc.uk.net/>, alıntı tarihi: 20 Ekim 2000.

QCA (2001) Schemes of Work [Ders Programları], <http://www.standards.dfes.gov.uk/local/schemes/citizenship/schemes.html>, alıntı tarihi: 7 Eylül 2001.

Spinner-Halev, J. (2003) Education, reconciliation and nested identities [Eğitim, Sosyal Ulaşma ve İç İç Kimlikler], *Theory and Research in Education*, cilt 1, no. 1, s. 51-72.

Starkey, H. (2000) Citizenship education in France and Britain: evolving theories and practice [Fransa ve Britanya'da Yurttaşlık Eğitimi: Dönüşen Teori ve Pratikler], *The Curriculum Journal*, cilt 11, no. 1, s. 39-54.

Williams, J. (2002) Introduction, in Section 1: The ideal of global citizenship [Bölüm 1, Giriş: Küresel Yurttaşlık İdeali], Dower, N. ve Williams, J. (der.), *Global Citizenship: A Critical Reader* [Küresel Yurttaşlık: Eleştirel Bir Okuma] içinde, s. 11-14, Edinburgh, Edinburgh University Press.

Wylie, K. (2004) Citizenship, identity and social inclusion: lessons from Northern Ireland [Yurttaşlık, Kimlik ve Sosyal İçerme: Kuzey İrlanda'dan Dersler], *European Journal of Education*, cilt 39, no. 2, s. 237-248.

4

AVRUPA'DA GENÇLİĞİN GELİŞİMİ VE GENÇLİK POLİTİKASI - AVRUPA YURTTAŞLIĞI YOLUNDA STK'LARIN VE KAMU OTORİTESİNİN ROLÜ

Bu makale Gençlik Direktörlüğünün o dönemdeki Araştırma Müdürü Irena Guidikova ile birlikte yazılmış ve Gelişim Bilimleri Elkitabı'nın 3. cildi olan "Pozitif Gençlik ve Aile Gelişimi, Toplumsal Sistemler, Yurttaşlık ve Sivil Toplumun Teşvik Edilmesi"¹⁰ içinde yayınlanmıştır. Ağırlıklı olarak kamu otoritesi ve sivil örgütlenmeler arasındaki ilişkiyi ele alan 2001 tarihli iki konuşma metnine dayanmaktadır.

Bu bölüm, Avrupa Konseyi'nin bakış açısından genişleyen Avrupa'da kâr amacı gütmeyen örgütler ve dernekler bağlamındaki değişimi tartışmayı amaçlıyor. 2001 yılında Fransa'nın ülkenin demokratik gelişimi açısından kilometre taşı niteliğindeki 1901 yasasının 100. doğum gününü kutladığını hatırlatmak bu tartışmayı başlatmak açısından faydalı olabilir. Bu tarih, kâr amacı gütmeyen örgütlerin resmi olarak tanınmalarının -yasal statüye kavuşmalarının- ve her nasılsa çok gelenekçi olan bir ülkede ve aynı zamanda eski kıtadaki pek çok ülkede otoriter devletlerin ve hatta açıkça diktatörlüklerin iktidarda olduğu yirminci yüzyılın başı gibi bir dönemde, sivil toplumun başlangıcının işaretidir.

Bugün Fransa'da kayıtlı 880.000 dernek bulunuyor ve bunların 740.000'i ücretli tek bir personele sahip değil - gönüllülük ve gönüllü hizmetin çekiciliğine ve etkinliğine ilişkin canlı bir kanıt. Sektörün yarısı (% 46) gönüllü katkılarla, diğer yarısı ise (% 54) kamu otoriteleri tarafından finanse ediliyor. Kıyaslamak açısından, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1,14 milyon dernek, belli bir amaç için her hafta 4 saatlerini veren 100 milyon gönüllüyü idare eden 10 milyondan fazla ücretli personel çalıştırıyor; yapılan yatırımla kıyaslandığında önemli bir

ciro. Ama bu kıyaslama eksiktir, çünkü Fransa'da gönüllü sektörde 100.000'den fazla ücretli personel çalışıyor, ancak bunlar genellikle kamu otoritelerince istihdam ediliyor ve örgütlerin istatistiklerinde yer almıyorlar. İlk sorun burada ortaya çıkıyor: Avrupa içindeki örgütlü sektör veya STK sektörünü tanımlanırken, kamu (devlet) otoritesiyle STK sektörü arasındaki karşılıklı ilişki her zaman dikkate alınmalıdır; sektör tek başına açıklanamaz. Bunun ötesinde, sözkonusu ülkeler sivil toplumun, yurttaş girişimlerinin ve örgütlerin rollerine oldukça farklı düzeylerde önem atfettiklerinden, bu ilişki Avrupa ülkeleri arasında, farklılıklar gösterebilir. Bazen kabul edilemez bir seviyede bağımlılığı içeren, babalık taslayan otoriter modellerden, STK ve devlet arasında (örneğin sağlık sektöründe) açıkça tanımlanmış görevlerin eşit ve adil paylaşımına kadar bir çeşitlilik gösterirler.

Berlin duvarının yıkılmasından sonra Avrupa'da ve bununla sınırlı kalmayan bir coğrafyada yaşanan önemli değişimler durumun uygun bir tablosunu çizme sorununu katmerlemiştir. Günümüzün genişleyen Avrupa'sındaki 20'den fazla ülke, devlet otoritesiyle sivil toplum arasındaki ilişkinin bir geçiş dönemi yaşadığı geçiş ülkeleri olarak görülebilir.

Avrupa Düzeyindeki ve Uluslararası Örgütler ve Sivil Toplum Kavramı

Avrupa örgütlerinin giderek gelişen rolleriyle birlikte STK'ların ilk olarak 1949 yılında Auschwitz'in gölgesi altında İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımından doğan ve İnsan Haklarına güçlü bir taahhütte bulunan Avrupa Konseyi'nden başlayarak, 1954'te kurularak sonuçta Avrupa Birliği'nin (AB) günümüzdeki şeklini almasına öncülük eden kurumlarla (Kömür ve Çelik Topluluğu, EUROATOM, Avrupa Ekonomik Topluluğu) kurmuş oldukları işbirliği şekilleri Avrupa'daki STK sektöründeki son eğilimleri ve gelişmeleri sunarken benim temel referans noktamı oluşturmuyorlar.

Avrupa Konseyi en başından sivil toplumla iki işbirliği hattı tesis etmişti. Biri sendikalar içinde örgütlenen emek hareketleriyle, diğeri ise girişimcilerle. Sermayeyi ve emeği ilişkilendirmeye dayanan bu ilke, hem üye ülkelerin kendi içlerinde hem Avrupa kurumlarında (Ekonomik ve Sosyal Komite, Avrupa Birliği gibi) toplumsal ortaklarla yaygın biçimde kabul gören ve uygulanan bir işbirliği tarzı haline geldi. Avrupa Konseyi uzun süredir STK'ları tanıyor ve işbirliği yapıyor. Örgüt içinde Danışma Statüsü elde etmenin yolları mevcut ve basit bir bilgi paylaşımından, hükümetler arası komitede resmi gözlemci olarak bulunma hakkı, somut işbirliği projeleri ve belki de en uç örnek olarak Avrupa Gençlik Merkezleri ile Avrupa Gençlik Vakfı için hükümetler ve gençlik STK'ları arasındaki eş-yönetim düzenlemesine kadar farklı işbirliği yolları bulunmakta. 2002 yazında sistem fiilen işleyişinin 30. yılını kutlayacak ve hâlâ sapasağlam.

Bu arada Ocak 2001'de Ermenistan ve Azerbaycan'ın katılımlarının ardından Avrupa Konseyi 43 üye devlete ulaşmıştır. Rusya Federasyonu üyelerden biridir ve örgütün doğu sınırı komşusu aslında Japonya'dır. Yalnızca 12 yıl öncesinde bu sınırın Almanya ile Avusturya arasından geçtiği düşünüldüğünde, sadece Avrupa'daki yurttaşların değil aynı zamanda siyasetçilerin ve medyanın da kıtanın çok kısa bir zaman zarfında ne kadar büyük bir değişim geçirdiğini tam olarak anlayıp anlamadıkları sorusu gündeme gelir. Böylece Avrupa geneline yayılmış büyük bir İnsan Hakları örgütü haline gelmiş olan Avrupa Konseyi, Avru-

pa İnsan Hakları Şartı ve Strazburg'da bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'yle artık kıtasal ölçekte, kurumsal bir gerçektir.

Örgüt yurttaşlara sağlaması gereken hizmetleri yerine getirirken daima sivil toplum kavramına atıfta bulunur ve ben de bu terime ilişkin tartışmayı daha da ileriye taşıyarak, örgütler ve Avrupa'nın yapısı hakkında, sanki 43 kişilik bir "Avrupa Hanesi" içindeymiş gibi fikirlerimi sunmak istiyorum.

Sivil topluma ilişkin her zaman net bir şekilde ifade edilmeyen ve bu nedenle sık sık karıştırılan üç temel kavramı birbirinden ayırıyorum. Bunların ilki İskoçya aydınlanmasının felsefecileri tarafından ortaya atılmış ve Fransız Devrimi'ni ve bunun sonucunda çıkan laiklik kavramını -seküler devleti- ciddi şekilde etkilemiştir. Artık tek bir kişinin isteğine bağlı bir ahlaki birlik yoktur, özel mülkiyet edinilebilir, dernekler/birlikler (loncalar) kurulabilir ve devletin korumasından faydalanılabilir. Ortak değerler devletin işleyişi için gereken asgari sayıya indirgenmiştir. Bu bakış açısına göre, Wimberley'nin işaret ettiği gibi, sivil toplum demokrasi anlamına gelmez; belirli değerlerle sınırlanmamıştır. Basit bir ifadeyle toplumdan devleti çıkarınca geriye kalandır. Ve "devlet olmayan" her şey anlamına gelir - siyasi partiler, iş dünyası, dernekler, organize suç örgütleri ve benzeri. Piyasa güçlerinin de tanımın dışında bırakılmasıyla daha da ileriye götürülen bu bakış açısıyla, sivil toplum artık, tıpkı seksenlerde toplumsal hareketler tepe noktasındayken olduğu gibi, devlet ve piyasa çıkarıldıktan sonra toplumun geride kalanı anlamına gelmeye başlamıştır.

Avrupalı ve uluslararası örgütlerle özellikle Avrupa Konseyi, bu (çıkarma işlemi şeklindeki) görece negatif tanımlamayı radikal bir değişikliğe uğratmış ve kavramı ortak ve evrensel değerlerle ve İnsan Hakları'yla bağlantılandırmışlardır. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşları demokratik hayatın, bireyin haklarının, toplumsal adaletin ve çevrenin taşıyıcı gücü haline gelmişlerdir. Bir anlamda devletten önce gelirler ve bu anlayışın bazı destekçilerine göre devlet sivil toplum içerisinde uzlaşma sağlanmasına yönelik bir hizmet örgütlenmesi olmalıdır. Üye devletlerle Avrupa Birliği arasında bile bu yaklaşıma yönelik ciddi anlaşmazlıklar bulunur ve Avrupa içinde yurttaş olmakla Avrupa yurttaşlığı arasındaki güncel tartışma kesinlikle yeni ve keşfedilmemiş sulara yelken açacaktır. Sonuç ne olursa olsun, sivil topluma ilişkin bu ikinci kavram kendi nesnesini bir değerler topluluğu olarak tanımlar.

Üçüncü kavram ağırlıklı olarak Baltimore'daki John Hopkins Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi'nden Lester N. Salamon (1999) tarafından geliştirilmiş ve araştırılmıştır. Bu bakışa göre, sivil toplumu kâr amacı gütmeyen sektör ekonomisi olarak görüyoruz. Salamon'un Amerika, Asya ve genişlemiş Avrupa'daki 20 ülkede yaptığı çalışmalara göre bu, dünyanın en hızlı büyüyen sektörüdür. Büyük bölümü Avrupa'dan gelmiş olan yeni yurttaşların Yeni Dünya'ya taşıdıkları dini cemaatlerle diğer ağlar ve geleneklerden oluşan 19. yüzyıldaki örgütlenme (cemaatçi) hareketinin Amerika'da kapitalizmin doğumuna öncülük ettiğini gözlemleyen Jeremy Rifkin, bu gözlemin ardından, bu yaklaşımı tartışmaya açmıştır. Yama işi bu örgütlenme, ilişkilerin kurulması için gereken güveni yaratmıştı ve ekonomik gelişmeyle ayrılmaz şekilde bağlıydı. Salamon bize bugünse, tarihsel önemi açısından ancak 19. yüzyılda modern ulus-devletlerin kurulmasıyla kıyaslanabilecek, benzer bir küresel gelişmeye tanıklık ettiğimizi söylüyor.

Avrupa Konseyi'nin Orta, Doğu ve Güneydoğu Avrupa'daki yeni üye ülkelerinde (ve dürüst

olmak gerekirse bazı eski üyelerde) gözlemlenebilen, şu ana kadar özetlenmiş olan sivil toplum yaklaşımlarının özgür bir karışımıdır: değerler kümesine siyasi demeçlerde ve Pazar konuşmalarında referans verilir; bununla birlikte "Değerlerden bağımsız" ilk anlayış yaygın olan pratiktir, üçüncü anlayış ise erişilmesi güç bir hayal (vizyon) olmaya devam eder. Bunun nedeni aynı zamanda bahsi geçen ülkelerin farklı gelişme aşamalarında olmalarıdır; ülkelerin kendi içlerinde de benzeri bir durum sözkonusu olduğundan, bu çift katmanlı bir gerçeklik halini alır. Bazı ülkeler bilgi toplumu, post-modern hizmet ekonomisi ve bunun sonucunda kâr amacı gütmeyen sektörün artan rolü için aktif bir hazırlık yapmaktadır; gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYİH'sının) yüzde 16'sını kâr amacı gütmeyen sektörün yarattığı Hollanda bunun en önemli örneğidir (Salamon, 1999). Ancak diğer Avrupa ülkeleri kabul edilemeyecek yoksulluk düzeyleriyle mücadele ediyorlar; bazıları kendi ekonomilerinin ikinci moderniteye uygun şekilde genişlemesinden memnun olacaklardır ve yine diğerlerinin devlet aracı dışında herhangi meşru bir gücü hayal etme gelenekleri ya çok kısıtlıdır ya da hiç yoktur. Bu noktada yapılması gereken bir iş bulunmaktadır: Eğer tüm Avrupa'da eşit düzeyde yaygınlaşmış bir sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmak isteniyorsa, bazı çok güçlü bağların kurulması gerekiyor.

Değerler, Formel Olmayan Eğitim ve Yurttaşlık

Bunlardan ilki aslında, yurttaşlığa olanak tanıyan sürdürülebilir ekonomik ve toplumsal bir düzen oluşturmak için bir önkoşul olan Avrupa Konseyi değerleri için çalışmasıdır ki bu da evrensel insan hakları ilkeleriyle eşitlik ve adalet uğrunda ve her tür dini, etnik, ulusal ve kültürel üstünlük konumuna karşı çıkarak çalışmak anlamına gelir. Sadece değerler ve toplumsal doku arasındaki bu bağın kabul edilmesi bile, sivil toplumun içinde yaratıcılık, girişimcilik ve dayanışmanın yaratılmasına olanak sağlar ve bu yüzden de gelişen bir ekonominin temelini oluşturur.

Bu diğer taraftan, "önce ekonomiyi inşa edelim, sonrasında eğitim ve toplum hayatında ne kadarını yapabileceğimize bakarız" şeklindeki savunmaların modasının artık geçmiş olduğu anlamına gelir. Bu savlar Marksizm'le neo-liberal kapitalizmin değerlendirmelerinde şaşırtıcı bir şekilde ortaklaştıkları bir görüşü tarif eder. Günümüzde genel eğitim seviyesiyle toplumsal eylemlilik ve ekonomik gelişme arasındaki ilişki artık gözardı edilemez noktadadır ve bu durum, formel olmayan eğitimin ana sağlayıcısı ve eğitim reformunun kilit oyuncusu olarak örgütlü harekete çok büyük bir önem ve sorumluluk atfeder.

Bu, formel olmayan eğitimi diğer halka haline getirir. Demokratik kültür ve azınlıklara saygı gibi, katılım da öğrenilmelidir. Var olmayı öğrenmek, hayat becerilerini elde etmek, belirli konuların savunucusu olmak ve koalisyonlarla takımlar kurmak bir arada formel olmayan eğitim müfredatını oluştururlar. İster Fransa'daki education populaire (kitlese eğitim), ister emekçilerin eğitimi, toplumsal çalışma ve şirket eğitimi dahil okul dışındaki herhangi bir eğitim geleneği olsun, siyasi bir özne olarak ilk ortaya çıkışından itibaren örgütlü hareketin eğitim yaklaşımı bu olmuştur.

Sektörün ekonomik ve eğitimsel dinamiklerine işaret ettikten sonra, örgütlü hayatın karşı karşıya kaldığı olası patlama, bozulma ve tehlikeleri içeren daha zorlu bir alanı ele almak istiyorum. Eleştirel bir gözlemi hak eden bazı eğilimleri de tartışma arzusundayım.

Genelde dernekler/birlikler ve özelinde formel olmayan eğitim sektörü, giderek daha çok, emek gücünün esnekliğini ve hareket edebilirliğini artırmak gibi sadece ekonomik terimlerle tanımlanan amaç ve hedeflere hizmet etmeye yönelik olarak örgütleniyor. Örgütlü hareketin demokratik kökleriyle, kendine özel “siyasi” eğitim müfredatıyla ve şimdiye kadar Avrupa’daki uygulama olan amaç ve hedeflerini belirlemek konusunda özerk kalma ısrarıyla bu nasıl uyum sağlar? Yeni işbirlikleri yapılabilir mi? Veya ekonomik amaçlar o kadar baskındır ki bu eğilimi izlemekten başka çare mi yoktur?

Üçüncü sektör ve kâr amacı gütmeyen ekonomideki büyümeye ilişkin bir gözlem, rekabetçi piyasa yaklaşımıyla birlikte, insan kaynağına duyulan inanılmaz ihtiyacın ve insan kaynağını ve mali kaynakları yönetmenin ve işletmeci gibi düşünme kültürünün egemen hale gelmesidir. Pek çok örgüt bu sürecin nesnesi haline gelmiştir ve piyasa şartlarına göre hareket eder. Kamu idaresinde de benzer bir eğilim gözlemlenebilir. Kurumlara, kamunun refahına, toplumsal ağırlara ve toplum değerlerine bir ayrıcalık verilmeksizin, piyasa her yeri kapladığında ne olacak? İnsan sadece bir ürün haline geldiğinde, örgütlü hareketin anlamı ne olacak?

Avrupa’da örgütlü hareketin etkileri

Bir süredir kamu yönetimlerinde harcamaları azaltma ve cılız bir devlet yaratma çabaları hâkimdir. Bununla birlikte, kamu otoritesi tarafından sunulan her hizmetten bir anda vazgeçilemez. Bunun yerine bunlar örgütler tarafından sağlanmalıdırlar. Bu Avrupa için yeni ve zaman zaman da şoke edici bir gelişmedir. Eskiden kamuya ait olan bir hizmet artık, bir örgütten dünyaya gelen, işini yaptırabilmek için tümüyle kamu otoritesinin yaklaşımını kullanan ve bu yaklaşımı benimsemiş olan özel bir şirkete dışarıdan yaptırılıyor. Fakat unutulmuş bir şey yok mu? Örgütsel hayatın rolü devlete “karşı” mücadele edilmesi gereken konulara ilişkin değil miydi? Örgütlerinin rolü, kendilerinin değil de, kamu otoritesinin ve piyasanın tanımladığı bu durum ne anlama geliyor?

Örgütlü hareketin varolan güçler için hizmet sağlayan bir yapıya dönüşmesi durumunda her zaman kendi meşruiyetini kaybetme riski vardır. Bu anlamda, üçüncü sektör ekonomisi çift taraflı bir olgudur: Bir taraftan ekonomi ve eğitim açısından gücünü göstermek için örgütlü harekete büyük bir fırsat sunar; diğer taraftan piyasa değeri olan bir ürün veya düzgün kamu hizmeti uğruna tüm özgün, demokratik ve özgürleştirici özelliklerini dümdüz eder.

Avrupa’da bu gelişmenin ulusötesi ve küresel bir boyutu olduğu anlaşılabilir görünüyor. Bu yüzden ulusötesi örgütlenme ve bu örgütlenmenin Avrupa’da kültürlerarası öğrenmeyi ve iyi demokrasi örneklerini teşvik etmesindeki kritik işlevi hakkında çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca toplumsal ortaklar tarafından halen yararlanılan statü ve tanınmayı aynı düzeyde sağlayan bir Avrupa Örgütler Şartı oluşturmak yönünde, Avrupa Parlamentosu’nun da güçlü destek verdiği bir hareket de bulunuyor.

Tüm bu gelişmeler tek bir büyük proje içinde bütünleşecektir: Avrupa yurttaşının yaratılması. Avrupa’nın birliği yavaş ama istikrarlı bir şekilde bir para birliğine, toplumsal ve mali

birliğe, ulusüstü bir iş hukuku sistemine ve çok kapsamlı yetkilere sahip olan bir Avrupa bürokrasisine doğru ilerliyor.

Bu kuruluş süreci bir anlamda dolaylıdır, ancak birliğin halihazırda 15 üyesi varken ve gelecek dört yıl içerisinde dört veya altı üye daha katılacakken ve on yılın sonunda 31 üye öngörülürken, Avrupa'yı birleştirmedeki siyasi ve idari süreç ulusal siyasi süreçlerle karşılaştırıldığında ortaya çıkan demokrasi açığını ciddi olarak kapatma zorunluluğu olacaktır. Bu kulağa yapay gelebilir, fakat Avrupa oluşturulduktan sonra Avrupalıların oluşturulması gerekiyor. Ortaya çıkmakta olan Avrupa'da Avrupa yurttaşlığı ve sivil toplumun rolünün sahneye çıktığı tartışma budur.

Avrupa yurttaşlığının Avrupa'daki gençler için anlamı

... günümüz Avrupa'sında bir alan ve mekân hissi geliştirmenin, değişim ve gelişmenin aktif temsilcileri olmak için gereken becerilerin ve bu bağlamda bilinçli tercihler yapmanın gerektirdiği bilgilerdir (Williamson ve Hall, 1999).

Bu, yurttaşlıkla topluluk arasında karşılıklı bir bağımlılığı ima eder ve sadece ulus-devletle ve/veya toprakla ilişkilendirilen klasik yurttaşlık anlayışından uzaklaşıldığı yönündeki tartışmaların önünü açar. Önümüzde uluslaşmanın çözüldüğü küresel bir sürecin bulunduğu ilişkin değerlendirmelerinde Richard Sennett ve Saskia Sassen'e katılıyorum. Bu, tüketici alışkanlıkları, iş hayatının düzenlenmesi, göç ve günümüzde kadınların ev, çocuk ve iş etrafında dönen hayatlarını düzenlerken seçtikleri yöntemlerin tektipleşmesiyle gerçekleşiyor. Bilgisayarlarla donatılmış işyerlerinde, büyük oranda birbirine benzer mimariye sahip olan yaşam alanlarında sosyalleşip, benzer şekilde zaman harcayan ve süpermarketlerle alışveriş mekânlarında neredeyse aynı şeylerin sunulduğu bu orta sınıf ailenin resmini insan neredeyse çizebilir. Toronto, Tokyo, Tel Aviv, Londra, Sao Paulo veya Cape Town'daki resimler aşağı yukarı birbirinin aynı olacaktır. Çalışma hayatının, aile hayatının ve tüketimin küreselleşmesine ek olarak, açıkça görülen bir eğilim de Avrupa'da hem artan bölgesel ve belediye düzeyindeki güçle, hem de daha önce özetlenen, Avrupa Birliği'nin yavaş yavaş büyüyen ulusüstü yetkileriyle birlikte ulus-devletin eski "bölünmez" egemenliğinin paylaşılmasına yöneliktir. Bu tür bir süreç, kendi içinde çelişkili ve aynı zamanda bir şekilde mantıklı bir biçimde, bunun tam tersi hareketlere de yol açar - yabancı düşmanlığı, milliyetçilik, ırkçılık, bölgecilik, inkarcılık ve toplumsal nihilizm.

Avrupa Yurttaşlığına Doğru

Geleceğin getireceği zorluklarla mücadele etmenin rasyonel ve makul yolu, Avrupa'da yurttaşlığın inşa edilmesi ve Avrupa halkları arasında ve sınırları aşan toplumsal bir hayatın başlamasıdır; bununla birlikte, tüm bunlar bahsedilmesi gerekli ve Avrupa'nın "soğumaya yüz tutmuş" olan siyasi ve ekonomik birliği projesinden daha fazla enerji ve duyguyu harekete geçirmeyi sıklıkla başarabilen bir korkular, şüpheler, nostalji, kibir ve dar kafalılık tablosuna rağmen gerçekleşiyor. Eğitim bu karmaşık tablonun daha iyi anlaşılmasına nasıl katkıda bulunabilir? "Yurttaşlık" çok boyutlu kavramlarla nasıl öğretilebilir? Bu bağlamda STK'ların ve örgütlerin rolleri nedir?

Ulrich Beck'in (1999) "düşünsel toplum" kavramı bunun daha iyi anlaşılmasına destek ol-

ması açısından faydalıdır. Bu terim, toplumsal ve siyasi kavramların sürekli toplumun kendisi (medya, siyasi aktörler, araştırmacılar ve insanlar) yoluyla yorumlanmasını ifade eder. Tüm tanımların kestirimlere dayandığı, bağlamsal olduğu ve demokratik süreç açısından "malzeme" niteliği taşıdığı anlamına gelir. Yine sivil toplum konularının ulusal bağlamın dışında yeniden tartışılması olanağını ve Avrupa'nın günümüzdeki ulusüstü ve küresel iş dünyası ve bürokrasi tarzı gerçekliğini demokratik örgütlenmeyle uyumlu hale getirmek için giderek daha fazla ihtiyaç duyulan küresel ve ulusötesi yapıya hazırlanmayı sağlar.

Şimdiye kadar, Avrupa içindeki sivil topluma ilişkin çeşitli kavramları, örgütlü hareketlerdeki bazı eğilimleri, yeni mücadele alanlarını ve hepsinden önemlisi Avrupa yurttaşlığını tartıştım. Şimdi bu tartışmayı Avrupa'daki genç insanlara odaklamak istiyorum. İçinde bulunduğumuz gerçeklikte, gençlik ve çocuk politikalarında veya iki yaklaşımın UNICEF'in tanımına göre 13-17 yaş arasındakileri kapsayan "genç insanlar" ismi altında bütünleştirilmesinde Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve UNICEF'in ana oyuncular olduğunu görüyoruz.

Belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda bunu yapabilmek için, yukarıda ismi geçen üç örgüt içerisinde ve 96 uluslararası gençlik hareketi ve ulusal gençlik konseyinden oluşan ve Avrupa ile Birleşmiş Milletler (BM) örgütlerini etkilemekte etkileyici bir sicile sahip olan, büyük bir Avrupa lobicilik ve savunuculuk forumu olan Avrupa Gençlik Forumu (www.youthforum.org) içerisinde son beş yıl zarfında oylanıp kabul edilmiş olan, varolan metinleri bir araya getirmeye çalıştım. Bunu Avrupa'nın gençlik, çocuk ve aile politikaları açısından gençliğin bütünleştirilmiş gündemi olarak adlandıracağım.

Gündemin Genel Amacı

Genç insanlar, korunaklı bir çevre ve olanaklar sunan bir kültür içinde demokratik, insan haklarına dayalı, etnisiteler arası toplumlara katılarak, kendi bireysel ve toplumsal kapasitelerini tam anlamıyla geliştirme olanağı bulacaklardır. Genç insanlar geçiş dönemindeki ülkelerin dönüşümünde sorumluluk alabilecekleri yetkinliğe ulaşacaklardır. Genç insanlara yönelik bu amaçlara ulaşılması sayesinde, gençler kendi toplulukları ve toplumlarında temsil ettikleri kaynağı en yüksek seviyeye ulaştırarak; kuşaklararası yoksulluk, sosyo-ekonomik dışlama, toplumsal cinsiyet ve etnik kimliğe dayanan ayrımcılık, sömürü ve istismar kalıplarını kırarak; HIV/AIDS dahil kamu sağlığına yönelik tehlikeleri engelleyerek; ve özellikle dezavantajlı durumdaki gençlerin sayısını azaltarak ve haklarını koruyarak insani gelişime ve insan haklarına katkıda bulunacaklardır. En fazla marjinal hale getirilmiş ve dezavantajlı durumda olanlar dahil genç insanlar, aşağıdakileri yapabilme olanağına sahip olmalıdırlar:

- Fiziksel, entelektüel ve psiko-sosyal kapasitelerini en yüksek potansiyele ulaştırmak ve eşitlik, barış, etnisiteler arası hoşgörü, insan hakları ve olumlu toplumsal cinsiyet ilişkilerini destekleyen değerler geliştirmek;
- Kamu otoriteleri, gençlik örgütleri, uzmanlaşmış kurumlar ve gençlik enformasyon sistemleri yoluyla evrilen kapasiteleri temelinde, gençlik politikalarının oluşturulmasına ve uygulanmasına katılmak;
- Kendi gelişimleri ve ailelerine, topluluklarına ve topluma katkıda bulunma yetenekleri açısından vazgeçilemez bir dizi olanak ve hizmetin geliştirilmesine katılmak ve bunlara erişebilmek;

- Korunaklı ve destekleyici ortamlarda yaşayıp okuyarak gelecek kuşakların haklarının sağlanmasına ve korunmasına katkıda bulunmak.

Uygulama

Aşağıda sayılanları gerçekleştirmelerine olanak vermesi nedeniyle genç insanların gelişim ve katılım haklarının kabulü ve korunması önemlidir:

- Kendi hayatlarını, ailelerini, sosyal çevrelerini ve ulusal demokratik süreçler dahil geniş anlamıyla toplumu etkileyen kararlarda aktif rol oynamak; evrilen kapasitelerinin ve çabalarının uygun şekilde tanınması ve ödüllendirilmesi sayesinde ailelerine ve toplumlarına katkıda bulunmak; birbirlerine destek olmak; özellikle toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak saygılı, eşitlikçi ve sorumlu ilişkiler kurmak ve sürdürmek; ayrımcı tavır ve davranışlardan kaçınmak ve insan haklarını geliştirmek;
- İstismarcı ve tehlikeli çalışma koşullarını, cinsel istismarı, aile içi şiddeti ve diğer şiddet ve kötü muamele türlerini engellemek için ihtiyaç duyacakları beceri ve kapasiteleri geliştirmek;
- Küreselleşme ve enformasyon/iletişim devrimi dahil, değişen dünyada kendilerine sunulan ve yetişkinliğe geçişte ve yetişkinlikte karşı karşıya kalacakları zorluklara uyum sağlamalarına ve bunlarla baş etmelerine yardımcı olacak fırsatlardan sonuna kadar yararlanmak;
- Şimdi ve gelecekte, HIV/AIDS, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, erken evlilik ve hamilelik gibi bir dizi soruna yol açan, riski yüksek davranışlardan ve ortamlardan uzak durmalarını sağlayacak, sağlıklı olmayı destekleyen tavırlar ve pratikler geliştirmek ve bu türden tercihlerde bulunmak;
- Gelecekteki kuşaklara olumlu rol modelleri ve rehberlik sağlayan sağlıklı, bilgili ve verimli yetişkinler olmak.

Avrupa Programları İçindeki Ana Amaçlar

Potansiyellerine tam anlamıyla ulaşmaları ve kendi toplumlarına olumlu katkıda bulunmaları için genç insanlar bazı politika ve programlara katılmaya ve bunlardan yararlanmaya ihtiyaç duyarlar. Gençlerin aşağıdakileri yapabilmeleri için yeterli mali kaynağın ve insan kaynağının sağlanması gereklidir:

- Fiziksel, entelektüel ve psiko-sosyal kapasitelerini en yüksek potansiyele ulaştırmak ve eşitlik, barış, etnik kimlikler arası hoşgörü, adalet, insan hakları ve olumlu toplumsal cinsiyet ilişkilerini destekleyen değerler geliştirmek;
- Akran baskısıyla baş etmek ve eleştirel düşünce, karar alma, sosyal sorumluluk farkındalığı, sosyal etkileşim becerileri, iletişim, müzakere, çatışma çözümüleme ve diğer psiko-sosyal yetiler dahil, özsaygılarını geliştirmelerine yardımcı olan ebeveyn, okul, STK ve gençlik örgütlerinin desteğiyle hayat becerileri geliştirmek ve uygulamak;
- Yerinde ve güvenilir enformasyona¹¹ ulaşmak;

¹¹ Ebeveynler, akranlar, gençlik ve okul birlikleri, uluslararası örgütler ve haber ve eğlence medyası gibi çeşitli kaynaklardan edinilen cinsel sağlık ve üreme sağlığı, yasadışı madde kullanımı, alkol, tütün, kazalar ve şiddet dahil yaşlarına uygun ve toplumsal cinsiyete karşı hassas enformasyon.

- Engelli gençlerin özel ihtiyaçlarını dikkate alan gençlik, spor, müzik ve diğer boş zaman etkinliklerine erişim olanağına sahip olmak;
- Kamu otoriteleri, gençlik örgütleri, uzmanlaşmış kurumlar ve gençlik enformasyon sistemleri yoluyla evrilen kapasiteleri temelinde gençlik politikalarının oluşturulmasına ve uygulanmasına katılmak;
- Genç insanların kendi hayatlarını, ailelerini ve sosyal çevrelerini etkileyen kararlara katılmalarını ve yetişkinliğe geçişin zorluklarıyla ve fırsatlarıyla karşı karşıya kaldıklarında birbirleriyle yardımlaşmalarını sağlamak;
- Genç insanlar için gençlerle dost sağlık ve rehberlik hizmetleri, çocuklarla dost okullar, akran programları, gençlere yönelik haber ve eğlence medyası programları ve gençlerin ulusal ve ulusal düzeyde gençliğin durumuna ilişkin niceliksel ve niteliksel verilerin düzenli olarak toplanmasına ve yaygın şekilde dağıtımına katılmalarını sağlamak;
- Ebeveyn ve hizmet sağlayıcılar dahil, yetişkinlere gençliğin katılımı için olanaklar yaratmaya ve buna destek vermeye yönelik eğitim sağlamak;
- Kendi gelişimleri ve kendi aileleri, topluluklarına ve topluma katkıda bulunma yetenekleri için esas olan bir dizi olanak ve hizmetin geliştirilmesine katılmaları ve bunlara erişimleri;
- Kaliteli formel ve formel olmayan eğitim ve öğretime eşit erişimi sağlamak;
- Ebeveyn, öğretmen, gençlik örgütleri, STK'lar ve özel sektör dahil, bir dizi ortağın desteğiyle geçinme/istihdam becerileri geliştirmek;
- Gençlerle dost sağlık ve rehberlik hizmetlerine¹² eşit erişimi sağlamak;
- Suçların engellenmesi için gereken dikkat, resmi adalet sisteminden ayrılan sistemler ve onarıcı adaletle topluma kazandırmanın vurgulanması dahil, ayrı bir (çocuk) adalet sistemi;
- Gençlere sağlanan iş olanaklarına eşit erişime sahip olmak;
- Korunaklı ve destekleyici ortamlarda yaşayıp okuyarak gelecek kuşakların haklarının sağlanması ve korunmasına katkıda bulunmak;
- Kendi haklarını destekleyen ve koruyan politikaların ve hukuki düzenlemelerin geliştirilmesi, uygulanması ve izlenmesine katılmak ve bunlardan yararlanmak;
- Sağlıklarına, eğitimlerine ve gelişimlerine katkıda bulunan ve haklarını kısıtlayan zararlı geleneksel uygulamalara karşı duran, destekleyici toplumsal değerlerden ve normlardan (toplumsal cinsiyet eşitliği, farklılıklara saygı, demokratik karar alma) faydalanmak.

Özellikle dezavantajlı olan ve marjinal hale getirilmiş olan genç insanlar için, aşağıdakilerin de sağlanması ek bir öneme sahiptir:

- Hiç okula gitmemiş veya okulu bırakmış genç insanlar için eğitimde ikinci bir şans sağlayacak fırsatlar, korunaklı ve destekleyici öğrenme ortamlarına yönelik alternatif olanakların desteklenmesi ve engelli, HIV/AIDS'den etkilenmiş, bakımdan yoksun ergenlerle diğer dezavantajlı gençlerin bunlara dahil edilmesinin sağlanması;
- Toplumsal barışı ve savaş ile diğer çatışma ve şiddet türlerinden etkilenmiş olan, özellikle mülteci konumunda olan ve yer değiştirmek zorunda kalmış çocuklar ve

¹² Gönüllü ve gizli HIV'den korunma bilgisi, testi ve rehberliği, yasadışı uyuşturucu ve tütün kullanımına ilişkin uygun danışmanlık ile şiddet ve istismara maruz kalmış ergenlere destek dahil olmak üzere, genç insanlar için uygun zamanda ve uygun şekilde sağlık hizmeti sunulmalıdır.

gençlerle, terhis edilmiş genç askerlerin topluma kazandırılmasını teşvik eden destek programları;

- Çatışma ve diğer acil durumlar içinde yaşayanlar ve fiziksel veya psikolojik şiddete maruz kalanlar gibi dezavantajlı durumdaki gençlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik programlar;
- Tehlikeli ve istismarcı çalışma koşullarına maruz kalmaya ve çocuk işçiliğine son verilmesi;
- Engelli gençlerin rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması;
- Cinsel suistimale ve istismara uğrayan ve şiddete maruz kalan genç insanlar için önleyici, hafifletici ve rehabilitasyon amaçlı programlar.

Stratejiler

Bunun genel olarak ihmal edilmiş ve hem bugün hem de gelecek için geniş kapsamlı sonuçları olacak bir öncelikli eylem alanı olduğunu vurgulayarak genç insanların haklarını savunmak.

- Ulusal düzeyde genç insanların haklarının sağlanması ve korunması için toplumda talep yaratmak ve genç insanların kendilerinin harekete geçirilmesi dahil, gençlerin gelişim ve katılım haklarının korunmasına daha fazla özen gösterilmesine yönelik genel siyasi taahhüt;
- Kapasite geliştirmeye destek ve ulusal politika ve programların hızlandırılması için yeterli mali kaynağın ve insan kaynağının harekete geçirilmesini ve ayrılmasını savunmak;
- Gelişimlerine ve topluma katkılarına ilişkin, gençleri çözülmesi gereken bir sorunlar veya engellenmesi gereken yüksek riskli davranışlar kümesi olarak değil, geliştirilmesi ve beslenmesi gereken bir kaynak olarak resmeden, olumlu bir vizyonun teşvik edilmesi;¹³
- Bazı sektör ve ortakların genç insanlarla yakınlaşmasını kolaylaştıracak olan bir politika ve program çerçevesini teşvik etmek - gençlerin haklarını sağlamak ve korumak amacıyla insanları ve örgütleri bir araya getiren bir çerçeve;
- Üye devletler, uluslararası ve ulusal organizasyonlar ve sivil toplum arasında, gençlik ve öğrenci birlikleri, özel sektör, dini kurumlar ve haber ve eğlence medyasıyla olan ortaklıklar dahil, genç insanlara odaklanan ortaklıklar kurmak ve sürdürmek;
- Genç insanlar hakkında araştırma/durum analizlerinin yürütülmesini ve sonuçların İstikrar Paketi üyeleri arasında ve tüm Kuzeydoğu Avrupa'da dağıtılmasını üye devletlerle birlikte savunmak ve üye devletleri bunları yapmaları için desteklemek;
- Öncelikler üzerinde uzlaşmak, durum değerlendirmesi ve analizi sırasında belirlenen sorunları ve özellikle dezavantajlı durumdaki bireyleri temel alan ulusal amaç, hedef ve göstergelerin tanımlanması için üye devletleri teşvik etmek, üye devletlerden bunlar için talepte bulunmak ve üye devletlerle birlikte savunuculuk yapmak ve Genç İnsanlar için Ulusal Eylem Planları hazırlamak;
- Genç insanların farklı ihtiyaçları üzerinde özellikle durarak ve strateji ve etkinliklerin tamamında toplumsal cinsiyet sorunlarını merkeze koyarak, tüm bu politikaların ve programların içinde en fazla dezavantajlı durumda olan gençlerin haklarına

13 Özellikle medya gençlere ilişkin olumlu bir imajı teşvik etmeli ve ergenlik dönemindeki kız ve erkeklerin sağlık ve gelişimlerini zayıflatan etkenler dahil, gençliğin sorunları hakkında toplumda tartışma ve diyaloga öncülük etmelidir.

özel bir dikkat gösterilmesini de güvence altına almak.

Yukarıda değinilen noktalar Avrupa Gençlik Forumu'nun yürütme organının toplantılarında, Avrupa Konseyi'nin gençlik alanındaki zorunlu toplantılarında ve UNICEF'in danışma ve araştırma toplantılarında karşımıza çıkar. Şu ana kadar yukarıda sayılanların büyük oranda yer alacağı bir Gençlik Politikası Beyaz Kitabı hazırlama sürecinin ortasında bulunan Avrupa Birliği'nin herhangi bir muhalefetiyle karşı karşıya kalmayacaklardı.

Bir Sorun Değil, Bir Kaynak Olarak Gençlik

Avrupa Konseyi'ne geri dönersek, Avrupa'daki yaklaşık 30 yıllık gençlik politikası sonrasında, Avrupa Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferanslarının etkinliklerinde bir araya gelen üye devletler arasında, güvenilir gençlik politikası göstergelerine dayanan ve STK'ların yardımıyla yürütülecek olan ayrıntılı Avrupa gençlik programları üstünde anlaşma sağlanmasının olanaksız olduğu görülüyor. Anlaşma sağlanabilenlerse, gençliğin mobilitesi, toplumsal dışlama, mesleki eğitim, gençlik araştırmaları, kültürlerarası öğrenme, gençliğe dair bilgi ve her tür gençlik destek planına fon ve düzgün yönetim olanağı sağlanması hakkında tespitlerde ve önerilerde bulunmaktadır. İşin doğrusu, gençlik alanında işbirliği enstrümanları ve araçları hakkında her zaman fikirbirliğine varılırken, işin özü ve ayrıntıları hakkında nadiren anlaşma sağlanabilmiştir. Bununla birlikte üye devletlerle STK'lar arasında tek bir bağ ve ortak kanaat var olagelmıştır ve hâlâ vardır: "Gençlik bir sorun değil, bir kaynaktır." Ayrıca kendi gençliğinin durumu hakkında fikri olmayan bir toplumun, kendi geleceği hakkında da büyük olasılıkla bir fikri olmadığına ilişkin bir ortak görüş var olagelmıştır ve hâlâ vardır.

Ancak, özellikle 1989'dan ve gençliğin istihdamıyla gençlik politikası hakkındaki tüm gizli propagandalarıyla birlikte Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren, tüm üye ülkelerdeki gençlerin toplumsal durumlarına ilişkin ulusaşırı bir inceleme yapılamamıştır. Üye devletler ve Avrupa'daki bölgeler arasında gençlerin ekonomik ve toplumsal koşulları, istihdama erişimleri, nitelikleri ve ifade özgürlükleri açısından buna olanak vermeyen büyük farklılıklar vardır. Toplumsal kaynaşma ve fırsat eşitliğinin olduğu ve gündelik hayatta varlığını sürdürmeye çalışma yükümlülüğünün olmadığı bir hayat, şu an için hayali kurulan bir vaattir; ancak henüz daha geniş bir Avrupa coğrafyası için bir gerçeklik değildir. Bununla birlikte, hükümetlerin ve STK'ların neler için çalışması gerektiği açıktır. Bu maddeler şöyle sıralanabilir:

- bilgi toplumu ve yeni teknolojilerle ilgili toplumsal değişim ve dönüşümler;
- eğitim; özellikle formel olmayan eğitim ve öğretim;
- yurttaşlık ve katılım;
- bölgesel Gençlik İşbirliği: Baltık Denizi İşbirliği, EURO-MED Güneydoğu Avrupa;
- korunmasız gençlik ve toplumsal dışlama;
- insan hakları eğitimi ve gençlerin güçlendirilmesi;
- ırkçılık ve hoşgörüsüzlük, şiddet;
- madde ve ilaç kullanımı, sağlıklı hayat tarzları;
- gençlik politikasının teşvik edilmesi.

Avrupa Konseyi içinde gençlik hakkında şimdiye kadar hazırlanan ulusal raporlar ve uluslararası incelemeler Finlandiya, Hollanda, İspanya, İsveç, Estonya ve Romanya'yı kapsar. Lüksemburg ve Litvanya hakkındaki raporlar hazırlanma aşamasındadır. Kısıtlı sayıda ülkeden

oluşan bu örneklem bile, ülkeler arasında yukarıda sayılan maddelere ilişkin ciddi farklılıklar olduğunu gösteriyor.

Bu nedenle şu aşamada bir gençlik politikası oluşturmak için gereken bir dizi araç ve enstrüman üzerinde anlaşma sağlanması daha fazla umut vaat ediyor ve yararlı görünüyor. Aşağıdaki unsurlar üzerinde Avrupa'da anlaşma olanağı bulunmuştur (Utrecht Gençlik İşbirliği Konferansı, 1992). Gençlik politikası şunları içermelidir:

- gençlik hakkında hukuki düzenleme;
- devlet bütçesi;
- ulusal, bölgesel ve belediye düzeyinde gençliğin yönetimi;
- gençliğin sivil toplumda temsil edilmesi ve devletin danışma organlarında yer alması;
- gençlik hakkında araştırmalar;
- ulusal gençlik eğitimleri ve liderlik eğitimlerinin temini;
- gençlik hakkında ulusal, bölgesel ve yerel bilgilendirme;
- gençlik çalışması uygulamalarında yaratıcılık;

Gençlik politikasından ancak bu sekiz düzeyde birden harekete geçilmesi şartıyla bahsedilebileceği şeklinde olmazsa olmaz bir durum yoktur. Ama gençlik alanındaki uzmanların çoğu bu düzeylerin Avrupa Konseyi üyesi devletlerdeki gençlik politikası düzenlemelerinin performansına ilişkin doğru göstergeler oldukları konusunda hemfikirdirler.

Ayrıca gençlik alanı uluslararası bir dizi metin ve sözleşmeyi temel alarak çalışıp bunların ulusal düzeydeki uygulamalarını takip eder. Bunlar:

- Birleşmiş Milletler Uluslararası Gençlik Yılı Deklarasyonu "Barış, Katılım, Kalkınma" (1985);
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989);
- Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Avrupa Gençlerin Mahalli ve Bölgesel Hayata Katılımı Şartı (1992);
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Gençler ve Katılım" hakkındaki Tavsiye Kararı (1997);
- 8 Şubat tarihinde Avrupa Konseyi bünyesinde Konsey ve Gençlikten Sorumlu Bakanların Tavsiye Kararı (1999);
- Birleşmiş Milletler Dünya Gençlikten Sorumlu Bakanlar Birinci Konferansı'nın sonuç metni, Lizbon (1998).

Bu metinlerin etki gücü insanların bunların ne kadarını gerçekleştirdikleriyle sınırlıdır. Arkalarında metinlerin harfi harfine takip edildiğini güvence altına alacak bir ordu olmasa bile, kararın alınmasının hemen ardından bunları gözardı etmek konusunda kararlı olan gençlikten sorumlu bakanlar ve otoriteler, STK'lar ve parlamentolar o zaman neden bu metinler üzerinde anlaşma sağladılar?

Kamu görevlilerinin, uzmanların, araştırmacıların, gençlik liderlerinin ve geniş anlamda gençlerin bu metin ve anlaşmaların takip edilmesi ve uygulanması konusunda ısrarcı olma hakları vardır. Böylece günün sonunda uluslararası toplumun gençlik politikasının ne oldu-

ğu ve neyi içerdiği, araçlarının ve düzeylerinin neler olması gerektiği, uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalar altında neler üzerinde uzlaşma sağlanabileceği ve gelecek için çalışma ilkelerinin neler olması gerektiği hakkında bir ortak anlayışa sahip olunduğu söylenebilir. Avrupa Konseyi içinde uzlaşma sağlandığı kesin olanlar şöyledir:

- Katılım
- Formel olmayan eğitim
- Güneydoğu Avrupa
- İnsan hakları eğitimi

Örgütün çalışma yöntemine uygun olarak, yukarıdaki öncelikler bu maddelere yönelik çalışan STK'ların proje ve etkinlikleriyle doldurulacak olan sepetler (Helsinki süreci) şeklinde anlaşılmalıdır. Bu STK'lar, siyasi partilerin, dini kuruluşların, sendikaların gençlik kolları; İzcilik tarzı örgütler, Genç Hıristiyan Erkekler Birliği, Genç Hıristiyan Kadınlar Birliği, 4-H Kulüpleri, gençlik değişim örgütleri, çalışma kampı örgütleri, hayat tarzı örgütleri, barış ve ekoloji örgütleri, gençlik kültür örgütleri, toplumsal hareketler ve eğitim örgütleri olacaktır. Avrupa Konseyi etkinliklerini daha çok, uluslararası sekreteryası olan örgütlerle sınırlı tuttuğu ve bunlarla beraber yürüttüğü için, sayılanlardan 220 tanesiyle birlikte çalışıyor. Avrupa Birliği örneğinde bu sayı çok daha yüksektir, çünkü Birlik gençlik programı içine ulusal ajanslarla bağlantı içinde olan yerel ve ulusal örgütleri ve taban örgütlerini de dahil eder. Ancak bunlar Konsey'in önceliklerinden çok daha geniştir. Her iki örgüt de Avrupa düzeyinde genç işçilerin eğitimi ortaklık programını beraber yürütürler ve burada da odaklanılan konu, yurttaşlık ve eğitimde elde edilen kalifikasyonlardır.

Sonuçlar

Bugünün Gençliği - Yarının Geleceği

"Bugünün gençliği - yarının geleceğidir" sözü artık özellikle genç insanların pek fazla duymadıkları şu beylik laflardan biridir. Onlar şu anda siyasetçilerle iş dünyasının ve eğitim otoritelerinin ilgi odağı olmak istiyorlar, uzak bir gelecekte değil.

Ancak bir yandan bu beylik lafı söyleyip, diğer yandan da genç insanlarla daha sonra değil, şu anda ciddi bir şekilde ilgilenmek arasında çelişkili bir durum yoktur. Gençlik ve gelecek arasında kurulan bu benzetmenin arkasında bazı yerleşik görüşler vardır.

Kendi gençlerine bir kaynak gibi davranamayan toplumların, bilgiye dayalı ekonomilerin küresel rekabetine çok fazla dahil olma şansı olmaz, demokratik güvenliğin devam edeceğine güvenemezler ve gelecekteki sosyal güvenlik maliyetlerinin yükünün paylaşımı hakkında giderek keskinleşen çatışmaya hazırlıksız yakalanırlar. Gençlerinin geleceği hakkında bir fikri bulunmayan toplumların, kendi gelecekleri hakkında da pek fazla fikri olmayacaktır. Bir ülkedeki gençlerin toplumsal durumu bu yüzden geleceği okumaya yarayan özel bir giriş kodudur.

Bazı Afrika ülkelerinde AIDS yüzünden bir kuşağın tamamının yok olduğunu, savaş ve çatışma bölgelerinde yaşama ve okuma olanağından yoksun bu kadar çok sayıda çocuk ve

genç bulunduğunu görmek ve hiç olmadığı kadar zengin olan dünyanın yoksulluğu, açlığı ve yaygın hastalıkları hâlâ ortadan kaldıramadığına tanık olmak bu nedenle bu denli dramatiktir.

Hiç kimse genç insanların sorun yaratabileceklerini inkâr edemez. Bazıları suç işler, bazıları riskli hayatlar yaşar, bazıları içine sızılmayan gençlik kültürlerine kapanmıştır; gençliğin içinde şiddet, hatta ırkçı şiddetle holiganizm ve benzerleri olabilir - peki bunlarda yeni olan bir şey var mı? Bunlar varolan yasal çerçeveler içerisinde demokratik toplumların iyi yönetim sayesinde başa çıkabilecekleri sorunlardır. Başa çıkılmayacak olanlar ise genç insanların demokratik sürece karşı giderek daha kayıtsız kalmaları, onları emek piyasasına yeterince hazırlamayan eğitim sistemi ve Orta ve Doğu Avrupa'da giderek artan oranda, ancak abartısız her yerde düşmekte olan doğum oranlarıdır.

Biz ne yapabiliriz? Günümüzde kuşaklar arasındaki farklılıklar çok daha önemsiz olduğundan, uzmanlar ve araştırmacılar "kuşak" kavramının artık zar zor kullanılabilirdiği konusunda hemfikirlerdir. Genç hayat tarzı hayat boyu süren bir program gibi olmaya başladı; bu neredeyse saçma: Giderek yaşlanmakta olan bir toplumda, medya herkesin sonsuza kadar genç kalmasını istiyor. 35 yaşındaki işsiz bir Alman belli ki artık genç değil, ama gençlik sırasında oldukça tipik olan bir bağımlılık şekli içinde yaşamaya devam ediyor. Bu sırada Kalküta'daki 8 yaşındaki sokak çocuğu tüm ailesine bakıyor ve yaşına rağmen yetişkin hayatı yaşıyor olabilir. Eski gençlikten yetişkinliğe "geçiş törenleri" büyük oranda ortadan yok oldu ve gençliğin durumu hakkında konuşurken Margaret Mead'in (1970) "erteleme" olarak adlandırılan şey artık nadiren bulunan bir şey haline geldi. Erteleme eskiden bu süre içinde çocuk statüsünden kademeli olarak sorumlu yetişkin statüsüne geçiş yapılacağı toplumsal öğrenme ve deneyimleme dönemindeki gençliği tanımlamak için kullanılırdı. Bu süre boyunca, cezalar hafif olmalı, deneyler yapılabilir ve gençliğe yönelik geniş hoşgörü bir ilke olmalıydı.

Bugün artık bunlar lafta kaldı. Ulrich Beck (1999) bununla ilgili olarak "risk toplumu" terimini ortaya attı ve günümüzde genç insanların daha erken yaşlarda çok daha yükseğe çıktıklarını ve çok daha derine düştüklerini gösterdi - artık erteleme yok. Belki katılım kavramına yeniden dönmenin zamanı geldi. Gençlerin gerçek anlamda katılım gücüne sahip olmaları, siyasi sürece dahil olmaya hazır olmalarına doğrudan bağlı. Bu, 16 yaşından itibaren (bazı yerlerde daha erken) oy kullanmak, eğitimin öğrenci odaklı olması ve bu nedenle okul ve üniversite müfredatına somut olarak katılım (geçmişteki resmi anlamıyla değil, gençlerle birlikte öğrenmek için üretim birimleri yaratmak anlamında), kentlerde kamusal alanların oluşturulmasına katılmak ve genç insanların tüketici olarak statülerinin daha ciddi bir şekilde tanınması gibi pek çok şeyi ifade ediyor. Siyasetçiler açısından bunları önemsemek kolay. Belki de yarınki seçimlerde 60 yaş üstündekilerin oylarıyla seçilecekler; ancak çok az sayıda genç kamusal hayatta kendilerine verilen rolün ötesinde ekonomik güce ve nüfuzla sahip olabiliyor.

Ayrıca sivil toplumun, kâr amacı gütmeyen örgütlerin ve bunların içindeki gençlik örgütlerinin önemli rolünün de daha iyi bir şekilde teslim edilmesi önemli. Devletin rolü giderek daha az görünür hale gelebilir ve bir ülkenin harekete geçirebileceği gençlik enerjisi sosyal hizmetler, ekoloji ve eğitim için kritik öneme sahip olabilir. Tüm bunların genç insanları kamusal sorunlarla ilişkilendirmeyi becerebilmekle ve kendilerine erken yaşta rol ve sorumluluk da vermeye açıkça niyetli olmakla ilgisi var. Bir garajda bir bilgisayar şirketi kurabilen

biri aynı zamanda kent konseyinde de söz sahibi olabilir, karmaşık bilgisayar yazılımını genç yaşta anlayan birinin matematiğin nasıl öğretilmesi gerektiği hakkında söyleyecek sözü olabilir ve modern hayat tarzı sporlarında eğilimleri belirleyen biri kentsel alanın nasıl daha iyi düzenlenebileceği hakkında bir şeyler söyleyebilir. Gençliğin katılımı siyasi sürece karşı kayıtsızlığın üstesinden gelmek için olmazsa olmazdır. Artık ucuza da getirilemez; gücü paylaşmaya yönelik anlamlı bir teklifte bulunulmalıdır ve bunu yapmanın tam da zamanıdır.

Formel olmayan eğitim için de aynısı geçerlidir. Eğitim reformu hakkında bugün artık çok fazla şey söylendi ve yazıldı. Genç insanlarla ilişkili olarak sürekli değişen emek piyasası için daha iyi hazırlanmaları (esneklik) ve sosyal ve iletişimsel kapasitelerinin daha fazla geliştirilmesi gereği, yeni enformasyon teknolojilerine ilişkin bilgi edinmenin zorunlu olduğu ve dünyadaki diğer kültürleri ve yabancı dilleri bilmek gerektiği anlaşılmış görünüyor. Eğitim müfredatının bu amaçlara ulaşmaya bir katkısı olmadığı durumlar için şimdiye kadar gençlik örgütleri içinde halihazırda yetkin bir şekilde uygulanmış olan formel olmayan öğrenim olanağı bulunuyor.

Bu aynı zamanda hem doğru hem yanlıştır. Bilgiye dayalı ekonomiye hazırlık ister formel, ister formel olmayan olsun tüm eğitim sisteminin işidir. Önemli olan, ne öğrenilmesi gerektiğine yönelik asgari bir standardın sabitlenmesi (örneğin matematik, anadil, sanat, edebiyat, tarih) ve “var olmak” için gerekenlerin toplumsal ortaklarla ve gençlerin kendileriyle işbirliği halinde katılımcı bir yöntemle tamamlanmasıdır (örneğin, çalışma ve ev geçindirmeye hazır olmak, mali yetebilirlik, arkadaşlar, aileler ve benzeri). Geleneksel okullarda çalışan biri için bu, radikal bir yaklaşım olabilir, ama aynı zamanda bu gerekiyor ve tüm raporlar bize bu yönde ilerlemek gerektiğini söylüyor.

Eğitim hakkında konuşmak aynı zamanda eğitimin değerini biçmek anlamına gelir. Sıklıkla genç insanların artık Avrupa hakkında bir şey duymak istemedikleri, Avrupa Birliği veya Avrupa Konseyi ve tüm bu uluslararası siyasi, mali ve askeri işbirliği düzenlemeleri ormanı hakkında bir fikirleri olmadığı söyleniyor. Bu gerçekten doğru mu? Pek çok kamuoyu araştırmasına göre insan hakları genç insanların öncelik listesinde en üst sıralarda; sağlıklı çevre ve doğaya saygı, dostluk ve ezilenlerle dayanışma da öyle. Bunların tümü Avrupa’daki ve uluslararası örgütlerin gündemlerindeki maddeler. Avrupa Konseyi’nin gençlik sektörü çok başarılı bir İnsan Hakları Eğitimi Programı yürütüyor ve genç insanlar buna bayılıyorlar. Irkçılık karşıtı “Herkes Eşit, Herkes Farklı” kampanyası çok başarılı oldu ve genç insanların hakkaniyetli, eşit, sürdürülebilir ve adil kalkınma için mücadeleye dahil olmaları gerektiği inkâr edilemez. Burada köprü kurarak açığı kapatma sorumluluğu Avrupalı ve uluslararası örgütlerde, gençlerde değil. Örgütler ve kurumlar değerlerini, yurttaşların kendilerini tanıyıp katılmalarından alırlar; bunu kaybetmeleri durumunda sorgulamaları gereken öncelikle kendileridir. Buna paralel olarak, uluslararası toplum ve Avrupa Konseyi eğitim, toplum hizmeti deneyimi, katılım ve toplumsal ve kültürel eylem yoluyla genç insanların beyinlerine ulaşmak için daha fazla çaba sarfetmeye davet ederler. Bu özellikle Avrupa Konseyi’nin bu bölgelerde yaşayan gençlere ilişkin taahhütlerini devam ettirme ve güçlendirme ihtiyacının duyulduğu Güneydoğu Avrupa ile Kafkasya gibi çatışma bölgeleri için geçerlidir.

Gençlik politikaları gençleri özgün ve beceri sahibi kişiler olarak ele alırken bütüncül olmalıdır. İster oyun oynuyor veya okula gidiyor olsunlar, ister sporla ve fiziksel aktiviteyle uğraşınlar veya ders çalışsınlar, ister toplum tarafından içeriliyor veya dışlanıyor olsunlar,

ister çalışıyor, işsiz, öğrenci, hayatlarının zirvesinde veya cefa çekiyor olsunlar - gençlik politikasının ve daha geniş kapsamıyla politikaların öznesi her zaman için o biricik genç insan olacaktır. Gençlik politikaları tarihte genelde çok fazla basitleştirilmiş, kısa dönemli amaçlara indirgenmiş ve ideolojik olarak istismar edilmiş olan karmaşık yönetim sistemleridir. Bu yüzden uluslararası insan hakları değerlerine; adalet, eşitlik ve toplumsal kaynaşma ilkelerine; ve sivil toplumla demokratik güvenliğe katkı gibi somut görevlere demirlemiş olmalıdırlar.

Avrupa'daki halkların tarihlerindeki farklılıklar sonucunda, gençlik politikaları ve sivil toplum anlayışları ülkeden ülkeye farklılık gösterir ve göstermeye devam edecektir. Yine de günümüz gençlik politikasının belirli eğilimleri Avrupa düzeyinde tanımlanabilir.

1. Erken ergenleşme nedeniyle, daha çok özellikle 12 ile 16 yaş aralığı için geçerli olacak şekilde, çocukluğa ve gençliğe ilişkin politikaların giderek birleşmesi ve resmi metinlerin dilinde çocukları da içeren "genç insanlar" teriminin kullanılması yönünde artan değişim.
2. Sadece yaş aralığı açısından değil, toplumsal cinsiyet, azınlık gençliği, gençlik kültürleri ve gençlerin kendilerini ifadesi, mülteci gençler ve çocuklar, hayat tarzları ve dışlanmayla ilgili olarak da genç insanlar için "korunmasız olma" durumunun tanınıyor olması.
3. Doğum oranlarında keskin bir düşüş yaşanan bir dönemde kuşaklar arasında sosyal güvenlik ve sağlık maliyetlerinin paylaşılması, çalışma, boş zaman ve kişisel hayat arasında zaman idaresinin yeni şekilleri, çocuk ve aile dostu okul öncesi eğitim ve okul düzenlemeleri, içermeci olmayı sosyal politikanın belirleyici ilkesi kabul etmek ve kadınların eğitime, istihdama, siyasi temsile ve kamusal alana eşit erişimlerinin güvence altına alınması gibi çözümleri gereken ortak sorunlara sahip olmaları nedeniyle, gençlik politikasıyla sosyal refah ve aile politikası arasında yakın ilişki.
4. Gençlik politikasının hayat boyu öğrenmenin bir parçası olarak toplumsal öğrenmeyi, okul dışı eğitim ve formel olmayan eğitimi teşvik etmesi ve aktif yurttaşlık, girişimcilik, kişisel inisiyatif ve toplum hayatı ruhuna destek vererek, eğitim reformuna katkıda bulunması.
5. Tıpkı geçmişteki siyasi ve toplumsal gerçekliği etkiledikleri zaman olduğu gibi, gençliğinin medya ve kültür üreticileri arasında kendi damgalarını vurmalarının önünü açan kültürel ifade özgürlüğü, yaratıcılık ve bireyselliğe doğru güçlü bir eğilim.
6. Adil oyun ve hoşgörü anlayışı geliştirmeyi amaçlayan belirli gençlik projelerinde, fiziksel aktivite ve sporla bu amaçlar arasında ortak bir zemin bulabilmek için yapılan sayısız girişim. Bu eğilim, gençlik kültürüyle ve toplumsal değerlerle bütünleşen yeni fiziksel eğlence ve hayat tarzı etkinlikleriyle destekleniyor.
7. Kendine zarar verme, gündelik hayatta şiddet ve dünyaya ve genç insanlara ilişkin olumsuz bir bakışla mücadele etmek için sağlıklı hayat tarzlarının teşvik edilmesi ve riskli davranışların önlenmesi.
8. Avrupa düzeyinde varolan Kuzey Ülkeleri İşbirliği, Benelüks Ülkeleri İşbirliği, Fransa-Almanya Gençlik Ofisi, Almanya-Polonya Gençlik Ofisi ve gençlik alanındaki geniş ikili ilişkiler ağına ek olarak, Barents Deniz Bölgesi, Baltık Denizi Bölgesi, Güneydoğu Avrupa ve Avrupa Akdeniz Bölgesi'nde bölgesel gençlik politikaları için etkili örgütlenme.

Bu eğilimler, ekonomik ve toplumsal farklarından bağımsız olarak tüm üye devletlerde gözlemlenebiliyor. Veri sağlamak ve OECD içinde kullanılan eğitimsel ve toplumsal göstergelere benzer “gençlik politikası göstergeleri” oluşturmak amacıyla yapılan bir gençlik politikası envanter oluşturma egzersizine girilmeli ve bunlar sistematik bir şekilde düzenlenmelidir. Bu, bir taraftan 21. yüzyılın başında Avrupa düzeyinde gençlik politikasında varolan farklılığa saygı gösterecek, diğer taraftan da gençlik alanındaki kamu otoritesi ve sivil toplum aktörleri arasında ortak eylem alanlarına işaret edecek yeni bir yaklaşıma olanak verecektir.

Gençlik Araştırmalarında İşbirliği ve Eşgüdümü Değiştirecek bir Öneri

Toplumsal kuramın bireylerin ve grupların kendi hayatlarının değişen şartlarını daha iyi kavramalarına yardımcı olması beklenir. Toplumsal kuram artık tarihin gidişatını yönlendirmek için kullanılacak bir araç değildir. On yıldan fazla bir süre önce, Jürgen Habermas (Habermas, 1989) toplumsal ve siyasi düşünce ve pratiğin önde gelen paradigması olarak “toplumsal ütopyanın” sonunun geldiğini ilan etmiştir. Helmut Hartwig (1993) bu süreci toplumsal paradigmadan kültürel-sembolik paradigmaya bir kayış olarak tanımlamıştır.

Toplumsal paradigma çerçevesinde, aile ahlaki/dini toplumsallaşmanın ana taşıyıcısıydı; devletin yönettiği eğitim sistemleriyle siyasi partiler ve STK’lar genç insanların siyasi olarak toplumsallaşmalarına rehberlik ediyordu. Günümüz “Batı” toplumlarının ekonomik toplumsallaşmasının temel etkenleriyse, elektronik medya dahil medya ve piyasadır.

Hartwig’in kültürel-sembolik paradigmasının “kültürel” unsuru insanların artık kendi refahlarını kolektif eylem yoluyla iyileştirmeye yönelik bir arzuyla harekete geçmediklerine atıfta bulunur. Bunun yerine, pek çok insanın zihninde, özellikle genç insanlar arasında, kendi kimliklerini yaratmak ve bununla oynamak temel bir amaç haline gelmiştir. “Sembolik” unsur gücün doğasına işaret eder. Borsa ve döviz kurları, tüketici fiyatları, işsizlik oranları, ekonomik büyüme istatistikleri, bütçe açığı eşikleri ve çevresel riskler gibi soyut enformasyon birimleri tek bir hükümetin değiştiremeyeceği, ancak kesin olarak müdahale kapsamını belirleyebileceği amaçlar gibi duruyor. Bu koşullar içerisinde, bireylerin güçle, sadece birkaçını sayacak olursak çocuk suçluluğu ve okullarda şiddetteki keskin yükseliş, demokratik siyaset oyununa karşı kayıtsızlık ve (özellikle “geçiş” ülkelerinde) toplulukların etkisi gibi farklı olgulara yansıyan ilişkisi büyük ölçüde ana gövdeden kopuk hale geliyor.

Bu, toplumsal kuramın (post)modern gençliğin doğasını anlamaya en azından kısmen nasıl yardımcı olabileceğine bir örnektir. Ekonomi kuramına göreyse, günümüzün gençlik anlayışı sürdürülebilir kalkınmayla çok yakından bağlantılıdır. Doğrudan üretimden ve piyasada takastan bariz şekilde uzak olan etkinliklerin uzun vadede ekonomik sistemlerin işleyişini ve üretkenliklerini etkiledikleri kanıtlanmıştır: Ekolojik tehditler, kentlerde yaşanan krizler, toplumsal kaynaşma, insan haklarının korunması, genç insanların dahil edilmesi, yaşlıların korunması, kişisel psikolojik sorunların yönetilmesi ve kimlik krizleri. “Sürdürülebilir kalkınma” kavramı bu yeni etkenlere iliştilmiştir. Çoğu Avrupa ülkesi son günlerde gençlik politikasıyla ilişkili olarak benzer zorluklarla karşı karşıya kalıyor. Yüksek okul bırakma oranları ve nitelsiz genç insanlar için giderek kötüleşen emek piyasası; gençlik işsizliğinin yapısal bir sorun haline gelmesi; ve uzayan işsizlik dönemleri kalıcı bir alt sınıfın oluşması tehlikesi olduğunu ortaya koyuyor (bazı ülkelerde şimdiden üç kuşak art arda işsiz). Çocuk suçlulu-

ğunun artması ve çocuk adaleti ve suç önleme sistemlerinin dikkat çekici derecede etkisiz kalması, Avrupa devletlerinin çoğunda ortak olan bir başka sorundur.

Toplumsallaşma mekanizmalarının zayıflamasına ve kuşaklar arasındaki kültür ve refah uçurumuna rağmen, kısmen politikaları uzun dönemde örneğin eğitimle veya gelir dağılımını düzenleyen sosyal güvenlik uygulamaları, istihdam ile bağlantılı hale getirme ihtiyacı nedeniyle sürdürülebilirlik savı sosyal politika için önemlidir. Sosyal politika gençliğin yapısal niteliğini takdir etmekte başarısız olmamalı ve farklı yaş grupları arasında risklerin ve hakların daha iyi dağılımı için yeni yaratıcı cevaplar bulmalıdır. Gençlik politikalarının modernleştirilmesi evrenselci yapı-temelli yaklaşımdan, gençliğin değişimlerindeki koşulların ve süreçlerin bireysel olarak değerlendirmesine dayanan yaklaşıma doğru bir geçişi gerektiriyor. Bütünsel, çapraz kesen bir gençlik politikasının yapısını ve içeriğini oluşturmadaki güçlük, bir şekilde gençlik hakkında bir kuramın -doğası, toplumsal değişimdeki rolü, kuşaklararası ilişkiler ve kişisel gelişim- doğmasındaki güçlüğü yansıtıyor. Gençlik politikası büyük ölçüde eğitim, sosyal refah, istihdam ve boş zaman/kültür konularına bakan idari bölümler arasında parçalara ayrılmış durumda; gençlik araştırmaları bilimsel disiplinler ve ulusal/yerel projeler arasında parçalanmış halde ve ortaya çıkan ürünler uluslararası karşılaştırmalı incelemelerin veya karmaşık kuramların geliştirilmesi için nadiren kullanışlı olabiliyor.

Gençlik araştırmaları bu bölümde daha önce tartışılmış olan bazı konuları anlamaya ve bunları yapıcı bir şekilde ele almaya yardımcı olmakta önemli bir rol üstlenmeli. Aslında gençlik araştırmaları sıklıkla genç insanların kişisel anlatılarıyla yetişkinliğe geçişlerini denetleyen kurumsal yapılar arasındaki uyumsuzluğun artışı için kullanılıyor. Gençlik araştırmaları geleceğin toplumunun, genç insanların kültürel bireyselliğine yanıt verirken, toplumsal adalet, fırsat eşitliği, siyasi katılım ve sosyal refaha yönelik hakların standartlarını da koruyacak şekilde nasıl dönüştürüleceği hakkında toplumsal kurumların, özellikle de eğitim ve refah altyapısıyla ilgilenen kurumların yapacağı tercihler hakkındaki tartışmaya ustaca katkıda bulunabilmek için, daha fazla yatırıma ve daha sağlam bir siyasi desteğe ihtiyaç duyacaktır.

Bazı ülkelerde, örneğin Kuzey ülkelerinin çoğunluğunda, Birleşik Krallık, Hollanda, Çek Cumhuriyeti ve Rusya'da, gençlik araştırmacılarının kamu idareleri karşısında saygın bir statüye sahip olması sayesinde, devlet ve yerel yönetimler tarafından fon sağlanan bir dizi araştırmacının yanı sıra gençlik araştırmaları alanında akademik eğitime destek verilir. Diğer ülkelerde, gençlik araştırmaları siyasi ve akademik olarak esaslı bir araştırma alanı olarak pek kabul görmez ve bu nedenle de varolan kaynakları diğer disiplinlerle paylaşmak zorunda kalır (Hırvatistan, Estonya, Litvanya). Avrupa'da bir araştırma işbirliği programı geliştirme çabası, belirli bazı ülkelerde gençlikten sorumlu hükümet organlarının daha kapsamlı ve yapılandırılmış gençlik araştırmalarını desteklemek yönünde adımlar atmaları konusundaki farkındalıklarını artırıyor ve onları buna teşvik ediyor.

Norveç, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Avusturya ve Romanya'da gençlik araştırma enstitüleri bulunuyor. Diğer ülkelerin büyük bölümünde ise araştırma fonları için bağlantılar kurmayı, enformasyon akışını ve müzakereleri teşvik etmek amacı taşıyan enformel araştırmacı ağlarıyla karşılaşıyor.

Küresel olarak, araştırmalara ilişkin enformasyonun ve verilerin saklanması ve dağıtımını

merkezileştiren birkaç ulusal kurum bulunuyor: örneğin Avustralya Gençlik Çalışmaları Değişim Merkezi,¹⁴ ABD Ulusal Gençliğin Gelişimi Enformasyon Merkezi,¹⁵ Kanada (Quebec) Gençlik ve Toplum Gözlemevi.¹⁶ Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin "Gençlik Sosyolojisi" başlıklı 34. Araştırma Komitesi¹⁷ Demir Perde'nin iki tarafındaki ve günümüzde hem zengin hem zayıf ülkelerin sınırları arasındaki araştırmacılar arasında bağlantı ve bilgi alışverişini sürdürmekte çok önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak, işlevsel politika ve fon sistemlerinden kopuk olduğundan, çok sayıda kişiyi kendine çekebilecek (şu anda sadece 100 civarı üyesi bulunuyor) veya küresel politikalarla ilgili araştırma gündeminin geliştirilmesini yapılandırıp, buna rehberlik edecek araçlardan yoksundur. Uluslararası gençlik araştırma topluluğu birkaç enformel ulusaşırı ağ, iki uluslararası dergiyle (Young ve Journal of Youth Studies) birkaç tane yıllık büyük konferansla övünebilir. Avrupa düzeyinden başlayarak bir gençlik araştırmaları eşgüdüm ajansı kurulmasına bariz ve acil bir ihtiyaç vardır.

Gelişmiş ülkelerin pek çoğunda gençlik hakkındaki kapsamlı araştırmalar temelde gençlik politikalarının oluşturulması için bilgi sağlama amacıyla az çok düzenli olarak yürütülüyor, ancak araştırmacılara politika kararlarının potansiyel sonuçlarına ilişkin fikirleri nadiren soruluyor. Uluslararası eşgüdüm ajansı, araştırmacılar ve kamu otoriteleri arasındaki bir etkileşim modeline destek olabilir ve bunun sonucunda araştırmacıların politikaların oluşturulmasının farklı aşamalarına daha doğrudan katılmalarına yönelik ulusal rutinlere doğru bir geçiş başlatabilir.

Bu türden bir eşgüdüm yapısı en temelde niceliksel ve niteliksel gençlik araştırmalarına ilişkin bilginin bulunması, saklanması ve yaygınlaştırılması amacına hizmet edecektir: Özellikle araştırma raporları ve konferans bildirimleri gibi "gri literatür", yayınlar, sürmekte olan projeler, fon ve mesleki olanaklar. Avrupa Konseyi şimdiden gerekli enformasyon altyapısının bir bölümünü kurmuştur: Çevrimiçi olarak ulaşılabilen Avrupa Gençlik Araştırmaları Rehberi¹⁸ gençlik çalışmaları üzerinde uzmanlaşmış 400 araştırmacının ve 200 araştırma enstitüsünün ayrıntılı profillerini ve bağlantı bilgilerini sunuyor. Avrupa Gençlik Araştırmaları Bibliyografyası¹⁹ ise alana ilişkin bilimsel yayınları içeren Avrupa çapında bir veritabanıdır.

Avrupa Konseyi'nin gençlik araştırmalarının eşgüdümünü gençlik sektörü programına dahil etme nedenlerinden birisi, eylem araştırmasını teşvik etmek ve uluslararası gençlik çalışmalarında bilimsel veri ve incelemelerin kullanımını güçlendirmek amacıyla, uluslararası gençlik örgütlerini araştırma yönetiminin dinamikleri içine dahil edebilmeye yönelik olarak sunduğu fırsatlardır. Diğer taraftan kültürlerarası pedagojinin derya deniz niteliğindeki deneyimleri, uluslararası gençlik çalışmaları, liderlik ve gençlik yapıları, Avrupa Gençlik Merkezleri'nin eğitim etkinlikleri sayesinde raporlara yansıyan gençlik politikasına ilişkin sorunlarıyla gençlik politikası komitesinin çalışmaları bilimsel fikirler ve incelemeler için zengin bir malzeme kaynağıdır. Bu kaynaklar gençlik çalışmaları ve gençlik politikaları alanındaki deneyimlerin ve "iyi uygulamaların" uluslararası boyutta transfer edilmelerine uygun olup olmadığını değerlendirmek ve sonrasında gençlik alanında bir Avrupa araştırma ve uygulama gündemi geliştirmek için önemli bir taban sağlar.

14 <http://www.acys.info>

15 <http://www.ncwd-youth.info/node/144>

16 <http://www.obsjeunes.qc.ca/default.asp?p=ANGL>

17 <http://www.isa-sociology.org/rc34.htm>

18 www.alli.fi/nuorisoyuokimus/ibyr/1_99_editorial.html

19 <http://eyrb.epm.se>

Bir Avrupa (veya bu konuda Avrupa ötesinde uluslararası) gençlik araştırmaları eşgüdümleri kurumu, yeni bir genç akademisyen kuşağının gençlik sorunlarının karmaşıklığıyla ölkeler arası ve kültürler-arası araştırma ve iletişim hakkında eğitilmesine yardımcı olacaktır. Avrupa Konseyi'nin genç sosyal bilimcilere yönelik Eğitim Semineri bu bağlamda çok başarılı bir öncü girişimdir. Kurum gençlik araştırmalarına ilişkin bir Avrupa/küresel gündemi oluşturmak, varolan siyasi öncelikleri değerlendirmek ve gençliğin belirli sorunları hakkındaki bilgi eksikliklerine işaret etmek gibi bir geliştirme işini de yürütmelidir. Ayrıca gençlik politikası için uluslararası standartlar/ölçütlerin yanı sıra, uygun performans göstergeleri ve izleme mekanizmaları geliştirmekte de etkili olabilir.

Kurum gençlik politikasının kavramsallaştırılmasında daha da ilerlenilmesi için bir itici güç olabilir. Avrupa Konseyi tarafından yürütölen Ulusal Gençlik Politikası İncelemeleri (daha önceki bölümlere bakınız) içinde yer alan verilerle başlayarak, artık çeşitli Avrupa ölkelerince talep edilen ve dünyanın her yerindeki geçiş ölkeleri için kullanım potansiyeline sahip olan uzman incelemelerini ve politika geliştirmeye yönelik danışma yöntemlerini kolaylaştırmak amacıyla gençlik politikasına ilişkin "ideal türler" seçilebilir. Bu modeller asla kural koyma nitelikte olmayacak; (a) gençlik politikası stratejilerinin başarı düzeyini belirleyecek olan tarihi/kültürel bağlamla yapısal değişimler arasındaki etkileşim, (b) gençliği ilgilendiren farklı siyaset arenaları (kültür, eğitim, sosyal koruma, aile, ceza yargılaması) arasındaki karşılıklı bağlantılar, (c) ve gençliğin siyasi karar sürecine katılımının gelişmesi konularına ulusal ve uluslararası düzeyde kafa yorulmasını sağlayacaktır.

Uluslararası bir araştırma eşgüdümleri kurumu kuşkusuz kendini birtakım bölgesel ağların kurulması amacına adayacaktır. Örneğin, Avrupa'da, araştırmalar dil, kavram ve yöntem açısından, Anglo-Sakson-Kuzey paradigmasının egemenliği altındadır ve bu durum kıtanın güneyindeki ve doğusundaki araştırma topluluklarının yabancılaştırılmasına ve Avrupa düzeyindeki sorunlar ve eğilimler hakkında algı bozulmasına yol açıyor. Bölgesel Güney ve Doğu ağlarının kurulması araştırma topluluklarının kendi söylemlerini ve kuramsal bakış açılarını oluşturmalarına yardımcı olacak, böylece şu anda egemen konumda olanlarla "iletişim kurabileceklerdir".

Araştırmalar toplumsal pratiklerde yaratıcı yeniliklerin getirilmesi açısından bereketli bir kaynaktır. Örneğin, Hollanda'da başarılı bir şekilde denenen eylem araştırması teknikleri, önleyici nitelikte ve marjinal hale getirilmiş gençlerin topluma kazandırılmasına yönelik yaratıcı ve üretken programlar doğurmuştur. İçinde deneysel bir bölüm de barındıran başka bir araştırma projesiyse gençliğin katılımına yönelik projeleriyle²⁰ genç işçi eğitimlerinin yurttaşlık ve istihdam edilebilirlik hakkındaki endişelerinin bütünleştirilmesi açısından ilginç bilgiler vaat ediyor.

Diğer taraftan, toplumsal araştırmalar siyasi gerçeğe ve gelişmelere karşı daha eleştirel bir tavır almak konusunda teşvik edilmeliler - örneğin, demokrasi oyununun anlamını ve kurallarını (şeffaflık, hesap verebilirlikle iktidar üzerinde toplumsal kontrol) ciddi biçimde değiştiren, STK'ların siyasi karar alma süreçlerine katılımı açısından.

Araştırmalar gençlerin STK'larla olan ilişkisinin dinamik olduğunu göstermiştir. İstatistiki düzeyde dönemsel farklar bulunuyor, ama genel eğilim son birkaç on yıldır STK üyeliği

20

Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen "Gençlik Politikası ve Katılım" (YOYO) projesi 2004 yılında sona ermiştir.

ve gönüllü katılımın istikrarlı bir şekilde düşüş gösterdiğine işaret etmektedir.²¹ Bununla birlikte, sosyal bilimlerin analitik gücünü bu eğilimi açıklamak için ciddi olarak harekete geçirmeye yönelik anlamlı çabalar seyrek ve tam anlamıyla ikna edici değildir. Tüketim toplumu tarzlarının güçlü olması, kolektif karar alma mekanizmalarına ve yapılarına olan güvenin zayıflaması ve bireysellik, gençlerin STK üyeliklerindeki ve siyasi katılımlarındaki düşüşe ilişkin olarak sıklıkla anılan nedenler arasındadır.

Elbette başka bazı nedenler de bulunuyor. STK'ların artık hükümetlerin tanıdığı ortaklar ve bu sayede de fiilen gençlerin giderek daha fazla güvensizlik duyduğu siyasi danışma (ve hatta siyasi karar alma) makinesi haline gelmiş olmaları gençler ve örgütler arasındaki soğuklukta büyük olasılıkla rol oynuyor. Büyük oranda (özellikle Avrupa'da) kamu fonları sayesinde hayatta kalan örgütler kendi eleştirel özelliklerini ve düzen karşıtı olma cazibelerini bir noktaya kadar olsa da kaybetmişlerdir.

STK etkinliklerinin formel olmayan eğitim boyutu bireylere kendi öğrenim gündemleri üzerinde daha fazla kontrol olanağı sağlamak amacıyla tasarlanmış olmasına rağmen, daha hâlâ post-modern siber çocuklar için gerçekten çekici olamayacak kadar "sistemik", "denetimli" ve "toplumsallaştırıcıdır". Formel olmayan eğitim süreci (seminerler, toplantılar, alan etkinliklerine hazırlık), başka insanlarla, doğayla ya da sosyal çevreyle herhangi bir tür etkileşimle edinilen enformel öğrenmeyle karıştırılmamalı. Formel eğitim etkinliklerinin gitgide genç insanların hayatlarının daha büyük bir parçasını işgal ettiği bir dönemde, tam anlamıyla enformel (yani amaçlı olmayan ve resmi olarak tanınmayan) öğrenme STK'ların sunabileceği başka herhangi bir tür "yönlendirici" ve "planlanmış" etkinliklere kıyasla duygusal açıdan daha cazip olabilir.

Bunun ötesinde, STK'ların oyun alanı ve yeterliği genelde yerel veya ulusal düzeyde kalırken, genç insanların kimliği giderek daha fazla küreselleşmektedir. Özellikle gençlerin mobilitesi ve değişimine yönelik birçok ulusal ve AB düzeyinde program sayesinde olsa da, gitgide daha çok genç insan kendi yerel çevrelerinin dışında gerçekleşen etkinliklerde yer alıyor; bu genç insanlar hâlâ minik bir azınlık. Diğer taraftan, gençlik değişimleri, çalışma kampları ve diğer tür kolektif gençlik işleri sıklıkla genç insanların kendileriyle aynı değerleri ve özelemleri paylaşan küresel bir gençlik toplumunun parçası gibi hissetmelerini sağlamaktan çok, küresel sorunlara (yoksulluk, çevre sorunları vb.) pragmatik yerel çözümler aramaya teşvik ediyor.

Gençlik-STK ilişkisi sorunu hızla değişen Avrupa ve küresel dünya gerçeğinin toplumsal aktörleri karşı karşıya getirdiği kafa karıştıran soruların sadece bir örneğidir. Bu soruların cevapları ancak bol, güvenilir, erişimi kolay araştırma verisi ve bilgisi sayesinde bulunabilir. Bu türden bilginin gereken sayı, kalite ve şekilde var olmasını sağlamak için gereken yatırımı yapmak, ilgili toplumsal aktörlere kalmıştır.

Kaynakça

Beck, U. (1999) World risk society [Dünya Risk Toplumu], Oxford: Blackwell.

Habermas, J. (1989) The theory of communicative action [İletişimsel Eylem Teorisi], Boston: Beacon.

Hartwig, H. (1993) Youth culture – forever? [Gençlik Kültürü - Sосуza Dek mi?], Young, cilt 1, no. 3.

Jacobs, F. Lerner, R.M. ve Wertlieb, D. (der.) (2003) Promoting Positive Youth and Family Development, Community Systems, Citizenship and Civil Society [Pozitif Gençlik ve Aile Gelişimi, Toplumsal Sistemler, Yurttaşlık ve Sivil Toplumun Teşvik Edilmesi], ABD: Sage Publications.

Mead, M. (1970) Culture and commitment [Kültür ve Bağlılık], New York: Columbia University Press.

Salamon, L. N. Anheier, H. K. List, R. Toepler, S. Sakolowski, S. W. vd. (1999) Dimensions of the nonprofit sector [Kâr Amacı Gütmeyen Sektörün Boyutları], Baltimore: Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project [Johns Hopkins Karşılaştırmalı Kâr Amacı Gütmeyen Sektör Projesi].

Sennett, R. ve Sassen, S. (1998) The corrosion of character [Karakter Aşınması], New York: Norton.

Williamson, H. ve Hall, T. (1999) Citizenship and community [Yurttaşlık ve Toplum], Leicester, İngiltere: National Youth Agency.

5

GENİŞ AVRUPA'YI ÖĞRENMEK İÇİN BİR DENEY: BUDAPEŞTE AVRUPA GENÇLİK MERKEZİ

Bu makale 1999 yılında basılan ve gençlik araştırmaları alanında Avrupa düzeyinde işbirliğini geliştirmeye yönelik erken bir hamle niteliğindeki Avrupa Gençlik Araştırma İşbirliği Halkasının bir girişimi olan "Avrupa Gençlik Politikası ve Araştırmaları Yıllığı: Kùltürlerarası Yeniden Yapılanma - Eğilimler ve Zorluklar"²² başlıklı yayının içinde yayımlanmıştır. Makale yayından yaklaşık bir sene önce yazılmıştır.

Bu katkı Avrupa Konseyi'nin son oluşumlarından birinin siyasi, kurumsal ve eğitimsel özelliklerini ele alıyor: Konferans ve eğitim amacıyla inşa edilmiş olan 70 odalı, 110 yataklı bir eğitim binası olan Budapeşte'deki Avrupa Gençlik Merkezi (AGMB). 15 Aralık 1995 tarihinde açılışı yapılan Merkez, şu anda düzenli olarak yılda 70-80 etkinliğı yürütüyor. Bunların bazıları AGMB tarafından düzenlenirken, bazıları sadece burada gerçekleştiriliyor. Program, uluslararası gençlik örgütleriyle çalışma toplantıları, eğitim kursları, daha büyük konferanslar ve sempozyumlar, uzman toplantıları ve Avrupa Konseyi'nin belirli bazı zorunlu toplantılarına ayrılmış durumda. AGMB, benzer bir formülle 1972 yılından beri işletilen Strazburg'daki Avrupa Gençlik Merkezi'ni model almıştır. Her iki merkez de Avrupa Konseyi Gençlik Direktörlüğü'nün birer parçasıdır ve hükümetlerle gençlik örgütleri arasındaki eş-yönetim ilkesi temelinde etkinlik gösterirler. Avrupa Konseyi'nin gençliğin uluslararası mobilitesine yönelik destek planlarını neden daha basit bir yöntemle seçilmiş gençlik programlarıyla finanse etmediğı merak edilebilir. Neden uluslararası konaklama etkinlikleri için personel giderlerini, inşaat masraflarını ve diğeri ilgili harcamaları göze alarak iki eğitim merkezi kurmuştur? Neden bu tür bir çalışma şeklini bir Orta Avrupa ülkesine ihraç etmiştir? Bu en basitinden bu etkinlik için siyasi iradenin var olması, bu tür çalışmaların son 25 yılda başarı

22

European Yearbook on Youth Policy and Research: Intercultural Reconstruction –Trends and Challenges [Avrupa Gençlik Politikası ve Araştırmaları Yıllığı: Kùltürlerarası Yeniden Yapılanma - Eğilimler ve Zorluklar], cilt 2, Berlin ve New York : de Gruyter, 1999.

kazanmasıyla Macaristan, Polonya ve Slovakya'nın bu tür bir Merkeze ev sahipliği yapacak alanların önermiş olmaları olarak açıklanabilir. Bu makalede Budapeşte'deki Avrupa Gençlik Merkezi'nin kuruluşuyla bağlantılı daha karmaşık nedenlerin bir bölümü "adem-i merkeziyetçi" bakış açısından ele alınıyor.

Avrupa Konseyi'nin Gençlik Merkezi Yaklaşımı

Üye devletlerde, gençlik merkezleri genellikle genç insanlara yönelik yerel toplantı noktaları ve kulüplerdir. Avrupa Konseyi bu ifadeyi Avrupa'daki gençlik ve gençlik konuları hakkında etkinlik gösteren bilgi ve deneyim merkezlerini adlandırmak için kullanır. Gençlik Direktörlüğü ve bünyesindeki iki gençlik merkeziyle (Kültürel Sözleşme'yi imzalayan 47 ülkenin desteklediği) bu amaç gençlerin uluslararası mobilitesi, genç insanların topluma ve kamusal konulara katılımı, okul dışı eğitim yöntemleri, ırkçılık karşıtı eğitim, kültürler arası öğrenme, Avrupa'da örgütlü hayat ve üye devletlerde sivil toplumun gelişimiyle uğraşan belirli bir çalışma programında ifade bulur. Bu konular, Avrupa Konseyi üyesi devletlerde demokratik güvenlik politikalarına katkıda bulunmak şeklindeki ana amacın bir parçasını oluştururlar.

Avrupa Konseyi gençlik çalışmalarında her zaman için yerel, ulusal veya uluslararası bir örgüte, gençlik hizmetine, idaresine veya kurumuna bağlı olan ağ yöneticilerinin ve proje liderlerinin ve çarpan etkisi yaratan kişilerin eğitimine yoğunlaşır. Sözkonusu Merkezler bu nedenle kullanıcı ve katılımcı olan genç insanlarla onları gönderen örgütlerin, hükümetlerin ve Avrupa Konseyi'nin sorumlulukları paylaştığı konaklamalı eğitim yapılarıdır. Herkesin bir rolü bulunur: Hükümetler politika amaçlarını belirler ve fon sağlar, gençlik örgütleri bu amaçları Avrupa projeleri şeklinde ve ulusal ve yerel gençlik çalışmalarıyla uygulamaya koyar. Bu yapının pratikteki kurumsal ve siyasi "evi" olan Avrupa Konseyi profesyonel destek sağlar ve kalite standartlarını izler.

Merkezlerin konaklama olanağı sağlamaları bu türden çalışmalara özel bir nitelik kazandırır. Farklı ortaklar en az bir hafta boyunca daha uzun süreli projeleri tasarlamak, belirli uluslararası eğitim programlarına ve dil kurslarına katılmak (dil kursları iki-dört hafta sürelidir; uzun dönemli eğitim kursları altı veya yedi ay süreli olabilir) üzere birlikte yaşar ve çalışır. Bu yolla uluslararası amaçları olan genç insanlar Avrupa'da kültürler arası bir atmosferi deneyimleyebildikleri "kendi evlerine" sahip olurlar.

Konaklamalı eğitim merkezinin avantajı, ilgili tüm ortaklar için bir üretim birimi olarak işlev gösterme becerisidir. Ancak bazı dezavantajları da vardır: Klikler ortaya çıkabilir ve belli bir düzeyde dışlama yaratabilir; çeşitli ortaklar arasındaki suç ortaklıkları hoşnutsuzluğa neden olup genellikle toplumsal dışlamaya karşı mücadele eden gençlik gruplarının kendileri dışlayıcı davranış kalıpları geliştirebilir; uluslararası düzeyde kendine özgü bir hayat ortaya çıkabilir; bazı programlar yaratıcılıktan uzak olabilir ve gençlik çalışmaları dünyasıyla yeryüzündeki sorunlar arasındaki mesafe artabilir. Aslında bunların tamamı gözlemlenebiliyor. Sorun bu gelişmedeki unsurlardan hangilerinin genç insanlara özel olduğu, hangilerinin ise oldukça resmi uluslararası işbirliği ve iletişim sistemlerinde ortaya çıktığıdır.

Ayrıca, gençlik alanı çoğunlukla jargon, moda ve hayat tarzıyla bağlantılı siyaseten doğru-

culuğun güçlü etkisi altındadır. 1970'lerin sonlarında, sınıf bilinci, devrimcilik ve enternasyonalizm söylemleri hâkimdi. 1980'lerde bu, ekolojik, taban merkezli, taşralı ve duygusal, sıklıkla da Avrupa karşıtı veya en azından AB karşıtıydı. 1990'larda bireyci, hayat tarzı odaklı, topluma karşı mahremiyetçi ve güvensiz hale geldi. Sözkonusu "toplumsal dil" genellikle çalışma toplantılarının ve sempozyumların temalarından gözlenebiliyor. Gençlik alanındaki çalışmalarına ilişkin yaklaşımı, AB'nin benimsediği yaklaşımdan farklılaşan Avrupa Konseyi'nin genel amaçları arasındaki bağlantıyı görmek bazen güçtür. AB'nin gençlik çalışmaları AB sınırları içinde yaşayan genç insanları hedefler. Ancak görüntü aldatıcı olabilir: Avrupa Konseyi sürekli olarak hem gençlik hem eğitim alanında çalışır. Amacı uygun liderleri eğitebilecek olan ulusaşırı örgütlenmelerin kurulmasıdır.

Bu türden gençlik ve eğitim çalışmaları 25 yılı aşkın bir süredir vardır ve Avrupa Gençlik Merkezi'nin, tüzüğünde yer alan (1972) "... yarının siyasi, toplumsal ve kültürel liderlerini yaratmak ve genç insanlara Avrupa'nın inşa edilmesine yardım etmek" ve ister Strazburg veya Budapeşte'de, ister başka bir yerde olsun "Avrupa Gençlik Merkezi'nin kurulma amacı, Avrupa'yı genç yurttaşlarının mülkü haline getirmek" şeklindeki amaçlarına ulaşmakta başarılı olduğunu kanıtlamak zor değildir.

Orta Avrupa'da bir Gençlik Merkezi Kurma Nedenleri

Yukarıdaki gibi tanımlanan bir gençlik merkezi eğitim sağlamak için görece masraflı, fakat aynı zamanda en etkin yöntemdir; ve kurulması için belli bir siyasi seçkinler zümresinin varlığı bir önkoşuldur. Strazburg'daki AGM bazı hükümetlerin "1968 mahmurluğunun" bir sonucudur. Avrupa Konseyi bünyesinde bir Avrupa Gençlik Merkezi yaratmak gençlikle Avrupa (yani Avrupa'nın bürokratik kurumları) arasındaki duygusal mesafe için bir çare olarak görülmüştür. 1989'da da benzer bir durum olmuştu. Düziyeyle sosyalist rejim ortadan kaybolmuş ve "yeni demokrasiler" doğmuştu. Hızla Avrupa Konseyi üyesi oldular ve örgüt, eski Doğu-Batı ayrımının üstesinden gelmek için hukukun üstünlüğünü güvence altına alıp demokratik anayasalarla meşruiyet sağlayan parlamenter, çoğulcu sistemler kurmak için tavsiyeler sunmak yoluyla, ciddi enerji sarf etti. Bu süreçte eğitim önemli bir rol oynadı ve gençlik alanı, Avrupa Konseyi'nin özel destek programına aktif katkıda bulundu.

Komünist devletin gençler için sağladığı ve genç bir insanın çocukluktan iş hayatına girene kadarki bütün yaşamını kapsayan tüm olanaklar sistemi çökmüştü. Bu, ideolojik yöneliminden bağımsız olarak işleyen bir sistemdi ve şu veya bu şekilde yerine bir yenisi konmalıydı. Boş zamanın düzenlenmesi kâr amacı güden sektör tarafından ele geçirilmişti, ancak bu durum düşük gelirli olan veya hiç geliri olmayanları dışarıda bırakıyordu. Daha önce devletin kontrolünde olan gençlik çalışmaları ve araştırmaları itibar kaybetmişti. Yeniden nasıl meşruiyet kazanacak, fon bulacak ve elde ettikleri sonuçlarla ilgi yaratacaklardı? Devletin gençlik örgütlerinin ve bürokratlarının ortadan kaybolmasıyla, "gençlik konuları" hükümetlerin örgütlenmesi açısından yeni ve anlaşılabilir bir şekilde hassas bir sorun haline geldi. Demokratik değişim koşulları altında yeni "gençlik otoritesi" neye benzemeliydi? Eğitim sistemiyle emek piyasası arasındaki (1980'lerin başından itibaren Batı Avrupa'da da görülen) resmi olmayan sözleşmenin sona ermesi, işsizlikle başa çıkmak konusunda uygulamada hiçbir deneyimi olmayan ülkelerde kendisini özellikle hissettiriyordu.

“Sosyalist enternasyonalizmi”nin kardeşlik iddiasının içi boş bir formül olduğu ortaya çıkmıştı. Dünya 1953 Berlin, 1956 Budapeşte ve 1968 Prag olaylarından beri bu gerçeğin farkındaydı ancak Orta ve Doğu Avrupa’daki komşuların sınırlar arası iletişimindeki açığın boyutu yine de şaşırtıcı oldu. Durum, Batı Avrupa’da iş ortakları, politikacılar, örgütler ve partiler, üniversiteler ve gençlik örgütleri arasında savaş sonrasında gelişen yoğun alışverişle karşılaştırılabilir nitelikte değildi. Benzer derecede etkin bir bölgesel bağlantı ve uluslararası alışveriş sistemi nasıl başlatılabilirdi?

Gençlikten Sorumlu Bakanlar Konferansı, Strazburg’da bulunan AGM deneyimini temel alarak, gençlik alanında eğitim ve işbirliğini genişletmek amacıyla benzer bir merkezin Orta ve Doğu Avrupa’da kurulması teklifini benimsedi.

Budapeşte Avrupa Gençlik Merkezi

Budapeşte’deki AGM’yi kurmak beş sene aldı. 1990’ların başındaki şevki, pratikte usule ilişkin uzun tartışmaları, hayalkırıklığı, beklentiler ve yaratıcı fikirler dönemleri takip etti. Sonuçta fikir tüm aksiliklere rağmen hayatta kaldıysa da, bazı çelişkiler de devam etti. “Analizin kötümserliğinden eylemin iyimserliğine” sloganı Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi’nin rolünün ve işlevinin uygun bir tarifidir. Yönetim Kurulu eğitim etkinliklerinden oluşan bütüncül bir program olmasına karar verdi. Bu etkinlikler Strazburg veya Budapeşte’de gerçekleştirilebilirdi ve her ikisinde de aynı şekilde düzenlenmeliydi. Budapeşte’deki AGM’nin bir “Doğu Gettosu” olmaması gerektiğinin ilan edilmesi ve pan-Avrupa niteliği üzerinde durulması her nasılsa Orta ve Doğu Avrupa’daki öğrenme sürecini baltaladı. Çünkü bu yaklaşım gençlik alanında Batı ülkelerinin yıllardır yararlandığı şansların Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine verilmeyeceği anlamına geliyordu: Komşularını daha yakından tanımak, kimliğini kaybetme riski olmaksızın birlikte çalışmak, Avrupa’nın kuruluşunda egemen olan kültürlere karşı direnebilmek ve aktif olarak çeşitliliğin tadını çıkarmak. Batı örgütleri “genişleyecek” ve gündemi belirleyecekti. Batı değerleri benimsenecek ve Batı’nın çalışma yöntemleri kullanılacaktı. Bunun sonucunda, Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi kendi bölgesel etki gücünü tahmin etmekte zorluklarla karşılaştı. Şu anda ise Avrupa çapındaki etkinlikler Strazburg’da ya da Budapeşte’de düzenleniyor olsa da, bu etki ancak örtük biçimde gösterilebilir.

1980-1990’lardaki siyasi desteğin zirve dönemini kaçırmış olmanın sonucunda, Budapeşte Merkezi’nin Strazburg’daki AGM’ninkiyle kıyas kabul etmeyecek kadar alçakgönüllü bir bütçeyle hayatta kalmak zorunda olduğu anlaşıldı. Bütçe arkadaki siyasi iradenin bir projeye ayrılan araçlar yoluyla bir göstergesi anlamına geldiğinden, Macar yetkililerce cömertçe sunulan binanın yılın geri kalan yarısında boş kalmaması için yapısal açıdan yetersiz olan finansman sorununa karşı bir strateji bulunmalıydı.

Sonunda bu yetersizlik bir avantaja dönüştü: Sözkonusu tesis gençlik programının ihtiyaçlarının iki katı büyüklükte olduğundan, Merkez başta Eğitim, Kültür ve Spor Direktörlüğü’yle Parlamenterler Meclisi olmak üzere, Avrupa Konseyi’nin çeşitli etkinliklerine ev sahipliği yapabiliyordu. Merkez Avrupa Birliği’nin bu alandaki tüm çok ülkeli gençlik eğitim etkinlikleri için bir eğitim merkezi haline gelmiş durumda; UNESCO, UNHCR ve BM’nin diğer kurumları tarafından kullanılıyor ve ayrıca Macar otoritelerle STK’ların uluslararası etkinliklerine de ev

sahipliği yapıyor. Çeşitli ortaklar arasındaki bu “birlikte yaşam” sadece bütçeyi dengelemek için gerekmiyor, aynı zamanda sinerji ve yeni işbirliği şekilleri yaratma olanağı da sağlıyor. Varolan tesisleri tam kapasite kullanma gereği Budapeşte Merkezi’nin belirli bir “otel tipi hizmet” sağlamaya yönelmesine yol açtı. Bununla birlikte, bireyselleşmenin giderek arttığı bir dönemde, gençlik hareketlerinin üyeleri giderek bekledikleri hizmetler hakkında çok net fikirleri olan müşterilere dönüşüyor.

Etkinlikler

1996 yılında, Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi’nde 70 etkinlik düzenlendi; bunlardan 52’si Avrupa Konseyi’nin ilkel amaçları olan insan hakları, sivil toplum, kültürel çeşitlilik ve toplumsal kaynaşmayla ilgiliydi. Bu etkinlikler AGM’nin bazı amaçlara ulaşmasına yardımcı oldu. Kullanım oranı bütçeyi dengeledi. Bütçenin %54,4’ünün Gençlik Direktörlüğü’nün program etkinliklerinden, %45,6’sının diğer kaynaklardan (Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Vakıflar, vb.) karşılanması, “karma” program ve yönetimin kullanılabilir bir formül olduğunu gösterdi. Programın kabaca üçte biri ırkçılık, azınlıklar ve toplumsal dışlamayla ve diğer üçte biri eğitim, öğretim ve mobiliteyle ilgiliydi. Geri kalanı sanatsal programlar, Avrupa’nın birliğine ilişkin bilgilendirme, Macar ve yerel gençlik çalışmaları öğeleriyle kadın konularından oluşuyordu. Avrupa Konseyi’nin önceliklerinden biri eski Yugoslavya’da sivil toplumun yeniden kurulmasıydı. 1996 yılında bu başlık altında, özellikle Demokratik Liderlik Programı’yla bağlantılı, dört etkinlik gerçekleştirildi.

“Karma” program yaklaşımı Avrupa Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Peter Leuprecht tarafından önerilmişti. Ayrıca farklı Avrupa Konseyi hizmetleri arasında tamamlayıcı olmaktan çok, sinerji yaratmak ve birbirini karşılıklı olarak besleme olanağı da sunuyor. Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi bu türden “hizmetler arası işbirliğini” besleyen unsurlardan sadece birisidir ve çeşitli Direktörlüklerin farklı etkinliklerini kendi programına katmada başarılı olmuştur.

Görünüm

Bakanlar Komitesi Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi’ni üç yıllık bir deneme süresi için kurmuştu. Lehte bir değerlendirme olursa, Bakanlar Komitesi (en erken 15 Aralık 1998 tarihinde) bu Merkezi Avrupa Konseyi’nin daimi bir kurumu haline getirmeye karar verebilir. Değerlendirme siyasi, eğitimsel, ekonomik ve yönetime ilişkin konuları içeriyor, ancak Budapeşte’deki Avrupa Gençlik Merkezi çalışmalarıyla ilgili yüksek beklentileri de tatmin etmek zorunda. Aşağıdaki maddeler varolan başarıları tamamlamak ve Avrupa Konseyi’nin şu an için Orta ve Doğu Avrupa’daki tek kuruluşu olan yapının potansiyelini tam olarak kullanmak için hâlâ neler gerektiğine işaret ediyor:

- Programın diğer Avrupa Konseyi sektörleriyle birlikte yürütülecek olan çok-disiplinli projeler yoluyla ve ekonomik açıdan bütünleştirilmesi;
- Hizmetlerin (restoran, otel, konferans altyapısı, kütüphane ve bilgi-belge) iyileştirilmesi;

- Kamuya açık bir gençlik enformasyon merkezinin kurulması (Macaristan gençlik otoritesinin kendi iç organizasyonunun yenilenmesi nedeniyle, bu proje şimdilik askıdadır);
- Avrupa Birliği'yle ve bu alana yönelik olarak ortak eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesi;
- Orta Avrupa Girişimi'yle özel işbirliği programlarının oluşturulması;
- Macar STK'larla özel gençlik eğitim programlarının geliştirilmesi;
- Central European University ile işbirliği;
- Bir yayın programı; bülten, kurs raporları, çalışmalar, vb.;
- Araştırmacılar, gençlik alanında çalışan uzmanlar, eğitimciler, yazarlar ve gazeteciler, genç insanlar, siyasetçiler ve sanatçılardan oluşan bir Orta Avrupa "bilgi havuzu" oluşturulması.

BÖLÜM 3:
GENÇLİK KÜLTÜRÜ
VE KATILIM HAKKINDA
TARTIŞMALAR

6

GÜNCEL BAĞLAMDA GENÇLİK KÜLTÜRÜ KAVRAMI

Benjamin Perasović

Kültür geniş, çok anlamlı ve karmaşık bir kavramdır. Eagleton (2000) gibi birçok yazar bize Raymond Williams'ın kültürün İngilizcedeki en karmaşık terimlerden biri olduğu iddiasını hatırlatır. Hal böyleyken, gençlik kültürü kavramı sosyal ve beşeri bilimlerde, gündelik dilde ve medyada yaklaşık elli yıldır, bazı örneklerde daha uzun süredir karşımıza çıkıyor. Bunun ötesinde, bugün (sadece güney ve doğudaki "geçiş" ülkelerindeki değil) Avrupa ülkelerinin çoğunluğundaki kamusal (medya) söylem gençlik kültürünün basmakalıp görünümlerinin egemenliği altındadır.

Bu kalıplaşmanın iki temel boyutu bulunur. Biri sonrasında "bizim gençliğimiz"den bahseden ve parçalanmış bir toplum mantığına aykırı olarak tektip bir "gençlik" ve "gençlik kültürü" imajı sunan siyasetçilerin kullanıldığı ideolojik kurguyla ilişkilidir. Diğer boyut, sapkın davranışların kilit aktörleri olarak genç insanlara ve kültürlerine yöneliktir. Batı Avrupa yavaş yavaş genç insanları tek bir "Gençlikle" şekillendiren ideolojik yaklaşımı terk ediyor ve Doğu Avrupa'daki eski dogmalar geçiş süreci sayesinde giderek daha şeffaf hale geliyor. Ancak gençlik kültürüne sapkınlığın serası gözülle bakan medyanın sansasyonculuğu ve önyargıları pratikte tüm Avrupa ülkelerinde eşit derecede kalıntı bırakmış görünüyor. Bu, siyasetçilerin özellikle seçim dönemlerinde gençliği araçsallaştırmaktan vazgeçtikleri anlamına gelmiyor, ancak geçmiş on yıllarda bu çok daha yaygındı. Geçmişin tek partili sistemleri kadar, güncel milliyetçi söylemler içinde de, ideolojik bir "Gençlik" kurgusu grotesk şekiller almış ve trajik sonuçlara neden olmuştur. Şimdilerde, sivil toplum alanında bile, araçsal, ideolojik gençlik kurguları fark edilebilir, ancak toplumun tüm düzeylerini etkileyen ve daha fazla

zarara yol açan medya sansasyonları ve ahlaki panik daha baskındır.

Bunu akılda tutarak ve gençlik kültürünün günümüzde ne anlama geldiğini ele almak amacıyla, kullanılan terminolojiden bağımsız olarak, kuramdaki ve araştırmalardaki gelişmelerle sosyal ve beşeri bilimlerin uğraşmakta olduğu belirli bir gençlik alanının kurulmasını incelemek durumundayız. Geliştirilen yaklaşımları ve kavramları inceledikten sonra, kavram ve gerçeklik arasındaki ilişkilere, başka bir deyişle belli terimlerin somut toplumsal bağlamlarda ne derece kullanışlı olduğuna yönelik birkaç örnek sunacağız.

Toplumsal kuramda gençlik kültürü kavramı

1970'lerin ikinci yarısıyla 1980'lerde, gençlik (alt)kültürleri sosyolojisi kurmaya yönelik ciddi çabalar vardı. "Altkültürler" terimi son dönem çalışmalarda reddediliyor olsa da, yazarların gençlik kültürü terimini kullanmalarından veya kavramın hayat tarzı ve kimlik üzerinden yorumlanmasında ısrarcı olmalarından bağımsız olarak, buna ilişkin tartışma alanı hâlâ fark edilebilir. Bu alana ilişkin tartışmalar karşı kültür ve (yeni) toplumsal hareketler hakkında konuşmaya devam edenleri de kapsamalıdır. Bugünlerde yaşamın bu küçük parçaları, sık sık aktörlerin kendi kullandıkları terimlerle anılıyor ve bir olasılıkla, gençlik kültürü coğrafyaları fikri gibi, sosyal bilimlerdeki uzamsal dönüşle birlikte ortaya çıkan kavramlarla şekilleniyor.

Altkültür olgusuna üç temel sosyolojik paradigmanın (işlevselci, Marksist, etkileşimci) yanı sıra, bunların hepsini dışlayan ama yine de tamamlayan çeşitlemeleriyle yaklaşılır. Postmodernizmin izinden giden son eğilim bu türden "büyük anlatıları" terk etmektir ve bu kısmen etnografik yaklaşımlar da içeren sosyolojik çalışmaların niteliğinde özgün bir rönesansa yol açmıştır. Günümüzde -asla kati şekilde kurulmamış ve sıklıkla gençlik altkültürlerine indirgenmiş- özel bir sosyolojinin gelişmesini temsil eden yazarların çoğunluğu kendi köklerini 1920 ve 1930'ların Chicago okuluna kadar dayandırır. Chicago okulu yazarları altkültür kavramına herhangi bir vurgu yapmaksızın, bu araştırma alanının kritik noktalarını belirlemiş ve bizlere aktörlerin kendi durum tarifleri gibi gözardı edemeyeceğimiz konuları miras olarak bırakmışlardır. 1950'lere gelindiğinde altkültür Amerikan sosyolojisinin bilindik bir kavramı-hipotezi haline gelmiştir. Chicago okulunun ayırt edici özelliği, büyük olasılıkla Mead'in paradigmasının ve etkileşimciliğin ortaya çıkışının etkisiyle, verilere yönelik niteliksel yaklaşım olduğu halde, 1950'lerde suçluluk altkültürü hipotezini tanımlayan yazarlar arasında Robert Merton'la bağlantılı, bir derece farklı bir kuramsal mirastan geliyorlar.

Cohen (1955), Cloward (1968) ve (Ohlin veya Short gibi) diğer yazarlara göre, "çete kültürü" Amerika'daki büyük şehirlerdeki işçi sınıfı mahallelerinde yaşayan ergen erkekler arasında neredeyse geleneksel bir kültürel kalıp haline gelmiştir. Buradaki kültür kavramı, daha sonra altkültür sosyolojisi hakkında çalışan yazarlarda olduğu gibi, antropolojik olarak bir yaşayış biçimi olarak anlaşılır. Altkültür belirli bir soruna karşı tepki veya çözüm olarak sunulur ve bu sorun toplumun sınıf yapısında yerleşiktir. Örneğin, istenen ölçüde toplumsal hareketlilik olması önündeki engeller, işçi sınıfından ve ayrıcalıklı olmayan ailelerden gelen genç insanların zorunlu görülen yüksek sosyal statüye ulaşmada başarı sağlayamayacakları anlamına gelir. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik meşru araçlar olmayınca, toplumlarına karşı bir cevap ve kendilerini kabul ettirecekleri bir yer olarak altkültür grupları kurarak, "gayrimeşru" olanları kullanıma sokarlar.

Bu başlangıçtan görece son dönemlere kadar Amerikan ve İngiliz sosyolojisinde gençlik altkültürü kavramı tamamen alt sınıf gençliğiyle ilişkili olarak ele alınmıştır. Altkültürlerin erken sosyolojik ve kuramsal tanımları, “köşe başı delikanları (haytaları)” veya “kolej çocuklarıyla” birlikte (ilki toplumsal mobilite olanağı olmayan işçi sınıfından gelen ergenler anlamına gelen sokak “çeteleri” çocuklarını temsil ederken, diğeri kolejde okuyan toplumsal mobilitesi daha yüksek akranlarıdır) çizilen tablo varlığını bugüne kadar sürdürmüştür. Süreç içinde “köşe başı çetelerinin” etkinliklerinin büyük bölümünün suç oluşturmadığını göstererek suçluluk altkültürü kuramını geliştiren yazarlar, üç tür gençlik altkültürü üzerinde uzlaşma sağlamışlardır: Suça dayalı (aynı zamanda yarı profesyonel hırsız altkültürü de deniyordu), çatışmacı (statü ve şöhretin benzer gruplar arasındaki kavga veya mücadele yoluyla ya da bir bölgenin ele geçirilmesiyle elde edilmesi durumunda) ve uyuşturucu kulllanımını ifade eden uzak durma altkültürü.

1960’lardan itibaren etkileşimciliğin etkisindeki yeni yaklaşımlar toplumsal sapma sosyolojisinde şüpheli bir devrimin önünü açtı. Etkileşimci yazarlar, altkültür kavramını vurgulamalarına rağmen, ne kadar kendine özgü ve “küçük” olurlarsa olsunlar belirli bir toplumsal grubun kültüründen bahsetmeyi yeterli bularak, bakış açılarını imleyen (“suçlu”, “sapmış”) öznenen imleme sürecinin kendisine ve bireylerle toplumsal grupların etiketlenmesine ve damgalanmasına dahil olan aktörlere doğru kaydırarak, marjinal gruplar sosyolojisine ve altkültür olgusuna katkıda bulunmuşlardır. 1960’lar ayrıca medya dünyalarının, gündelik hayatta medyanın aracılığı ve geniş ölçekli boş zaman endüstrisinin gelişimine yoğunlaşılması ve ayrıca toplumsal hareketlerle ortaya çıkan karşı kültürün yükselişine olan ilgi nedeniyle, gençlik altkültürleri sosyolojisi açısından da önemliydi. Bir kavram olarak karşı-kültür akademik çevreler için yeni değildi. 1960’ların sonlarından itibaren başlayan savaş karşıtı protestoların yaygınlaşması, hippiler ve kitlesel komüniteryanizm, öğrenci hareketleriyle diğer radikal girişimler öncesinde bile, Yinger (1960) altkültür ve karşı-kültür kavramlarını önermişti. Karşı-kültürlerin ortaya çıkışını gözlemlediğimiz çatışmaları vurgulamak isterken, altkültürleri kültür içindeki kültürler olarak görüyordu. Yinger farklı altkültürlerle yaygın kültür arasında çatışmalar olduğunu inkâr etmiyordu, ancak kendi bakış açısına göre karşı-kültürlerin tipik özelliği karşı değerlerin ortaya çıkışı olduğundan, normatif alt-toplum sistemleriyle çatışma durumlarında ortaya çıkanları birbirlerinden ayırmak istiyordu.

Ancak, Yinger’in yayını sonrasındaki on yıla okuldan terk, göçebe hayatı yaşayan, asi gençlik kültürlerinin damgasını vurmasıyla, karşı-kültür kavramı bunu 1960’ların ikinci yarısındaki çeşitli protest-ruhani hareketleri ele alırken merkezi kavram olarak kullanılmasını öneren Rozsak’ın (1978) çalışmasıyla anılmaya devam eder. Rozsak’ın dönemin Amerikan (teknokrat ağırlıklı) toplumuna gençliğin muhalefeti şeklindeki tarif etmesinde de olduğu gibi, karşı-kültür kuşaklar arası bir olguydu. Bu muhalefet sol söylemi içeriyordu, fakat temel odaklar kişinin kendisi üzerinde çalışması, toplumsal değişimin önkoşulu olarak kişisel değişim, bilimsel ideolojinin ve teknik rasyonalitenin yeryüzünün ve üzerindeki hayatın kurallarını koyduğu fikrinin reddedilmesi, eski çağ bilgeliğinin keşfi, ruhani pratikler ve saykodelik uyuşturuculardı.

Rozsak’ın ardından artık karşı-kültürden “büyük reddi” dile getirmiş olan aktörlerden bağımsız olarak bahsetmenin olanaksız hale gelmesi, terimin Anglo-Sakson çevre dışında kulllanımında kafa karışıklığını beraberinde getirdi. Gençlik altkültürleri kuramı sınıf belirteçlerinin egemenliği altındaydı; Amerikan mahalle çeteleri ve köşe başı delikanlıları işçi sınıfı

kültürünün bir altkültürüydü. Britanya ve oradaki sosyoloji bağlamında, modlar, rockçılar, dazlaklar, punklar, futbol fanatikleri ve benzerleri işçi sınıfı gençliğinin tipik altkültürlerini temsil ediyordu. Sınıf üzerindeki bu odaklanma nedeniyle, hem bir kavram, hem de gerçek bir aktörler grubu olarak karşı-kültür Britanya sosyoloji yazımında orta sınıfın bir altkültürü olarak anlandırılıyordu (Hall ve Jefferson, 1976). Eğer karşı-kültür gerçekten sadece orta sınıfa ait bir altkültürse ve Amerikan tarihinin sadece bir dönemini tanımlamaktaysa, terimi genel kuramlar düzeyinde ve başka bağlamlara ilişkin araştırmalarda kullanmanın, hatta Hebdige'nin nitelermelerinden yararlanmanın anlamı yoktur. Karşı-kültür çok çeşitli felsefi, ruhani, sosyo-kuramsal ve siyasi dünya görüşlerinden gelen ve kendi alternatif kurumlarını, (fanzin ve gazetelerden korsan veya yasal radyolara) medyalarını, "özgür" okullarını, hastanelerini, anaokullarını ve beslenme alanlarını inşa etmek isteyen aktörleri (hareketler, girişimler, gruplar ve bireyler) tarif ediyordu. Ayrıca komünler veya benzeri işbirliği modelleriyle alternatif ortak yaşam modelleri de geliştiriyorlardı. Karşı-kültür çalışma alanıyla boş zaman alanı arasındaki farklılığı kaldırmak, sanat ve gündelik hayata katılmak çabasıdır ve Protestan ahlakını reddeder. İçine dahil olma korkusuyla, "sistemle" ve varolan kurumlarla işbirliğine olabildiğince karşıdır.

Bunun aksine altkültürlerde çalışma, okul ve ev alanlarıyla akran gruplarının boş zaman alanları arasındaki ayrımlar oldukça bilindiklerdir. Kişi kendi altkültür kimliğini boş zaman sahasında kazanır. İmaj, kıyafet, saç stili, davranış biçimleri ve argoyu kullanmakla belli müzik stillerini takip etmek veya (motosikletten uyuşturuculara) belli nesnelere sahip olmak yoluyla genç insanlar etkileşim halinde kendi hayat tarzlarını ve altkültürlerini yaratırlar. Bu altkültür sembolik bir direnişi temsil eder; boş zaman alanında ve kendi ritüellerinin ve seçici tüketim alışkanlıklarının sınırları içinde kalır. Bu ayrım anlamlıdır ancak çeşitli mekânlara ve dönemlere ilişkin araştırmalarla ve etnografik kanıtlarla daha da anlamlı kılınmalıdır.

Erken Chicago okulu ve bu okulun kent etnolojisini, 1950'lerin işlevselci yorumlarını, 1960'ların etkileşim ruhunu ve gençliğin hâkim kültürün sözleşmelerine karşı kitlesel direnişi olarak karşı-kültürün sönüşünü takip eden, Birmingham Güncel Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin 1970'lerin sonu ve 1980'lerdeki çalışmaları gençlik altkültürlerini gençlik ve kültür anlattığında kendi ilgi alanının merkezine oturtmuştu. Bunların arasında Stuart Hall, Dick Hebdige, Paul Willis ve Phil Cohen önemli bir süre boyunca altkültür araştırmalarının neredeyse paradigma eksenini temsil ettiler ve çalışmaları hâlâ bu alanda en fazla referans olarak kullanılan yayınlar. Birmingham okulunun genel yaklaşımında, altkültür halihazırda Albert Cohen'in 1950'lerin suçlu altkültür yaklaşımında tanımlanan birçok unsuru koruyordu. Birmingham'da hâkim olan Marksizmle işlevselcilik arasındaki çeşitli farklılıklara rağmen, toplumsal sınıf yapısına ilişkin sorunlara bir çözüm olarak altkültür iki tarafça da vurgulanıyordu.

Merton'un takipçileri altkültürel çözümleri ortaya çıkaran -örnek olarak alt sınıftan öğrencilerin zarar görmesi pahasına orta sınıf değerlerini olumlayan- eğitim süreçlerine işaret ederek, yerleşik kültürel amaçların önündeki yapısal engelleri tartışırken, Birmingham okulu kapitalizmin çelişkilerinden ve altkültürün, kendi ebeveyn işçi sınıfı kültürüne ve genelde hâkim kültüre karşı ikili bir direniş tarif ediyor olmasından bahsediyordu. Bununla birlikte, her iki okul da altkültürleşmeyi toplumsal yapıya bir tepki olarak görür. Birmingham okulu yazarlarına göre altkültür, genç insanların kendi ebeveyn sınıf kültürlerinden miras aldıkları ve bunun içinde test ettikleri çelişkileri çözümlenmeye yönelik sembolik bir çabadır. Sosyo-

lojik paradigmaların içindeki tartışmaların ötesinde, gençlik kültürlerinin bariz ortak özellikleriyle farklı sosyo-kültürel bağlamlarda eşzamanlı olarak ortaya çıkan kalıplar dikkate alındığında, Birmingham okulu şaşırtıcı olmayan bir şekilde, altkültür alanındaki pek çok araştırmacıyı etkilemiştir.

Britanya'daki bağlamın ve kendine özel ırksal, ekonomik ve siyasi boyutlarının tümüyle dışında, punklar bazı eski sosyalist ülkeler dahil tüm Avrupa'da çeşitli şekillerde ortaya çıkıyorlardı. Araştırmacılar İngiliz kültürel çalışmalar yaklaşımının bazı temel kavramlarını kullanabilseler de, bunları kendi bağlamı içine oturtmaları gerektiği açıktı. Örneğin, Phil Cohen (1972) altkültür tarzlarını, ilki giyim-kuşam ve müziğe, ikincisi ise argo ve ritüele ilişkin iki grup içinde yer alan dört kilit terime ayırırken, argo ve ritüelin daha fazla altkültür grubunun "içinden", giyim-kuşam ve müziğin daha dışarıdan olduğu şeklindeki yorumu bu kategorilerin Anglo-Sakson alanı dışında kalan ülkelerin etnografik deneyimlerine yakınlığı kadar önem taşımadığından, araştırmacılara inceledikleri aktörlerin gündelik hayattaki giyim-kuşam, argo, müzik ve ritüellerinin önemini tartışma olanağı vermektedir.

Altkültür kavramı her zaman ikili bir anlam içermiştir ve bu ikiliği düşünmeden kavramı kullanmak söylemsel karmaşaya yol açabilir. Alt kültür sıklıkla belli bir dönemdeki ve mekândaki somut bir toplumsal grubu ifade eder: 1980'lerin ortalarında Brixton veya Kreuzberg'deki punk grupları, 1980'lerin sonunda Split'ten bir grup futbol fanatığı veya Whyte'in (1955) İtalyan göçmenlerin yaşadığı mahallelerde gözlemlediği köşebaşı grupları. Ancak, altkültür terimi sıklıkla bir değerler, normlar, inanışlar, semboller grubuna da atıfta bulunur ve bu normları, değerleri ve tarzları yaşayan bireylerden bağımsız olarak incelenebilecek "sembolik bir yapı" olduğu konusunda ısrarcıdır. Bu sembolik yapılar aracıyla sadece bir grup değil, birey de bir altkültür hayat tarzına dahil olabilir. Kişi, enformel bir grup veya çeteye bağlı olmaksızın, punk olabilir: Belirli bir altkültür tarzına bağlılık illa akran kolektifiyle ifade edilmez. Birey (konsey gibi) ritüellere bağımsız olarak ve küçük bir grubun aracılığı olmaksızın katılabildiğinden, punkların veya benzer grupların kalıplarının veya sıkı grup içi kurallarının dışında kalarak kendi kimliğini gösterebilir.

Amerika Birleşik Devletleri bağlamındaki çalışmaları Birmingham okulunun fikirlerine uyan Lawrence Grossberg'in (1992) ayrı altkültürler (punklar, metalciler, dazlaklar vb.) kavramına karşı çıkışı, diğer Avrupa ülkelerindeki deneyimle çakışan bir eleştiridir. Grossberg örneğin Amerika'nın altkültür koşulları içerisinde çok sayıda gencin kendi kimlikleri ve hayat tarzlarını farklı rock (veya benzer tür) müzik akımları aracılığıyla ifade edebildiğine, ancak Birmingham okulundan çıkan profili çizilmiş, rock kültürü gibi ortak gençlik altkültürü paydalarına ait olmayabileceklerine dikkat çeker. Bu türden karşı çıkışların farklı, Britanya'dakinden daha da uzakta bağlamlarda ortaya çıkabilmesi anlaşılabilir bir durumdur, ama oradaki gençlerin de kendi hayat tarzlarını ve kimliklerini hâlâ hard rock, punk, hardcore, dark/gotik, heavy metal, hip-hop ve benzeri şekillerde ifade ettikleri anlar olabilir.

1990'larda Birmingham okulunun etkisi bir dizi nedenden dolayı azalmıştır; bunlar arasında rave (alt)kültürü incelemesinin varolan altkültür sosyolojisinin temel varsayımlarını sorgulayıp reddetmesi de bulunur (Redhead, 1990; Thornton, 1995; Merchant ve MacDonald, 1994; Malbon, 1999). Bunun bariz birkaç nedeni vardır: Genç insanların sınırlı gruplarından oluşan eski altkültürlerin aksine, rave kitlesel bir olgu haline gelmiştir. Punklar, rockçılar, mod-

lar ve dazlaklar genelde erkek (ve erkeksi) altkültür tarzlarıyken, rave kültüründe kadınlar önemli rol oynar. Ayrıca, rave (tekno, trans, house vb.) tam anlamıyla ve özünde işçi sınıfına ait bir olgu değildir. Haliyle daha önceki etkili çalışmalarda olağan olduğu şekliyle “ritüeller yoluyla direniş” veya “ebeveynin sınıf kültüründe kolektif olarak deneyimlenen çelişkilere karşı sembolik çözüm” olarak görülemez. Yeni dalganın merkezinde, aktörlerin durum tarifinin yeniden itibar kazanması bulunur ki bu yapısalılık içinde genellikle kaybolur. Bu genel tablo, Goffman’ın etkileşimciliğinin postmodern ortamlardaki altkültür araştırmaları için hâlâ geçerliliğini koruduğu bir paradigma değişimi olarak görülebilir.

Gençlik altkültürlerinin esrarengizleştirilmesi

Gençlik (alt)kültürlerine ilişkin olarak akademik dünya içinde, ayrıca medyada temsil edilmiş şekline ve ortak kullanıma egemen olan esrarengizleştirme çabaları vardır. Olumsuz esrarengizleştirmeler temelde, belki de gençlik altkültürlerinin çoğunluğunun toplumun ahlak ve düzeninden sapmış, kabul edilmez ve tehditkâr olarak görüldüğü, sapma kavramı etrafında döner. Bu şekilde esrarengizleştirmeye uğrayan gençlik kültürleri şiddet, uyuşturucu, seks, barbarlık, kültürler ve aşırılıklarla damgalanır. Böylece gerici, yozlaşmış, zevk meraklısı, hayalperest ve asosyal kabul edilirler. Bununla birlikte, gençlik (alt)kültürlerini neredeyse her zaman asi, düzen karşıtı, eleştirel, ilerici ve sisteme karşı direniş noktalarını temsil eder şekilde inşa eden başka birçok bilindik esrarengizleştirme tipi de vardır. Basit haliyle her türden esrarengizleştirmeyi engellemek gerekli görünürken, gençlik (alt)kültürleri kavramının aslında ne anlama geldiği sorusu sormaya değer bir sorudur. Sade bir dille açıklarsak, bu, genç insanların çeşitli yollarla kendi ebeveynlerinin ve diğer gençlerin hayat şekillerinden az veya çok farklılık gösteren kendi “hayat şekillerini” inşa ettikleri alana işaret eder.

Gençlik kültürleri dar veya geniş ebeveyn kültürüyle çatışma içinde olmak zorunda değildir. “Yetişkin” toplumda benzer kalıplarda, varolan kuşaklara özgü nitelikler olarak görülebilecek unsurları aydınlatılabilirler (bu noktada bir örnek olarak, futbol fanatikliğinin ve tribün savaşılarının kendi ebeveyn kültürlerini ayna gibi yansıtan şekilde çok güçlü bir erkeklik rekabeti ve alkol kullanımı içerdiğini hatırlayalım). Piyasa ve medyadaki imaj ve fırsatlar dünyası, bazen “beğeni kültürleri” olarak adlandırılan, bazen kapitalizm mantığının ve kültür endüstrisinin ürünleri olarak alaya alınan ve bazen de “hayat tarzı alışverişi” olarak görülen yeni tarzlar sunar ve yaratır. Alt kültürel (kabilesel, ifadeysel) kimlik kuşkusuz genellikle elde edilmiş kimlikler olarak gösterilir, ancak futbol fanatikliği örneği, yüklenen (yerel, etnik veya milli) kimliğin, üzerinde oynanan imajın ve kazanılan altkültür kimliğinin tam ortasına yerleştirilebileceğini gösterir; aynı zamanda hip-hop gençlik kültürlerinde de görülen, miras alınan ve kazanılan kimlik boyutlarının karışımına ilişkin iyi bir örnektir.

Gençlik (alt)kültürleri kuramlarını ele alırken, çok geniş şekilde uygulanan ve çatışan kavramları artık terk etmemiz gerektiği sonucuna varabiliriz, fakat bu bizim giyim-kuşam, görünüm, argo ve diğer benzeri etkenlerin genç insanların gündelik hayatlarındaki önemini görmekten vazgeçmemize yol açabilir. Bu durum özellikle gençlik hayat tarzlarındaki ticarileşme ve tüketimle ilişkili olarak geçerlidir. Kabileleşen gençlik önemli oranda piyasa tarafından dayatılıyor ve önceki dönemlerdeki isyankârlık artık gösteri dünyasına itaat etmiş gibi görünüyor olmasına rağmen, bu (özellikle gelenekçiliğin güçlü olduğu ülkelerde) genç insanların hâlâ görünüşleri veya kendi gündelik (veya gece) hayatları yüzünden yaf-

talanmak, marjinal hale getirilmek ve hatta suçlu sayılmak konusunda mağdur olmadıkları anlamına gelmiyor.

Hırvatistan bağlamında gençlik kültürü kavramı

Altkültür ve karşı-kültür gibi temel kavramların genel kabul görmesinden bağımsız olarak, Hırvatistan'da altkültür olgusuna yönelik çalışmalar 1980'lerin sonlarında başlamıştır. Gençlik altkültürü kavramı zorunlu bir sınıf kriteri olmaksızın uyarlanmış, böylece basit tanımlar içinde sadece değer ve normları, hâkim ebeveyn kültürünün (dar veya geniş) değerlerine aykırı olan toplumsal bir grup (veya sembolik yapı) hakkındaki genel iddiaları korunmuştur. En başından itibaren, hippileri orta sınıf ve punkları işçi sınıfı aktörleri içine yerleştiren kavramların Hırvatistan bağlamı açısından çıkış noktası olarak yetersiz olduğu açıktı. Bunun ötesinde, sınıf özelliklerini altkültür tarzlarının temel açıklaması olarak sunmak da Britanya bağlamında sorgulanır hale gelmişti. Hippiler ve punkların kimliklerini (sanki donmuş kalmış aktörlermiş gibi) toplumsal sınıfla bağlantılandırmak, 1990'ların altkültürden çok karşı-kültür anlayışına daha fazla yaklaşan punk kültürünün yeni boyutlarını açıklayamıyordu.

Bir altkültür içinde edinilen kimlik varlığını okulda veya evde çeşitli yollarla sürdürse de, Hırvat yazarlar (çoğu sosyoloji ve kent etnolojisi alanından gelen: Buzov vd., 1989; Perasović, 1990 ve 2001; Lalić, Leburic ve Bulat, 1991; Lalić, 1993; Prica, 1987 ve 1990; Kalapoš, 1995; Tomić-Koludrović, 1993) ağırlıklı olarak altkültürü temelde boş zaman içine yerleştiren yaygın anlayışa saygı gösterirler. Hırvatistan'da fark edilen ilk gençlik gruplarından birisi yerel "sokak başı çocukları" idi. Genelde ilk göçmen kuşağını temsil ediyorlardı, oldukça erkeksi ve rekabetçiydiler ve zaman zaman adi suçlara veya şiddete bulaşıyorlardı. On yıllarca varolan bu altkültür, sıklıkla futbol fanatikleri ve dazlaklar başta olmak üzere, başka altkültür tarzlarıyla birleşmiş şekliyle bazı şiddet kalıplarını ve mekânsal kimliklerini devam ettirdi. Rock kültürünün yaygınlaşması ve yerel aktörlerin ortaya çıkışı 1970'ler Hırvatistan'ındaki tipik bir altkültür tarzı olan "hashmen" kimliğinin ortaya çıkışına olanak sağladı. Bu tarzın bazı unsurları günümüzdeki gençlik kültürü ortamlarında varlığını sürdürüyor veya dönemsel olarak yeniden üretiliyor. 1970'lerin Hırvatistan'ına damgasını vuran üçüncü altkültür tarzı "züppeler"di. Bu tarz da sahneden tamamen çekilmemiş ve hâkim kültürle içiçe geçmiştir. Yüksek sosyal statüyü sergilemeye yönelik değişik stratejiler sunar ve diğer pek çok altkültür tarzı için bir referans noktasıdır.

Hırvatistan'da 1980'lerin başı, 1970'lerde kendini çok az göstermiş olan ve yerel müzik aktörlerinden bağımsız olarak ikinci kuşakta geri dönmek üzere daha geniş "yeni dalga" müzik içerisinde boğulmuş olan punk kimliğinin ciddi şekilde hayata dönüşüyle hatırlanacaktır. Ülkenin parçalanması 1980'lerin ortasına damgasını vururken, bu on yılın sonunda [demokrasiye] geçiş süreçleri ortaya çıktı. (Şimdiden speed, death ve trash olarak parçalanmış olan) heavy metal, dark/gotik, hardcore, rockabilly ve diğer akımlar bağımsızlık kazandı ve ayrı ancak örtüşen kimlikler yarattılar. Futbol fanatıklığı 1980'lerin ortalarında da kentin altkültür ortamının bir parçası oldu. Bunu hip-hop'un ortaya çıkışı ve 1990'larda rave (techno, house, trance vb.) takip etti. 1990'ların ortası punk/hardcore ruhunun canlanmasıyla bunlarla ilgili bir fanzin çevresinin yanı sıra ağırlıklı olarak stadyum gösterilerine katılan ve eski mahalle savaççısı tarzını yeniden yaratan dazlakların gelişine tanıklık etti. 1990'lardaki punk kimliğinin gelişimi, punk ortamının baskın niteliğinin erkeklik olduğu tezini sorgulatan bir

gelişme olarak, ekolojik, feminist ve şiddet içermeyen yaklaşımlara hassasiyet göstermekteydi.

Stanley Cohen'in ünlü ahlaki panik kavramının (1972) Hırvatistan bağlamında tekrar kendini gösterdiği görüldü. Genel olarak anaakım medya, punklar, gotikler, futbol fanatikleri ve rave'ciler arasında "şeytanlar" bularak, bazı şiddetli ve histerik sayılabilecek ahlaki panik kampanyaları başlattı. "Lehte veya aleyhte" olma mantığını alkışlayan bir atmosferde, Hırvat sosyologlar ahlaki paniğin maskesini kaldırıp etkisini azaltmak gibi zor bir görevle karşı karşıya kaldılar. Sosyalist devlet ve tek parti sisteminden demokrasi ve kapitalizme geçişi trajik biçimde savaş ve yıkım takip etti, ancak tamamen birbirinden farklı koşullar altında bile ahlaki panik modeli çok fazla değişim göstermedi. Futbol fanatiklerini örnek olarak alırsak, aynı grubun iki farklı ahlaki panik dönemindeki izini sürebiliriz. Dinamo taraftarı Kötü Mavi Delikanlılar, geleneksel bir şarkıyı söylemenin bile hapisle cezalandırıldığı bir dönemde Hırvat milliyetçiliğini ifade ettikleri için sağ kanattan ultra milliyetçi savaşçılar ve anti-sosyalist unsurlar olmakla ün kazanmışlardı. Pek çoğunun gönüllü olarak katıldığı savaşın sonrasında Dinamo'yu desteklemeye devam ettiler, ancak yetkililer takımın adını Dinamo yerine Hırvat Zagreb olarak değiştirdiler. Kötü Mavi Çocuklar bu yeni adı asla kabul etmeyerek otoritelerle ve Hırvatistan Devlet Başkanı'yla anlaşmazlığa düştüler. Bazı protestolar, imza kampanyaları, maç boykotları gerçekleştirdiler ve polis güçleriyle ağır çatışmaya girdiler. Bir önceki sistemde Hırvat milliyetçileri olarak etiketlenmiş olan aynı futbol fanatiği grup, Hırvatistan'ın "demokratik" medyası tarafından sadece bir adın geri verilmesi konusunda ısrarcı oldukları için Yugoslav nostaljisi içinde olmakla ve Hırvat karşıtı eylemler yapmakla suçlandılar. Dönemin devlet tarafından kontrol eden medyası, grubu "Soros'tan parasını alıyorlar" diye tanımladı. Yaftalar değişir, fakat yaftalama süreci baki kalır.

Kaba saba delikanlılardan ve işçi sınıfı mahallelerindeki çatışmalarından, günümüzün rave kültürüne ve bu olgunun sınıflar arası ve toplumsal cinsiyet özelliklerine, geçmişteki ve günümüzdeki birçok sosyoloji kuramı Hırvatistan bağlamına uyarlanabilir. Yine de Hırvatistan'daki altkültür tarzlarının her zaman işçi sınıfı/orta sınıf tarafından belirlenen bir yol izlediklerini de not etmek gerekir; alt sınıftan çok sayıda aktör yumuşak biçimler, iç gözlem, şiddetsizlik, saykodeliklik, açıklık ve çokkültürlülük vurgusu yapan alt kültürlerle veya ortak amaçlara yönelik işbirliklerine katılırken, orta sınıftan önemli sayıda genç maskülen, şiddet taraftarı ve çatışmacı altkültür tarzları içinde yer alıyor. Alt sınıftan bu gençler anarşist, tekno-hippi, new age, eko-kabileci, pasifist punk gruplara ve işbirliklerine katılırken, futbol fanatikleri, dazlaklar ve benzeri gruplar içinde orta sınıftan gençler bulunabiliyor.

Hırvatistan'daki gençlik altkültürlerine ilişkin etnografik ve sosyolojik çalışmalar, kavramlar ve paradigmlar hakkındaki tartışmalarla uğraşmaktan çok, daha fazla sorgulanan olguyu anlamakla ve alternatif politikalarla uğraşma eğilimindedirler. Altkültür araştırmalarında merkezlerinin etkisine rağmen, 1980'lerdeki Hırvat yazarlar sadece İngiliz sosyologlarını kopyalamakla yetinmedikleri gibi, onların rehber sınıf, altkültür, ritüel ve direniş kavramlarını da tam olarak kabul etmemişlerdir. Bu fikirler tamamen gözardı edilmemiş ancak somut araştırmalar içinde kullanılmış ve değerlendirilmiştir.

Gençlik kültürleri hakkındaki araştırmalar daha eski veya (neo)kabile, duygusal ortaklık veya dışavurumcu topluluk gibi daha yeni bir terminoloji kullanıp kullanmadığımızdan bağımsız olarak, sıklıkla birçok ortak sorunu ve konuyu gözler önüne serecektir. Bunların

medya söylemleri ve yaftalama, uyuşturucu kullanımı ile ilgili sorunlar, cinsiyet rollerine ilişkin algılar, şiddet, aktörler, aile ve toplumun kurumları arasındaki ilişkileri içermesi olasıdır. Bu olguyu anlamak ve dolaşımda olan gençlik kültürlerine ilişkin önyargıların ve kalıpların maskesini düşürmeye yönelik çalışmaların sık sık alternatif sosyal çalışma veya uyuşturucu kullanımının zararlarını azaltma politikaları gibi somut önlemlere işaret etmesinin ardındaki neden budur.

Kaynakça

Becker, H. (1963) *Outsiders: Studies in Sociology of Deviance and Social Control* [Dışardakiler: Sapma ve Toplumsal Kontrol Hakkındaki Sosyoloji Çalışmaları], New York: Free Press.

Buzov, Ž. Magdalenić, I. Perasović, B. ve Radin, F. (1989) *Navijačko pleme*. Zagreb: RZ RK SSOH.

Cloward, R. A. (1968) *Illegitimate means, anomie and deviant behavior* [Yasal Olmayan Yollar, Anomi ve Sapkın Davranış], Short, J. F. (der.), *Gang Delinquency and Delinquent Subcultures* [Çete Suşları ve Suçlu Altkültürler] içinde, New York: Harper & Row.

Cohen, A. (1955) *Delinquent Boys: The Culture of the Gang* [Suçlu Çocuklar: Çete Kültürü], Illinois: Free Press of Glencoe.

Cohen, P. (1972) *Subcultural conflict and working class community* [Altkültürel Çatışma ve İşçi Sınıfı Toplumu], *Working Papers in Cultural Studies*, no. 2, CCCS, University of Birmingham.

Cohen, S. (1972/1980) *Folk Devils and Moral Panics* [Halktan Şeytanlar ve Ahlaki Panikler], Oxford: Martin Robertson.

Gelder, K. ve Thornton, S. (der.) (1997) *The Subcultures Reader* [Altkültürler Okumaları], Londra ve New York: Routledge.

Grossberg, L. (1992) *We Gotta Get Out of This Place* [Buradan Çıkmak Zorundayız], Londra: Routledge.

Hall, S. ve Jefferson, T. (der.) (1976) *Resistance through Rituals* [Ritüeller Yoluyla Direniş], Londra: Unwin Hyman Ltd.

Hebdige, D. (1980) *Potkultura: značenje stila*, Belgrade: Rad.

Kalapoš, S. (1995) *Primjer subkulture mladih u Zagrebu: Martićevci 60-ih i 70-ih godina XX stoljeca*, *Etnološka tribina*, 19, s. 171-187.

Lalić, D. (1993) *Torcida*, Zagreb: AGM.

Lalić, D., Leburic, A. ve Bulat, N. (1991) *Grafiti i subkultura*, Zagreb: Alinea.

Malbon, B. (1999) Clubbing, [Kulüpte Eğlenme], Londra ve New York: Routledge.

Merchant, J. ve MacDonald, R. (1994) Youth and rave culture: ecstasy and health [Gençlik ve Rave Kültürü: Ekstazi ve Sağlık], Youth and Policy: The Journal of Critical Analysis, no. 45, Yaz, s. 16-38.

Perasović, B. (1990) Glazbáísportřkao sadržaj grafita, Kulturni Radnik, no. 1.

Perasović, B. (2001) Urbana plemena. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Prica, I. (1987) Beogradski šminkeri, Potkulture, no. 3.

Prica, I. (1990) Novi val kao anticipacija krize.Etnološka Tribina, no. 20, s. 23-31.

Redhead, S. (1990) The End of the Century Party [Yüzyıl Partisinin Sonu], Manchester ve New York: Manchester University Press.

Roszak, T. (1978) Kontrakultura. Zagreb: Naprijder.

Thornton, S. (1995) Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital [Klüp Kültürleri: Müzik, Medya ve Altkültürel Sermaye], Oxford: Polity Press.

Tomić-Koludrović, I. (1993) Alternativna kultura kao oblik otpora u samoupravnom socijalizmu, Društvena Istraživanja, cilt 6-7, no. 2, s. 835-862.

Whyte, W. F. (1955) Street Corner Society [Köşe Başı Toplumu], Chicago: University of Chicago Press.

Willis, P. (1987) Profane Culture [Dünyevi Kültür], Londra: Routledge and Kegan Paul.

Yinger, M. (1960) Counterculture and subculture [Karşıkültür ve Altkültür], American Sociological Review, no. 55.

7

GENÇ İNSANLAR VE ALTER-KÜRESELLEŞME: HAYAL KIRIKLIĞINDAN YENİ BİR SİYASİ KATILIM KÜLTÜRÜNE DOĞRU

Geoffrey Pleyers

Sık sık bireycilikle ve [siyasete] ilgisiz kuşağa ait olmakla suçlanan pek çok genç insan artık alter-küreselleşmeci²³ hareket sayesinde yeniden siyasi ve toplumsal hayata geri dönüyor. Büyük ölçüde içinde bulunduğumuz dönemin damgasını taşıyan bu yeni genç eylemci kuşak, daha geniş bir toplumsal dönüşüm süreci içine yerleştirilmedikçe anlaşılabilir. ²⁴ Kamusal arenada harekete geçen bu gençler, ne kendi bireyselliklerinden ne de toplumsal ve siyasi hayatın geleneksel yapılarına, kurumlarına ve aktörlerine karşı derin hayal kırıklıklarından vazgeçmiş durumda. Aksine, bize günümüz toplumunun bu türden temel özelliklerinin illa da kayıtsızlık veya özel alana çekilmeyle sonuçlanmadığını gösteriyorlar. Ayrıca yeni adanma şekilleriyle yeni siyasi katılım kültürlerinin temeli olabilirler.²⁵ Genç alter-küreselleşme eylemcilerinin fikirlerinin önemini anlamak için, ilk olarak dört alana ilişkin hayal kırıklıklarını incelemeliyiz: Siyaset; kurumlar; geleneksel toplumsal hareketler; ve alter küreselleşme hareketinin daha kurumsallaşmış unsurları. Daha sonra bu eylemcilerin yeni bir katılım ve adanma kültürü yaratarak bu hayal kırıklığının üstesinden gelme kapasitelerini sorgulayacağız. Bununla birlikte, yönetime dair giriş niteliğinde bazı açıklamalar yapmak gerekiyor.

23 "Küreselleşme karşıtı" teriminin aksine "alter-küreselleşme" bu hareketin küreselleşmeye tam anlamıyla karşı olmadığını, ancak neoliberal küreselleşmenin karşısında ve başka tür bir küreselleşmenin yanında olduğunu vurgular. Hareketin açıkladığı amaç "neoliberal politikalara alternatifler geliştirmektir".

24 "Bu kuşak kişisel anlatıları, yapıları ve tarihi birleştiren bağ olarak görülebilir. Kavram aynı tarihi dönemde toplumsallaşmış bir yaş grubunun kimliğine atıfta bulunur" (Feixa, 1998: 62).

25 "Kültür", "aynı kuşaktan genç insanların kendi hayat koşullarına yanıt olarak belirledikleri hayat yöntemleri ve değerler, pratikteki davranışlar ve dünya görüşleri kümesi" anlamına gelir (Nateras, 2002: 336).

Niteliksel yöntemlere dayanan bu araştırma, 1999 yılından beri başta Fransa, Belçika, Meksika ve ilk üç Dünya Sosyal Forumu'nda ve bunun yanı sıra daha dar bir kapsamda Arjantin, İspanya ve Nikaragua'da yürütülüyor. Bu makale bu yaşı kesin bir sınır olarak kabul etme- se de, 25 yaşın altında, henüz profesyonel ilişkiler geliştirmemiş veya aile kurmamış olan eylemciler üzerine yoğunlaşıyor. Genç alter-küreselleşme eylemcisi nüfusun büyük bir çoğunluğu öğrencilerden oluşurken, göçmen ailelerin çocuklarının katılımı oldukça düşük. Hakikaten de genç insanların katılım türleri ve siyaset üzerinde gençlerin sahip olduğu etki açısından toplumsal köken ve geçmiş önemli değişkenlerdir (Galland, 2000; Muxel, 2001: 46).

Genç alter-küreselleşme eylemcileri, sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) destekçilerinden liberterlere ve diğer "Siyah Bloklara", homojen bir yapı oluşturmayıp, aşırı oranda çeşitlilik arz eden bir grup oluşturuyorlar. Aslında, akışkanlık ve enformellik bu alanda o kadar yaygın ki "genç alter-küreselleşme eylemcileri" terimini kullanmak bile ancak okuyucu için hayati daha kolay hale getirdiği için geçerli sayılabilir. Çeşitliliğin siyasi kaynaklarına ek olarak, hareketin kendisinin katılım talepleri ve özellikleri ülkeden ülkeye, hatta şehirden şehire farklılık gösterdiğinden, hareket ayrıca geniş bir kültürel çeşitliliğe sahip. Ancak bu çeşitliliklerinin ötesinde, Meksika, Arjantin ve Avrupa'daki benzerlerinden gelen genç alter-küreselleşme eylemcileri, Seattle veya Cenova olayları gibi, neo-liberal küreselleşmeye muhalefet etme ve yeni adanma ve katılım yolları geliştirme isteği olarak nitelendirilebilecek ortak referansları paylaşıyorlar. Bu yüzden, hareketlerin doğuş şekilleriyle toplantıları ve tartışmaları sık sık şaşırtıcı derecede birbirine benzer. Bu nedenlerden dolayı, farklı gruplara ilişkin çalışmaları tek bir metin içinde birleştirmek ilginç olabilir.

Hayal Kırıklığı

Siyasete karşı hayal kırıklığı

Siyasi katılımı ilişkili dünyadaki en yaygın eğilimlerden birinin genç yurttaşların siyasi kurumlara ve partilere karşı duyduğu hayal kırıklığı ve hüsrana olduğu ortada. Dünyanın tüm bölgelerinde çekimser oylar ve protesto oyları artıyor. Bu yüzden Avrupa Komisyonu'nun bir raporu (Avrupa Birliği, 2003) "oy verme sayılarının azalmasıyla birlikte genç insanların oy verme oranının ortalamasının altında, yüzde onlarda seyretmesi yüzünden katılım oranı açısından gençler ve diğer yaş grupları arasındaki uçurumun giderek büyümesinden" söz ediyor. Dünyanın her yerinde genç insanlar gitgide demokratik kurumların ve geleneksel siyaset hayatının dışında kalıyor (Norris, 2003; Muxel, 2001).²⁶

Yüzeyle görünen çeşitliliklerinin altında günümüzün genç insanları modernite, kriz, ve hayal kırıklığının çocukları olmanın yükünü paylaşıyorlar. Ekonomik bunalım ve neo-liberalizmin ilerleyişi sırasında büyüyen kuşağın bir bölümü ayrıca daha parlak yarınlar vaat eden 20. yüzyıl ideolojilerinin yetimleri durumundalar. Bir kere iktidarı ele geçirdikten sonra, protest hareketler taraftarlarının beklentilerini tatmin etmekte başarısız oldular (Hobsbawm, 1995; Wallerstein, 1998; Holloway, 2002). Bu yüzden, günümüzün genç protestocuları varolan iktidarın meşru olup olmadığını sorguluyorlar ve birçoğu "kilit noktanın siyaset veya

²⁶ Son dönemde gerçekleştirilen anketler idare, parlamento veya Avrupa Birliği gibi kurumlara karşı gençlerin duyduğu güvenin azaldığını göstermektedir (Galland ve Roudet, 2001).

siyasetçiler değil, merkezi sistemin kendisi olduğu sonucuna ulaşmış” durumda.²⁷ “Asıl sorunun iktidar değil, karşı iktidara ilişkin olduğuna” inanıyorlar.²⁸ Bu nedenle, genç insanlar geleneksel toplumsal hareketlere ve siyasi partilere artık nadiren ve seyrek olarak katılıyorlar (Muxel, 2001). Geleneksel siyasi ayrımlar, sol ve sağ kanatlar artık bunlar arasında çok fazla bir fark göremeyen bu gençler arasında yankı bulmakta başarısız oluyor ve gençler bazen aşırılıkları çekici buluyorlar.

Bu kitlesel hüsrana görüntüsü demokrasilerimizin bazı yapısal zayıflıkları yüzünden derinleşiyor. Zaten birkaç on yıl önce işaret edilmiş olan yönetilebilirlikteki kaybin (Croizer vd., 1975) küreselleşmeyle birlikte artması, uluslararası piyasalar ve küresel konular üzerindeki siyasi gücün kaybedilmesine yol açarak, siyasi kurumlarla gençler arasındaki uçurumun giderek büyümesiyle sonuçlanıyor (Beck, 1997; Touraine, 1999). Bir dizi karşı zirvenin ve tüm kıtalardaki gösterilerin gösterdiği gibi, uluslararası siyasi kurumlar genç alter-küreselleşme eylemcilerindeki tatminsizliğin ana hedefi haline geldiler.

Toplumsal aktörlerin eleştirisi

Genç insanlarda sadece kurumlara ve siyasi partilere değil, aynı zamanda geleneksel toplumsal aktörlere karşı da bir hayalkırıklığı vardır. Bu nedenle 25 yaşın altındaki Avrupalılar arasında sendikalara katılım düşük ve diğer kategorilere kıyasla daha da hızlı azalıyor (Serrano ve Weddington, 2000; Avrupa Birliği, 2003). Ek olarak, genç eylemciler daha küçük çaplı mücadelelere destek vermemekle ve neoliberalizmle uzlaşmakla suçladıkları ana sendika konfederasyonlarını da eleştiriyorlar.²⁹ Benzer şekilde, Quebec’teki öğrenci komitelerinin temel özelliği de bürokratikleşmiş öğrenci merkezlerinin ve bunların partizan yapılarının reddiydi (Gauthier ve Piché, 2001). Geleneksel kurumlara bağlı olmayı reddeden gençler kendilerini “militandan” çok, “yurttaşlar” veya “eylemciler” olarak adlandırıyorlar.

Son dönemlerde benzer bir olgu medyadaki görünürlük düzeyleri ve kurumsallaşmaları yüksek olan alter-küreselleşme örgütlenmelerini de etkiledi. ATTAC-Fransa örneğinin gösterdiği gibi, bu örgütler ısrarlı çabalarına rağmen genç insanları aralarına katma amaçlarına aslında ulaşamıyorlar.³⁰ Bunun sonucunda, uluslararası toplantılarda genç insanlara ayrılan mekânlar sıklıkla “Logosuz - yani hiçbir örgütün afişini asmama, broşürünü dağıtmama, posterini kullanmama” olarak tanımlanıyor.³¹ Zamanında ticari kuruluşlara yöneltilen mar-kalaşmaya ilişkin şikâyetler, artık toplumsal hareketlerin örgütlerini de hedef alıyor. Genç eylemcilerin çok büyük bir çoğunluğu hareket içindeki aktörlerin bürokratikleşmesinin yanı sıra bunların siyasi partilerle ve kamu otoriteleriyle olan ilişkilerini de eleştiriyorlar. STK’larla “tüm dünyayı dolaşıp forumları izleme” akımının profesyonel militanlarını, yerelde olan bitenden uzak kalmakla suçluyorlar.³²

Genç eylemcilerin alter-küreselleşme hareketine katılımları pek çok ülkede uluslararası düzeydekiyle aynı derecede sorunlu görünüyor. Bu duruma ilişkin farklı açıklamaları birbirin-

27 Naomi Klein, La Jarnada, 17 Şubat 2002.

28 Genç bir Belçikalı eylemci.

29 Gençlerin değerlerine ilişkin anketler gençlerin sendikalar hakkında genelde kötü düşünderlerini ortaya çıkarıyor (Galland ve Roudet, 2001: 217; ESYN, 1999).

30 ATTAC Fransa’da 25 yaş altı eylemciler çok azdır ve sesleri nadiren duyulur. ATTAC’taki Paris hiyerarşisine karşı oldukça eleştireldirler.

31 İkinci Avrupa Sosyal Forumu hazırlıkları sırasındaki genç bir aktivistin e-postasından özet.

32 Belçikalı genç bir eylemci

den ayırmak gerekir. Genç insanların tanınmış ve deneyimli bir eylemciler topluluğuna hitap etme becerilerindeki deneyim eksikliklerinin ve karşılaştıkları zorlukların yanı sıra “genç eylemcilerdeki şiddete” ve benimsedikleri daha radikal konumlara karşı kuşkulu tavır da söz konusu duruma ilişkin açıklamalar içinde yer bulunuyor. Ancak, asıl neden, bir olasılıkla eski usulleri reddeden ve hareketteki her türlü bürokratikleşmeye şüpheyle bakan, bunun yerine bireyselliği, akışkan ağları ve ortak ilgi gruplarını temel alan bu genç eylemcilerin katılımlarının kendine has özelliklerinde aranmalı. Örneğin eylemciler hareketin bildirgelerinin veya platformlarının oluşturulduğu uzun müzakerelere katılmakla çok fazla ilgilenmiyorlar.

Dünya veya kıta düzeyindeki Sosyal Forumlara karşı tavırlar ise ikiye ayrılabilir. İlk olarak, bu etkinlikler gençlere, “bir ayakları içeride, bir ayakları dışarıda” olacak şekilde, kendilerine özgü yollarla katılmalarına olanak vermekte.³³ Genç eylemciler etkinliğe ve etkinliğin kurumsal liderlerine karşı eleştirel bir tavrı sürdürüyorlar: “Genellikle bu forumlar kendilerini tartışmalarla sınırlıyor ve pratikte ya çok az şey yapıyor ya da hiçbir şey yapmıyorlar.”³⁴ Bu yüzden, genç alter-küreselleşme eylemcileri, Porto Alegre, Floransa veya Paris’te kendi alternatif toplantılarını, tartışmalarını ve eylem alanlarını düzenliyorlar. Diğer bir tavır daha radikal bir eleştiriyi ve bu “gereğinden fazla bürokrasiyle düzenlenen etkinliklere” katılımı reddetmeyi içeriyor. Liberterler veya tamamen yerel ölçekte çalışan eylemciler bu türden bir tavrı benimsiyor. “Dünyanın tamamen farklı bir bölgesindeki bu toplantıların nihai sonucu ne olabilir ki” diye düşünüyorlar.³⁵

Bir bölgeden diğerine görülen farklılıklara rağmen, ortak bir unsur, genç insanların katılımlarının ne genel alter-küreselleşme toplantılarına ne de toplumsal eylemlerin düzenlendiği ve hazırlandığı ulusal ve uluslararası ağlara yansıdığı. Yine de, birbirini takip eden Dünya Sosyal Forumları’nda veya Floransa’daki Avrupa Sosyal Forumu’nda örneği görüldüğü gibi, gençlerin bazı etkinliklere dahil edilmesinde kısmi bir başarı yakalanmış durumda. Bir kuşaktan diğerine geçişte doğabilecek zorluklara ve gerilimlere karşın, genç ve o kadar genç olmayan eylemciler sıklıkla gençliğin dinamizmiyle uzun dönemli militanların deneyimlerini birleştirerek, alter-küreselleşme hareketleri içinde başarıyla bir arada çalışabiliyorlar.

Farklı bir katılım

Genç alter-küreselleşme eylemcileri tüm bu nedenlerden dolayı geleneksel siyasi katılım şekillerine, kurumlarına ve aktörlerine karşı çok büyük bir hayal kırıklığı yaşıyorlar. Yine de, son dönemlerdeki harekete geçirme eylemlerinin siyasete karşı ilgisizliği beslemek yerine, kamusal meselelere olan ilgiyi ve “siyaseti farklı şekilde yapma” arzusunu canlandırması, bizi günümüzün toplumsal aktörlerinin ve siyasi hayatının reddedilmesi üzerinde kafa yormaya itiyor. Genç insanlar eskisine kıyasla daha az oy kullanıyorlar ve geleneksel demokratik kurumlara karşı güvenlerini kısmen kaybetse bile, alter-küreselleşme ve savaş karşıtı protestolar sırasında sokakları doldurdular. Bir gelecek olmadığını iddia edenlerin aksine, genç alter-küreselleşme eylemcileri bir kez daha içinde yaşadıkları toplumlardaki siyasi ve toplumsal gelişmeler üzerinde etkili olabilecekleri kanısındalar. Genç alter-küreselleşme eylemcileri, bir önceki bölümde incelenen iki tür hayal kırıklığını (siyasi ve toplumsal) temel alarak, yeni siyaset ve katılım vizyonları geliştiriyorlar.

33 Paris galaksisinin kendi arasındaki çalışma toplantısı sırasında bir müdahale.

34 Genç Meksikalı bir eylemci. Kasım 2002’de Quito’da düzenlenen ilk Amerika Sosyal Forumu’ndan bahsetmektedir.

35 Genç İspanyol bir alter-küreselleşme eylemci.

Yeni bir siyaset vizyonu

21. yüzyılın şafağında genç protestocular kendi kültürel pratikleri ve dünya görüşlerinin yanı sıra bazı güncel ve kilit nitelikteki kitapların da (Klein, 2000; Colectivo Situaciones, 2001; Halloway, 2002) işaret ettiği gibi, artık zamanlarını bu dönemin Kış Sarayı'nı ele geçirmeyi planlamakla değil, iktidar karşıtı bir anlayış ve somut anaakım siyasete yönelik alternatifler geliştirmekle harcamaları gerektiğine inanıyorlar. Kendilerini bu işlere kitlesel ideolojilerle ve baştan sona düzenlenmiş toplum projesiyle uyumsuz olan dünya görüşleri ve kısa dönemli projeler yoluyla adıyorlar. Genç eylemciler mesihvari vizyonlar yerine, gündelik pratiklere odaklanıyorlar: "Kendi yolumuzu sezinliyor, toplumsal ilişkilerin dönüşümü için somut ve özgürlükçü güzergâhlar arıyoruz."³⁶ İktidarı fethetmenin başka bir yolunun veya büyük bir kurumsal değişim arayışında olmaktan çok, dünyanın katılım, aktif yurttaşlık, yerel düzey ve gündelik hayat merkezli bir dolu yol aracılığıyla dönüştürülebileceğine inanıyorlar. "Tepeden inme siyasetten" duydukları hayal kırıklığıyla, siyasetin uygulamaya dayanan, tabandan gelen bir şekilde yenilenmesi çağrısı yapıyorlar: "Siyaset her yerde. Duruma ilişkin analizlerin ve pratiklerin bir toplamı."³⁷ Alter-küreselleşme hareketinin pratikteki eylemliliğiyle yetkinleştirme mantığı, tek bir bireyin bile bir nebze güç elde etmesine ve toplumsal değişime somut bir şekilde katkıda bulunmasına olanak tanıyor. Pek çok genç alter-küreselleşme eylemci dünyayı değiştirmek için, "önce bize derinden aşılınmış kapitalist mantığa karşı kendi zihinsel mücadelemizi"³⁸ vermemiz gerektiği görüşünde.

Küresel konularla ilgilenmelerine rağmen, genç alter-küreselleşme eylemcileri yerel ve ulusal gerçekliklerden kopmuş değiller. Aksine, İtalya örneğinin bize gösterdiği gibi, hareketin güç sahibi olduğu yerlerde güçlü yerel kökler geliştirebiliyorlar. Daha iyi bir dünya için verdikleri mücadele, topluluk işgalinden reklam karşıtı eyleme veya evsizlere ve yasadışı mültecilere desteğe kadar gündelik hayatın içindeki yerel ve mikro düzeydeki girişimlerle başlıyor. Yerelde çalışmaları sayesinde genç alter-küreselleşme eylemcileri sadece büyük toplantılarda konuşmalar yapmanın ötesine geçip, daha somut eylemler yapabiliyorlar.

Porto Alegre'nin vaat ettiği "başka bir dünya" genç eylemciler için şimdi ve burada başlıyor. Katıldıkları hareketler ve toplantılar, onlar için kurmak istedikleri bu başka dünyanın bazı özelliklerini yansıtmak zorunda olan özerklik alanlarını ifade ediyor: "Bizler uygulamalarını-mızla amaçlarımızı birbirlerinden ayırmıyoruz. Yatay, cinsiyetçilik karşıtı, kendi kendine ve ekolojik yönetime dayanan bir işleyişi tercih ediyoruz."³⁹ Sonucunda karşımıza dünyanın her yerindeki genç alter-küresel eylemci kampları çıkıyor.⁴⁰ Sadece neo-liberalizme karşı muhalefetle sınırlı olmanın çok uzağında olan bu toplantılar, toplumsallaşma; değişim ve kutlamalar için fırsatlar; özel ve kamusalın karışımı; arkadaşlık ve siyasi adanmışlık; eğlence ve direniş; mutluluk ve daha iyi bir dünya için mücadele mekânları yaratıyor. Akranlar arasında deneyim ve uygulama değiş-tokuşuna dayanan farklı katılım, örgütlenme ve öğrenme şekillerini deneyimleme fırsatları anlamına geliyor. Ancak gerçeklik bundan farklı olabiliyor. Genç eylemciler, demokratik karar alma, yetki devri zorunluluğu, liderlerin belirlenmesi, katılımcılar arasındaki siyasi fikir ayrılıkları veya farklı katılım düzeyleri gibi sorunlarla boğuşuyorlar.⁴¹ Tüm bunlara ve kısa dönemli olmalarına rağmen genç alter-küresel-

36 İkinci Avrupa Sosyal Forumu sırasında gençlik alanında dağıtılan bültenden bir bölüm.

37 Genç İspanyol bir eylemci.

38 Genç Arjantinli bir piquetero (gözcü hareketi üyesi).

39 Bir Fransız genç eylemci hareketinin broşüründen alıntı.

40 Evian'daki G8 zirvesi sırasında bu köylerde yaklaşık 6.000 katılımcı toplanmıştı.

41 "Otobüslerle (Cancun protestosuna) gelenlerin en az % 60'ının Dünya Ticaret Örgütü hakkında hiçbir şey bilmiyor oluşu beni umutsuzluğa düşürüyor. Çoğu partiler ve kumsal için gelmişti" (Genç bir Meksikalı).

leşme eylemcilerinin kamplarında, bireysel hayat deneyimlerinin kolektif tarihle kesiştiği ve her genç katılımcıyı derinden etkilediği kritik öneme sahip anlar yaşanıyor. Bu kamplar alter-küreselleşme hareketindeki siyasi katılıma ve adanmışlığa yönelik eğilimi kalıcılaştırıyor ve güçlendiriyor.

Yeni katılım tarzları

Genç alter-küreselleşme eylemcileri geleneksel aktörleri eleştirmenin ötesinde, alternatif, daha az kurumsallaşmış ve daha bireysel bağlılık ve katılım tarzları geliştiriyorlar. Gençlik hareketi içinde ne üyelik kartları var, ne de takipçilerin yükümlülükleri. Proje üzerinden katılıma dayanan bu modelde her kişi sadece, bir konferansın veya etkinliğin düzenlenmesi gibi, sınırlı bir projeye belirli bir şekilde dahil olma sözü veriyor. Genç alter-küreselleşme eylemcileri sınırlı hedefleri olan, doğrudan eylemlere taraftarlar. Eşgüdüm komiteleri sadece kafalarındaki belirli bir konu veya sorun için kuruluyor ve durum değiştiği anda dağılıyor. Bu akışkanlık ve uzun dönemli bağlılık talebinin olmaması, genç insanların hayatlarının diğer pek çok alanındaki tavırlarıyla da örtüşüyor.

Uygulamada her zaman gözardı edilemese de, genç alter-küreselleşme eylemcileri, tıpkı liberter örgütlerdeki gibi, hareket içinde yetki devrini ve kurumsallaşmayı şiddetle reddediyorlar. Her genç eylemci kendi bireyselliğini herşeyin önüne koyuyor: "Ben bir bireyim ve bir kart istemiyorum!"⁴² Bu yüzden eylemlere, ve hatta bu eylemlerin hazırlıklarına "serbest elektronikler"⁴³ gibi, başka bir ifadeyle her tür örgütlenmeyle aralarındaki mesafeyi koruyup, ancak dilediklerinde kendi güncel fikir ve tercihlerine en iyi karşılık gelen gruplarla ve organizasyonlarla etkileşime geçme haklarını saklı tutarak katılmayı tercih ediyorlar. Bu nedenle, genç alter-küreselleşme eylemcileri özünde belli bir amaç doğrultusunda kurulan gruplara bağlanıyorlar.⁴⁴ Bu yaklaşım örneğin bir arkadaş takımına, aynı yerel birliğin militanlarına veya doğrudan eyleme hazır bir gruba atıfta bulunuyor. Sosyalleşme ve arkadaşlık genç alter-küreselleşme eylemcilerinin bir gruba bağlanmalarını sağlayan temel etkenler.

Genç alter-küreselleşme eylemcileri, içinde yaşadığımız bilgi toplumunun belli bazı küresel eğilimlerden derinden etkileniyorlar (Castells, 1996-1998). Genç protest hareketinin temel özellikleri esneklik, birbirleriyle benzeşmeyen grupların eşgüdümü, ve enformellik. Kendi kişisel özelliklerine özen gösteriyor ve "kolektif eylem ve dayanışmayla uyumlu kalabilen bir tür bireysellik sergiliyorlar" (Wieviorka, 1998: 40): "Bireysellik kötü bir şey değil. Egoizm değil, her tekil kişiye saygı anlamına geliyor ve işin esası bu."⁴⁵ Bu yüzden, hareket içindeki ağlarda yer alan herkes bu harekete katılırken kendi özgüllüğüyle uyumlu ve bireysel özelliklerini ifade etmesini sağlayan bir yol buluyor (Ion, 1997). Ancak öğrencilerin değerli bulunduğu bu katılım tarzları için üst düzeyde bireysel analiz, eleştiri ve kişisel girişim amacıyla kullanılacak bireysel kaynak ve kapasite gerekiyor.

Genç eylemcilerin toplantılarının ayırt edici niteliği, artık vaaz veren birinin kürsüye çıkması yerine, alanın herkesin konuşmasına olanak verecek şekilde düzenlenmesi. Toplantılarının büyük bölümü deneyim alışverişine, eylem hazırlıklarına, iç demokrasiye veya organizas-

42 Parisli genç bir eylemci.

43 Örneğin, Seviya'daki Avrupa gösterileri yolundayken Paris'ten genç eylemcilerin otobüsündeki genç militanların çoğunluğunun herhangi bir örgütle bağlantısı yoktu.

44 Bir amaca sempati duymaktan ona kendini adamaya doğru kaymada kişisel ilişkiler belirleyici bir etken (Passy, 1998; Poncelet ve Stangherlin, 2003).

45 Belçikalı genç bir eylemci.

yonu ve yerel mücadeleleri küresel mücadelelerle bağlantılandırmaya adanıyor. Dolayısıyla genç insanlar "kendi deneyimlerini inşa etmek ve anlamlı hale getirmek amacıyla kendilerini ortaya koydukları" bu hareketlere karşı aynı zamanda oldukça eleştirel bir yaklaşım da sergiliyorlar (Dubet ve Wiewiorka, 1995: 120). Ancak, genç eylemcilerin katılımlarının kalbinde düşünceden çok eylem var. Ayrıca bir binayı işgal etmek veya aktif bir protesto düzenlemek amacıyla sosyal forumu konferans günü terk etmeyi göze alan ilk gönüllüler de, alter-küreselleşme etkinliklerinin sokak gösterilerinde kitlesel olarak varlık gösteren bu gençler oluyor.

"Yaratmak için direnmek" amacıyla hareketin içerisindeki yaratıcı ve sanatsal potansiyele odaklanan bu genç alter-küreselleşme eylemcileri için, onları harekete geçiren eylemlerin şenlikli tarafları da özel bir öneme sahip (Aubenas ve Benasayag, 2002). Bireysel ve kolektif yaratıcılığı, bir konuyu izleyiciler ve medya için daha ilginç kılmayı, konunun önemi hakkında kafa yorulmasını sağlamayı veya bazen sadece gösteri esnasında eğlenebilmeyi amaçlıyorlar. Takdir edilesi bir amaç uğruna fedakârlıkta bulunmaya dayanan eski mantık artık tarihte kalmış durumda: Bugünün eylemcileri direnirken eğleniyor ve pek çok gösteri birer partiye dönüşüyor. Büyük gösterilere damgasını vuran, farklı bir toplum arzusunun yanı sıra, "olayların olduğu yerde" bir arada olmanın coşkusu oluyor. Bu yüzden örneğin neo-Zapatizm "genç insanlar için sadece Zapatistaları desteklemek değil, bu maceranın bir parçası olarak kutlamaya da katılmak amacıyla toplanma ve harekete geçme fırsatıydı."⁴⁶ Genç alter-küreselleşme eylemcilerinin eylemleri ve mobilizasyon hazırlıkları peyderpey projelere dayanan bir mantığı temel alırken, eylemler de kolektif bir macera gibi anbean yaşanarak, canlı deneyimlere duyulan açlığı ve anlık yaşama kültürünü tatmin ediyor.

Kendilerini "itaatsizler" olarak adlandıran pek çok genç eylemci için "aktif şiddetsizlik" değer verdikleri zor bir protesto yöntemi. Göstericiler çoğunlukla uluslararası zirveler sırasında yasaklı alanları şiddet kullanmadan işgal etmeye çalışıyorlar. Çok çeşitli "Siyah Blok" unsurlarından bir tanesi olan başka küçük bir genç alter-küreselleşme eylemcisi kesim ise, "özerk ve kapitalizm karşıtı alanlar" yaratmak amacıyla kapitalizmin ve tüketimin sembollerine zarar verdikleri daha fazla şiddet içeren eylemler düzenliyorlar. Gazetecilerin ve bazı toplumsal hareket liderlerinin odaklandığı konu şiddetken, genç eylemcilerin büyük bölümü bunu önemsiz, yan bir konu olarak görüyor.⁴⁷ Aslında Cenova sonrasında alter-küreselleşme protestolarındaki şiddet gözle görülebilir bir şekilde azaldı.

Genç eylemciler, meseleleri ele alırken izledikleri özel bir uluslararası ve kültürlerarası yöntemle kendilerini ayırıştırıyorlar; böylece savaş, ırkçılık, aşırı sağ ve kapalı göç politikasına karşı daha fazla uluslararası dayanışma için harekete geçerek, eşanlı olarak değişik düzeylerde eylemler gerçekleştiriyorlar. "Avrupa bu gençler için yaşadıkları, okudukları, çalıştıkları ve seyahat ettikleri bir topluluk" (Avrupa Birliği, 2003)... bir de protesto ettikleri! Avrupa Birliği zirveleri etrafındaki mobilizasyon etkinliklerini tanışmak, ağlar kurmak, bilgi alışverişi yapmak ve genç Avrupalı bir eylemci ağı oluşturmak için de kullanıyorlar.

46 Y. Le Bot ile yapılan söyleşinin özeti. Benzer bir olgu Porto Alegre'de de gözlemlenmişti (Brand ve Görg, 2003).
47 İtalyan bir asi şöyle açıklamıştır: "Bizler kimin neyi yapmaya hakkı olup olmadığını yargılayacak siyasi komiserler değiliz" (Aubenas ve Benasayag, 2002: 68).

Genç eylemci hareketleri

Gençlik içindeki kısa ömürlü örgütlenmeler yaklaşımının derinden etkilemiş olduğu alter-küreselleşme hareketleri, heterojenliği ve ağ yapılarının ayırt edici özelliği olan akışkanlığı ve enformelliği içerme eğilimindedir. Eylemcilerin kendileri şartlara göre bir araya gelen ve dağılan birden fazla ve birbirini kesen, çapraz gruplar içinde yer alıyor. Bazı eylemciler net bir amacı olan küçük gruplara dahil olurken, bazıları "yetişkin örgütlere" katılmayı tercih ediyor ama alter-küreselleşmeyi destekleyen genç insanların çoğunluğu kendini asla bir harekete tam olarak bağlamıyor. Ne var ki proje üzerinden katılım yaklaşımı uzun dönemli gençlik hareketlerinin ortaya çıkışına pek yardımcı olmuyor. Eylemciler iki eylem arasında kendi gündelik etkinliklerine dönüp, tekrar etrafında harekete geçebilecekleri başka bir somut hedefin ortaya çıkmasını bekliyorlar. Pek çok coşkulu girişim hızla dağılıyor. Ama kolektif bir harekete aktif ve kısa vadeli olarak katılmak, gelecekte de katılma olasılığını artırır ve bu türden eylemlere olan eğilimi kalıcı olarak sabitler (Muxel, 2001). Yine de, alter-küreselleşme hareketi içindeki genç insanların temsil edilmeleri açısından ulusal düzeyde nadiren daha uzun ömürlü örgütlenmeler bulunması ve uluslararası düzeyde [gençlerin] neredeyse hiç varlık göstermemesi sorunlara da neden oluyor.

Tüm bu zorluklara karşın, bazı genç alter-küreselleşme eylemci örgütleri de karşımıza çıkıyor. Yetişkinlerinkine kıyasla genelde daha akışkanlar ve kendi içinde örgütlenmeyi, her kesimin katılımını ve militanların özerkliğini teşvik ediyorlar. "Sıradan bireyler" ve örgüt temsilcileri kararların uzlaşmayla alındığı olağan toplantılarda karma şekilde bir araya geliyorlar. Hâlâ daha canlı gerçekleşen toplantılar örgütlenme şekillerinin temelini oluştururken, yeni teknolojiler bunu kolaylaştırabiliyor ve bu tür örgütlerin yurtdışındaki ağlarla iletişime geçmesine yardımcı oluyor. Genç eylemci örgütlerinin ortaya çıkış şekilleriyle, eylemcilerin kendilerini bir amaca adanmış tarzları arasında güçlü bir ilişki var. Bu yüzden pek çok grup projeler aracılığıyla doğuyor, hayatta kalmaları pek beklenmiyor. Ana alter-küreselleşme örgütlenmelerinin Barselona, Paris veya Meksiko'da ortaya çıkışları da şaşırtıcı şekilde buna benzer bir yol izlemiştir. Hepsini gösterilere ulaşımı sağlamak amacıyla kurulmuş ve bunun ardından eylemlerini giderek çeşitlendirmiş, savaş karşıtı protestolar düzenlemişlerdir.

Daha geleneksel hareketlerdeki kurumsallığı reddeden protestocu gençlik, çoğunlukla farklı örgütlenme ve katılım şekilleriyle kendini bunlardan ayırıştırır. Ancak net, ayırt edici tek bir örgütlenme şekli de yoktur. Her grup eski ve yeni çalışma usullerini birbirleriyle farklı ölçülerde karıştırır. Meksiko'daki Ulusal Üniversite'de gerçekleşen uzun dönemli boykot bu türden bir karışıma örnektir. Eski usullerin giderek daha hâkim hale geldiği bir vakadır.⁴⁸ Benzer biçimde bir grup genç eylemci sürekli olarak Paris'teki çeşitli hareketlere eski usulleri kullanarak sızmaya çalışıyor. Başka yerlerde ise, iyice eskimiş uygulamaları olan bazı örgütler, net ve radikal amaçları, basitleştirilmiş dünya görüşleri ve hareket hedeflerinin yanı sıra şüphe uyandıran pedagojik stratejileri ve oturmuş siyasi sızma teknikleri sayesinde genç insanları kendilerine çekiyorlar. Ancak bunlar sıklıkla genç insanlara gerçekten hitap eden tek örgüt türü durumundadır.

Bağlılık (katılım) tarzlarının etkisi

Pek çok toplumsal harekette de olduğu gibi, alter-küreselleşmenin gerçek etkisi de uzun vadede değerlendirilmelidir. Gençlerle o kadar genç olmayanların hayat şekillerindeki derin değişimlerin, kamuoyunda tartışmalara olan ilginin ve günümüzdeki hâkim fikirleri sorgulamanın teşvik edilmesi bu etkiyi yaratır. Hareket genç insanlar için yurttaşlığı geliştirmenin ve enformasyonu yönetmenin zorluklarıyla yüzleşmeyi kolaylaştırıyor. Bilimsel kurumlar aslında oldukça karmaşık bir öğrenme süreci olan katılım hakkında gerek duyulan bilgiyi sunmaya her zaman hazır değillerdir. Geleneksel toplumsal aktörlere kuşkuyla bakanlar açısından alter-küreselleşme hareketine dahil olmak, deneyim ve uygulama yoluyla öğrenme ve aktif yurttaşlık için gereken fikirler geliştirme ve sunma, tartışmalara katılma, dinleme ve müzakere etme kapasitesi gibi becerileri elde etme olanağı sunuyor. Genç alter-küreselleşme eylemcilerine göre en merkezi konu “genç insanların katılımı için temel önkoşul” (Avrupa Birliği, 2003) haline gelen enformasyondur. Bilgi, enformasyon ve analize duydukları arzu, onları konferanslar düzenlemenin yanı sıra alternatif medya yaratmaya da itiyor. Bu türden yayınların en önemlisi olan Indymedia artık kırktan fazla ülkede var. Ancak binlerce küçük enformasyon ağı, korsan radyo, üniversite dergisi ya da e-posta listesi de işler halde ve yaratıcılıklarıyla sık sık kendilerini gösteriyorlar. Medyanın aktif ve eleştirel şekilde kullanımı aynı zamanda genç insanlara enformasyon kullanırken özerk, eleştirel ve özgür olma olanağı veren becerileri kazanmalarına yardımcı oluyor.

“Katılımları sayesinde, genç insanların dinamizmlerini, coşku ve girişimcilik duygularını beraberlerinde taşıyarak gelecekteki eylemleri zenginleştirecek ve yeni bir enerji sağlayacak” (Avrupa Birliği, 2003) oldukları konusunda tüm Avrupa ülkeleri hemfikirdir. Ancak özellikle enformasyon çağına uyum sağlamış görünseler de, genç alter-küreselleşme eylemcilerinin yeni katılım şekilleri siyasi ve toplumsal aktörler üzerinde etkili olmada zorluklarla karşılaşılıyor. Bir taraftan temsiliyet olmaması, yetki devrinin reddi ve daha kurumsal hareketler kurmaya yönelik isteksizlik genç alter-küreselleşme eylemcilerine hitap etmek isteyenlerin karşılarında bir muhatap bulamamalarına yol açıyor. Diğer taraftan, harekete geçen çok sayıda kişi olduğu halde, bu genç insanlar çalışma şekilleri açısından önemli olabilecek ve olması gereken güce ulaşmakta aslında başarısız oluyorlar. Ayrıca bunun asıl amaçları olmadığını da düşünüyorlar. Onlara göre “hükümetler işlerin başka türlü yapılmasını sağlamak konusunda muhatap değiller”.⁴⁹ Ancak diyalog umudu yoksa, etki ve değişim için de çok az umut var demektir.

Geleneksel siyasi aktörlerle tartışmaktan uzak durulması ve bunun reddi “siyaseti başka türlü yapma” potansiyelini geliştirme arzusunun bir işareti olabilir, ancak her şeyin ötesinde henüz daha diğer toplumsal aktörlerin karşı karşıya kaldıkları ana konularla yüzleşmeyi başaramamış, bu dünyaya yeni gelmiş ve olgunlaşmamış olan hareketin kendi özelliklerini de yansıtıyor. Genç insanlar zorlu tartışmalardan uzak durarak ve bunun yerine karşı iktidar mantığını veya yerel düzeye odaklanmış küçük ölçekli değişimleri harekete geçirerek gerçekten daha etkin bir çözümü mü tercih ediyorlar? Siyasi bayrak yarışı gerçek toplumsal dönüşümleri gerçekleştirebilmek için zorunlu bir yol değil mi?

49

Laeken Avrupa Zirvesi'ndeki genç bir gösterici.

Sonuçlar

Genç insanların geleneksel siyasete katılımlarında görülen kitlesel düşüş illa da kelimenin tam anlamıyla siyasetin reddi anlamına gelmiyor. Bu ayrıca daha az kurumsal ve daha esnek hale gelen katılım normlarındaki değişimi de gösteriyor. Gerçekten de yeni bir militan kuşak ilk siyasi deneyimlerini alter-küreselleşme hareketinin mobilizasyon etkinlikleri sayesinde edinebiliyor. Alter-küreselleşme eylemcileri, güncel dünya sorunlarına tepki verebilmek için, temelde ortak deneyimi ve kurumsal hayata karşı duyulan ortak tepkiyi merkeze alan yeni bir katılım kültürü yaratıyorlar. Bu katılım kültürü, anaakım ideolojilerin dışında kalıp, somut projeler, ortak amaca yönelik gruplar ve ağ şeklindeki sivil örgütlenmeler kadar şenlikli ve yaratıcı eylemciliği de temel alıyor. Bu yüzden bu daha az yapılandırılmış ve daha bireysel katılım tarzı, tek bir yapısı olan örgütlerin kurulmasından çok, akışkan ağların ortaya çıkışını kolaylaştırıyor. Genç eylemcilerin karar almaktan kaçınmak, gündelik hayat ve akışkanlık konusunda duydukları şevk, sadece eski katılım tarzlarının dışında kalmaya yönelik ortak bir arzu etrafında birleşmekle sınırlı kalmayıp, çok farklı kanallara doğru da akıyor. Bu yüzden, konu özellikle siyasi etki gücü olduğunda, bu yeni katılım şekillerinin de kendi sınırları bulunuyor.

Genç eylemcilerin tavırları hayatın döngüsüyle, kuşakların ve dönemlerin etkisiyle ilişkilendirilebilir. Aslında bilgi toplumuna çok iyi uyum sağlamış bu kuşağın hayatlarının "ergenlik sonrası" olarak adlandırılan bir döneminde olmalarının etkisiyle içinde büyüdükleri ortama özel etkileri birbirinden ayırmak güç görünüyor. (Castells, 1996, 1997 ve 1998). Gerçekten de öğrenciler iş piyasasına girdiklerinde veya bir aile kurduklarında, bu katılım tarzlarında derin bir dönüşüm yaşıyorlar. Diğer etkenlerin alter-küreselleşme hareketinin kendine özgü nitelikleriyle ilişkili oldukları açık, ama aynı zamanda hâlâ olgunlaşmamış olan toplumsal bir aktörün içinde bulunduğu gelişim aşamasıyla da ilgilidir. Genç alter-küreselleşme hareketinin tam ve tutarlı bir resmini çizmek için tüm bu unsurların dikkate alınması gerekir.

Kurumların çöküşü; artan bireyselleşme; kültürel çeşitlilik; ekonomi ve temel konuların küreselleşmesi; ve günümüz demokrasinin sorgulanması gereği sadece genç alter-küreselleşme eylemcilerinin değil, genel olarak tüm nüfusun yüz yüze kaldığı sorunlardır. Sonuçta, bu yeni militan kuşağın eylemleri ve kendilerini örgütlenme şekilleri tüm toplum için dersler içeriyor. Bu genç insanlar dünya sorunlarının yerel, ulusal ve kıtasal gerçekliklerden kopuk olarak ele alınamayacağını, özerklik ve bireysellik endişesinin dayanışma ve kamusal olana ilginin yeniden gelişmesiyle uyumlu olabileceğini gösteriyorlar. Bu genç militanlar hızla değişen bir dünyada günümüz toplumunun yapısını ve potansiyelini birleştiren katılım şekilleri yaratmayı başarmışlardır: Kurulan ağlar, yeni teknolojiler, akışkanlık, düşünüm-sellik ve bireysellik.

Katılımı ve siyasi partilerin uzağında kalmayı temel alan demokrasi anlayışları ve bireysellikleri, kurumlardan bir kopuşu ve bunları sorgulamayı beraberinde getirerek geleneksel toplumsal hareketlerin ve siyasi katılımın ilk kurbanlarının zihniyetini oluşturuyor.⁵⁰ Bu yüzden genç alter-küreselleşme eylemcilerinin siyasete katılımı genellikle siyasi otoriteyle ilgili bir sorun olarak algılanıyor. Bununla birlikte, bu ayrıca kamusal alan için yeni bir enerjiyi, sivil

50 "Tam anlamıyla kendini adamadan adama" ve "serbest elektronlar" fikri genç insanların hayatlarının diğer alanlarında da dile getiriliyor. Din ile ilgili olarak Lambert (2001) ve Davies (1994) benzer bir olguyu gözler önüne seriyor.

toplumun güç kazanmasını ve daha aktif bir yurttaşlığın desteklendiğini de gösteriyor olabilir. Hepsinden önemlisi, bu genç alter-küreselleşme eylemcileri siyasi katılım ve toplumsal etkileşim üzerinde yeni ve tamamen farklı yollarla kafa yormamıza yol açıyorlar.

Kaynakça

Aubenas, F. ve Benasayag, M. (2002) Résister c'est créer [Direnmek yaratmaktır], Paris: La découverte.

Avrupa Birliği (2003) Analysis of Member States' replies to the Commission questionnaires on youth participation and information [Komisyonun Gençliğin Katılımı ve Enformasyon Anketine Üye Devletlerin Verdikleri Cevapların Analizi], Brüksel: Commission staff working paper.

Beck, U. (1997) Was ist Globalisierung? [Globalleşme nedir?], Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Castells, M. (1996, 1997 ve 1998) The information age: economy, society and culture [Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür], 3 cilt, Oxford: Blackwell.

Collectivo Situaciones (2001) Contrapoder, Buenos Aires: De mano a mano.

Crozier, M. Huntington, S. ve Watanuki, J. (1975) The Crisis of Democracy: Report on the Governability of Democracies to the Trilateral Commission [Demokrasinin Krizi: Üçtaraflı Komisyona Sunulan Demokrasilerin Yönetilebilirliği Hakkındaki Rapor], New York: New York University Press.

Dubet, F. ve Wiewiorka, M. (der.) (1995) Penser le Sujet [Özneyi düşünmek], Paris: Fayard.

Galland, O. (2000) Une polarisation de la jeunesse française, [Fransız Gençliğinin Kutuplaşması], Revue de l'OFCE No. 72, 221-228.

Gauthier, M. ve Piché, L. (2001) Participation des jeunes aux lieux d'influence et de pouvoir [Gençlerin Etki ve İktidar Alanlarına Katılımı], L'Action Nationale, cilt XCI, no. 7, s. 77-86.

Hobsbawm, E. (1995) The Age of Extremes [Aşırılıklar Çağı], Londra: M. Joseph.

Holloway, J. (2002) Change the World without taking Power [İktidar Olmadan Dünyayı Değiştirmek], Londra: Pluto Press.

Ion, J. (1997) La fin des militants? [Militanların Sonu mu?], Paris: L'atelier.

Klein, N. (2000) No logo, Londra: Harper Collins ve İstanbul, Bilgi Yayınları.

Muxel, A. (2001) L'expérience politique des jeunes [Gençlerin Politik Deneyimleri], Paris: Presses de Sciences Po.

Norris, P. (2003) Young people and political activism: from the politics of loyalties to the politics of choice [Genç İnsanlar ve Siyasi Eylem: Bağlılık Siyasetinden Tercih Siyasetine], "Young people and democratic institutions" [Genç İnsanlar ve Demokratik Kurumlar] başlıklı Konferansta sunulan tebliğ, 27-28 Kasım 2003, Strasbourg, Avrupa Konseyi.

Serrano P. A. ve Waddington J. (2000) Les Jeunes : Le Marché de l'Emploi et les Syndicats [Gençler: İşgücü Piyasası ve Sendikalar], Brüksel: Confédération Européenne des Syndicats.

Touraine, A. (1999) Comment Sortir du Néolibéralisme? [Neoliberalizmden Nasıl Çıkılır?], Paris: Fayard.

Wallerstein, I. (1998) Utopistic [Ütopistik], New York: The New Press.

8

KÜRESEL KÜLTÜR, YURTSUZLAŞMA VE GENÇLİK KÜLTÜRÜNÜN KOZMOPOLİTANİZMİ

John Tomlinson

Giriş: “Bağlantısallık” olarak küreselleşme

Bu makalede küreselleşme süreci ile “kültür” adını verdiğimiz karmaşık insanlık durumu arasındaki ilişki üzerine düşünmek ve “gençlik kültürü” hakkında bazı sonuçlara ulaşmak istiyorum. Bununla birlikte, ilk olarak, her yerde karşımıza çıkan ancak çoğu kişi tarafından yanlış anlaşılan “küreselleşmeden” benim ne anladığıma kısaca değineceğim. Küreselleşme karmaşık bir süreç, çünkü birden fazla boyutta -dünya ekonomisinde, siyasette, iletişimde, fiziksel çevrede ve kültürde- eşanlı olarak gerçekleşen ve her bir dönüşümün diğerleriyle etkileşim içinde olduğu hızlı bir toplumsal değişimi içeriyor. En genel tanımıyla bile karmaşık bir süreç ve bu da tam olarak kavranmasını zorlaştırıyor. Ayrıca nedenleri, tarihi ve coğrafi kaynakları, modernite ve postmodernite gibi başka kavramlarla ilişkileri, toplumsal sonuçları ve farklılaşan etkileriyle ilgili bir dizi zor ve tartışmalı kuramsal sorunlar da sözkonusu. Bu alandaki pek çok tartışmanın çözümsüz kalmasıyla lehte ve aleyhte konumlar etrafında bir kutuplaşma ve mevzilenmenin benimsenmesinin sorumlusu da bu karmaşıklık ve aslında bu ölçekteki bir ampirik sorgulamanın kendi zorlukları.

Yine de, en temelinde, tarif edilmesi oldukça basit bir şeyler olup bitiyor. Ben bu süreci giderek ivme kazanan “bağlantısallık” olarak adlandırıyorum (Tomlinson, 1999). Bunu kul-

lanarak, küreselleşmenin esasında hızla gelişen ve giderek yoğunlaşan, modern toplumlardaki toplumsal, ekonomik ve kültürel hayatın niteliklerini belirleyen karşılıklı bir bağlar ve bağımlılıklar ağı anlamına geldiğini söylüyorum. Küreselleşme en temelinde bu ağların ve bunların uluslararası sınırlar üzerindeki sonuçlarının, örneğin çeşitli sermaye, meta, insan, bilgi, enformasyon ve fikir, suç, kirlilik, salgın hastalık, moda, inanç, imaj vb. hareketlerin oldukça basit bir betimlemesidir. Giderek artan bu bağlantısallık bazı açılardan hayatlarımızın bariz bir parçası. En azından gelişmiş toplumlarda gündelik hayatta kullandığımız mobil telefonlar, bilgisayarlar, e-posta, internet gibi iletişim teknolojileri, içinde yaşadığımız inşa edilmiş ortamlar, yediğimiz yemekler, hayatımızı nasıl kazandığımız ve eğlenme biçimlerimiz sayesinde hepimizin gördüğünde tanıyabileceği bir şey. Bugün artık sadece otuz veya kırk yıl öncesine kıyasla bile küresel olarak daha “bağlantılı” bir dünyada yaşamakta olduğumuz açıkça ortada. Peki tüm bunlar kültürel olarak ne anlama geliyor? Pek çok insanın varsaydığı gibi, engellenemez biçimde hep birlikte, hastalıkta ve sağlıkta, tek bir küresel kültüre boğulduğumuzu mu ifade etmekte?

Küresel bir kültür mü?

İnsanların küreselleşmenin tek bir küresel kültüre evrileceğine inanmalarının bir nedeni, öncelikle ekonomi alanında ve diğer pek çok alanda da bütünleşmiş bir sistem üreten bağlantısallığın etkisini görüyor olmaları. Geçmişte toplumsal ve ekonomik süreçleri ve uygulamaları yerel, görece bir “bağımsız” olgular kümesi olarak algılayabilirken, küreselleşme dünyayı Roland Robertson’dan alıntıyla (1992) “tekil bir yer” haline getiriyor. Ulus-devletlerin ekonomik sorunlarının tek tek devletlerin özerkliğini sınırlayan karmaşık bir küresel kapitalist ekonomik sistem içine hapsolmuş olması veya yerel sanayi süreçlerinin çevresel etkilerinin hızla küresel sorunlar haline gelmesi, bunun bariz örnekleri.

Bununla birlikte, artan küresel bağlantısallık asla dünyanın ekonomik ya da siyasi olarak “bir örnek” hale geldiği anlamını taşıyor. Küreselleşmenin yayılmasına rağmen, çok az kişi şu andaki etkisinin yeryüzündeki her kişiyi veya sokağı kökten değiştirecek kadar yaygınlaştığını iddia etmeye cesaret edebilir ve yaygınlaşması hakkındaki bu spekülasyonun etrafımızda görmekte olduğumuz toplumsal, siyasi ve aslında kültürel bölünmeye yönelik aksi yöndeki birçok eğilimi dikkate alması gerekir. Bu kalkınma kuramcılarının sıklıkla vurguladıkları bir noktadır; eski adıyla “Üçüncü Dünya” küreselleşmiş ekonomiye ve küreselleşmiş iletişime gelişmiş dünyadakine benzer bir şekilde dahil olmuyor. Dolayısıyla, küreselleşme fikrini nitelendirirken, bunun bazı yerlerde yoğunlaştığı ve akışların şiddetlendiği bölgelerle gözardı edilen ve hatta dışlanan bölgelerden oluşan eşitsiz bir süreç olduğunu söylemeliyiz (Massey, 1994). Görünüşe göre küreselleşme öyle tam anlamıyla küresel değil! Buna rağmen, en azından Batılı eleştirmenler arasında küreselleşmeyi her şeyi içine alan tekil bir “küresel kültürün” ürünü olarak düşünme eğilimi de devam ediyor. Bana göre, bu eğilimi anlayabilmek için, bütünleşmiş bir dünya hayalinizi uzun tarihsel bağlamı içine oturtmamız gerekiyor: Bir tür kültürel evrenselcilik. Bu nedenle çok kısa bir şekilde bu türden hayallerin üç örneğini ele alıp bunların aralarında ilk bakışta görüldenden daha fazla ortak nokta olduğunu savunacağım.

Başlangıcı 13. yüzyıl Avrupa’sına kadar giden ilk örneğim, şu andaki küreselleşen moderniteden daha eski bir tarihe dayanıyor: Birleşmiş dünyanın kartografik bir temsili, bir “Mappa Mundi” (dünya haritası).

Birinci imge: Ebstorf Mappa Mundi (Ebstorf Dünya Haritası)

1284 tarihli ve Tillbury'li İngiliz haritacı Gervase'ye atfedilen Ebstorf Mappa Mundi, erken Ortaçağ Avrupa'sındaki pek çok dünya haritası gibi, topografyanın ve ilahiyatın bir karışımıdır. Aristocu form anlayışının ilkeleri ve Roma'nın imparatorluk haritalarındaki daha doğrudan stilinden ortaya çıkan bu türden kartografik hayal gücünün karmaşık kaynakları vardır. En çarpıcı olanı Hıristiyan ilahiyatını temsil eden unsurların gösteriminin tam anlamıyla egemen olmasıdır. Kutsal şehir Kudüs tam merkeze yerleştirilmiştir ve Doğu, sayfanın aynı zamanda Tanrı'nın insanoğlunu yarattığı yer olan Cennet Bahçesi'nin de resmedildiği, tepesinde yer alır. Haritanın üçe bölünmesi, İncil'deki büyük tufan sonrasında yeryüzünde insan hayatının Nuh'un üç oğlu olan Ham, Sam ve Yafes sayesinde devam etmesine ilişkin hikâyeden esinlenmiştir. Söz konusu unsurlar elbette insanların kökenine ilişkin Hıristiyan mitlerini destekler ve bunu yaparken, dünyayı Hıristiyanlık inancı altında "birleşmiş" olarak betimler. Hepsinden en çarpıcı olanı, Mappa Mundi'de sadece başı, elleri ve ayakları görünen ve dünyayı kucaklayıp bu çarımhtan hayat verir şekilde betimlenmiş olan çarımha gerilmiş İsa figürünün bağlayıcı gücüdür.

Öyleyse burada teolojik olarak açığa vurulmuş birçok erken, modern öncesi "küreselleşme" hayali buluyoruz. Bizim tarihe baktığımız bu noktadan hepimizin bariz olarak görebildiği gibi, bu hayaldeki sorun evrensel iddialarının tamamen uydurma niteliğidir. Tıpkı Ortaçağ haritacısının Hıristiyan olmayan dünyanın (örneğin İslam ümmetinden, Budizmden veya Konfüçyanizmden) rakip iddialarını gözardı etmesinde -veya bilmemesinde- olduğu gibi, evrenselci anlatıların büyük bölümü de kültürel farklılıkları gözardı ederek veya daha kötüsü hor görerek işliyor gibi görünüyor. Slavoj Zizek Hıristiyanlığın evrenselci eğilimlerinin kendine has dışlayıcı özelliğine işaret ediyor:

Diğer "tikelci" dinlerde (ve küresel yayılcılığına karşı hatta İslam'da), en azından başkaları için bir yer vardır, küçümseyerek bakılsa bile, hoşgörülürler. Bununla birlikte, Hıristiyanlığın "tüm insanlar kardeştir" mottosu aynı zamanda "Benim kardeşim olmayanlar insan değildir" anlamına gelir. Hıristiyanlar genellikle Yahudilerin dışlayıcı Seçilmiş İnsan kavramını aşmakla ve tüm insanlığı kuşatmakla böbürlenirler. Tanrı ile doğrudan ayrıcalıklı bir bağı olan "Seçilmiş İnsan" olmakta ısrar eden Yahudiler yanlış tanrılara inanan diğer kişilerin insan olduğunu kabul ederken, Hıristiyanlığın evrenselciliğinin inançlı olmayanları insanoğlunun evreninden dışlamaya yatkınlığı, burada farkedilmesi gereken noktadır (Zizek, 2001: 144).

Zizek burada -Hıristiyan dogması düzeyinde- haklı olsa da, tüm Hıristiyanların uygulamada bu kadar dışlayıcı olduğunu varsayarken elbette çekinceli olmalıyız. Zira Hıristiyan ekümenizminin liberal kanadında, üyeliğe ilişkin örtük koşulları açısından seküler hümanizmden zar zor ayırt edilebilen, enternasyonalizm formlarının gölgesine saklanmış içermeci olduğu açık bir niyet de bulunmaktadır. Terry Eagleton'ın bize hatırlattığı gibi, pek çok diğer kültür yabancıları "insanoğlu" statüsü tanımayı reddetmiştir; bu yüzden "etnik merkezilik konusunda etnik merkezci olunmamalıdır" (Eagleton, 2000: 57).

Hoşgörüsüz evrenselciliğe yönelik bu eğilimin veya tikel kültürlerin evrenselci maskesi altına saklanması olarak adlandırabileceğimiz eğilimin sadece dini dünya görüşleri veya

“modern öncesi” kültürlerle sınırlı olmadığı, Avrupa Aydınlanmasının rasyonel modernitesinin merkezinde de görülebildiğinin altı çizilmelidir. Kant’ın ardından gelen yazarlarda da, Batı’nın kültürel deneyiminin, kendine has rasyonalitesi ve kültürel ve siyasi değerleriyle birlikte, dünyanın geri kalanından daha üstün görülmesine rastlayabiliyoruz. Kozmopolitizm hakkındaki ünlü metninde Kant sadece geriye doğru klasik Yunan ve Roma’ya değil, ayrıca ileriye doğru Avrupa kıtasının “bir olasılıkla [...] herkes için yasa koyucu olacağı” zamana da bakmaktadır.⁵¹ Sadece tek bir kendine has kültürel imgelemi kendini evrensel olarak hayal etmez; moderniteye doğru küresel dönüşümün tam kalbinde olan özellikle etkili bir hayal de bunu yapar. Bu nedenle ikinci örneğim için altı yüzyıl ileriye, siyasi, ekonomik görüşlerinde Kant’tan oldukça farklı olmasına rağmen yine de onunla aynı Aydınlanma-Kozmopolitik gelenek içinde yer alan, Avrupalı bir düşünürü geçmek istiyorum.

İkinci İmge: Komünist Manifesto

Belki de bir 19. yüzyıl düşünürüne ait en canlı küresel kültür hayali, Karl Marx’ın gelecekteki komünist toplum betimlemesidir: Komünizmin niteliklerine ilişkin çeşitli yazılarında⁵² Marx, dini inançlar dahil tüm diğer belirli “yerel” bağılıklarla birlikte, milletler arasındaki bölünmenin de yok olduğu, özellikle cesur bir tablo sunar. Bu evrensel bir dilin, bir dünya edebiyatının ve kozmopolit kültürel beğenilerin olduğu bir dünyadır. Bu yüzden *Komünist Manifesto*’da Marx ve Engels, sanki şimdiki küreselleşme sürecini öngörmüş gibi şunları yazmışlardır:

Ülke içinde üretilen malların karşılayabildiği eski ihtiyaçların yerini uzak ülke ve iklimlerin ürünlerini zorunlu kılan yeni ihtiyaçların aldığı görülmektedir. Eski yerel ve ulusal kendi kendine yeterliliği ve içe kapanıklığı yerini çok yönlü ilişkiler, ulusların çok yönlü karşılıklı bağımlılığı almaktadır. Üstelik sadece maddi üretimde değil, zihni üretimde de. Tek tek ulusların yarattığı zihni ürünler herkesin ortak malı olmaktadır. Ulusal tek yanlılık ve dar kafalılık her geçen gün biraz daha olanaksızlaşmakta ve çeşitli ulusal ve yerel edebiyatlardan bir dünya edebiyatı doğmaktadır. (Marx ve Engels [1848] 1969: 52-53 [Türkçe çeviri, Satlıgan vd., 2008: 25])

Ancak Marx bu vizyonu diğer kültürlerle karşı derinden Avrupa merkezli olan bir tavırla birleştirir. Gelmekte olan devrim ve “sadece ‘dünyanın tarihselliğinde’ var olabileceği” konusunda kararlı olduğu komünist çağın önünde duran modern öncesi “uygarlıkların”, burjuva çağı tarafından silip süpürülmesinin gidişatından memnundur. Bu amaç doğrultusunda Avrupalı olmayan kültürlerin yıkımı Marx’ı mutlu eder. Manifesto şöyle devam eder:

Burjuvazi bütün üretim araçlarının hızla iyileşmesi, iletişimin son derece kolaylaşması sonucunda bütün ulusları, hatta en barbarlarını bile uygarlığın bağrına çekiyor. Burjuvazinin metalarının ucuz fiyatları, bütün Çin setlerini yerle bir eden, barbarların yabancılara karşı duyduğu alabildiğine inatçı nefreti zorla dize getiren ağır toplardır. (Marx ve Engels [1848] 1969: 53 [Türkçe çeviri, Satlıgan vd., 2008: 25])

51 Kant (1784): “Kozmopolit bir bakış açısından evrensel tarih fikri”, alıntı Derrida, J. (2002), Ethics, institutions and the right to philosophy: 7. UNESCO’nun desteğiyle yapılan bir konuşmaya dayanan bu metinde, Derrida Kant’ın yazılarından UNESCO gibi modern uluslararası kurumları “tahmin ettiği, önceden tanımadığı ve salık verdiği” anlamının çıkarılabileceğini öne sürer.

52 Marx’ın komünist toplumun gelmekte olduğuna ilişkin spekülasyonları yer yer tüm yazılarında yer alır ve genel olarak kendisini tarihsel materyalizme dayanmayan naif “Ütopiyacı sosyalizm” olarak gördüğü şeyden ayrı tutmak için [bu konuda] sistematik bir açıklama sunmaya karşı direnmiştir. Yine de *Komünist Manifesto* ile başka yerlerde komünizm altında hayatın nasıl olabileceğine ilişkin somut örnekler sunar. Bu konudaki bir tartışma için bkz. Ollmann (1979).

Gerçek şu ki Marx, tüm toplumlardaki tepkisel bir güç olarak “dünyanın tüm emekçilerinin”, yani proletaryanın gerçek kozmopolit çıkarlarının karşısında duran milliyetçilikten nefret eden bir enternasyonalist ve inançlı bir kozmopolitandı. Ancak tüm ilerici görüşlerine, ekonomi politişinin parlaklığına ve sezgi gücüne rağmen, kültüre bakışı, Kant, Hegel ve diğerlerini takiben kendi deneyimini hiç sorgulamaksızın evrensel bir kalıp olarak gören Avrupa geleneğine sıkı sıkıya bağlıydı. Aslında Marx’ı modern çağda etnik ve dini bağlılıkların (veya bunların milliyetçiliğe dönüşümünün) gücündeki dayanıklılığı hafifsemeye, düşüncelerindeki Avrupa merkezli bu bakışın ittiği de ileri sürülebilir. Tıpkı Ortaçağ haritacısının evrenselleştirdiği Hıristiyanlık gibi, Marx’ın evrenselci modernizmi de tuhaf bir şekilde kültürel farklılığa karşı kördü.

Marx’ın bizimki kadar sarsıntılı ve dinamik bir küresel kapitalist genişleme dönemi olan 19. yüzyılda geliştirdiği düşünceler, tam olarak onun hayal ettiği şekilde olmasa da, günümüzde hâlâ geçerli. Tarihsel değişimin aracı olarak “her yerde yerleşmesi, her yerde yapılaşması, her yerde bağlantılar kurması” gerektiğini iddia ettiği uluslararası kapitalizmin ilerleyişinde en nihayetinde iyicil bulduğu unsur, günümüzdeki kültürel krizde tam tersi bir şekilde karşımıza çıkıyor. Marx küreselleşme hakkında küstahçasına iyimserdi; aksine, günümüzün neo-Marksistleri son derece kötümserler. Belki de günümüzde küreselleşmeye ilişkin hâkim kültürel bakış açısı, küreselliğin birlik değil sadece tektiplilik getireceği korkusu: Tam olarak kapitalist metalaşmanın zaferinden doğan kültürel “homojenleşme”.

Üçüncü İmge: “McWorld”

Bu beni son örneğime getiriyor: Benjamin Barber’ın “McWorld” kavramında bulunan türden bir distopya senaryosu.

McWorld, kârları en üst seviyeye çıkarma yolunda ilerlerken insanoğlunu dönüştüren tek bir devasa girişim altında, alışveriş merkezlerini, çokkatlı sinema salonlarını, eğlence parklarını, izleyiciler için spor arenalarını, (bitmek bilmeyen film satışı promosyonlarıyla) fast-food zincirlerini ve (gelişmekte olan alışveriş ağlarıyla) televizyonları bir araya getiren bir eğlence alışverişi deneyimi (Barber, 1995: 97).

Barber’ın formülasyonu küreselleşmenin kültür emperyalizmi şeklinde küresel bir kültür olduğuna dair yaygın güncel varsayımı özetliyor: Batı’nın (özellikle Amerika’nın) kültürünün yeryüzünün her yerine yayılması ve bunun sonucu olarak Batılı olmayan farklı küresel geleceklerin ortadan kaybolması tehlikesi. Formülüne uygun şekilde çekilmiş Hollywood filmlerinin, Disney, Coca Cola, Marlboro, Microsoft, McDonald’s, CNN, Nike vb. tüketim mallarının ve fast-food’un karşı çıkılmayan ilerleyişi yoluyla küresel kültürü tamamen hâkimiyeti altına almasından korkuluyor. Amerikalı Neo-Marksist eleştirmen, merhum Herbert Schiller’in “homojenize bir Kuzey Atlantik kültür lapası” olarak nitelendirdiği ve sinemacı Bernardo Bertolucci’nin daha da fazla tiksintiyle “korkunç bir Amerikan mono-kültürü, bir tür kültürel totaliteryanizm” derken atıfta bulunduğu da bu (Tomlinson, 1997: 125, 130).

Elbette bu korkular yersiz değil. Giyim-kuşamdan yiyecek-içeceğe, film ve televizyondan mimariye (bu liste sadece kişinin “kültürel” deyimine neyi dahil etmek istediğiyle sınırlı) herhangi bir endeksi önünüze aldığınızda, belirli tarzların, markaların, beğenilerin ve pra-

tiklerin dünyanın her tarafında karşımıza çıktığı gerçeğini inkâr etme olasılığı kalmıyor. Ancak, tektip kültürel malların yaygınlaşması, bazı kapitalist şirketlerin dünya çapındaki geniş piyasaları kendi ürünlerine göre yönlendirme gücünden başka neye işaret ediyor olabilir? İyi hoş da, sadece bu malların küresel görünürlüğünü tek başına tektip bir küresel kapitalist kültüre doğru yaklaşmanın işareti olarak kabul ederken, büyük olasılıkla oldukça fakirleştirilmiş olan, “kültürü” sadece maddi mallara indirgeyen bir kültür anlayışını kullanıyoruz. Eğer kültür, kökeninde sembolizm yoluyla anlam üretmek ve deneyimlemek ise, küresel kültürel yakınlaşma tezi, ayrıca insanların bu mallarla etkileşiminin kendi “kültürel dünyalarımızı” kurgulama ve yaşamlarımızı adlandırma şekillerimizi derinden etkilediği görüşünü de içermelidir.

Kültürel emperyalizm savındaki sorun, pek çok ortaya çıkış şeklinde,⁵³ yalnızca bu türden bir etki olduğunu varsaymasıdır: Çıkarımlarında sadece kültürel malların görünürlüğünden, daha derin kültürel ve ideolojik etkilerin nitelenmesine zıplar. Kültürü benimsemenin hermeneutik (yorum bilgisine dayalı) özelliğini tamamen gözardı ettiğinden, bu varsayım şüpheyle yaklaşılmalıdır. Kültür basit bir şekilde tek bir doğrusal çizgi üzerinde aktarılmaz. Alıcı kültür kendi kültürel kaynaklarını diyalektiğe uygun olarak “ithal edilen kültürle” ilişkilendirdiğinden, kültürel/coğrafi alanlar arasındaki hareket her zaman yorum, tercüme, mutasyon, uyum ve yerelleşmeyi içerir (Lull, 2000). Mcdonald’s hamburgerleri yemek, Marlboro sigarası tüttürmek ve Coca-Cola içmek pek çok açıdan sizin için kötü olabilir, ama tek başlarına Batı’nın kültürel değerlerinin kapitülasyonu için kanıt oluşturmazlar. Batı karşıtı son terörizm dalgasının en az fark edilen yanı, kültürel muhalefetin direncini gösteriyor olmasıdır. Terry Eagleton kışkırtıcı bir şekilde aşağıdakileri iddia ederken, bu noktanın pek de uzağında düşmemektedir:

Küresel olarak konuşursak, Batı kültür savaşlarını kazanmak için özellikle iyi konumlanmış görünmüyor. [...] Yüksek kültür etkili bir siyasi güç olamayacak kadar seyrelmişken, postmodernizmlerin çoğu çok kırılğan, köksüz ve depolitizedir. Tarihe kök salmış ve kaçınılamayacak kadar siyasileşmiş bir kültürü olan İslam’la karşılaştırıldığında, bunların ikisi de olumlu gözüküyor. Bu ayrıca uğruna çok sayıda insanın ölmeye hazır olduğu bir hayat şekli; pek akıllıca bir siyaset olmasa bile, Mozart veya Madonna için söylenebileceklerden daha fazlasını içerir (Eagleton, 2000: 81).

O zaman bu, fakirleştirilmiş bir kültür yaklaşımı ve kültürel sürecin genellikle itaatsiz karakterinin yetersiz bir kavrayışını sunduklarından, kapitalist tüketim mallarının ve Batı’nın medya ürünlerinin küresel olarak ne kadar yaygın olduğuna bakarak, bundan muhalefet edilmeyen, tektip, homojen bir Batı-kapitalist kültür anlamı çıkaran savlara, tam da şüpheyle bakılması gerektiğini gösterir. Belki şimdi, benim eskizlerini çizdiğim küresel kültüre ilişkin üç imgeyi birleştiren iç mantığı görebiliriz. Bu bir bakış açısı sorunudur. Ortaçağ haritacısını, 19. yüzyılın siyasi ekonomistini ve kültürel emperyalizmin 20. ve 21. yüzyıldaki eleştirmenlerini birleştiren nokta, tek bir özel kültürel deneyimden küresel bir yazıya ilişkin çıkardıkları anlamlar ve yaptıkları genellemelerdir. Konu bu nedenle bir kültürel iyimserlik veya kötümserlik konusu değil, bunun yerine küresel hayale yönelik olarak ulaşılabilen kaynaklara ilişkindir. İzleyen bölümde bu kaynakların da aslında küresel güçlerin etkisinin bir sonucu olarak değişmekte olabileceklerini ve günümüzün gençlik kültürü örneğinin bu değişimlerin en canlı görüntülerinden bazılarını sağladığını öne sürüyorum.

Yurtsuzlaşma

Yukarıda anlatılanlardan, küreselleşmenin kültürel alandaki etkisini yeniden düşünmemiz gerektiği sonucu çıkıyor. Küreselliğin ya ütopyacı ya da distopyacı vizyonlarından birini benimseme eğilimini miras aldığımızı varsayarsak, bu vizyonların sadece etnik merkezci değil, kısmen de bu yüzden aynı zamanda güncel kültürel gelişmelere ilişkin kötü tahminler olduğu daha açık hale geliyor. Bundan çıkarılması gereken ders kültürel süreçlere küreselliğin makro bakış açısından değil, bunun tam tersi bir yolla, küreselleşmenin etkilerinin belirli yerlerde hissedilme şeklini anlamaya çalışarak yaklaşmamız gerektiğidir.

Büyük bir çoğunluğumuz yerel hayatlar yaşıyoruz, ancak küreselleşme bu “yerellik” deneyimimizi hızla değiştiriyor ve yurtsuzlaşma fikri de bu değişimi kavrayabilmenin yollarından biri. Nestor Garcia Canclini'nin betimlediği şekliyle yurtsuzlaşma, “kültürün coğrafi ve toplumsal yurtlarla olan ‘doğal’ ilişkisinin kaybı” (1995: 229) anlamına geliyor. Öyleyse yurtsuzlaşma kültürün, yani sadece fiziki, çevresel ve iklimsel lokasyonu değil, ayrıca bunun etrafında biriken tüm kişisel tanımlar, belirgin etik sınırlar ve kısıtlayıcı uygulamaların coğrafi lokasyonunun önemini ortadan kalkması anlamına geliyor. Artık kültür yerel koşulların kısıtlarına o kadar “bağlı” durumda değil. Bu, küreselleşmenin bu nedenle yerellikleri yok etmediğinin kavranması gerektiği anlamına geliyor. Yerellikler aksine küreselleşme sayesinde geliíyorlar. Küreselleşmenin etnik kimliklerde yerel halkların etnik bir çizgide şiddet içerecek şekilde iddialaşmasına kadar varan bir yoğunlaşmayı ürettiğine ilişkin sık sık dikkat çekilen paradoksun kaynağı da bu (Kaldor, 1999). Bununla birlikte, küreselleşmenin bağlantısallığı, özellikle yaşadığımız yerler kültürel akışlara gitgide daha fazla maruz kaldıklarından, aynı zamanda kültürel deneyimin çeşitli yollarla geleneksel “çapasından” çekip çıkarılmasını” da sağlıyor.

Hâlâ yüksek oranda kültürel açıdan kendi ayırt edici özelliklerine sahip yerlerde yaşamaya devam ediyoruz. Londra'nın Budapeşte veya Pekin'den oldukça farklı, kendi kültürel “duygusuna” sahip olduğu ortada. En kritik nokta kendine has olmanın artık kültürel deneyimlerimizin en önemli belirleyicisi olmaması. Küreselleşmenin etkisi yerelliğin kendi dokusunu değiştiriyor. Küreselleşmenin yurtsuzlaştırıcı yanı çok sıradan gündelik işlerde hissediliyor: Yerel süpermarkette arabamızı küresel yiyecek standına doğru ittiğimizde; yerel Meksika, Tayland, Hint veya Japon restoranlarına gittiğimizde; oturma odalarımıza yayılıp Amerikan pembe dizilerini, Tel Aviv'de bir bombalamayla veya Avustralya'daki İngiltere-Samoa ragbi maçıyla ilgili haberleri izlediğimizde; aramızdaki mesafeyi sadece saat farkına bakarak ölçüp farklı kıtalardaki arkadaşlarımızı ara sıra telefonla aradığımızda; veya yerel kütüphaneye gitmek yerine Google'dan arama yaptığımızda. Bu tür eylemler artık dünyanın varlıklı, gelişmiş bölümleri için o kadar sıradan ki bunları derin kültürel dönüşümlerin sinyalleri olarak dikkate almak neredeyse abes görünüyor. Ancak öyleler. Küreselleşme bize ait kültürel “umwelt”in, içinde bulunduğumuz çevreye ilişkin hepimizin sahip olduğu içsel hissin, yurt ve yurtdışı anlayışımızın, kültürel ve ahlaki anlam ufkuumuzun, hatta kültürel ve ulusal kimlik algımızın derinlerine kadar tam da bu türden değişimler yoluyla ulaşabiliyor (Tomlison, 1999: 113; 2003).

Bu değişikliklerin en çarpıcı örneklerini gençlik kültürü içerisinde görüyoruz; örneğin hip-hop gibi popüler müzik türleri etrafında ortaya çıkan bir nevi “melez” kültürel kimliklerde (Gilroy, 1993: 33) Uluşasını kültürel ekonomi yoluyla ulusal sınırları hızla ve çaba harcamaksı-

zın geçebildiklerinden, kültürel pratik ve formlardaki bu türden karmaşık transmutasyonlar belki de ortaya gelecekteki “küreselleşmiş popüler kültüre” ilişkin bir tablo çıkarıyor. Bunlar nitelikleri açısından, daha gevşek bir dokuda, daha yanar döner ve görece kültürel köken ve aidiyete ilişkin keskin ayrımların devam etmesine karşı görece kayıtsız olduklarından, ulusal kültürlerin bütünleştirici, “özcü” doğasından daha farklılar. Yakınlarda University of London’da, güncel Kore popüler müzik kültürü hakkındaki bir doktora tezini inceledim. Benimsenen Amerikalı Siyahlara ait müzik formları, hip-hop ve rap müziğin çeşitli varyasyonları Kore’deki gençliğin müzik beğenisine hâkim olmuş durumda. İlk bakışta bu bana oldukça iç karartıcı bir durummuş gibi göründü. Görebildiğim kadarıyla, müzik içinde otantik Kore kültürel kimliğini hatırlatan hiçbir şey kalmamış gibiydi. Aslında bazı müzisyenler müziği daha Kore’ye özgün -yani uyumlu- hale getirmek için öykündükleri Amerika’daki saldırgan siyahi versiyona kıyasla kendininkilerini “sakız rap” olarak adlandırmak gibi pek hoş karşılanmayan çabalara da kalkışmışlar.

Kısa süre içinde aslında bu müziği çekici yapanın, tam da Koreli olmaması olduğunu fark ettim. Genç hip-hop şarkıcıları ve fanları hip-hop kültürünün özündeki enternasyonalizmine, kendi ebeveyn kuşaklarının daha katı gelenekçi iş-temelli ulusal kültürel değerlerine karşı bir protesto aracı olarak değer veriyorlardı. O zaman burada aktif bir yurtsuzlaşma, kültürle mekân arasındaki bağın çözülüşü, bir tür özgürleşme olarak görülen gelenekten kaçış örneği söz konusuydu. Elbette bu örnekten çok fazla anlam çıkarmamalıyız. Milli bağların bu kadar kolayca çözülmesi pek olası değil ve bugünün bazı genç Koreli asi hip-hopçuları, tıpkı 1960’lardaki Batılı hippie akranları gibi, belki de gelecekte kültürel açıdan muhafazakâr olacaklar. Ancak burada en azından bağıntılılık ufkunda önemli bir kaymanın, artan kültürel açıklığın ve belki de küresel gençlik kültüründe daha kozmopolit bir duyarlılığın ilk başlangıçlarının işareti var.

Küreselleşme karşıtlığının kozmopolitanizmi

Bitirirken, yurtsuzlaşmanın bir yararının, kaybettiğimiz Edward Said’in milli, etnik veya mezhepsel kimliklerin dar gündemlerine takılı kalmayan “post-teritoryal kimlik” olarak tarif ettiği şeyden doğan, kozmopolitan bir görünüm yaratma potansiyelinde saklı olduğu olasılığını ileri sürmek istiyorum. Etnik açıdan merkezci olmayan kozmopolitan duyarlılığın kültürel başarıları “Küresel bir kültür mü?” başlığı altında sunduğum küreselleşme eleştirisinden türetililebilir; bunlar evrenselleştirici anlatılara yönelik sürmekte olan şüpheleri ve yerelliğe ve öznelliğe karşı duyarlı, ama bunların engellemediği, hermenötik bir üretimi içeriyor. İleri sürmek istediğim ise, küreselleşen gençlik kültürünün başka bir örneğinde, yani küreselleşme karşıtı hareketin kendisinde, bunun bazı işaretlerini görmekte olduğumuz.

Küreselleşme karşıtı harekete ilişkin ironilerden biri, bizzat kendisinin küreselleşmenin bütünüleyici bir parçası olduğunu sık sık dile getirmesidir. Elbette bu bir açıdan terminolojide basit bir kelime oyunudur: Küreselleşme karşıtlarının hedefi kısaca çokuluslu şirketlerin ve hâkim konumdaki ulus-devletlerin “yukarıdan aşağı” doğru kurumsal küreselleşmesi olarak nitelenebilecekken, Greenpeace, Uluslararası Af Örgütü gibi uluslararası STK’ların ve küresel kapitalizm karşıtı hareketlerin “tabandan yukarı” doğru küreselleşmesini kucaklayan daha geniş bir bağlantı olduğu da açıktır. Ancak bu durumun görece biraz daha derin, daha az resmîyetçi bir sonucu da var ve benim küreselleşme karşıtı hareketin içsel kozmopolitanizmine atıfta bulunurken aklımda olan bu. Bu kozmopolitanizm küreselleşme karşıtı hare-

ketin siyasi programında illa açıkça görülmesi de, hem hareketin ağ tipi örgütlenmesinde hem de eylemciler arasında ortaya çıkan “yurtsuzlaşmış kimliklerin” türlerinde görülebiliyor.

Shepard ve Hayduk (2002: 1) Seattle'daki Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) karşıtı protestocuların “öğrenciler, gençler, feministler, çevreciler, emekçiler, anarşistler, queer’ler ve insan hakları eylemcilerinin radikal bir koalisyonunu” meydana getirdiklerini ileri sürer. Bu protestoların küresel eşitsizlik veya çevresel zarar kadar, örneğin Mcdonald’s veya Starbucks mağazalarını harap etmenin sembolik anlamından bakarsak tüketim kapitalizminin varolan markalaşmış, cinsiyetçi, kimliksel konumlarına da karşı olduğu oldukça açıktır. Ayrıca eylemcilerin anlatımları (Boyd, 2002) tipik olarak bu “yeni kabilelerin” cemaatlerinin “kimlik olumlayıcı” özelliğine vurgu yapar (Maffesoli, 1996). Kozmopolitanizm olasılığı bana bu türden kimlik kaymalarına kritik biçimde bağlıymış gibi geliyor. Şu anda olduğu şekliyle ulus-devlet sisteminin kurumsal çerçevesinde değişiklikler olmaksızın, ilerici, demokratik bir küresel yönetimi hayal etmenin zor olduğu açık ve bu da karşılığında siyasi yönelimde demokratik uluslaşırı siyasi oluşumlara yeni, deneyimli, üyeleri, yani yeni kozmopolitan kültürel kimlikleri (Cheah ve Robbins, 1998) dahil eden radikal bir dönüşüm anlamına geliyor. Bu kesinlikle göz korkutucu bir iş ve 11 Eylül 2001’de yaşananların sonrasında küresel ilişkilerde yaşanan dönüşüm de bunu teşvik etmiyor. Bununla birlikte, özellikle tutarlı bir siyasi proje olmasa bile, en azından ortaya çıkmakta olan yurt-sonrası kültürel duyarlılık olarak (büyük oranda gençlik temelli) küreselleşme karşıtı hareketin işaret ettikleri uzun dönem için cesaret verici. Belki de geleceğin ilerici kozmopolitan siyaseti bir gün bu türden bir kültürel dönüşüm temeli üzerine kurulabilir.

Kaynakça

Barber, B.R. (1995) *Jihad vs. McWorld* [Cihada Karşı McWorld], New York: Random House.

Boyd, A. (2002) *Irony, Mem warfare, and the extreme costume ball* [Ironi, Mem Savaşları ve aşırı kostümlü balo], Shepard, B. ve Hayduk, R. (der.), *From ACT UP to the WTO: Urban Protest and Community Building in the Era of Globalization* [ACT UP’tan DTÖ’ye: Küreselleşme Çağında Kentli Protestoları ve Toplumun İnşası] içinde, Londra: Verso.

Cheah, P. ve Robbins, B. (der.) (1998) *Cosmopolitics: Thinking and Feeling Beyond the Nation* [Kozmopolitik: Ulusun ötesinde düşünmek ve hissetmek], Minnesota: University of Minnesota Press.

Derrida, J. (2002) *Ethics, Institutions and the Right to Philosophy* [Etik, kurumlar ve felsefe yapma hakkı], Lanham: Rowman & Littlefield.

Eagleton, T. (2000) *The Idea of Culture* [Kültür İdeası], Oxford: Blackwell.

Garcia C. N. (1995) *Hybrid Cultures: Strategies for Entering and Leaving Modernity* [Melez Kültürler: Moderniteye Giriş ve Çıkış Stratejileri], Minneapolis: University of Minnesota Press.

Gilroy, P. (1993) *The Black Atlantic* [Kara Atlantik], Londra: Verso.

- Kaldor, M.** (1999) *New and Old Wars* [Yeni ve Eski Savaşlar], Cambridge: Polity Press.
- Lull, J.** (2000) *Media, Communication, Culture: A Global Approach* [Medya, İletişim ve Kültür: Küresel Bir Yaklaşım], Cambridge: Polity Press.
- Maffesoli, M.** (1996) *The Time of the Tribes* [Kabileler Zamanı], Londra: Sage.
- Marx, K. ve Engels, F.** (1969) *Manifesto of the Communist Party* [Komünist Manifesto], Feuer, L.S. (der.) *Marx and Engels: Basic Writings on Politics and Philosophy* [Marx ve Engels: Temel Siyaset ve Felsefe Yazıları] içinde, Londra: Fontana, s. 43-82.
- Massey, D.** (1994) *Space, Place and Gender* [Uzay, Mekân ve Toplumsal Cinsiyet], Cambridge: Polity Press.
- Ollman, B.** (1979) *Social and Sexual Revolution: Essays on Marx and Reich* [Toplumsal ve Cinsel Devrim: Marx ve Reich Hakkında Yazılar], Londra: Pluto Press.
- Robertson, R.** (1992) *Globalization: Social Theory and Global Culture* [Küreselleşme: Sosyal Teori ve Küresel Kültür], Londra: Sage.
- Satlıgan, N. ve Savran, S.** (der.) (1988) *Dünya Kapitalizminin Bunalımı*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Shepard, B. ve Hayduk, R.** (der.) (2002) *From ACT UP to the WTO: Urban Protest and Community Building in the Era of Globalization* [ACT UP'tan DTÖ'ye: Küreselleşme Çağında Kentli Protestoları ve Toplumun İnşası], Londra: Verso.
- Thompson, J. B.** (1995) *The Media and Modernity* [Medya ve Modernite], Cambridge: Polity Press.
- Tomlinson, J.** (1991) *Cultural Imperialism: A Critical Introduction* [Kültürel Emperyalizm: Eleştirel Bir Giriş], Londra: Pinter.
- Tomlinson, J.** (1997) "Internationalism, globalization and cultural imperialism" [Enternasyonalizm, Küreselleşme ve Kültürel Emperyalizm]. Thompson, K. (der.), *Media and Cultural Regulation* [Medya ve Kültürel Regülasyon] içinde, s. 117-162, Londra: Sage/Open University.
- Tomlinson, J.** (1999) *Globalization and Culture* [Küreselleşme ve Kültür], Cambridge: Polity Press.
- Tomlinson, J.** (2003) *Globalization and cultural identity* [Küreselleşme ve Kültürel Kimlik], Held, D. ve McGrew, A. (der.), *The Global Transformations Reader* [Küresel Dönüşüm Okumaları] içinde, Cambridge: Polity Press, s. 269-277.
- Zizek, S.** (2001) *On Belief* [İnanç Hakkında], Londra: Routledge.

BÖLÜM 4:
GENÇLERİN SİYASİ
KATILIMINA YÖNELİK
ÖRNEKLER

9

ERGEN GENÇLİĞİN SİYASİ ÖĞRENME YOLLARI: DOĞU ALMANYA'DAN SONUÇLAR

Nicolle Pfaff

Uluslararası Eğitim Başarısını Değerlendirme Derneği (IEA) tarafından yürütülen sınırlararası Sivil Eğitim Çalışması (2000), Batı demokrasilerindeki genç insanların eski komünist veya Üçüncü Dünya ülkelerindeki akranlarına kıyasla daha az siyasi olduklarına işaret etti. Özellikle Alman ergenler günümüz politikasına ve siyasi eyleme çok sınırlı bir ilgi gösteriyorlar. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) tarafından yürütülen uluslararası çalışmanın olumsuz sonuçlarının aksine, bu değerlendirme ne Alman kamuoyunda ne de siyaset alanında tartışmaları hareketlendirdi. Halbuki, gençlerin siyasi tavırları 1990'larda Alman gençlik araştırmalarının en favori başlıklarındandı. Bu büyük ölçüde, alarm veren üç bulgudan dolayı böyleydi. İlk olarak, 1990'larda Alman gençlik araştırmaları, politikaların belirlenmesine karşı duyulan ilginin azaldığını bulmuştu (Oswald, 1999). İkinci olarak, demokrasinin imajı ve demokratik kurumlara olan güven açısından, Doğu ve Batı Almanya'daki gençler arasında demokratik ilkelerin anlaşılmasında kitlesel bir eksiklik olduğu kaydedilmişti (Pickel, 2002; Reinhardt ve Tillmann, 2002). Son olarak, 1968'in ardından, 1970'in barış ve çevre hareketlerini takiben ve 1980'lerle 1990'lara gelindiğinde özellikle (ama yalnızca bu olmaksızın) Doğu Almanya'da yeni ve şiddete eğilimli olan gençlik kültürüyle bağlantılı olarak aşırı sağ siyaset gelişmişti (Alman Anayasası'nın Korunması Bürosu'nun Yıllık Raporu, 1999).

Siyaset ve sivil toplum bu üçüncü sorunla ilgili sadece önlemler almakla yetindi ve görülüyor ki sadece belirtilerle ilgilendi, nedenlerle değil. Aslında ilk olarak genç insanların siyasi öğrenmeye ve kararlara katılım için ne tür şansları olduğunu dikkate almak gerekmiyor mu?

Bu makale genç insanların siyasi öğrenme ve siyasi katılım koşullarını ele alıyor. 2000 yılında Doğu Almanya'da yapılan bir gençlik araştırmasını temel alarak,⁵⁴ ergenlerin siyasi yönelimleri ve bunların gelişimi hakkındaki üç soruyu tartışacak.⁵⁵

Giriş niteliğinde, Doğu Alman gençlerin siyasi fikirlerinin genel bir özeti verilecek ve Batı Avrupa'yla diğer Avrupa ülkelerindeki gençlerle kıyaslandıklarında, neyin onlara has olduğu gösterilerek daha geniş bir bağlama oturtulacak. Bu karşılaştırma için IEA Sivil Eğitim Çalışması'nın bulguları kullanılacak. Bu, daha sonra sunulacak olan sonuçların genel geçerliliğini tartmayı da olanaklı hale getirecek.

Bunun ardından, makale siyasi konularla ilgili öğrenme fırsatları üzerinde duruyor. Sivil eğitim için en önemli yerler hangileri? Ve bunlar kimlere açık? Temel hipotez 14-18 yaş arasındaki öğrencilerin yalnızca küçük bir azınlığının farklı alanlardaki düzgün öğrenme koşullarından yararlanabildiğidir.

Makale bu sonuçların sağladığı arka planla farklı sivil eğitim ortamları önererek siyasi öğrenmenin bazı yollarını tarif etmeye çalışacaktır. Önerilen tipoloji araştırılan hayat alanlarında benzer öğrenme koşullarına sahip olan gençlere bakıyor. Bu inceleme siyasi öğrenme sürecindeki eşitsizliklere ve farklılıklara da uygulanabilir.

Doğu Almanya ve başka yerlerde gençler ve politika

Doğu Alman gençlerin siyasetle olan ilişkisinde kendine has ne özellik vardır? Birleşmeden on yıl sonra, siyasete olan ilgileri, siyasi etkinliklerde beklenen katılımları ve siyasi kurumlara olan güvenleri Batı Almanya'daki akranlarıyla benzer midir, yoksa daha çok diğer sosyalizm sonrası ülkelere mi benziyor? Diğer sosyalizm sonrası ülkelerle karşılaştırıldığında, eski Doğu Almanya'nın 1990'lardan sonraki gelişimi önemli derecede farklı olmuştur. Bir taraftan, ülkenin birleşmesinin hemen sonrasında eski Doğu Almanya büyük miktarda yardım almış ve Batı'nın yerleşik yapılarına uyum sağlamıştır. Bu nedenle, ekonomik ve toplumsal sıkıntılar diğer Doğu Avrupa ülkelerine kıyasla çok daha düşüktür. Diğer taraftan, pek çok Doğu Alman hızlı bir değişim süreci içerisinde kendilerini kaybolmuş hissediyordu ve sürediden siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişmeler üzerinde hiçbir etkileri olmadığı izlenimindeydiler. Bu durum, Doğu Almanya'da her kesimde, ama özellikle genç insanlar arasında siyasete karşı antipatinin artmasına yol açtı (Pickel, 2002: 105).

Siyasete ilgi

Bu makalenin dayanağını oluşturan gençlik anketi yaklaşık 1.500 Doğu Alman öğrenci arasında yapılmıştır. Bunlar arasında "siyasetle ilgileniyorum" ifadesini her dokuz kız veya erkekten sadece biri, yani katılımcıların yüzde 11'i kabul etmiştir ve bu diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça orta seviyede bir rakamdır (Reinhardt ve Tillmann, 2002). IEA Sivil

54 Çok-yöntemli "Saksonya-Anhalt'ta Gençlik ve Demokrasi" çalışması, Prof. Dr. Sybille Reinhardt ve Prof. Dr. Heinz-Hermann Krüger yönetiminde, Martin-Luther Üniversitesi Halle-Wittenberg'de Okul Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Merkezi'nde yürütülmüştür. Çalışmaya ilişkin daha fazla bilgi Almanca web-sitesinde bulunabilir.

55 Bu incelemenin bazı kısımları daha önce Alman dergisi Gesellschaft Wirtschaft Politik'te yayınlanmıştır.

Eğitim Anketi'nde (Doğu ve Batı bir arada) Alman öğrencilerin siyasete olan ilgisi ortalama bir seviyedeysen, Doğu Alman öğrencilerin ilgisi ortalamanın altındaydı (Oesterreich, 2002: 184). Bir bakıma bu, 1990'ların başlangıcından itibaren siyasete görece çok olan ilginin keskin bir şekilde düştüğü pek çok eski sosyalist ülkedeki öğrenciler için tipik bir sonuçtur (Oswald, 1999; Torney-Purta, vd., 2001).

Siyasi etkinliklere katılma beklentisi

Doğu Almanya'daki öğrenciler arasında, siyasi görevlere adaylık ve yasal veya yasal olmayan siyasi protesto türleri gibi siyasi etkinliklere beklenen katılım Batı Almanya için olan rakamlara neredeyse eşittir. Sadece oy vermeye hazır hissetme oranı önemli ölçüde düşüktür (Oesterreich, 2002: 80). Uluslararası karşılaştırmada, Alman öğrencilerin siyasi etkinliklere katılım beklentisi IEA Sivil Eğitim Anketi'nin kapsadığı ülkeler arasında en düşük olanıdır (Torney-Purta, vd., 2001: 122). Ancak beklenen katılımın şekli her yerde aynıdır: çoğu öğrenci genel seçimlerde oy verecek veya açık mektup için imza toplayacaktır. Bununla birlikte, katılım türü ne kadar fazla zaman alıyorsa ve ne kadar sıradışıysa, katılmakla ilgilenen öğrenci sayısı da o kadar azdır. Burada Doğu Alman öğrenciler, siyasete en azından ortalama bir düzeyde katılmanın umulduğu diğer sosyalizm sonrası ülkelerden farklılaşırlar. Tersine, siyasi etkinliklere katılma beklentisinin genellikle ortalamanın altında olduğu zengin, sanayileşmiş ülkelerdeki gençler gibi davranırlar (Oesterreich, 2002: 65).

Devlet kurumlarına güven

Öğrencilerin siyasi kurumlara olan güveni genel yapı olarak da hemen hemen tüm ülkelerdekine benzerdir. Gençler çok büyük farkla en az siyasi partilere güveniyorlar; partilere "çoğu zaman" veya "her zaman" güvendiğini ortalamada üçte birinden azı söylüyor (IEA Sivil Eğitim Çalışması). Ülkeler arasında katılımcıların üçte biri ulusal yasamaya güven ifade etmiş, ancak polis, mahkemeler ve orduya güvenebileceğini dörtte üçü dile getirmiştir (Torney-Purta, vd., 2001: 93). Alman öğrenciler arasında ortalama düzeyde bir güven vardır, ama Doğu Alman öğrencilerin siyasi kurumlara güveni ortalamanın altındadır (Oesterreich, 2002: 184). Sorunun yöneltildiği öğrencilerin yalnızca beşte biri siyasi partilere güven ifade etmiştir (Reinhardt ve Tillmann, 2002: 11). Doğu Alman gençlerin üçte ikisi Bundestag gibi Alman yasama kurumlarına güvenmediğini beyan etmiştir. Ama üçte ikisine yakını polise, mahkemelere ve orduya inanıyor ve her iki öğrenciden biri Greenpeace gibi toplumsal hareketlere güven duyduğunu ifade ediyor.

Göçmenlere karşı olumsuz tutumlar

IEA Sivil Eğitim Çalışması öğrencilerin göçmenlere karşı tutumunu ayrıca ele almamıştır. Bununla birlikte, sonuçlar bu konunun Alman toplumunun gündemine dahil edilmesi gereğini ikna edici şekilde gösteriyor. Çalışmaya dahil edilen sorulardan biri göçmenlerin haklarının onaylanması hakkındaydı: Örneğin, kendi anadillerini koruma hakları, aynı eğitim olanaklarına sahip olmak, oy verme hakkı, veya kendi gelenek-göreneklerini devam ettirmek. Alman öğrencilerin çoğunluğu göçmenler için eşit hakları savunduğu halde, göçmenler Alman öğrenciler tarafından pek çok ülkeden daha düşük bir oranda kabul görmektedirler. Almanların IEA çalışmasında verdikleri cevaplarının daha ayrıntılı bir incelemesi, 14 yaşındaki her iki Doğu Almandan yaklaşık birinin göçmenlerin eşit haklara sahip olmasını

kabul etmediğini göstermekte (Oesterreich, 2002: 157). Saksonya-Anhalt'ta 14-15 yaş arası öğrencilerin göçmenlere karşı tavırlarına ilişkin olarak yapılan düzenli çalışmalara göre, 1990'larda gençler arasında yabancı düşmanlığı fikri yaygınlaşmış. 2000 yılında her üç öğrenciden biri bazı yabancı düşmanı tavırlar göstermiştir. Ama öğrencilerin ancak yüzde 10'u kendini sağcı olarak adlandırıyor ve genel seçimlerde sağ partilere oy verecek öğrencilerin oranı da aynı seviyede (Krüger ve Pfaff, 2004: 80). Katılımcıların toplam yüzde 5'i kendilerine "dazlaklar" diyor ve bir yüzde 9 da onlara sempati duyduğunu söylüyor. Bu sadece Alman toplumunda olan bir sorun değildir. Daha çok genç erkeklerden oluşan aşırı sağcı gruplar ve sağcı gençlik kültürleri neredeyse her Avrupa ülkesinde görülüyor. Ne var ki Doğu Almanya'da bu gençlik kültürü 1990'larda oldukça popüler hale gelmişti. Genç insanlar arasındaki yabancı düşmanlığı bir ölçüde buna bağlanabilir. 2003 yılında gerçekleştirilen daha yeni bir öğrenci anketi yabancı düşmanlığı, aşırı sağcılık, sağcı partilere yakınlık ve sağcı gençlik kültürlerine sempati düzeylerinde düşüş ölçmüştür - 1990'ların başından beri ilk kez (Krüger, vd., 2003: 802).

Almanya'daki genç insanlarda gözlemlenen, siyasete karşı soğukluğun nedenleri, bir taraftan gençliğin kendi içinde, eğlence ve eylem yöneliminde olmalarında, oldukça ticarileşmiş olan gençlik kültüründe yatıyor (Roth ve Rucht, 2000: 30). Diğer taraftan bireyselleşme, özelleşme veya ayrımcılık da konuyla ilgili görülüyor (Beck, 1993). Bugünlerde yaygın olan görüş, gençliğin toplumsal eleştiri ve siyasi eylem düzeylerinin Almanya'da ve diğer ülkelerde düşük olduğudur (Wulff, 1995). Ülkenin doğu bölümünde özellikle hem genelde hem de gençlik arasındaki işsizlikle ve düşen nüfusla bağlantılı olan olumsuz ekonomik durum, Doğu Alman gençler arasında soğukluğun ve yabancı düşmanlığının çok daha yüksek bir düzeyde olmasının nedenleri olarak belirtilir. Başka bir neden Doğu Almanya'da daha düşük sayıda göçmen yaşıyor olmasında ve bu yüzden göçmenleri tanımak için olanakları bulunmamasında yatıyor olabilir. Doğu Almanlar arasında kendilerinin olanaklardan yoksun olduklarına ilişkin yaygın his de bunlar kadar önemlidir.

Doğrusu, genç insanların siyasi öğrenme ve siyasi eylem koşullarına pek ilgi gösterilmiyor. Ergenlerin hayatlarının ve çevrelerinin etkilerini sadece birkaç çalışma ele almıştır. IEA Sivil Eğitim Çalışması kapsamında yürütülen Alman okullarındaki siyasi eğitimin incelemesi, okullarda bu başlığa yönelik önemli oranda ilgi eksikliğini ve öğrenciler için okulda ve dışında uygulamada katılım olanakları bulunmadığını ortaya çıkarmıştır (Oesterreich, 2002: 225). Bununla birlikte, Almanya'daki gençlik çalışmalarının büyük bölümü genç insanların tavırlarına yoğunlaşır ve siyasi öğrenme süreçleriyle ilgili soruları toptan dışarıda bırakır.

Genç insanlar siyaseti nerede öğrenir?

Siyasete ilginin gelişmesini ve siyasi etkinliğe hazırlıklı olmayı hayatın hangi alanları kamçılar? Aile, okul, boş zamana yönelik kurumlar, akranlar ve medya gibi tüm önemli alanlar siyasi toplumsallaşmada belirleyici görülüyor. Yine de hayatın tüm alanlarının siyasi yönelimlerin gelişimini etkilediği görünüyor. Ancak hâlâ siyasi öğrenmenin farklı süreçlerini içine alan kapsamlı bir model yok. Bu bir taraftan siyasi toplumsallaşma hakkındaki araştırmaların kuramsal açıdan tutarsız olan yaklaşımından kaynaklanıyor. Diğer taraftan, konunun kendisi basit bir modelleme için oldukça karmaşıktır (Claußen, 1993: 532).

Doğu Almanya'daki 14 ile 18 yaş arasındaki okul öğrencileri hakkında eldeki anket okullardaki siyasi eğitim hakkında sorular içeriyordu: Toplumsal hareketlere katılım; gençlik kültür tarzları ve mekânları; kulüpler ve örgütler; ve aileyle ve akranlarla siyaset hakkında iletişim. Bu çalışmanın ampirik bulguları siyasi konular ve hayatın birtakım farklı alanlarında siyasi bağlılıkla ilgili öğrenim koşulları hakkında bazı bilgiler sunuyor.

Aile

Duygusal ilişkiler ve aile içindeki güç dağılımı ergenlerin siyasi katılım beklentisini etkiler; birkaç farklı araştırma bu sonuca ulaşmıştır (Kötters-König, 2002b). Doğu Almanya'daki bir gençlik araştırması (Kötters-König, 2002b) bir ailede siyaset hakkında düzenli iletişimde bulunma deneyiminin, gençlerin siyasete dahil olması üzerinde doğrudan etkili olduğunu keşfetmiştir. Bundaki en önemli gösterge ebeveynin siyasete ilgi göstermesidir. Saksonya-Anhalt'taki katılımcıların üçte biri her iki ebeveynin de siyasetle ilgilendiğini beyan etmiştir (Kötters-König, 2002b: 193). Kızlar ve ebeveynleri basit niteliklere sahip olan çocuklar ailede siyasi konular hakkında konuşulmasını diğerlerine kıyasla daha nadir olarak deneyimler. Ancak en nihayetinde, bu çalışmanın en alarm verici sonuçları toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri değil, siyasetin neredeyse hiç konuşulmadığı ailelerin sayısının inanılmaz derecede yüksek oluşudur. Ankete katılan öğrencilerden yüzde 60'ı siyasi konuların ailedeki iletişimde hiç rol oynamadığını söylemiştir.

Okul

Okullardaki sivil eğitim çok yönlüdür. Eldeki çalışma, ankete ek olarak, okullarda gerçekleştirilen, öğretmenlerin ve öğrencilerin katıldığı grup tartışmalarını içeren on iki vaka çalışmasını da içeriyordu. Gruba sorduğumuz ilk soru her zaman şuydu: "Sivil eğitim sürecini okul hayatının neresinde deneyimliyorsunuz?" Verilen cevap neredeyse tüm gruplarda aynıydı: "Siyaset, toplumsal çalışmalar veya tarih gibi politikayla ilgili konulardaki dersler" (Schmidt, 2002b). Bu çok şaşırtıcıydı, çünkü araştırmanın sonuçları siyaset konularını içeren sosyal bilimler derslerine ilişkin oldukça olumsuz bir tablo çiziyordu (Kötters-König, 2002a). Öğrenciler öğretim yöntemlerini monoton, fazla kuramsal ve kendi hayatlarıyla ilgisiz şekilde tarif ediyorlardı. Grup tartışmalarında gençler farklı beklentilerini dile getirdiler. Siyasi olayları ve kararları anlatan siyaset dersleri dileklerini ifade ettiler (Schmidt, 2002b). Öğretmenler de kurallar, müfredat ve yönlendirmelerin ellerini bağıladığına ve güncel ve karmaşık siyasi konuları anlamakta bizzat kendilerinin zorlandıklarına işaret ettiler. IEA Eğitim Anketi'nin Almanya örnekleminin ikincil incelemesinin bir sonucu, Batı Almanya'daki öğretmen ve öğrencilerin siyasi konuları Doğu Almanya'dakilerden daha sık tartıştıklarıydı (Oesterreich, 2002: 97). Bunun altında yatan neden, Doğu Avrupalı pek çok öğretmenin tamamen farklı bir siyasi sistem içinde toplumsallaşmış olmaları olabilir (Tønnessen, 2000).

Öğrencilerin katılımının okullardaki sivil eğitimin başka bir önemli unsuru olmasını bekliyorduk. Almanya'da bu yaygın biçimde tartışılmış ve tüm 16 eyaletin ve tüm sınıfların okul kanunlarına yerleştirilmiştir. Bu çalışmada ve içerdiği hem anket hem de vaka çalışmalarında, okullarda öğrenci katılımının etkisinin güçlü olduğu açık hale geldi. Okul hayatında öğrenci temsilcilerinin tanınması ve alınan kararlarda söz sahibi olmaları, öğrenci komitelerine ve okul kurullarına etki ediyor. Bu ayrıca niceliksel çalışmaların sonuçlarında da görülüyor (Schmidt, 2002a). Öğrenciler özellikle okul hayatındaki kararlarda etkiye sahip görünürken,

derslerdeki kararlar büyük oranda öğretmenlerin sorumluluğundadır.

Medya

Siyasete ilişkin bilgilerini nereden edindikleri sorulduğunda, öğrenciler genelde “medya-ya” işaret ettiler; en yaygın siyasi bilgi kaynakları haberler ve gazetelerdi. Ancak, diğer boş zaman etkinlikleriyle kıyaslandığında, siyasetle uğraşmak ve bu konuda bilgilenmek çok seyrekti. Öğrenciler boş zamanlarının büyük bölümünü farklı medyalarla (televizyon, radyo, internet, dergiler) geçirdiklerini kabul etseler de, siyaset hakkındaki programları ayda birden fazla kez izlediğini veya dinlediğini katılımcıların üçte birinden azı söyledi. Yalnızca yüzde 13’ü bunu haftada bir kere yapıyor ve öğrencilerin yüzde 70’i ise “çok seyrek veya hiç”. Siyasetle ilgili televizyon veya radyo programlarının düzenli olarak tüketilmesinin en güçlü göstergesi, siyasete gösterilen bireysel ilgi.

Tablo 1: Araştırma modeli ve bazı seçilmiş bulgular

Aile • aile içinde siyaset hakkında iletişim deneyimi gençlerin siyasete katılımına yol açıyor.• öğrencilerin üçte ikisi ebeveynini siyasetle ilgili olarak nitelendiriyor.• öğrencilerin neredeyse % 60’ı evde siyaset konuşmuyor.	Okul • öğrencilere ve öğretmenlere göre, sivil eğitim daha çok siyasetle ilişkili derslerde gerçekleşiyor.• sivil eğitime yönelik derslere ilişkin olumsuz değerlendirme.• okul hayatına yüksek, derslerle ilgili olarak daha düşük katılım oranı. • öğrenci komitelerine karşı güvensizlik.
Akranlar ve gençlik kültürü • aileye kıyasla, akran gruplarında siyaset hakkında konuşmaya daha az ilgi var.• siyaset konuşma sıklığı kişi için akran grubunun önemine, gençlik kültürü tarzına, yaşa ve kişinin siyasete ilgisine bağlı.	Öğrencilerin siyasi tavırları • sadece 9 öğrenciden biri siyasetle ilgileniyor.• devletle ilgili kurumlara güven düşük.• siyasi konularla ilgili olarak çatışmama yönelimi var.• demokrasinin ilkeleri anlaşılmıyor.
	Kulüpler/ Birlikler • 14-18 yaş arasındakilerin yarısından fazlası en az bir kulüp veya birliğe bağlı; % 40’ı ders alıyor.• spor kulüpleri ve hobi birlikleri daha baskın; sosyal veya siyasi birlikler hiç popüler değil.

Kulüpler ve birlikler

Gençlik örgütleri ya da gençlik kulüpleri de genç insanların etkinliklere katılımını destekleyebilir. Ankete katılanların yarısından fazlası en az bir kulüp veya birliğe üye ve üçte biri belirli işlevler veya görevler yerine getiriyor. Spor kulüplerine ve hobi birliklerine katılım ergenler arasındaki en yaygın katılım şeklidir. Oldukça az sayıda öğrenci sosyal ve siyasi kurumlara ve örgütlere dahil oluyor.

Akranlar ve gençlik kültürü tarzları

14 ile 18 yaş arasındaki her altı öğrenciden biri siyasi fikirlerinde en fazla arkadaşlarının etkili olduğunu kabul ediyor. İlginç bir şekilde, siyasete ilgisi olan arkadaş sahibi olmak çok yaygın değilken, arkadaşlarla siyaset hakkında düzenli tartışmalar yapmak daha yaygındır (her sekiz katılımcıdan biri). Bu, ailelerinde siyaset tartışmalarının sadece yarısıdır. Hepsine bir arada bakıldığında, siyaset gençler için ilgilendikleri bir başlık gibi görünmüyor. Ancak çok küçük bir öğrenci grubu için, siyasi konuları konuşmak ve siyasi davranmak için en önemli sosyal grup, akranlardır. Bu özellikle siyasi geçmişleri olan bazı gençlik kültür tarzlarının üyeleri için geçerlidir. Bu türden gruplar Alman gençlik kültürleri içinde bir azınlıktır, çünkü en popüler kültürel tarzlar techno ve hip-hop gibi müzik türleriyle ilgilidir. Barış ve çevre grupları gibi toplumsal hareketler gençlik içinde 1990'larda sahip oldukları popülerliklerini kaybetmişlerdir. 2000 yılında Doğu Avrupa'da gençliğin üç önemli sosyal çevresi bulunuyordu (Krüger ve Pfaff, 2004). Öncelikle, kendilerini siyasetle ilgili görmeyen, ancak ortalama siyasi katılımın yasal ve yasa dışı türleriyle epey haşır neşir olan hip-hop hayranları bulunuyordu. İkinci olarak, hâlâ siyasetle genel olarak ilgilenmeyen, fakat farklı katılım türleriyle ilgili ortalamanın üzerinde bir deneyime sahip olan toplumsal hareketlerin üyeleri ve sempatanları bulunuyor. Sonucu ve en küçük grup, siyasete çok daha fazla ilgileri olan ve diğer öğrencilere göre okul dışındaki siyasi katılımında daha tecrübeli olan dazlaklar ve diğer sağcı gençlik tarzlarıydı. Çoğu sağ partilere oy verecekti (Reinhardt ve Tillmann, 2002).

Beş tür siyasi öğrenme

Siyasi öğrenme için olanaklar eşit şekilde dağılmış durumda mı? Yukarıda belirtildiği gibi, siyasi öğrenmenin koşulları arasında güçlü bir korelasyon olduğu varsayılabilir. Bölümün bu son kısmı, siyasi öğrenme olanaklarının eşitsiz dağıldığını ve 14 ile 18 yaş arasındaki okul öğrencilerinin sadece bir azınlığı pek çok alanda düzgün öğrenme olanaklarından faydalanırken, diğerlerinin hiçbir siyasi öğrenme olanağı olmaksızın büyüdükleri hipotezini öne sürüyor.

Farklı siyasi öğrenme yolları bulunuyor ve bunlar bazı öğrencileri siyasetle ilgilenmeye ve siyasete katılmaya yönlendirebilirken, diğerleri için bunda başarısız kalıyor. Burada sunulan çalışmada beş siyasi öğrenme türü saptanmıştır.⁵⁶ Bu beş türün siyasete olan ilgi ve siyasi eyleme katılım üzerinde birbiriyle çelişen etkileri vardır. Bu türler; 1) hayatın siyasallaşmış alanları; 2) hayatın siyasallaşmamış alanları; 3) okullarda öğrencilerin katılımı; 4) kulüp ve birliklere üyelik; 5) sağcı gençlik kültürleridir. Bu tipoloji yöntemsel olarak benzer öğrenme koşullarına sahip öğrencileri ayırıyor ve böylece farklı siyasi öğrenme çerçeveleri içindeki öğrenciler arasındaki farklılıkları gösteriyor.

56

Bu tanımlama Ki Kare istatistiklerine dayanan araştırma teknikleri yoluyla mümkün olmuştur.

Tablo 2: Beş tür siyasi öğrenme

Göstergeler: ortalamalar (standard sapma)							
Tip	Yüzde (n)	Aile içinde siyaset hakkında iletişim ¹ (min=1, maks=4)	Akran gruplarında siyaset hakkında iletişim ² (min=1, maks=4)	Okul konseyinin anlamı ve etkinliği ⁴ (min=1, maks=4)	Öğrenci komitelerine kişisel katılım ⁵ (min=0, maks=1)	Kulüp ve birliklere üyelik sayısı ⁶ (min=1, maks=15)	Sağcı bir gençlik kültürünün üyesi olmak ³ (min=0, maks=1)
1. tip: hayatın siyasallaşmış alanları	% 7,8 (88)	2,92 (0,48)	2,71 (0,42)	2,86 (0,39)	0,40 (0,42)	2,74 (2,67)	0,0 (0,0)
2. tip: hayatın siyasallaşmamış alanları	% 31,3 (388)	1,93 (0,61)	1,57 (0,52)	1,83 (0,31)	0,26 (0,36)	0,87 (9,59)	0,0 (0,0)
3. tip: okullarda öğrencilerin katılımı	% 7,1 (88)	2,07 (0,67)	1,87 (0,68)	3,13 (0,29)	0,74 (0,25)	1,23 (1,38)	0,0 (0,0)
4. tip: kulüp ve birlik üyeleri	% 7,9 (95)	2,15 (0,78)	1,87 (0,73)	2,29 (0,54)	0,25 (0,36)	3,62 (0,49)	0,0 (0,0)
5. tip: sağcı gençlik kültürleri	% 6,5 (80)	2,12 (0,73)	2,13 (0,88)	2,17 (0,54)	0,16 (0,31)	1,54 (1,99)	1,0 (0,0)
Diğer	% 39,6 (490)	2,20 (0,73)	2,00 (0,75)	2,53 (0,46)	0,20 (0,34)	0,62 (0,74)	0,0 (0,0)
Tüm öğrenciler	%100 (1.238)	2,15 (0,72)	1,91 (0,73)	2,34 (0,58)	0,28 (0,78)	1,31 (1,90)	0,06 (0,25)

Notlar:

- Aile içinde siyaset hakkında iletişim: soru 63 *
- Akran gruplarında siyaset hakkında iletişim: soru 64 *
- Sağcı gençlik kültürlerine aidiyet: soru 66b, h, l *
- Okullardaki öğrenci komitelerinin değerlendirmesi; soru 37a, 38b *
- Kişisel öğrenci katılımı deneyimi: soru 68 *
- Boş zaman geçirilen kurumlara üyelik sayısı: soru 68 *

Kaynak: 2000 yazındaki "Saksonya-Anhalt'ta Gençlik ve Demokrasi" öğrenci anketinin anket formu (Almanca): <http://www.zsl.uni-halle.de/sachsen-anhalt-studie/material/Fragebogen.pdf>

Hayatın siyasallaşmış alanları

Belirlenen ilk genç grubu siyasi öğrenme için neredeyse her yerde en iyi koşullara sahip olanlardır. Bu gruba verilen isim "hayatın siyasallaşmış alanları" olabilir (Tablo 2). Bu öğrenciler aileleri ve akran gruplarıyla açık ara en fazla iletişim içinde olanlardır, okullarındaki katılımlarında başarılıdırlar ve öğrenci komitelerinde deneyim sahibidirler. Bunun ötesinde, ortalama üç kulüp veya birliğe üyedirler. Bunun sonucunda, bu gençlerin diğerlerine göre siyasetle iki kat daha fazla ilgilenmeleri ve siyasi eyleme katılımında iki kat daha fazla deneyime sahip olmaları şaşırtıcı değildir (Tablo 3). Cinsiyet açısından farklılıklar yoktur; bu gruba aidiyet şansı açısından eğitime bağlı önemli farklılıklar vardır. Bu genç insanların hemen hepsi siyaset hakkında öğrenme olanağı sunan farklı sosyal ortamlarla tam anlamıyla bütünleşmişlerdir.

Hayatın siyasetten etkilenmemiş alanları

İlk gruptan (katılımcıların sadece % 8'i ilk gruptadır) farklı olarak, Saksonya-Anhalt'taki öğrencilerin yaklaşık üçte biri siyasetten etkilenmeyen bir hayat yaşıyor. Bu genç insanlar siyaseti önemli bir başlık veya etki sahibi olmanın bir yolu olarak deneyimlemiyorlar. Aileleri ve arkadaşlarıyla siyaset hakkında iletişim kuruyor ve üye oldukları kulüp ve birliklerin sayısında çok değişken bir tablo çiziyorlar (Tablo 2). Okullarındaki öğrenci komitelerini etkisiz ve verimsiz görüyor ve bu yapılarda pek deneyimleri bulunmuyor. Kimdir bu gençler? Bu incelemenin alarm verici sonucu, demografik açıdan ayırt edici az sayıda özelliklerinin bulunmasıdır. Bu gruba erkeklerden çok kızlar dahil; daha gençler ve çoğu daha düşük düzeyde eğitim alıyor. Bununla birlikte, ilk grupla karşılaştıklarında, bu etkiler o kadar güçlü değildir. Tüm toplumsal gruplardan gelen bu gençlerin siyasete ilgi geliştirme ve okul dışında siyasi katılım deneyimi elde etme olasılıkları çok düşüktür. Her iki alanda da en düşük sonuçlara sahiptirler (Tablo 3).

Okulda öğrencilerin katılımı

Sayıcı az bir başka genç grubu da (% 7) siyasi yapıları ve büyük ölçüde öğrencilerin okuldaki katılımına ilişkin konuları deneyimliyor. Daha özelden, bu öğrenciler okullarında etkin öğrenci komiteleri deneyimi yaşıyorlar ve okulun iyileştirilmesine diğer öğrencilerden iki kat daha fazla dahil olmuşlar. Siyasete katılımları tamamen öğrenci katılımına yoğunlaşmıştır. Aile, akranlar, kulüpler ve birlikler gibi diğer alanlardaki deneyimleri ortalamanın altındadır (Tablo 2). Bunun anlamı siyaset öğrenmelerinin tamamen okullarına bağlı olduğu ve bunun sonucunun hayret verici derecede iyi olduğudur: Siyasete ortalama düzeyde bir ilgiye sahip olan bu öğrenciler, okul dışında siyasete en yüksek ikinci katılım oranını gösteriyorlar. Bu grubun özellikleri yüksek performans ve okula ilgi göstermeleridir. Bunun ötesinde, bu öğrencilerin üçte ikisi kızdır ve neredeyse büyük bölümü yüksek öğrenim alıyor. Bu çalışma bağlamında şaşırtıcı olan, sivil eğitimin gruplar arasında ayırt edici bir niteliği olmamasıdır. Siyasete öğrenci katılımı yoluyla erişen gençlerin oluşturduğu grubun büyüklüğü, okullar arasında büyük farklılıklar gösteriyor. Örneğin, 16 okuldan oluşan örneklemimizde, her okuldaki bu tip öğrencilerin oranı % 2 ile % 13 arasındadır. Anlaşılan, bazı okullar başarılı öğrenci katılımı yoluyla öğrencilerini siyasete teşvik etmek açısından daha iyi olanaklar sunuyorlar.

Tablo 3: Farklı gruplardaki siyasi tavırlar

Türler	yüzde (n)	Okul dışında siyasi katılım yüksekliği	Siyasete ilgi
Tüm öğrenciler	% 100 (1.274)	% 25	% 11
1. tür: Hayatın siyasallaşmış alanları	% 7,8 (88)	% 4.2	% 22
5. tür: Sağcı gençlik kültürü tarzlarının üyeleri	% 6,5 (80)	% 34	% 19
3. tür: Okulda öğrencilerin katılımı	% 7,1 (88)	% 35	% 10
4. tür: Kulüp ve birlik üyeleri	% 7,9 (95)	% 31	% 8
2. tür: Hayatın siyasallaşmamış alanları	% 31,3 (388)	% 18	% 7

Kulüplere ve birliklere üyelik

Siyasi katılım ve öğrenme için sadece okullar değil, kulüpler ve birlikler de olanaklar sunar. Katılımcıların yüzde 8'i spor kulübü, hobi grupları ve sosyal birlikler gibi boş zaman kurumları arasından en az dördüne üyedir. Akran grubunda siyasi iletişim deneyimi ve öğrenci katılımına ilişkin algı ve deneyim ortalamasının altında olsa bile, bu gruptaki öğrenciler okul dışındaki siyasi etkinliklere katılmada önemli ölçüde daha fazla deneyime sahiptirler (Tablo 3). Kulüp ve dernekler bir olasılıkla doğrudan siyasetle ilgili olmasalar bile, öğrencilere grup ve birey çıkarlarıyla nasıl uğraşacaklarını öğrenme olanağı veriyor olabilir. Fakat bu grup içindeki öğrencilerin siyasete ilgisi ortalamasının altındadır. Belli ki, okul veya boş zaman kurumları gibi belirli bir yerel veya sosyal ortamda alınan kararlara bireysel olarak katılma deneyimi, öğrencileri toplum karşısında kendi çıkarlarını ve görüşlerini duyurma konusunda eğitiyor, ancak bu deneyim bu öğrencilerin siyasete olan genel ilgilerinde önemli etkiye sahip gözüküyor. Öğrenme etkisi siyasi davranmakla sınırlı, ancak siyasetle olan teması belirli bir yerel ortamının dışına taşmıyor.

Sağcı gençlik kültürleri

Sağcı gençlik kültürlerinin üyeleri için durum farklıdır. İncelemenin çeşitli aşamalarında bu grup, siyasete yüksek seviyede ilgi göstermesi, siyasi eylem deneyimi ve kendi aşırı sağ ideolojisinin gücü açısından ayrışıyor. Araştırılan iki siyasal öğrenme alanında, yani ailede ve okulda, bu grup ortalamasının altında öğrenme koşulları sergiliyor. Tek istisna akranlar arasında siyasi iletişim deneyimlemelerindeki seviyenin yüksek olması. Almanya'daki dazlaklara ilişkin farklı etnografik çalışmalar, bu genç insanlar için temel toplumsal bağlamın akran grubu olduğunu bulmuştur. Katılımcılarımızda bu türden gruplara dahil olanların

oranı % 6,5'tir ve bu da ilk grubun büyüklüğünden yüzde olarak sadece birkaç sayı azdır. Bu gruptaki genç insanlar kimlerdir? Üçte ikisi erkektir, çoğu yaşça daha küçüktür ve eğitim düzeyleri daha düşüktür. Çoğu kırsal bölgelerde yaşıyor - ki Doğu Almanya'da nüfusun yüzde 2'den daha azı büyük oranda bazı kentlere yoğunlaşmış olan göçmenlerden oluşuyor. Sağcı gençlik kültürü tarzının üyesi olmayı, büyük oranda toplumsal demografik etkenler belirliyor. Yukarıda belirtildiği gibi, sağcı gençlik grupları 1990'larda Doğu Almanya'da yaygın bir gençlik kültür tarzı haline gelmiştir. Alman toplumunda bu sorunla başa çıkmak için oldukça çok şey yapılıyor. Sağcı grupların göçmenlere karşı şiddet eylemleri, ırkçılıkla savaşmayı amaçlayan güçlü sivil yapıların gelişmesine neden olmuştur. Bununla birlikte, bu öğrenci grubu, en azından genç insanların bazı kesimleri arasında, demokratik olmak dışında her şey olabilen ve aynı zamanda oldukça etkin olan siyasi öğrenme yolları bulunabileceğini sergiliyor.

Burada sunulan tipoloji aile ve akran grubu içinde düzenli siyasal iletişim; öğrenci katılımının kabulü ve deneyimlenmesi; sağcı gençlik kültürleri; ve kulüp ve birlikler gibi farklı siyasi öğrenme kanallarını ayırıştırarak, bu araştırmanın kapsadığı öğrencilerin üçte ikisini içine alıyor. Bu incelemeye göre genç insanların üçte biri kaybediliyor. Dolayısıyla siyaset öğrenmek için alternatif kanalların bulunuyor olması gerekir. Bununla birlikte, eksikliklerine rağmen, bu bakış açısı Almanya'daki ve büyük olasılıkla ötesindeki siyasi eğitimin önemli bazı açıklarını tanımlama olanağı sağlıyor.

Sonuç

Siyasi öğrenme olanakları eşitsiz şekilde dağılmıştır. Bugün Doğu Almanya'daki genç insanların çoğunluğunun siyasi öğrenme için sahip olduğu koşullar yetersizdir. Sivil eğitim öğrencilerin sadece küçük ve ayrıcalıklı bir azınlığına ulaşıyor; 14-18 yaşındakilerin büyük bir grubu ne siyasi konular hakkında iletişim, ne de kararlara bireysel olarak katılma olanaklarına erişebiliyor. Açıklanan beş siyasi öğrenme yolunun sayısal dağılımı Saksonya-Anhalt ve Doğu Almanya'ya özgü olabile de, bu tipolojinin niteliği bu bölgeyle sınırlı değildir ve çok büyük olasılıkla Almanya'daki ve diğer Avrupa ülkelerindeki ergenlerin siyasi öğrenme süreçlerine de uygulanabilir. Tüm günümüz demokrasilerinde, iyi siyasi öğrenme koşullarından yararlanan genç insan grubu görece ufaktır ve çok sayıda öğrenci demokrasiye daha geniş katılımlarına olanak sağlamaya uygun olmayan öğrenim koşullarını deneyimlerler. Okullar, kulüpler ve birlikler kültürel ve milli özellikler gösterebilir bile, bu kurumlar genç insanların hayatında kamusal alanın büyük bölümünü temsil ediyorlar. Burada gösterildiği gibi, genç insanların katılımına olanak verildiğinde, ergenlerin siyasi eğitimine etkisi oluyor. En az bunun kadar önemli olan bir şey de gençlik kültürlerinin de siyasete götüren bir yol sunuyor olmalarıdır. Kendi hallerine bırakıldıklarında, öğrenciler siyasete yönelik akran grubu tavırları geliştiriyor ve Doğu Almanya'da bariz biçimde görüldüğü üzere, siyaset ve toplum tarafından kenara itilen konular ve ideolojiler seçebiliyorlar.

Genç insanların siyasete ilgilerinin ve katılımlarının geliştirilmesinden kim sorumludur? Bu makale hayatın tek bir alanının başarılı bir siyasi öğrenmeyi garanti edemeyeceğini kesin bir şekilde gösteriyor ve bu ciltteki diğer bölümler bu gözlemi. Bu nedenle, sıklıkla "sivil toplum" şemsiyesi altında nitelenen, siyasi farkındalığı olan ve siyaseten aktif olan, siyaseti genç insanlar için daha ilgi çekici hale getirecek aile, medya ve kamu kurumlarıyla daha fazla kapsayıcı, demokrasinin temel ilkeleri üzerinde duran bir çerçeveye gerekiyor.

Kaynakça

Beck, U. (1993) Die Erfindung des Politischen [Siyasallığın İcadı], Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Bundesamt für Verfassungsschutz (der.) (1999) Trends in Right-Wing Extremism in the New Federal States [Yeni Eyaletlerde Aşırı Sağ Eğilimler], Senelik Rapor. <http://www.verfassungsschutz.de/publikationen/gesamt/reoengl.html>

Claußen, B. (1993) Jugend und Politik, [Gençlik ve Politika] Krüger, H. (der.), Handbuch der Jugendforschung, [Gençlik Araştırmaları için El Kitabı] içinde, s. 527-541, Opladen: Leske und Budrich.

Kötters-König, C. (2002a) Handlungsorientierung und Kontroversität im Sozialkundeunterricht, [Sosyal Bilimler Dersinde Eylem Yönetimi ve Tartışma], Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.) içinde, s. 172-206.

Kötters-König, C. (2002b) Zur Bedeutung familialer Erfahrungen für die politische Aktivitätsbereitschaft von Jugendlichen [Gençlerin Politik Faaliyet Hazırlıkları için Alışıldık Deneyimlerin Anlamı Üzerine], Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.) içinde, s. 115-144.

Krüger, H. ve Pfaff N. (2004) Entpolitisierung von Jugendkulturen? Zum Zusammenhang von jugendkulturellen und politischen Orientierungen bei ostdeutschen Jugendlichen, Jugend zwisch [Gençlik Kültürünün Depolitize Olması mı? Doğu Alman Gençliğinin, Gençlik Kültürünün ve Politik Oryantasyonlarının Bağlamı Hakkında], Krüger, H. Fritzsche, S. Pfaff, N. ve Sandring, S. (2003) içinde.

Krüger, H. Fritzsche, S. Pfaff, N. ve Sandring, S. (2003) Rechte politische Orientierungen bei Schülern im Rahmen schulischer Anerkennungsbeziehungen. Erste Ergebnisse einer Studie zu Jugendlichen in Ostund Westdeutschland, [Öğrencilerin Okulda Onaylanma İlişkileri içinde Sağ Politik Yönelimleri. Ostund Batı Almanya'daki Gençlik Hakkında Çalışmanın İlk Çıktıları], Zeitschrift für Pädagogik, no. 6.

Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.), Jugend und Demokratie - Politische Bildung auf dem Prüfstand. Eine quantitative und qualitative Studie aus Sachsen-Anhalt [Gençlik ve Demokrasi – Deney Standı Üzerinde Politik Oluşum. Sakson Bölgesine İlişkin Kantitatif ve Kalitatif bir Çalışma], Opladen: Leske und Budrich.

Oesterreich, D. (2002) Politische Bildung von 14-Jährigen in Deutschland. Studien aus dem Projekt Civic Education [Almanya'da 14 Yaşındakilerin Politik Oluşumu. Sivil Eğitim Projesinden Çıkan Çalışmalar], Opladen: Leske und Budrich.

Oswald, H. (1999) Political socialisation in the new states of Germany, [Almanya'nın Yeni Eyaletlerinde Siyasi Sosyalleşme], Yates, M. ve Youniss, J. (der.), Roots of civic identity:

International perspectives on community service and activism in youth [Sivil Kimliğin Kökenleri: Toplumsal Hizmet ve Genlerin Aktivizmi Hakkında Uluslararası Perspektifler] içinde, s. 97-114, Cambridge: Cambridge University Press.

Pickel, G. (2002) Jugend und Politikverdrossenheit. Zwei politische Kulturen im Deutschland nach der Vereinigung? [Gençlik ve Siyasi Asılık. Birleşme Sonrası Almanya'da İki Politik Kültür], Opladen: Leske und Budrich.

Reinhardt, S. ve Tillmann, F. (2002) Politische Orientierungen, Beteiligungsformen und Wertorientierungen, [Politik Oryantasyonlar, Katılım Biçimleri ve Değer Oryantasyonları], Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.) içinde, s. 23-74.

Roth, R. ve Rucht, D. (der.) (2000) Jugendkulturen, [Gençlik Kültürleri], Politik und Protest. Vom Widersta.

Schmidt, R. (2002a) Partizipation in Schule und Unterricht, [Okulda ve Derste Katılım], Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.), içinde, s. 103-114.

Schmidt, R. (2002b) Elemente politischer Bildung aus der Perspektive von Lernenden und Lehrenden zweier Schulen, [İki Okulun Öğrenenlerinin ve Öğretenlerinin Perspektifinden Başlangıç Seviyesi Politik Oluşum], Krüger, H. Reinhardt, S. Kötters-König, C. Pfaff, N. Schmidt, R. Krappidel, A. ve Tillmann, F. (der.) içinde, s. 209-242.

Tønnessen, R. T. (2000) Faithful Communist Teachers as Apostles of Freedom. Democratisation of DDR Schools after "die Wende". Education as Nationbuilding ["die Wende" Sonrasında Demokratik Almanya Cumhuriyeti Okullarında Özgürlük Havarileri Olarak İnançlı Komünist Öğretmenler. Ulus İnşası Olarak Eğitim], Skrift no. 2. Kristiansand/Volda: Volda University College.

Torney-Purta, J. Lehmann, R. Oswald, H. ve Schulz, W. (2001), Citizenship and Education in Twenty-eight Countries. Civic Knowledge and Engagement at Age Fourteen [Yirmi Sekiz Ülkede Yurttaşlık ve Eğitim: 14 Yaşta Sivillik Bilgisi ve Katılım], Amsterdam: IEA Secretariat.

Wulff, H. (1995) Introducing youth culture in its own right. The state of art and new possibilities, [Kendi Özünde Gençlik Kültürüne Giriş: Mevcut Durum ve Yeni Olasılıklar], Amit-Talai V. ve Wulff, H. (der.) (1995) Youth Cultures. A cross-cultural perspective [Gençlik Kültürleri: Kültürler Arası Bir Perspektif] içinde, Londra: Routledge.

10

YERELDE GENÇLİĞİN KATILIMI İÇİN OLANAKLAR: FLAMAN BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Leen Schillemans ve Maria Bouverne-De Bie

Gençliğin siyasi katılımı özellikle yerel düzeyde umut vaat eder görünüyor. İsveç, Danimarka ve Finlandiya gibi birçok ülke, son dönemlerde gençlik politikalarını adem-i merkezleştiriyor (NIZW, 2001; Chisholm, vd. 1995 içinde). Bu nedenle, bu makale Flaman bölgesinde yerel gençlik politikasındaki gelişmeleri inceliyor. Gençliğin yerel katılımı için koşullar ve göstergeler güncel bir araştırma projesi temel alınarak tartışılacak ve bazı darboğazlar tanımlanacaktır.

Belçika'daki üç halktan biri olan Flamanların gençlik politikasında son on yıl içinde gözle görülür gelişmeler kaydedilmiştir. Bu gelişmeler yerel düzeyde birçok etkinliği beraberinde getirmiştir. 1993 yılında yerel gençlik çalışmaları için politikaların planlanması hakkındaki bir kararname uygulamaya kondu. Kararname, yerel yönetimlerin üç yıllık bir süre içinde gençlik çalışmaları politikası planlarını çizmelerini şart koşuyordu. 308 belediyenin planlarını anlamlı ve karşılaştırılabilir hale getirmek için bazı ilkeler ve kılavuzlar sunuldu. Hedef grubu 6 ile 25 yaş arasındaki çocuklar ve genç insanlar olarak tanımlayan bir gençlik tanımı belirlendi. Bu kararnamenin belirgin ana ilkesi "iletişimsel planlama" idi (Flaman Halkı Bakanlığı, 2001).

2001 yılında kararnamede değişiklikler yapıldı. Yeni odak konuları çocuk hakları, girişken gençlik politikası, (tüm diğer politika düzeylerinde ve alanlarında uyumu vurgulayan) bü-

tünleşme, katılım, geri besleme ve genç insanlar için fiziksel ve psikolojik alan sağlanmasıdır. 2002 yılında gençlik politikasıyla ilgili olarak Flaman bölgesi düzeyinde başka gelişmeler de oldu: Flaman gençlik politikası hakkındaki kararname, buna paralel bir gençlik politikası planını doğurdu ve bu plan gençlik politikasını destekleyecek özel bir kurum kurulmasını içeriyordu (Flaman Halkı Bakanlığı, 2001).

Tüm bu gelişmeler Flaman hükümetinin desteği ve rehberliğinde gerçekleşti. Hükümetin politik bakış açısı, politika yapmadaki etkinliği ve iletişimi vurgular. Yurttaşlar ortaklaşa bir projedeki ortaklar olarak kabul ediliyor ve sorumluluğu ve bağlılığı paylaşmaya davet ediliyor. Ek olarak, bu siyasi ortamda giderek güçlenen geniş bir gençlik örgütleri ağı da vardır. Flaman bölgesindeki gençlik çalışmaları çok çeşitli girişimlerden oluşuyor: Gençlik hareketleri, gençlik merkezleri, amatör gençlik sanat grupları, tatillerdeki oyun etkinlikleri için birlikler, gençlik pansiyonları ve daha birçoğu (Flaman Halkı Bakanlığı, 2000). 1993 tarihli kararnameye göre gençlik çalışması, boş zamanlarında, eğitimcilerin rehberliğinde veya özel gençlik derneklerinin ya da yerel yönetimlerin düzenleyip gençlikle birlikte yaptığı kapsamlı, grup temelli sosyo-kültürel girişimler olarak tanımlanıyor. Gençlik çalışmalarına katılım gönüllülük esasına dayalıdır (Flaman Halkı Bakanlığı, 2001).

Yerel gençlik politikasının eleştirel incelemesi

Özetle, gençlik politikasını ve genç insanların koşullarını iyileştirmek için ciddi iyi niyet ve pek çok etkinlik bulunuyor. Bununla birlikte, tüm bu etkinliklerin eleştirel bir biçimde incelenmesi gerekiyor. Kanunlar, yapılar, rehber ve tanımlar ve birtakım mali kaynaklar iyi bir başlangıç oluştursalar bile, gençliğin siyasi katılımını pek de garanti edemezler. Dolayısıyla gençlik konuları hakkında politikaların yapılması sırasında neler olduğunun ve yerel düzeyde gençlerin nasıl dahil edildiklerinin incelenmesi gerekir. Bunu araştırmak amacıyla, Ghent Üniversitesi'yle Leuven Katolik Üniversitesi yerel gençlik politikasını şekillendiren süreçler hakkında bir çalışma yaptılar. Yerel Gençlik Politikasının Geliştirilmesi başlıklı araştırma projesi Flaman Hükümeti tarafından mali olarak desteklenmiş ve Kasım 1999 ile Haziran 2002 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışma 308 Flaman belediyenin gençlik konseyi üyelerine dağıtılan anketlerle birlikte, dört aşamadan oluşan ayrıntılı bir anket içeriyordu. Buna ek olarak, dört belediyede derinlemesine vaka analizleri yürütülmüştür. Projenin odaklandığı konu, yerel gençlik politikasını değerlendirmek için kullanılabilir olacak göstergelerdir. Bu göstergeler kendi başlarına politikaların önlemleriyle değil, politikanın nasıl geliştirildiğiyle, planlama sürecinin iletişimsel özellikleriyle ve genç insanların katılımıyla ilgiliydi. Dolayısıyla, iletişime dayalı planlama ve katılım bu araştırma projesindeki temel kavramlardı.

İletişimsel planlamanın çıkış noktası genç insanları ve gençlik çalışmalarını ilgilendiren politikaların, hepsi alanında uzman olarak kabul edilmesi gereken farklı paydaşlarla iletişim içinde geliştirilmesi gereğidir. Bu paydaşlar yerel siyasetçiler, kamu görevlileri, gençlik çalışanları, ebeveynler, öğretmenler ve diğer sosyal çalışanlar ve genç insanların kendileridir. Çeşitli paydaşlarla/uzmanlarla bu iletişim süreci, toplumsal bir öğrenme süreci olarak görülür (Redig, 2000).

Katılım iletişimsel planlama kavramıyla yakından bağlantılıken, katılım kavramı ayrı bir değerlendirmeyi hak eder. Kuramda ve uygulamada ayrı anlamlara gelen "kapsayıcı" bir kav-

ramdır (Bouverne-De Bie, 1997). Yerel gençlik politikasına ve politika planlamasına katılımı ilgili sorular genelde şunun gibi yöntemsel olanlarla sınırlı kalıyor: “Belediyedeki yeni gençlik çalışmasına yönelik politikanın planlaması hazırlanırken genç insanlar nasıl dahil edildi, onlara nasıl danışıldı ve nasıl talepte bulunuldu?” Halbuki katılım bunun ötesinde bir şeydir ve herhangi bir tür politika için ana koşul ve her tür gençlik çalışması ve genel sosyal hizmet için bir amaç olmalıdır. Bununla ilgili olarak “yöntemsel bir ilke olarak katılım” ve “siyasi ilke olarak katılım” şeklinde bir kuramsal ayırım yapılabilir (Bouverne-De Bie, 1999).

Katılımın yöntemsel bir ilke olması sayesinde, katılımın farklı işlevleri ayrışır: Eğitim işlevi: Katılım insanlara katılım becerileri sağlar; pasifleştirici işlevi: katılım kolektif kararların kabul edilmesini kolaylaştırır; bütünleştirici işlevi: Katılım topluluk olma hissini güçlendirir (Thomassen, 1979; Bouverne-De Bie, 1999 içinde). Bu bakış açısına göre, genç insanlar çok fazla yaratıcılığa, şevke ve katılım isteğine sahip olduklarından, gençliğin katılımı önemlidir. Genç insanların refahını, sağlığını ve gelişim olanaklarını iyileştirdiği için aktif katılım da benzer derecede önemlidir. Genç insanların aktif katılımı gereken bir koşul olarak görülür (De Winter, 1996). Bu bakış açısında katılım, temelde danışma kurulları gibi geleneksel kanallara katılımı bağlanmıştır.

Bir siyaset ilkesi olarak katılım, katılım politika geliştirmenin vazgeçilemeyecek bir koşuludur. Çıkış noktası, uygulanabilir politika amaçlarının sadece soyut olarak formüle edilemeyecek olması, uygulamaya dökülmesi gereğidir. Sorunları araştırmak ve çözmek, bir süreç olarak, farklı aktörlere danışmanın gerekli olduğu ortak bir girişim olarak kabul ediliyor. Bu açıdan sadece kalkınma politikasına ilişkin güncel tartışmaların değil, aynı zamanda tartışmaya katılmayan veya bundan dışlanan kişilerin kültürel başarıları ve içgörülerine kadar, çıkarları da dikkate alınmalıdır (Elchardus, vd., 2001; Claeys, 2001). Bu bağlamda katılımcı politika, hayat kalitesiyle ve ilgili politikanın kişisel ve toplumsal etkisi hakkındaki görüşlerle ilişkilendirilir. Tüm genç insanların, arzuladıkları ve onlara uygun olan bir yolla, katılmalarını sağlayacak olan olanakların daimi olarak araştırılması gerektiği vurgulanır.

Siyasi, toplumsal ve topluma göre katılım

Politikaların oluşturulma süreçlerine katılım açısından dikkate alınması gereken bazı koşullar bulunuyor. Politikaları geliştirme ve uygulamanın farklı aşamalarına özen gösterilmelidir; katılım kesinlikle yan konular hakkında değil, temel konular hakkında olmalı ve sürecin politikaya bariz bir etkisi olacağı şekilde aktif bir ilişkisellik içermelidir. Uygun bir araştırma yöntemi geliştirmenin çıkış noktasını oluşturan bu koşullar daha ayrıntılı bir açıklama gerektiriyor.

Katılım gençlik çalışmaları politikası geliştirmeden önce bir dizi anket yapmaya indirgenemez. Aksine politikanın hazırlanması ve uygulanmasının tüm aşamaları sırasında sürekli dikkat edilen bir konu olmalıdır. Politika planlama süreci dört aşamaya ayrılabilir ve her biri için katılım önemlidir. İlk aşama hazırlıktır: Bir yürütme komitesi kurulur, çalışma takvimi için bir taslak hazırlanır ve daha önceki gençlik çalışmaları politikası değerlendirilir. İkinci aşama veri toplamayı ve gözlemlerle amaçlar oluşturmayı içerir. Bu aşamada barınma, gelir, istihdam, öğrenme, sağlık, boş zaman ve hayat kalitesiyle genç insanların gençlik çalışmalarıyla

ve genel olarak sosyal hizmetlerle ilişkili olarak durumu hakkında veri toplanır. Bu temelde saptamalar, amaçlar ve somut eylemler formüle edilir.

Üçüncü aşama geri besleme, öneri ve onayı içerir. Bu aşamada, yürütme kurulunun ötesine geçen gençlik çalışanları, genç insanlar vb. daha geniş bir grup insandan saptamalar ve amaçlar hakkında geri besleme alınmaya çalışılır. Bu aşamada hâlâ düzeltmeler yapılabilir. Bunun sonucunda, genellikle gençlik konseyi olan, belediye içerisindeki yetkili bir danışma grubuna ve Flaman Halkı gençlik ve spor bölümüne sunulmak üzere, taslak bir gençlik politikası planı ortaya çıkar. Ardından, kent konseyi taslak planı konsey toplantısında onaya sunmak zorundadır. Son olarak, yetkili bir bakan da onay vermelidir. Dördüncü aşama uygulamadır. Burada önemli olan, plandaki amaçların ve eylem maddelerinin uygulamaya geçmesi ve takibinin yapılmasıdır. Her yıl ayrıntılı bir yıllık plan veya çalışma raporu hazırlanması gerekir. En az bunun kadar önemlisi, farklı paydaşlarla iletişim ve danışma toplantıları tüm uygulama aşaması süresince daimi bir kaygı olmalıdır.

Amaçlar ve eylemler hakkında olabildiğince çok genç insandan geri besleme elde etmek için sürekli uygun yollar bulma arayışı, katılımın en temel sorunlarından biridir (Thomas ve O’Kane, 1999). Politikanın ve gençlik çalışmalarının amaçlarının ve niyetlerinin açıkça ortaya konduğu yerlerde katılım olanakları yaratılmış olur. Net bilginin erişilebilir bir şekilde sunulması sayesinde, genç insanlar politikanın niyetlerini kavrayabilir, kavradıklarını kendi kişisel deneyimleriyle ilişkilendirebilir ve kendilerini bu politikayla özdeşleştirebilir veya politikanın iyileştirilmesi için teklifler oluşturabilirler. Eğer geri besleme alınmıyorsa, belirli bir grup lehine sapmadan veya kısıtlamadan kaçınılmalıdır. Aksine, olabildiğince çok sayıda genç insandan görüş ve değerlendirme almak gereklidir. Bu, yazılı, sözlü ve görsel kanallar gibi, çoklu ve farklı iletişim kanallarının kullanılması anlamına gelir.

Eğer bir bağlanmayı, bir uğraşmayı içermiyorsa, geri beslemenin pek bir değeri yoktur. Sıklıkla bazı hedef grupların katılımı çok düşük kalır ve bu da “göçmen kızlar”, “işsiz genç insanlar” ve diğerleri gibi bu tür kesimlerin “erişilemiyor” veya “katılımcı değil” şeklinde nitelendirilmelerine yol açar. Bu grupların geri besleme süreci içine dahil edilmesi, bu grupların politika içinde görünür hale gelmesi anlamını taşır ve politika düzenlemelerinden asıl özel olarak nasıl yararlanacakları daha açık hale gelir. Gençlik çalışmalarında ve ilgili politikada karşılaşılan zorlukları ve çıkmazları belirlemeye yardımcı olacağından, politika planlarının bir değerlendirilmesinin genç insanlarla işbirliği içinde yapılması da öneriliyor.

Belediye bölgesi içindeki her bir çocuğun dikkate alınıp alınmadığını gözetmek de önemlidir. Gençlik çalışmaları politikası planlarının yürütme kurulu içerisinde genç insanların varlığı, bu türden bir kafa yormayı teşvik etmenin bir yoludur ama gerekli bir koşulu değildir. Daha önemli olan, gençliğin katılımına yönelik diğer olanakların (örneğin her belediyede bir gençlik konseyinin bulunması gibi) varlığı ve toplanan bilgi ve geri beslemelerin kalitesidir. Genç insanlar için geniş bir konular kümesinin potansiyel ve varolan önemi incelenmeli ve farklı türde bilgilere dayanmalıdır. Hayat koşulları hakkındaki nesnel (sayısal) veriler önemli bilgiler sağlar. Öznel veriler ise her zaman nesnel verilerin analiziyle aynı sonuçları vermeyecektir ve tam da bu nedenden dolayı, hem nesnel hem öznel veriler için farklı veri kaynakları kullanılmalıdır.

Uygulama aşamasında genç insanlar yapılacak düzenlemeleri belirleyebilmeli ve iyileştir-

melere ilişkin tekliflerini oluşturabilmelidir. Bu amaçla iletişim ve dahil etme kanalları sağlanmalıdır. Bunlar ayırım gözetmeksizin tüm gençler için erişilebilir ve bilinir olmalıdır.

Bununla birlikte, katılım yalnızca aktif siyasi katılıma indirgenemez, toplumsal alanla ilgilenmenin unsurlarını da kapsamalıdır. Bunun bir örneği, toplumsal katılımın bir unsuru olarak, çocuk bakımı, okullar ve sosyal yardım gibi sosyal refah hizmetlerine dahil olmaktır. Genç insanlar sosyal hizmetlere katılım yoluyla, gençlik politikasının amaçlarını öğrenebilir, kendi deneyimlerini oluşturabilir ve kendi kişisel deneyimleriyle başkalarınıninki arasındaki ilişkileri kavrayabilir ve tüm bunların politika amaçlarıyla bağlantılarını kurabilirler. Bu yüzden sosyal hizmetlerin kullanımı ve bu hizmetlere ilişkin deneyimler hakkında daha ayrıntılı bilgi gereklidir.

Ayrıca, sosyal refah hizmetleri tüm genç insanlara eşit bir şekilde ulaşamadığından, gençlik çalışmaları ve politikası genç insanların kendi girişimlerine açık olmalı ve bunları desteklemelidir. Bu açıdan, gençlik çalışmaları ve diğer sosyal refah hizmetleri arasında işbirliği de dikkate alınmalıdır.

Gençliğin katılımı tüm genç insanlar için önemli olduğundan, belediyenin varlıklarını nesnel bir şekilde fark edebildiği, ayırımına varabildiği tüm genç insanların bir haritası yapılmalıdır. Gençlik içindeki gruplar arasında böyle bir ayırım bir yandan aydınlatıcı olabilir, ancak benzer şekilde varolan çeşitliliği gizleyebilir de. Aydınlatıcı olur, çünkü gençliğin belirli bir kesiminin gözden kaçırılıp kaçırılmadığını değerlendirme olanağı verir. Buna karşılık, bu türden bir grup haritalaması genç insanların kişisel deneyimlerini asla ortaya koyamayacağından, riskler de taşır. Bu ayrımlar ortak, kendine özgü ve hatta birbirleriyle çatışıyor olabilir ve bu tür ayrımlar illa ki yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. gibi sınırlarla çakışmaz. Ayrıca, bu türden ayrımlar düzeltmeye açık olmalı, ideal olarak genç insanların kendi girdilerini temel almalıdır.

Politika geliştirme ve sosyal hizmetlerdeki gençlik katılımı refahla bağlantılıdır (Murray ve Hallet, 2000). Varolan bağlamda, refaha sorunu tanımlayan bir bakış açısından yaklaşılmayıp, kültürle ve genç insanların toplumsal katılımıyla ilişkilendiriliyor. Gençlik çalışmaları ve gençlik politikası, genç insanların toplumsal katılımını teşvik edecek yollar ve usuller sunmalıdır. Toplumumuz için önemli olan konuları keşfetme, bunları yorumlama ve toplumu şekillendirip geliştirmek için farklı seçenekleri tartışma olanakları verilmelidir. Bu açıdan bakıldığında, siyasi ve toplumsal katılım, genç insanların bireysel özlemlerle toplumsal beklentiler arasındaki farkları deneyimleyebilecekleri ve yetişkinlerle birlikte bu farklılıklarla nasıl başa çıkabileceklerini öğrenecekleri toplumsal bir alan veya forum yaratan bir etkinlik olarak düşünülebilir (Vandenbroeck, 2001). Böylece, gençlik politikasına katılım, daha geniş bir gençlik ve refah politikası için bir çıkış noktası haline gelir ve tüm politika sektörleri dikkatlerini genç insanlara verirler.

Yine, gençliğin katılımını, toplumumuzun kalkınmasına yönelik temel seçenekler hakkındaki toplumsal tartışmanın içine taşımak için bazı koşulların yerine getirilmesi gerekir. Çıkış noktası ise, dayanak olarak önleyici veya sorun temelli endişeleri alan savunmacı bir yaklaşım yerine, herkesin katkı olanağı bulabildiği girişken bir yaklaşım olmalıdır. Tüm aktörlerin (genç insanların ve yetişkinlerin) eşit ortaklar olarak katılabilecekleri, kendi bireysel özellikleri kadar katılabilecekleri ve katılmak istedikleri koşulları da dikkate alan ortaklaşa bir süreç oluşturulması gerekir (Heyting, Lenzen ve White, 2003).

Gençliğin yerel katılımının güçlü ve zayıf yanları

Önceki bölümlerde yerel bir gençlik politikasının kalitesine işaret eden göstergeler belirlendi. Flaman bölgesine ilişkin araştırma burada özetlenen tüm parametrelerin uygulamada eşit derecede dikkate alınmadığını ortaya seriyor. Bundan sonraki kısımda, kısaca Flaman bölgesinde gençlik politikasının nasıl işlediği ve gençliğin daha geniş katılımının önünde hangi engellerin bulunduğu açıklanacak. Flaman deneyiminin bu değerlendirmesinin yapılandırılmasına dört soru yardımcı olabilir; katılım ne zaman olanak dahilinde; nasıl işliyor; kim katılıyor; ve hangi başlıklar ele alınıyor?

Araştırma katılımın zamanlamasına ilişkin olarak, pek çok belediyede genç insanlara sadece politika sürecinin veri toplama aşamasında katılım olanağı verildiğini ortaya koyuyor. Hazırlık, geri besleme ve karar alma aşamalarına katılımları daha azdır. Halbuki, geri besleme aşamasının amacı ilgili tüm insanlara amaçları netleştirme ve eğer gerekiyorsa düzeltme yapma olanağı vermektir. Sonuç olarak önemli olanaklar kullanılmadan heba ediliyor.

Geri beslemenin olduğu yerlerde bu, yıllık raporlar, danışma toplantıları, yerel gazete veya okul gazetesi, konseyler, websiteleri gibi çeşitli şekillerde olabiliyor. Dikkat çekilen zorluklar arasında zaman kısıtları, bilginin karmaşıklığı, temsiliyet (geri beslemeyle gelen bilginin konuyla ne kadar ilgili olduğu net değil çünkü geri besleme veren grupla, sorunun ilgilendirdiği grup her zaman birbirine benzemez), geri beslemeye karşı ilgisizlik ve bu çabaya değmeyecek kadar sınırlı cevaplar alınması bulunuyor. Bu zorlukların üstesinden gelinmesi için katılımcıların yaptıkları öneriler, daha özgün ve çekici yöntemler kullanılmasını, eğitim ve değişimi, yeni medyanın kullanımını, okullar ve aracı kurumlarla işbirliğini ve farklı gençlik girişimlerine danışmayı içeriyor.

Karar aşaması sırasında amaçlar belirlenirken, beklentilerle deneyimler arasındaki bağ tamamiyle ortadan kayboluyor. Bu aşamada katılıma çok dar bir alan bırakılmıştır. Olduğu durumlarda bile, bu genellikle gençlik konseyleri gibi varolan katılım ve danışma organlarıyla sınırlı kalıyor.

Araştırma sonuçları, pek çok yerel otoritenin politikasının genel amaçlarını netleştirmedini göstermiştir. Bazıları için genel amaç boş zaman etkinliğidir; diğerleri esas olarak genç insanlara gelişim için bir alan sunmak istiyorlar; yine diğerleri de topluma katılım üzerinde duruyorlar. Gençlik çalışmaları zaman zaman genç insanların destek alma hakları açısından sunuluyor. Fakat çoğunlukla önerilen politikanın neden önemli olduğuna ilişkin bir mantık veya gerekçelendirme bulunmuyor. Aksine, gençlik çalışmalarının politika planları, yerel gençlik politikalarının genç insanlar ve daha geniş olarak toplum için neden meşru ve önemli olduğunu göstermeyi amaçlarlar. Amaçlarla genç insanların deneyimleri arasında bağ kurmadan, katılımcı bir politika uygulaması olamaz.

Katılımcı politika uygulaması, politika planındaki gençlik katılımının veya siyasi katılımın toplumsal katılımı içerdiği anlamına gelir. Önemli sorunlar hâlâ tam da buradadır. Toplumsal katılımı ilgili olarak katılımcılar daha çok, genç insanların kendi aralarındaki iç tartışmalara işaret ediyor ve topluma açık konsültasyonlar veya gençlik konseyleri gibi, yerel otoritelerin sağladığı bağlantı hizmetlerinin altını çiziyorlar. Bunun sonucunda, gençlik politikası genç

insanlardan gelen sinyalleri somut politikalara aktarmada başarısız olduğundan, katkısı da az oluyor. Bu gözlem başka bir araştırma bulgusuyla da ilişkilenebilir: Araştırmaya katılanlar, genç insanların kendi başlarına yarattıkları ve destek gerektiren etkinliklerin neredeyse hiç farkında değiller. Yine de gençlik politikası, en azından kısmen, destek işlevi sayesinde meşru hale geliyor. Kendi varlığını, gençlere hiç değilse ailenin ve okulun kazandırdıklarına ek olarak ve bunlardan ayrı özel bir değer sunmasına borçludur.

Katılım bu nedenle sadece veri toplama aşamasında gerçekleşiyor. Doğal olarak genç insanların kendi düşüncelerini ifade etmeye teşvik etmekte yanlış bir şey yok ama planlama sürecinin diğer aşamalarına da enerji kalmalı: Toplanan bilgiler üzerinde düşünmeye; hangi genç insanların belli bazı görüşleri dile getirdiklerini ve hangilerinin de hiç görüş bildirmediklerini incelemeye; ve bu türden sapmaların altında yatan nedenleri araştırmaya. Tüm bunlar sadece genç insanların talepleriyle değil, genç insanların ne bildiğine, neden hoşlandıklarına ve neyi yardımcı ve destekleyici gördüklerine ilişkin olarak toplum içinde varolan çabalar, girişimler ve yapılarla da ilişkilidir. Bu yüzden, sadece genç insanlar üzerine değil, gençlerin bizzat kendilerinden de bilgi toplamak için gösterilen çabalara rağmen, hâlâ genç insanlara ilişkin önemli belirsizliklerin bulunması şaşırtıcı değildir.

Peki o zaman, gerçekleştiği zamanlarda, katılım nasıl olanaklı hale getiriliyor? Burada Flaman bölgesine ilişkin araştırma hem toplanan bilginin özellikleri, hem de toplanma şekli hakkında bir grup darboğazı ortaya çıkarmıştır. İkincisiyle ilgili olarak katılımcılar şu sorunlara işaret etmişlerdir: Veri toplamak için uygun yöntem ve araçlar; anketler için seçilen konuların başlıkları; doğru ve kapsamlı görüşmeler; verileri işlemek için etkili ve anlamlı yollar. Belediyelerin çoğunluğunda verilerin resmi bağlantılar üzerinden, yazılı, bireysel, doğrudan ve kapalı sorular kullanılarak toplandığına dikkat çekiliyor. Bu türden yöntemler temelde yaş ve adres gibi nesnel veriler sağlar. Burada sıklıkla, bu veriler gerçekten toplanmış olduğu halde, bunlarla hemen hemen hiçbir şey yapılmamış olması yüzünden değerli bilgilerin anlamsız kalması sorunu dile getirilir.

Bilgi toplamak için dolaylı ve açık uçlu sorularla sözlü görüşmeler ve grup görüşmeleri gibi o kadar resmi olmayan yaklaşımlar da kullanılmıştır. Bununla birlikte, bu tür enformel bağlantılarla toplanan bilgiler yerel gençlik politikasında çoğunlukla kullanılmamıştır. Resmi bir politika planının içine enformel katılım yöntemlerinin dahil edilmesine ilişkin endişeler yaygın gibi görünür. Halbuki, belirli bir gençlik etkinliğine katılım nedenleri gibi, bu yöntemlerin sağlayabileceği önemli ampirik bilgiler, genç insanlar arasındaki çeşitliliğin ve böylece gençlik politikasından kimlerin yararlandığının anlaşılmasına katkıda bulunur.

Bu belirtilen zorlukların üstesinden gelmek için katılımcıların kendilerinin yaptığı teklifler de bu düşüncelerle paraleldir. Teklif ettikleri şeyler, daha özgün ve çekici yöntemler kullanılması, testler yapılması, daha sık bağlantı kurulması, eğitimler ve yerel otoritelerle bu bilgileri toplayan araçlar arasında bilgi alışverişi yapılmasıdır.

Kısacası, genç insanlarla ilgili bilgi toplama aşamasına katılımın yöntemi, yetişkin hedef kitlelerde kullanılanları oldukça andırıyor. Büyük ölçüde resmi bağlantılar kuruluyor ve bunların hedef grup olan gençlere uygun olup olmadığına pek dikkat edilmiyor. Formel bağlantıların enformel olanlardan daha üstün olduğuna ilişkin yaygın kanı, zaman zaman politikanın tamamını içeren, geniş ölçekli yazılı anketler düzenleme baskısıyla açıklanabilir.

Üçüncü soru olan, politika süreci için verilerin toplanmasına kimlerin katıldığı konusunda da sorunlar vardır. Genç insanlardan gençlik çalışanlarına ve gençlik konseylerine kadar ilgili tüm aktörlerin ve paydaşların dahil olmasının tercih edilmediği, en bariz seçenek olmadığı ortadadır. Farklı aktörler arasındaki etkileşime ilişkin soruları bir tarafa bırakıp genç insanların katılımı konusunda odaklanıldığında, bazı gözlemler dikkat çekicidir.

İlk olarak, pek çok yerel otoritenin genç insanlar arasındaki çeşitlilik hakkında yeterince farkındalık ve bilgi sahibi olmadıkları görülüyor. Belirli politika düzenlemelerinin kimlere hitap ettiği; halihazırda kimlerin aktif olarak katıldığı; ve bazı genç insanlar katılırken diğerlerinin neden katılmadığı açık değildir. Genç insanlar arasındaki farklı grupların geçmişleri ve profilleri, yerel gençlik politikasıyla ulaşılabilecek olan daha spesifik hedef gruplar ve gençlik içindeki farklı kesimleri işe yarar bir şekilde ayrıştıracak olan kriterlere ilişkin sorular hâlâ havada kalmış durumda. Grupları birbirinden ayırmak için yaş, sıklıkla kullanılan bir kriter, ancak genç insanlar arasındaki çeşitlilik bunun ötesine geçer ve engellilik, yoksulluk, yapılan girişimler gibi özellikleri de içermesi gerekir. Bazı önlemlerin, örneğin sadece kardeşleri olan, aileleriyle yaşayan veya çok iyi Flamanca konuşabilen genç insanlara uygun düştüğünü dikkate almak gerekir. Genelde bu türden belirli özelliklere ilişkin hiçbir şey bilinmez. Halbuki eğer belirli bir politikanın hedef grubu bilinmiyorsa, politikanın genç insanlara ilişkin standart bir şablon rehberliğinde sürmesi, bunun sonucunda da “normdan” sapanların marjinal olarak değerlendirilmesi olasıdır.

Bununla birlikte, yaş ve belirli gençlik gruplarının katılımına ilişkin bazı sonuçlar çıkarılabilir. Yaş açısından bakıldığında, gençliğin siyasi katılımı sıklıkla 12 yaş ve üstündekilerle sınırlıdır. Genç insanlar arasındaki belirli gruplarla ilgili olarak, katılımın büyük oranda rastlantısal olduğu ortaya çıkıyor. Özellikle yerel otoriteler belirli grupları ayırt etme sezgisine sahip olmadıkları için, yaptıkları teklifler çoğunlukla genel ve tüm gençliği hedef alır cinsten olduğundan, bu pek de şaşırtıcı değildir. Bu durum pek çok gençlik konseyi üyesi özellikle yoksul ailelerin çocukları, engelli çocuklar gibi daha önce katılımı olmamış gençleri teşvik etme yönünde ciddi bir niyet gösterilse de geçerliliğini koruyor. Yerel otoritelerin neredeyse tamamı ağız birliği etmişçesine bu tür belirli gençlik gruplarına açık olduklarını beyan ediyorlar ki yerel sosyal hizmetlerdeki işbirliği örneklerinde bu görülüyor.

Bazen bu tür çabaların amacı önleyici olmaktır ve altında yatan mantık, daha geniş kapsamdaki daha ciddi toplumsal sorunları engellemek için sorunlu çocuklara ulaşmaktır. Bu çabalar herkesi varolan etkinliklere katmayı amaçlar; hedef, özellikle mali bazı eşikleri düşürerek bu etkinliklere erişebilirliği artırmaktır. Hayat tarzındaki veya bilgi seviyesindeki farkların yarattığı tür diğer engellere daha az paye verilir. Sorunları önlemenin önemsenmesi gençliğe yönelik standart tavırdan kaynaklanır. Katılmayan gençler, katılmamalarından bireysel olarak sorumlu tutulur. Bunu istemedikleri veya onlara ulaşamadığı söylenir. Bununla birlikte bu türden patavatsız beyanların aksine, herkesin gençlik etkinliklerine katılıp zevk almasına olanak sağlamak yönünde yaygın ve daha olumlu bir motivasyon vardır.

İyi niyet konusunda sıkıntı olmasa da, bu niyetlerin sonucunda nadiren etkili düzenlemeler geliştirilir. Bu temelde yerel gençlik politikasının geliştirilmesine ve uygulanmasına katılım sağlayacak olan genel olanaklar sunmak için gereken teknik uzmanlığın eksik olmasından kaynaklanır.

Son olarak, tüm konu başlıklarına katılımın sürekli bir şekilde başarılıp başarılmadığına ilişkin son konu da kendini Flaman bölgesi araştırması ışığında bazı eğilimlerle ve zorluklarla gösteriyor. Çarpıcı olanı, yerel gençlik politikası için konu başlıkları seçilirken çıkış noktası olarak sıklıkla sorunların veya sosyal güvensizlik, uyuşturucu kullanımı, çevresel sorunlar gibi konularla ilgili sorunların ortaya çıkacağı beklentisinin alınmasıdır. Bu en basitinden gençlik politikasına gençlerinkinden çok yetişkinlerin endişelerinin yön verdiği anlamına gelir.

Gençlik politikası tematik açıdan büyük ölçüde, boş zaman, spor ve kültür etkinliklerine katılım gibi sosyo-kültürel konuları ele alır. Dolayısıyla genç insanların aile, öğrenme, kendi çevreleri gibi diğer alanlarla ilgili endişelerine pek ilgi gösterilmez. Bu sapma çok da şaşırtıcı değildir. En nihayetinde yerel otoriteler için en tanıdık olan temalar spor ve kültüredür. Çevre planlaması ve trafik gibi diğer alanlar da bazı yerel aktörlere yabancı değilken, yoksulluk ve sağlık en zorları olarak algılanır. Halbuki etkili katılım ve politikalar, farklı politika alanlarıyla boş zaman etkinliklerini birbirleriyle ilişkilendirir ve barınma, aile, öğrenme gibi hassas ve gençleri ilgilendiren sorunlar yok sayılmaz. Pek çok yerel aktör yerel gençlik politikasında daha geniş bir bakış açısı gerektiğini kabul etse de, bu yaklaşımın aşırı derecede zor olduğu endişesi vardır. Burada da heves ve niyet açısından bir eksik sözkonusu değildir, ama neredeyse hiçbir yerde bu yönde adımlar atılmaz. Politika alanları arasında zaman zaman işbirliği olabiliyor, fakat genelde etkin olması için gerektiği şekilde sürekli danışma toplantıları veya bütünlleştirilmiş sistemli bir işbirliği şeklini almamakta.

Flaman deneyimine ilişkin bu değerlendirmede yerel gençlik politikasının özelliklerini belirleyen farklı türden darboğazlar belirlenmiştir. İlk olarak zaman, personel, teknik uzmanlık ve bilgi kısıtları gibi pratik sorunlar sık sık rapor edilmiştir. Daha geniş bir yerel toplumsal politika planının bir parçası olmasalar bile, boş zaman etkinliklerine yönelik politikaları uygulayabilmek pek çok yerel otoriteyi tatmin ediyor.

Bununla ilgili bir eksiklik, katılımcı politikanın ayrıca spor gibi diğer alanlarda çaba gösterilmesini gerektirmesine ilişkindir. Politika yaparken sektörler arası işbirliğinin temelini oluşturacak olan sektörler arası bütünsel bir gençlik politikası gerektiği kabul edilmelidir. Genel durum sadece böyle kapsamlı bir yaklaşımla değerlendirilebilir ve tüm genç insanların farklı ihtiyaçlarını karşılama yolları aranabilir. Bu yaklaşımı zayıf kılansa farklı alanların ve sektörlerin farklı şartlar altında çalışmalarıdır. Benzer bir engel de farklı sektörlerin birbirleri hakkında ve birbirlerinin yaptıkları işler hakkında çok az şey biliyor olmalarıdır. Sektörler arasındaki ortak ilgi alanlarına ve yaklaşımlara yönelik bir arayışa neredeyse hiç yoktur.

Ayrıca sayıları gitgide artan bir dizi konuda daha iyi, daha kapsayıcı ve daha farklılaştırılmış bilgiye belirgin bir ihtiyaç vardır. Giderek kapsamı genişleyen sayıda konu başlığı katılımcı gençlik politikalarını tartışmakla ve planlamakla doğrudan ilgili hale geliyor ve politikaları yapanlar bu tematik alanları kapsamakta zorluk çekiyor. Belirli konular sıklıkla çok dar ölçekli özel politika alanlarına ait olduklarından, bu kapsam artan bir hızla büyüyor. Bu yüzden pragmatik yaklaşımlara ihtiyaç var. Bazı yerel otoriteler diğer politika alanlarına bulaşmak yerine kendilerini gençlik çalışmaları politikasıyla sınırlamaya karar verebilirler. Olasılıkla, odağı gençlik çalışmalarında tutmak amacıyla, katılımcı politikanın "her şeyi içine çeken" bir işleve yol açması gibi bir durumdan kaçınmak da istiyorlar.

Yerel aktörler gençliğin katılımına açık bir ilgi gösterirler çünkü bu yerel gençlik politikasının onay ve kabul gördüğünün işaretidir. Bu amaç kabul edilse de edilmese de, gençliğin katılımının ilgili tüm aktörleri için uzun dönemli çabayla sürekli dikkat, enerji, girdi ve kaynaklar gerektirdiği şüphe götürmez.

Sonuç: Bir politika ilkesi olarak katılım

Flaman bölgesine ilişkin araştırma ve deneyim gençliğin siyasi katılımının kalitesi hakkında bir dizi soruyu gündeme getirmiştir. Kimin, ne zaman, nasıl ve hangi konularda katılım sağladığına ilişkin engeller tanımlanmıştır. En önemli gözlem, gençliğin yerel bağlamlarda siyasi katılım olanaklarının yerel gençlik politikasının iyileştirmesine katkısının oldukça kısıtlı olmasıdır. Burada işaret edildiği gibi, bazı kanalların ve yapıların varlığı gençliğin katılımına denkmiş gibi görülemez. Katılım arayışının sıklıkla daha temel bir sorun olan eşitsizliği örtmesi de daha önemsiz değildir. Hatta katılım yeni eşitsizlik durumları bile yaratabilir, özellikle katılım standart şablonlar rehberliğinde yapılıyor veya sadece belirli (elit) bir genç kesimi bundan yararlanabiliyorsa. Bu nedenle, gençliğe siyasi katılım olanakları sağlamanın daha kapsamlı hangi eğilimleri beslediğini incelemek de aynı derecede önemlidir.

Bu sorun bizi daha genel bir konu olan, daha fazla katılımın neden arzu edildiği ve sıklıkla talep edilir olduğu konusuna geri götürür. Bir yandan, insanların, özellikle genç insanların daha güçlü katılımlarının siyasi ve toplumsal toplulukların gelişmesine aracı olabileceği ortadadır. Diğer taraftan, gençlik politikası genellikle temelde “yetişkinlere” yönelik yöntemlerle izin verilen idari bir konu olarak algılanıyor ve bu, gençlik bağlamındaki bu ideali zayıflatıyor. Bu düşünme şekline göre, siyasi katılıma yönelik talepler varolan siyasi yapıları onaylama ihtiyacını yansıtıyor. Halbuki, eğer gençliğin katılımı bir anlam taşıyacaksa ve eğer gençlik politikaları etkin olacaksa gençliğin varolan yapılarla bütünleştirilmesi ana amaç olamaz. Aksine, daha fazla katılıma yönelik talepler bu türden varolan yapıların ve politikaların sürekli olarak eleştirel bir şekilde değerlendirilmesini ve değiştirilmesini de gerektirir.

Sonuç olarak, gençlerin siyasi katılımı, bariz önemlerine rağmen, katılım projeleri ve yöntemleri geliştirmeye indirgenemez. Gençlik politikası bir politika ilkesi olarak kesin bir şekilde sabitlenmelidir. Bu sayede katılım, tüm ilgili insanların, grupların ve kurumların görüşleri bilinir hale geldiğinde başlayan daimi bir süreç olarak görülebilir. Bu bakışın gençliğin katılım olanaklarına ilişkin arayış üzerinde temel bir etkisi vardır. Katılımı bir politika ilkesi olarak değerlendirmek, etkilenen herkesin görüşlerini dile getirip getirmediğine ve bu görüşlerin gereğince dikkate alınıp alınmadığına sürekli olarak kafa yorulması için çaba harcadığı anlamına gelir. Bu yüzden katılım yalnızca “doğru yöntemi” kullanmanın ötesinde bir şeydir. Genç insanların toplum içindeki koşulları hakkında sürekli düşünülmesini sağlayan ve bu koşulları etkileyen, söyleme dayalı toplumsal bir tartışma sürecidir ve sonuçları önceden belli değildir, açık uçlu ve belirsizdir. Gençlik çalışmalarını uygulayanlar, siyasetçiler ve araştırmacılar için bu belirsizlikler rahatsız edici olabilir, ancak bu gençlik politikası geliştirme için daha anlamlı yolları için ödenmeye değer bir bedeldir.

Kaynakça

Bouverne-De Bie, M. (1999) Participeren in een complexe sociale wereld, Baert, Herman, Maria De Bie, André Desmet, Lenn Hellinckx, ve Luc Verbeke (der.), Handboek Samenlevingsopbouw in Vlaanderen içinde, s. 211-223, Bruges: Die Keure.

Chisholm, L. Büchner, P. Krüger, H. ve Bois Reymond, M. (der.)(1995) Growing up in Europe. Contemporary horizons in childhood and youth studies [Avrupa'da Büyüme. Çocukluk ve Gençlik Çalışmalarında Günümüzün Ufukları], Berlin: Walter de Gruyter.

Claeys, A. (2001) Engaging the poor in policy-making on poverty and social exclusion in Flanders [Flaman Bölgesinde Yoksulluk ve Sosyal Dışlama Politikalarına Yoksulları Katmak], Paris: OECD.

De Winter, M. (1996) De straatvrees van pedagogen: over de opvoedkundige waarde van jeugdparticipatie, Comenius no. 16, s. 14-26.

Elchardus M. Huysse, L. ve Hooghe, M. (2001) Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen. Een onderzoek naar de sociale constructie van democratisch burgerschap, Brüksel: VUBpress.

Heyting, F., Lenzen, D. ve White J. (2003) Methods in Philosophy of Education [Eğitim Felsefesinde Yöntemler], Londra: Routledge.

Ministry of the Flemish Community [Flaman Halkı Bakanlığı], Youth and Sports Division [Gençlik ve Spor Bölümü] (2001) Flemish youth work policy plan [Flaman Gençlik Çalışması Siyaseti Planı], Brüksel: Ministry of the Flemish Community.

Ministry of the Flemish Community [Flaman Halkı Bakanlığı], Youth and Sports Division [Gençlik ve Spor Bölümü] (2000) Sounding out Flemish youngsters of 15 to 25 years old about their experiences, expectations and concerns, Flemish contribution for the preparation of the European White Paper on Youth [15-25 Yaş Arası Flaman Gençlerin Kendi Deneyimleri, Beklentileri ve Endişelerinin Sesini Aksettirmek: Avrupa Gençlik Hakında Beyaz Kitabın hazırlanmasına Flamanların Katkısı], Brüksel: Ministry of the Flemish Community.

Murray, C. ve Hallet, C. (2000) Young people's participation in decisions affecting their welfare [Genç İnsanların Kendi Esenliklerini Etkileyen Kararlara Katılımları], Childhood, cilt 7, no. 1, s. 11-25.

NIZW International Centre (2001) The organization of youth policy. An international survey [Gençlik Politikasının Organizasyonu: Uluslararası Bir Araştırma], Chisholm, L. Büchner, P. Krüger, H. ve Bois Reymond, M. (der.)(1995) Growing up in Europe. Contemporary horizons in childhood and youth studies [Avrupa'da Büyüme. Çocukluk ve Gençlik Çalışmalarında Günümüzün Ufukları] içinde, Berlin: Walter de Gruyter.

Redig, G. (2000) De gemeentelijke jeugdambtenaar als kernactor in een interactief beleid.

Mogelijkheden en begrenzungen van ambtelijke ondersteuning van beleidsnetwerken en sociale leerprocessen, dissertation, Nijmegen: Catholic University.

Thomas, N. ve O’Kane, C. (1999) Experiences of decision-making in middle-childhood. The example of children ‘looked after’ by local authorities, [Çocukluğun Orta Döneminde Karar Alma Deneyimleri: Yerel Yönetimler Tarafından “Bakılan” Çocuklar], *Childhood*, cilt 6, no. 3, s. 69-387

Vandenbroeck, M. (2001), The view of the Yeti. Bringing up children in the spirit of self-awareness and kindredship [Yeti Bakışı: Kendine İlişkin Farkındalık ve Kan Bağı Ruhuyla Çocuk Yetiştirmek], Van Leer Foundation.

GENÇLERİN SİYASİ KATILIMI HAKKINDAKİ VARSAYIMLARA MEYDAN OKUMAK: BÜYÜK BRİTANYA'DAN ELEŞTİREL FİKİRLER

Christine Griffin

Genç insanlar arasında siyasete karşı genellikle yetişkinlerde görülenden daha yüksek düzeyde, bariz bir ilgisizlik ve kopukluk olması hakkında akademik araştırmacılar, politika yapanlar, gençlik çalışanları, eğitimciler ve seçilmiş siyasetçiler arasında yaygın bir endişe vardır. Gençliğin siyasi katılımı hakkındaki akademik araştırmalar, geniş ölçekli araştırmalar sıklıkla anket yöntemi kullanarak, siyasi süreçlerle farklı genç insan grupları arasında bir dizi ülkedeki ilişki biçimleri hakkında geniş bir resim sunarlar. Bu türden araştırmaların değeri inkar edilemez ama enformel görüşmeler, odak gruplar ve etnografik gözlemler gibi niteliksel yöntemleri içeren küçük ölçekli çalışmalar, gençliğin katılımına ilişkin daha karmaşık, ayrıntılı ve derinlikli bir resim sunuyor. Bu türden çalışmaların bazıları halihazırda genç insanlar hakkında ve siyasal alanla ilişkileri hakkında anaakım literatürdeki ve popüler "ortak akıldaki" kilit varsayımları zorlamışlardır. Bu bölüm gençliğin siyasi katılımıyla ilgili olarak Birleşik Krallık'ta yaşanan bariz kriz hakkındaki hâkim varsayımlara karşı gelen bir dizi çalışmayı inceliyor. Genç insanların siyasi katılımına ilgi duyanların hem farklı genç insanlardan oluşan farklı gruplarda siyasete katılımın değişen şekilleri hakkında eleştirel bir bakış açısını, hem de genç insanların içinde yaşadıkları daha geniş toplumsal, kültürel, ekonomik bağlamı değerlendirmeleri gerektiğini savunuyorum (ayrıca bkz. Griffin, 1993). Son olarak, Avrupa bağlamında gençliğin siyasi katılımının tüm çetrefilliğinin tam olarak anlaşılması için bu argümanların olası çıkarımlarını ele alacağım.

“Yeni İşçi” Partisi altında genç insanlar: Politikalar, uygulamalar ve çelişkiler

Başbakan Tony Blair’in “Yeni İşçi” Partisi hükümeti Mayıs 1997’de iktidara geldiğinde, genç insanları hedef alan bir dizi siyasi girişim başlattı. Blair hızla Kabine düzeyinde bir Toplumsal Dışlama Birimi (SEU) kurdu. 2000 yılında Genç İnsanlar Hakkında Siyasi Eylem Ekibi’nin (PAT 12) hazırladığı rapor, Britanya hükümetinin hizmetleri iyileştirmek için çocuklarla genç insanları etkileyen politikaların (örneğin eğitim, sağlık ve sosyal hizmetleri) eşgüdümünün nasıl iyileştirilebileceğini ve “toplumsal dışlamanın” nasıl engellenebileceğini ele alıyordu. Bu ikinci kavram çocukların ve genç insanların aile hayatıyla, eğitimle ve emek piyasasıyla olan ilişkilerinin yanı sıra siyasi katılım ve yurttaşlık alanlarında toplumdan nasıl dışlandıklarını ve marjinalize edildiklerini ifade ediyordu. PAT 12 raporu genç insanları etkileyen ulusal hükümet politikalarının eşgüdümünü sağlayacak ve toplumsal dışlamayı engelleyecek olan bir gençlik birimi kurulmasını öneriyordu. Bu en nihayetinde hükümetin Eğitim ve Beceriler Daire Başkanlığı altında, 5 ila 19 yaş arasında olanların tamamını kapsayan Çocuklar ve Genç İnsanlar Birimi’ni (CYPU) kurmasına yol açtı. Ne yazık ki CYPU, Eğitim ve Beceriler Daire Başkanlığı “Çocuklar, Genç İnsanlar ve Aileler” direktörlüğüyle birleştirilene kadar, varlığını ancak birkaç yıldan fazla sürdürebildi ve bundan sonra ne olacağı da belirsizliğini koruyor.

CYPU’nun (ve Blair hükümetinin) temel siyasi atılımları şu an için, siyasi katılımın en geniş tanımını benimseyerek, genç insanların katılımı ve “aktif yurttaşlığı” üzerinde daha fazla odaklanmayı içeriyor. Genç insanların siyasi süreçlere katılımlarını ve dolayısıyla aktif yurttaşlık duygularını artırmanın, toplumsal olarak dışlanmalarının ve marjinal hale getirilmelerinin düzeyini azaltacağı varsayılıyor. Toplumsal dışlamanın yoksullukla ve Britanya toplumundaki varolan ekonomik ve toplumsal eşitsizliklerle yakından ilişkili olduğu yaygın olarak kabul görmekte ve bu politikaları eleştirenler, gençliğin aktif yurttaşlık duyguları artırmanın, yoksulluğun ve dezavantajın etkilerinin üstesinden nasıl gelebileceğini sorgulamışlardır. Ayrıca, MacDonald (1997) Birleşik Krallık’ın yoksul bölümlerinde yaşayan, genellikle “toplumsal olarak dışlanmış” olarak adlandırılan genç insanların kendilerini illa da “toplumsal olarak dışlanmış” veya topluma göre “marjinal” olarak görmediklerini iddia etmiştir.

Son yıllarda Birleşik Krallık’ta genç insanlarla ilgili politikaları etkileyen en önemli değişimlerden biri, eğitim ve sağlık gibi ana yetki ve sorumlulukların (London Westminster’daki) merkezi hükümetten alınıp, (sırasıyla Cardiff ve Edinburg’daki) Galler Parlamentosu’na ve İskoçya Yönetimine kısmen devredilmesidir. İskoçya, İngiltere ve Galler’de olanlar uzun yıllardır Kuzey İrlanda’dakinden ayrı, kendi farklı eğitim ve ceza hukuku sistemine sahiptir. Örneğin tartışmalı “Connexion⁵⁷ (Bağlantı) Hizmeti” İskoçya’da etkinlik göstermiyor ve üniversite öğrencilerinin öğrenim harçları için önerilen değişken harçlar da geçerli olmayacaktır. İskoçya Yönetimi ve Galler Meclisi’nin gençleri siyasi süreçlere dahil etmek konusundaki yaklaşımları, Westminster’daki hükümetinkine veya Kuzey İrlanda’dakine kıyasla, kayda değer ölçüde daha aktif ve ilericidir. Birleşik Krallık Gençlik Parlamentosu, tüm varlığına rağmen, Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Bakanlarıyla yılda iki kere görüşen Galler’deki Çocuk ve Gençlik Meclisi “Funky Dragon” kadar görünür değildir. İskoçya Gençlik Parlamentosu’nun İskoçya Yönetimiyle ve Westminster Parlamentosu’yla bağları vardır ve

57 “Connexions” hizmeti, 16 yaşında zorunlu eğitimin sona ermesi sonrasında, genç insanları yönlendirmek üzere kişisel bir danışman atamaktadır. Varolan Kariyer ve Gençlik Hizmetlerinin gereksiz bir şekilde yerini alan bu uygulama genç insanların hayatındaki gözetimin ve rekabetin derecesini artırmakla eleştirilmiştir.

İskoçya Youthlink, Genç İskoçlarla Gençlik Diyaloğu genç insanları demokratik süreçlere dahil etme ve sivil ve siyasi katılımı teşvik etme amacındaki örgütlerdir.

Yeni İşçi Partisi'nin çoğu gençlik politikası, genç insanları toplumsal olarak içerme ve aktif yurttaşlığa teşvik etme hedefindedir. Ancak bunu, koşullar gereği engelleri olan veya toplumla bu şartlar altında ilişki kurmak istemeyenler için çok dar bir alan bırakan, normatif bir model içerisinde yapıyor. Bu oldukça "tepeden inme" bir modeldir. Bazı yorumcular, yurttaşlık eğitimine ve siyasi katılıma ilişkin politika ve araştırmaların, farklı toplumlardaki güncel toplumsal, ekonomik, kültürel değişiklikleri yansıtan bu kavramlara ilişkin daha "tabandan yukarı" ve siyasete ilgi gösterme sorununu ele alan yaklaşımları harekete geçirmeleri gerektiğini savunuyorlar (Haste, 2002; O'Toole vd., 2003).

Genç insanlar ve siyasi katılım: Araştırma soruları ve bazı kilit varsayımlar

Britanya medyasında ve siyasetçiler, eğitimciler ve politika yapanlar arasında genç insanların siyasetten ve bir bütün olarak Britanya toplumundan gitgide daha kopuk hale geldiklerine ilişkin yaygın bir varsayım vardır. Geleneksel anket temelli niceliksel yöntemleri kullanan bir dizi çalışmanın bulguları bu varsayımı teyit ediyor gibi gözüküyor. Genel seçimlerde oy kullanma açısından, genç insanlar eskiden onların yaşında olanlara kıyasla oran olarak daha az oy kullanmıştır. Özellikle 2001 genel seçimlerinde Seçmen Kayıtlarına göre 18 ila 24 yaş arasındakilerin sadece % 39'u oy kullanmışken, oy kullanabilenlerin % 59'unun oy kullanmış olduğu dikkate alındığında bu bariz olarak görünüyor (Seçim Kurulu, 2001). 1997 genel seçimlerinde bu rakamlar sırasıyla % 68 ve % 71 idi (Britanya Seçim Anketi, 1997). Richard Kimberlee (2002), İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'daki genç insanların seçmen davranışlarına ilişkin güvenilir rakamlar bulunmadığından, güvenilir karşılaştırmalar yapmak için gereken doğru zaman serisi verileri bulunmadığı için bu tür resmi istatistiklere yaklaşılması gerektiğine işaret etmiştir. Yetki devrinin potansiyel bir etkisi olduğu da ayrıca dikkate alınmalıdır.

Eğer formel siyaseti hükümetin resmi kurumları (ulusal, ulus-altı ve ulus-üstü); geleneksel siyasi aktörler (özellikle siyasi partiler) ve geleneksel siyasi davranış şekilleri (örneğin seçimlerde oy kullanmak, siyasi toplantılara katılmak, açıkça siyasi olan örgütlere üye olmak) anlamında alırsak, o zaman genç insanlar yaşı daha büyük gruplara kıyasla siyasete karşı daha ilgisizdirler (Henn vd., 2002; O'Toole vd., 2003). Britanya 1997 yılından beri tüm yaş gruplarında formel siyasete katılımında büyük bir düşüşe tanık oluyor ve ulusal düzeydeki üç ana siyasi partiye (Muhafazakâr, İşçi ve Liberal Demokratlar) üyelikler son yıllarda çarpıcı şekilde azalmıştır.

Tony Blair'in Yeni İşçi Partisi bu konuya ilişkin endişelerini 2001 genel seçimlerinin epey öncesinde göstermiştir. Hükümet iktidara ilk geldiğinde, genç insanlar arasında siyasi ve sivil katılımın giderek düşmesi konusunu incelemek üzere Crick Raporu'nun hazırlanması için görevlendirme yapmıştı (Crick, 1998). Bundan kısa süre sonra, Birleşik Krallık'taki temel sosyal bilimlere mali destek organı olan Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Konseyi (ESRC), ülkedeki siyasi katılımdaki bariz düşüşü araştırmak üzere Demokrasi ve Katılım hakkında 3,5 milyon Euro'luk araştırma programını oluşturmuştur. Ancak, bu gelişmeler pratikte pek

etkili olamamıştır. Crick Raporu yurttaşlık eğitiminin orta öğretim öğrencileri için zorunlu olmasını önerirken, yurttaşlığı toplumsal ve ahlaki sorumluluk, topluma katılım ve siyasi okur yazarlıktan oluşan bir tür eleştirel yapı olarak öngörmüştür (Crick, 1998). 2002 yılında İngiltere’de ve Galler’de oluşturulan güncel yurttaşlık eğitimi müfredatı, “çaresizlik” ve “diğerlerini düşünmek” gibi takdir edilesi ama daha çok ağıri kesici niteliğindeki özellikler üzerinde duruyor (Haste, 2002).

Birleşik Krallık’ta siyasi katılım hakkındaki araştırma literatüründeki değerlendirmelerde, pek çok yazar niceliksel anket-temelli araştırma yaklaşımların kuramsal ve yöntemsel kısıtlarının, genç insanların seçimlerdeki oy kullanma oranlarının ve formel siyasete ilgi düzeylerinin düşmesini açıklama kapasitesini sınırladığını iddia etmişlerdir (Henn vd., 2002; O’Toole vd., 2003). Bu çalışmalarda kullanılan “üstenci” siyasi katılım şekliyle kısıtlı tanımın daha fazla genişletilmesi ve yerini genç insanların farklı bakış açılarını yansıtan bir siyasi katılım anlayışının alması gerekiyor. Bunun (kısıtlı bir şekilde tanımlanan) katılımsızlığı siyasi ilgisizlikle denk tutan indirgemeci denklemin sorgulanabileceğini iddia etmekte. Daha geniş ve “tabandan yukarı” bir siyasi katılım tanımına geçiş, ilk olarak siyaset hakkında başlı başına daha kapsamlı bir yaklaşımı ima edebilir. İkinci olarak ima ettiği de, geleneksel anlamıyla siyasi katılımsızlık kavramının (başka bir ifadeyle oy kullanmama ve siyasi partilere dahil olmamanın), siyasi bir angajman, siyasi bir apati şekli ya da formel siyasi süreçlere karşı hepten bir hoşnutsuzluk hissi şeklinde bilinçli bir tercihi yansıtabileceğini ima eder. Bu türden bir davranış ayrıca, son Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve G8 toplantılarındaki anti-kapitalist gösteriler gibi, devletin uygun görmediği siyasi eylemlere dahil olma tercihini de yansıtabilir.

Niteliksel araştırmacılar, pek çok genç insanın aslında siyasi olan sorunlarla doğaları gereği ilgili olduklarını, ancak bu konuların sıklıkla siyasetin geleneksel tanımlarına ilişkin sınırlamaların dışına düştüğünü savunarak, siyasi katılım hakkındaki geleneksel çalışmalarda kullanılan kavramları ve yöntemleri sorgulamıştır. Bu konular arasında hane içi şiddet, ırkçılık, hayvan hakları ve diğer çevre sorunları bulunuyor (O’Toole vd., 2003; Henn vd., 2002). Britanya’daki genç insanlar siyaseti kendi terimleriyle tartışmaya (siyaset ve siyasi katılımın tanımlarını genişleterek) davet edilirlerse, o zaman siyasi ilgi ve eylemin çok daha yüksek düzeyde olduğunun kanıtı ortaya çıkacaktır. Helen Haste’nin (2002) iddia ettiği gibi, ahlaki çağrışımları olan ve çoğunlukla bireysel veya toplumsal kimliklerle (örneğin toplumsal cinsiyet, etnisite, din, yerel, bölgesel veya ulusal kimliklerle) bağlantılı olan konuların genç insanları (ve yetişkinleri) için içine çekmesi daha olasıdır.

Araştırmaların ve gençlik çalışmaları uygulamasının ortaya koyduğu tablo, Britanya’da resmi siyasi süreçlerle ilgili olarak birçok genç insanda ciddi bir şüphecilik olduğunu gösteriyor. 1970’lerden beri bu olgu dile getiriliyor ve Britanya’daki demokratik işleyişe yönelik bu genel tatminsizlik, genç insanlar arasında daha belirgin. Bazı araştırmacıların ve çoğu siyasetçi ve gazetecinin gençlikte siyasete karşı bir ilgisizlik ve hoşnutsuzluk olarak niteledikleri sorunu, başkaları resmi siyasi süreçlerin meşruiyet krizi olarak sunuyorlar ve bu, yaşı daha büyük gruplar için de geçerli (Henn vd., 2002). Bilindik siyaset bilimi göstergelerine ve daha çok niceliksel çalışmaların çıkarımlarına göre, bu türden araştırmalar, geleneksel siyasete ilgileri açısından Britanya’daki genç insanların nüfusun geri kalanından ayrıldıklarını işaret ediyor. Bu bariz farklılığa ilişkin önerilen iki kuramsal açıklama hayat döngüsü ve kuşak etkisidir. 1990’lardaki kilit çalışmaların bulgularıyla iki açıklamaya da ikna edici destek sunmu-

yor. Henn ve meslektaşları (2002) genç insanların (en geniş şekilde tanımlanmış) siyasetle ilişkisi hakkında yaptıkları güncel niceliksel (panel anket) ve niteliksel (odak grup) çalışmalarında, pek çok genç insanın aslında siyasi konularla ilgili olduğunu belirttiklerini bulmuşlardır. Panel araştırmaları 1998 ve 1999 yıllarında 18 ve 19 yaşında olan (başka bir ifadeyle Seçmen Kütüğünde ilk kez oy kullanacak yaşta olan) 425 gençten gelen cevapları ve altı odak grubunu içeriyor. Bu gençler için öncelikli konular militarizm, eğitim ve Avrupa'ydı; politikacılara oldukça şüpheyle yaklaşıyorlar, siyasetçilere karşı güvensizliklerini ve itimat eksikliğini sıklıkla belirtiyorlardı, ama demokratik sürece inançları vardı.

Henn ve diğerleri (2002) genç insanların daha önceki genç yaş gruplarının deneyimlediğinden tamamıyla farklı bir dünyada yaşadıklarını savunuyor: Bir başka ifadeyle "dönem etkisi". Hayatlarının belirgin özellikleri daha fazla risk ve belirsizlik içermesidir, önceki kuşaklara göre siyaset için daha az zamanları vardır ve siyasetin doğası daha tüketime dayalı bir modele doğru değişim göstermektedir. Genç insanların siyaseti neyin oluşturduğuna ilişkin daha farklı bir anlayışları vardır, geleneksel formel siyasi eylemciliğe karşı görece ilgisiz ve katılımcı, yerelleşmiş ve acil konularla ise daha ilgilidirler.

Elbette güven (veya güvensizlik), siyasi hoşnutsuzluk ve siyaset ve siyasetçilerdeki bariz meşruluk krizi son yıllarda yaygın şekilde tartışılmıştır (Weltman ve Bilig, 2001). Bununla birlikte, bu bakış açıları hiçbir zaman gençliğin siyasi katılımı hakkındaki tartışmalara herhangi bir derinlikte yansıtılmamıştır. Avrupa'daki 21. yüzyıl toplumlarının güncel toplumsal, siyasi, ekonomik bağlamında, genç insanlar için siyasi katılımın taşıdığı anlamlara ilişkin kavrayışımızı geliştirmemiz özellikle önem taşıyor.

Genç insanlar ve değişen siyasi süreçler: "Üçüncü yol" örneği

Sosyal bilim çevrelerinde, ileri sanayi toplumlarının yapı ve kurumlarında son elli yıl içerisinde gerçekleşen ve toplumsal ve kişisel kimliklerin geleneksel çıparlarında bir gevşemeyle sonuçlanan büyük dönüşümlere atıfta bulunmak artık sıradan hale gelmiştir. Kuramcılar özellikle son yıllarda geniş ölçekli imalat sanayilerindeki düşüşe, geleneksel aile tarzındaki değişime ve kimliklerin inşasında bir temel olarak tüketimdeki artışa işaret ederler. Farklı sosyal bilimciler bu olguyu "geç modernitenin" yansımaları, "dönüşlü modernite" veya "neo-liberalizm" şeklinde nitelendirmişlerdir (Beck, 1992; Giddens, 1991; Rose, 1989) ve bu değişimlerin günümüzün pek çok toplumunda toplumsal ve sivil katılıma ilişkin tarzlarda büyük dönüşümler ürettiği ve yurttaşlık üzerinde önemli sonuçlar doğurduğu iddia edilmiştir. 1980'ler ve sonrasında doğanlar bu "geç modern" toplumlar dışında başka bir toplumda yaşamamış oldukları için, genç insanların bu değişimin en ön safında oldukları savunuluyor.

Son on beş yıl aynı zamanda pek çok sanayileşmiş (sanayileşme sonrası) ülkedeki siyasi süreçlerde dramatik değişimlere tanıklık etmiştir. Britanya Yeni İşçi Hükümeti neo-liberalizm olarak tanımlanan, aynı zamanda "üçüncü yol" olarak da bilinen dönüşümün paradigmadaki örneği olarak görülür (Kantola, 2003). Bu, giderek daha piyasa temelli siyasetle, partiler arasındaki ideolojik farklılıkların kaybolmasıyla, anlaşmaya dayanan siyasi söylemin ve işletmeciliğin artmasıyla tanımlanıyor. Bu sistem altında "temsili demokrasinin temel mekanizması zayıflamıştır çünkü kime oy verildiğinin görünürde bir anlamı kalmamıştır" (Kantola, 2003: 206). Bu nedenle genç insanların siyasete katılımının (veya katılımsızlığının) bu değişimler bağlamında anlaşılması önem taşıyor.

Geç modern toplumlar hakkındaki çalışan kuramcıların temel savlarından birine göre, iş, ev, aile ve kişisel ilişkiler gitgide daha “esnek” ve istikrarsız hale geldiğinden, insanlar, hayatlarındaki istikrarlı tek unsur olarak kendi benliklerini görmeye teşvik edildikleri toplumsal ve kültürel koşullar içinde büyüyorlar (Sennett, 1998). Bu süreç birçok genç insanı daha bireysel, kısa ömürlü, kendi başlarına hallettikleri ve kendi ürettikleri türden sivil ve siyasi projeler arayışına itmiştir. Bu tür değişikliklerin pek çok Avrupa ülkesinde genç insanların siyasi süreçle ilişkisini şekillendirmede önemli bir rol oynayabileceği iddia ediliyor. Hayatın seyrindeki bu “biyografikleşme”, her şeyin özgür ve açık, kişisel bir seçim konusu haline geldiği anlamını taşıyorsa bile, genç insanlar için kamusal hayata katılımın giderek daha kişisel bir konu haline geldiğini ima ediyor. Sınıf, toplumsal cinsiyet ve ırk boyutları hâlâ önem taşıyor ve Furlong ve Cartmel (1997) günümüz toplumunun bu bireyselleştirici taraflarına, kolektif grup kimliklerinin sürmekte olan rolünü gözardı etmeye neden olacak kadar ağırlık verilmemesi konusunda uyarıda bulunuyor.

Buna ek olarak, gençliğin siyasi katılımı etrafındaki her tür tartışmada, siyasi katılıma ilişkin geleneksel söylemlerin bazı temel yöntemlerinin başta küresel reklamlar ve markalar olmak üzere, artık tüketim alanında düzenli olarak kullanıldığını kabul etmek gerekir. Anaakım siyasetin çoğu söylemi ve uygulaması (örneğin oy verme) ve alternatif siyasi katılım şekilleri (örneğin tabandan gelen kampanyalar) geleneksel siyaset alanının oldukça dışında kalan, popüler kültür tarzları içinde kullanılıyor. Bunlar arasında Birleşik Krallık’ta televizyonlarda gençleri hedef alan (Biri Bizi Gözetliyor gibi) reality programlarındaki ve (Pop Star gibi) yetenek şovlarındaki yarışmacılara telefon, e-posta ve mesaj yoluyla yaygın biçimde oy verilmesi bulunuyor. Daha küresel bir erişimi olan başka bir örnekse, dünyanın en büyük çokuluslu şirketlerinin bazılarını temsil eden uluslararası reklam şirketi ve “dünyanın en önde gelen bütüncül marka iletişimi organizasyonu” olan McCann Erickson’ın web-sitesinde bulunabilir. McCann Erickson şirketin kuruluşunun 100. yılına denk gelen 2002 yılında, “Brezilya’daki ezici toplumsal kötümserlikten, Bangladeş’te kadınların asitle yakılmasına, yereli ilgilendiren toplumsal sorunları ele alan [bir dizi] kamu hizmeti kampanyasına” fon sağlayan, “Küresel kutlamaya 1000 ses” kampanyasını başlatmıştı. Bu kampanyalar, “kamusal farkındalığı inşa etmek ve tüketicilerin zihniyetini değiştirmek” amacıyla, McCann Erickson Dünya Grubu “Futurebrand” tarafından tasarlanan özel bir logo kullanılarak markalaştırılmıştı. Genç insanların sivil ve siyasi hayat katılımlarını, dahil olmalarını bu bağlamda anlamak önemlidir.

Genç insanların sivil ve siyasi hayata katılımı

Formel siyasi süreçlere dahil olmalarındaki düşüşe karşın, son dönemlerde Irak’taki savaşa karşı protestolara aktif olarak katılmaları Britanya’daki genç insanların aslında küresel siyasi olaylarla ilgili olduklarını gösteriyor. Birleşik Krallık’ta “Savaşı Durdur Koalisyonu” olarak bilinen geniş bir yelpazedeki siyasi ve dini gruplarda Irak’taki savaşa karşı kampanyalarda (13 ile 25 yaş aralığında) önemli sayıda genç her düzeyde aktif olarak rol almıştır. Bu gruplar arasında Savaş Karşıtı Okul Öğrencileri gibi gençlere özel gruplar ve genç insanların da bulunduğu Britanya Müslüman Birliği (MAB), Nükleer Silahsızlanma Kampanyası (CND), Greenpeace, Filistin Dayanışma Kampanyası, sendikalar ve İşçi Partisi, Liberal Demokrat Parti, İskoç Ulusal Partisi Plaid Cymru ve çeşitli sosyalist grupların gençlik kolları bulunuyor. Toplumun her kesiminden birçok yaştan, toplumsal cinsiyet, etnik, toplumsal sınıf ve dini

gruptan gelen genç bunlara katılmıştır.

Savaş başladıktan sonra ülkedeki okullardaki (13 ile 18 yaş arasındaki) öğrenciler ders boykotu eylemleri yaptılar, tüm Birleşik Krallık'ta yürüyüşler düzenlediler veya bunlara katıldılar. Britanya'nın en büyük ikinci şehri olan Birmingham'da 4.000'in üzerinde genç, Mart 2003'teki gösterilerinden birinde Kent Konseyi binasına girmeye kalkıştı. Genç insanlar, konuşmalarda ve tartışmalarda aktif rol alarak, ilgili konularda ayrıntılı bilgi sahibi olduklarını gösterdiler. Bu durum, Britanya'daki genç insanların siyasi katılıma karşı büyük ölçüde ilgisiz ve uzak olduklarına ve küresel siyasi olaylarla ilgilenmediklerine yönelik hâkim varsayımları ciddi şekilde sarstı ve benzer olaylar Avrupa ve dünyanın birçok yerinde de gerçekleşti.

Genç insanların yerel düzeyde toplumsal ve siyasi eylemlere katılımına ilişkin son araştırmalar, pek çok gencin toplumsal ve ekonomik değişim için çalışan gruplara dahil olduğuna işaret ediyor. Bir çalışmada Karen Eden ve Debi Roker (2002), farklı farklı "toplumsal eylem" tarzı olan on sekiz gençlik grubuyla bağlantı kurarak, Birleşik Krallık içinde bu tür grupların kapsamını incelemiştir. Bu grupların hepsi, en geniş şekilde tanımlanmasıyla genç insanların siyasi katılım ve aktif yurttaşlık örneklerini temsil ediyorlar. Eden ve Roker, büyük örgütlerin gençlik kolları, gençlik konseyleri, destek ve kampanya grupları ve topluluk-temelli gruplar dahil, genç insanların dahil oldukları konuların ve grupların çeşitliliğine dikkat çekerler.

Eden ve Roker'in çok şaşırtıcı bulgularından biri, ilişki kurdukları on sekiz gençlik grubu arasından (106 kişi arasından) yalnızca dört gencin kampanya çalışmalarında internet veya e-posta kullandıklarından bahsetmesidir. Pek çok genç insan için bunun nedeni bu tür yeni teknolojileri kullanacak paraya ve teknik olanaklara sahip olmamalarıdır, ama aynı zamanda birçoğu da bilgi teknolojisinin kendi eylemleri için gerekli veya yararlı olmadığı hissindedir. Bazı yetişkin araştırmacıların ve politikacıların genç insanlar arasında yeni siyasi katılım türlerini teşvik etmede internete alış tutma eğilimi, bu genç insanların bilgi teknolojilerine ilişkin algıları farkedilerek biraz hafifletilmelidir. Durum genç insanların bu "modern" siyasi ve toplumsal katılım şekline erişememeleri kadar basit değildir: Bazıları bunu uygun bulmayıp daha geleneksel siyasi katılım tarzlarını tercih ederler. Yine bu tür "toplumsal eylem" gruplarına katılanların toplumun en varlıklı kesimlerinden gelen beyaz ve orta-sınıf gençler olduklarına ilişkin de yaygın bir kanı vardır. Eden ve Roker'in çalışmasında bağlantı kurdukları genç insanlar arasında kadınların çok az farkla erkeklerden daha yüksek sayıda olması ve çok farklı toplumsal, coğrafi ve etnik kökenlerden gelmeleri bu görüşe meydan okur nitelikte. Bazı gençlik grupları istikrarsızdı, destek veya fon bulamıyor ve, genç insanlara karşı olumsuz varsayımların veya siyasi eylemin dar bir şekilde tanımlanmasının sonucunda, araştırmacılar, siyasetçiler, fon verenler ve medya tarafından görmezden geliniyorlardı.

Eden ve Roker'in (2002) görüştükları gençler, Britanya'daki okullarda "yurttaşlık eğitiminin" uygulamaya sokulmasını genç insanların hayatlarına hitap etmesi ve yerel toplumları hakkında bilgi edinmelerini sağlaması koşuluyla desteklemiştir. Dahil edilmesi gerektiğini düşündükleri konu başlıkları, ulusal politika ve oy verme, ırkçılık, cinsiyet eğitimi ve yerel konulardı. Bu gençlerin çoğu herhangi bir siyasi partiye bağlı değildi ve siyasetçilere güvenmiyorlardı, ama resmi siyasi süreçlere bağlılığın bir yansıması olarak genç insanların oy kullanması gerektiğini düşünüyorlardı. Eden ve Roker'in görüştüğü genç insanların çoğunun kendi eylemlerini siyasi nitelikte görmemeleri de kayda değerdir. Eden ve Roker (2002)

“gençlik toplumsal eylemi” olarak adlandırdıkları ve bizim de “gençliğin siyasi katılımı” diyebileceğimiz daha geniş bir tanım kullanılmasını savunuyorlar: “Yerel, ulusal ya da uluslararası düzeyde politikaları ve/veya uygulamaları değiştirmek veya farkındalık artırmak amacıyla düzenli olarak toplanan ve genç insanlardan oluşan gruplar” (Eden ve Roker, 2002: 56).

Genç İnsanlar ve “yeni” siyasi katılım şekilleri

1990’ların sonunda bazı araştırmacılar genç insanlar arasındaki “ifadesel toplulukların” yeni şekillerini tanımlamışlardı. Maffesoli (1996) “yeni kabileci hayat tarzları” olarak adlandırıyor ve Hetherington (1998) da “yeni toplumsal hareketler”. Bu gözlemler kısmen Birleşik Krallık’taki “rave” kültürünün yanı sıra ayrıca “new age seyyahlar”, yol inşaatlarını protesto edenler ve 1990’larda aktif olan diğer gruplarla bağlantılı çeşitli toplumsal gruplara/gençlik gruplarına ilişkindi. Karma yapıda olsalar da, bu gruplara önemli bir oranda beyaz orta-sınıf genç dahildi ve serseri hayat tarzları sosyal güvenlik politikalarındaki, işsizlik sigortası haklarındaki ve 1991 yılında Ceza Hukuku Kanunu’ndaki değişikliklerden ciddi biçimde etkilenmişti. Bu türden kültürel gençlik grupları 21. yüzyılın Britanya toplumunda daha az görünür durumda ve tahminen daha az yaygındır.

Britanya’da genç insanların toplumsal, kültürel ve siyasi katılımlarının ana odaklarından biri her zaman için müzik, dans ve en geniş anlamıyla sanat üretimi ve tüketimi olmuştur (Thornton, 1995). Önemli başka bir alansa spor, özellikle de genç, beyaz ve orta sınıf erkeklerin futbolla ilgilenmesidir. Sanat, kültür, siyaset ve sporu birbirinden ayıran çizgiler hep muğlak olmuştur, ancak Britanya’da bu, diğer ülkelerdekinden daha fazladır. Birleşik Krallık’taki müzik ortamı artık büyük ölçüde DJ kültüründen ve 1980’lerin bağımsız rave ortamından evrilmiştir ve “süper kulüplerin” egemenliği altındadır. Küçük kulüplerdeki ve pub’lardaki canlı bağımsız müzik ortamı daha marjinal kalmıştır. Çokuluslu müzik ve eğlence şirketlerinin egemenliği küçük bağımsız müzik dükkânları, mekânları, stüdyoları ve gruplarının 1980’lerdekine kıyasla azalmasına neden olmuştur. Daha radikal ve siyasetle daha ilgili müzikler ve eylemler genelde bu sektörden çıkıyor (Thornton, 1995). Genç kadınların daha görünür hale gelmesi dahil, bu eylemlerin siyasi bir boyutu vardır.

Özellikle Londra, Birmingham, Manchester ve Glasgow gibi büyük şehirlerdeki olmak üzere, Birleşik Krallık’ta doğmuş etnik azınlıklara mensup ve beyaz gençlerle yan yana büyüyen genç insanların nüfus içindeki oranının giderek artması sonucu, Britanya’nın genç nüfusu da değişiyor. 2020 yılında Birmingham’ın nüfusunun çoğunluğunu etnik azınlıkların oluşturduğu ilk şehir olacağı tahmin ediliyor. Bu değişiklikler, Güney Asya, Afrika ve Anglo-Amerikan, Afrika Karayip’iyle beyaz Britanya tarzlarından oluşan müzik ve kültürel tarz kombinasyonları gibi yeni kültürel ve siyasi gelişmeler yaratmıştır (Sharma, Hutnyk ve Sharma, 1996).

Şubat 2003’te iki milyondan fazla kişinin katıldığı “Savaşı Durdur” gösterisinin Londra’daki son etkinliği genç Afrika kökenli Karayipli siyah İngiliz şarkıcı Ms Dynamite’in eski sivil haklar lideri olan Amerikalı siyah Jesse Jackson’la beraber şarkı söylemesiydi. Alışlageldik protest bir şarkı yerine, sanatçıyı ünlü eden, eğlenceli ve kişisel bir müzik parçası olan, müzik listelerinde ilk ona girmiş Ms Dynamite’i söylemişlerdi. “Savaşı Durdur” protestolarına dahil olan genç insanlar yaşlı katılımcılarla benzer şekilde hareket etmemişlerdir. Bazıları

görünürde siyasetle hiç ilişkisi olmayan kendi afişlerini (örneğin bir çubuğun üzerinde ev yapımı bir arı) ya da esprili sloganlarını (Kahrolsun böyle şeyler) kullanmışlardır. Sorunları aşırı derecede ciddiye almalarına karşın, bu etkinliklere katılan gençler kendilerinin de ciddi olmaları gerektiği duygusunu taşıyorlardı. Eğlenmek konusundaki kararlılıkları, zaman zaman özellikle daha yaşlı solcu katılımcıların kınamalarıyla karşılaşmış ve eski ve yeni katılım modelleri arasında bir çatışma yaratmıştı.

Avrupa’da gençlerin siyasi katılımına ilişkin eleştirel bir bakış açısı geliştirmek

Yukarıda referans verilen örneklerin büyük bölümü tüm çeşitliliği ve karmaşıklığıyla gençliğin katılımını anlamının önündeki zorlukları gözetiyor. Siurala (2000), “modern” ve “post-modern” terimlerini kullanmayı tercih ederek, “eski” ve “yeni” siyasi katılım tarzlarını ayırt etmenin güçlüklerini tartışmıştır. Siurala “modern” katılım şekillerini, “STK-temelli yapılar, eşyönetim, gençlik parlamentoları, okul konseyleri, gençlik dinletileri, gösteriler vb. tüm değişkenlikleriyle temsiliyetçi katılım veya doğrudan katılım” olarak tanımlıyor (Siurala, 2000: 1). “Post-modern” veya “ortaya çıkmakta olan ve gelecekteki” katılım şekillerini ise, “dışavurumcu, duygusal, estetik, formelliği olmayan, sanal ve dijital çeşitli katılımlar” olarak tanımlıyor. Siurala hem ortaya çıkmakta olan hem daha yerleşik katılım tarzlarına değer vermenin önemli olduğunu savunur. Bir örnek olarak, De Leseleuc ve diğerleri (2002), siyasi bir ifade şekli olarak spor (buradaki örnekte Fransız kaya tırmanışçıları) pratiği üzerine ilginç bir araştırma yapmışlardır. Bu, siyasi ilgi gibi terimlere daha geniş bir anlam yükleyen, gençler arasındaki “yeni” siyasi katılım şekillerine odaklanan yaklaşımın bir örneğidir. Bu noktada, bu türden projeleri daha açık ve kesin bir şekilde “eski” tartışmalarla bağlantılandırmak ve bunu yaparken günümüz Avrupa toplumlarında halen gerçekleşen toplumsal, siyasi ve ekonomik değişimler hakkında düşünmek gerekiyor.

Pek çok Avrupa ülkesinin yanı sıra Avrupa dışındaki birçok toplumda siyasete ilgi, seçimlere katılım, siyasi ve sivil örgütlenmelere üyelik ve gönüllülük daha büyük yaş gruplarına kıyasla gençler arasında daha düşüktür ve bu düşüş en az otuz senedir sürüyor. Sosyal bilim ve siyaset çevrelerinde seçime katılım oranlarındaki bu düşüş ve üyelik ve gönüllülük eğiliminin çatırdaması hakkındaki tartışma, bu düşüşün katılımcı toplum, toplumsal kaynaşma ve temsili demokrasi açısından ciddi tehlike yarattığına ilişkin kanının ortak olduğu bir aşamaya girmiştir. Çoğu kültürlerarası incelemede karşılaştığımız ve kötümserlikle çerçevelenmiş tartışmada ciddi olarak hafiflenen şey, genç insanların belirli kamusal konularla, araştırmacıların genellikle doğaları gereği son derece siyasi ve kamusal olduğunu düşündükleri konularla fazlasıyla ilgili ve ilişkili olduklarıdır. Avrupa’da ve diğer toplumlarda genç insanlar hane içi şiddet, göçmenlerin entegrasyonu, ırkçılık, hayvan hakları, genel çevre sorunları, güvenlik, savaş, suç, terörizm ve ayrımcılık gibi konular üzerinde duruyorlar.

Kaynakça

Beck, U. (1992) Risk Society: Toward a New Modernity [Risk Toplumu: Yeni Bir Moderniteye Doğru], Cambridge: Polity Press.

British Election Survey (1997), British Election Survey [Britanya Seçim Anketi], Colchester: University of Essex.

Crick, B. (1998) Education for Citizenship and the Teaching of Democracy in Schools: Final report of the Advisory Group on Citizenship [Okullarda Yurttaşlık Eğitimi ve Demokrasi Öğretimi: Yurttaşlık Hakkındaki Danışma Grubunun Nihai Raporu], Londra: Qualifications and Curriculum Authority [Kalifikasyonlar ve Müfredat Kurumu].

De Leseleuc, E. Gleyse, J. ve Marcellini, A. (2002) The Practice of Sport as Political Expression? Rock Climbing at Claret, France, [Bir Siyasi İfade Biçimi Olara Spor Pratiği: Fransa Claret'de Kaya Tırmanışı], International Sociology, cilt 17, no. 1, s. 73-90.

Electoral Commission (2001) Election 2001: The Official Results [2001 Seçimleri: Resmi Sonuçlar], Londra: Central Statistical Office.

Furlong, Andrew , ve Fred Cartmel (1997) Young People and Social Change: Individualisation and Risk in Late Modernity [Genç İnsanlar ve Sosyal Değişim: Geç Modernitede Bireyleşme ve Risk], (Buckingham: Open University Press).

Giddens, A. (1991) Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age [Modernite ve Öz kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum] Cambridge: Polity Press.

Griffin, C. (1993) Representations of Youth: The Study of Youth and Adolescence in Britain and America [Gençlik Temsilleri: Britanya ve Amerika'da Gençlik ve Ergenlik Çalışması], Cambridge: Polity Press.

Haste, H. (2002) Constructing the Citizen [Yurttaşın İnşası], International Society of Political Psychology senelik konferansında sunulan başkanlık tebliği.

Henn, M. Weinstein, M. ve Wring, D. (2002) A generation apart? Youth and political participation in Britain, [Bir Kuşaklık Mesafe mi? Britanya'da Gençlik ve Siyasi Katılım], British Journal of Politics and International Relations, cilt 4, no. 2, s. 167-192.

Hetherington, K. (1998) Expressions of Identity, Space, Performance and Politics [Kimlik, Uzay, Performans ve Siyaset İfadeleri], Londra: Sage.

Kantola, A. (2003) Loyalties in flux: The changing politics of citizenship, [Değişimdeki Bağlılıklar: Değişen Yurttaşlık Siyasetleri], European Journal of Cultural Studies, cilt 6, no. 2, s. 203-217.

Kimberlee, R. (2002) Why don't British young people vote at General Elections? [Neden

Britanya Gençliği Genel Seçimlerde Oy Kullanmıyor?, *Journal of Youth Studies*, cilt 5, no. 1, s. 85-98.

Maffesoli, M. (1996) *The Time of the Tribes [Kabileler Zamanı]*, Londra: Sage.

O'Toole, T. Lister, M. Marsh, D. Jones, S. ve McDonagh, A. (2003) Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people, [Uyumsuzlaşma mı, Dışarıda bırakılma mı? Genç insanlar arasında katılım ve katılamama], *Contemporary Politics*, cilt 9, no. 1, s. 45-61.

Roker, D. ve Karen, E. (2002) A Longitudinal Study of Young People's Involvementin Social Action [Genç İnsanların Toplumsal Eyleme Katılımı Hakkında Boylamsal Çalışma], ESRC'ye sunulan rapor (Award number: L 134 251 041).

Rose, N. (1989) *Governing the Soul: The Shaping of the Private Self [Ruhu Yönetmek: Özel Benliğin Şekillenmesi]*, Londra: Routledge.

Sharma, S. Hutnyk, J. Sharma, A. (der.) (1996) *Dis-orienting Rhythms: The Politics of the New Asian Dance Music [Yol Şaşırtan Ritimler: Yeni Asya Dans Müziğinin Siyaseti]*, Londra: Zed Books.

Sennett, R. (1998) *The Corrosion of Character: The Personal Consequences of Work in the New Capitalism [Karakterin Bütünlüğü: Yeni Kapitalizmde Çalışmanın Kişisel Sonuçları]*, New York: Norton.

Siurala, L. (2000) Changing forms of youth participation [Gençliğin Katılımının Değişen Formları], *New Forms of Youth Participation* başlıklı konferansta sunulan tebliğ, Biel: Switzerland, www.coe.fr/youth/research/participation

Thornton, S. (1995) *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital [Kulüp Kültürleri: Müzik, Medya ve Altkültürel Sermaye]*, Cambridge: Polity Press.

Weltman, D. ve Billig, M. (2001) The political psychology of contemporary anti-politics: a discursive approach to the end-of-ideology era [Günümüzde Anti-siyasetin Siyasi Psikolojisi: İdeolojinin Sonu Çağına Analitik Bir Yaklaşım], *Political Psychology*, cilt 22, no. 2, s: 367-382.

Şebeke: Gençlerin Katılımı Projesi'nin amacı, genç yurttaşların ve gençler ile çalışan sivil toplum kuruluşlarının (STK) kamusal tartışmalara ve karar alma mekanizmalarına katılımını güçlendirmektir. Aynı zamanda, gençlerin toplumsal katılımlarının desteklenmesi hedeflenmektedir.

Gençlerin Siyasi Katılımı 4 farklı kitapta yer alan makalelerden oluşan bir derlemedir. Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan "Revisiting Youth Political Participation," "Resituating Culture," "Eggs in a Pan" ve "The Politics of Diversity in Europe" adlı kitaplardan seçilen 11 makale 4 ana bölüm altında toplanmış ve Türkçe akademik yazına kazandırılmıştır.

Kitabın Türkiye'de gençlerin siyasi katılımına ilişkin akademik ve siyasi tartışmaları besleyeceğini ve gençlerin aktif siyasi özneler olarak görülmesine katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Kitapta bulunan makalelerin, Türkiye'de gençlik alanında çalışmalar yürüten akademisyenlerin, kamu kurum ve kuruluşları çalışanlarının, sivil toplum örgütü temsilcilerinin ve siyasi partilerin temsilcilerinin çalışmalarına katkıda bulunmasını umuyoruz.

ISBN 978-605-399-338-4

**İstanbul
Bilgi Üniversitesi**

LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi

Gençlik Çalışmaları

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Bu yayın Avrupa Birliği mali desteğiyle hazırlanmıştır. Yayının içeriğinden yalnız Yazar(lar) sorumlu olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.